

แนวทางการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐาน
เอกลักษณ์ชุมชนในเมืองรองของภาคเหนือตอนล่าง 2

วิทยานิพนธ์เสนอบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนครสวรรค์
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา หลักสูตรการศึกษาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาพัฒนศึกษา
ปีการศึกษา 2565
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยนครสวรรค์

แนวทางการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐาน
เอกลักษณ์ชุมชนในเมืองรองของภาคเหนือตอนล่าง 2

วิทยานิพนธ์เสนอบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา หลักสูตรการศึกษาดุขฎิบัณฑิต
สาขาวิชาพัฒนศึกษา
ปีการศึกษา 2565
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยนเรศวร

วิทยานิพนธ์ เรื่อง "แนวทางการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์
บนฐานเอกลักษณ์ชุมชนในเมืองรองของภาคเหนือตอนล่าง 2"
ของ ธัญยธรณ์ ตันโน
ได้รับการพิจารณาให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์
(ดร.ประจวบ ทองศรี)

..... ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทักษ์ อุดมรัตน์)

..... กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา ศรีพันธ์)

..... กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนัดดา ภูหงษ์ทอง)

..... กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิภายใน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เอี่ยมพร หลินเจริญ)

..... กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิภายใน
(รองศาสตราจารย์ ดร.วรินทร์ บุญยั้ง)

อนุมัติ

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.กรองกาญจน์ ชูทิพย์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ชื่อเรื่อง	แนวทางการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานเอกลักษณ์ชุมชนในเมืองรองของภาคเหนือตอนล่าง 2
ผู้วิจัย	ธัญธรณ์ ตันโน
ประธานที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทักษ์ อุดมรัตน์
กรรมการที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา ศรีพันธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนิดดา ภูหงษ์ทอง
ประเภทสารนิพนธ์	วิทยานิพนธ์ กศ.ด. พัฒนศึกษา, มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2565
คำสำคัญ	ผู้นำชุมชน, ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์, เมืองรองภาคเหนือตอนล่าง 2, แนวทางการพัฒนาการเรียนรู้

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และ 2) เสนอแนวทางการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนบนฐานเอกลักษณ์เมืองรองในกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ขั้นตอนที่ 1 การวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้นำชุมชน OTOP นวัตกรรม จำนวน 120 คน จำนวน 3 พื้นที่ของจังหวัดพิจิตร ได้แก่ บ้านเขาโล้น บ้านโพธิ์ประทับช้าง และบ้านหนองจิกสี โดยการเปิดตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ คุณภาพของเครื่องมือมีความตรงเท่ากับ 0.6-1.00 ที่คำนวณได้มีค่ามากกว่า 0.5 การวิเคราะห์ศักยภาพพื้นที่ ด้วยเทคนิค SWOT Analysis แล้วนำมาตรวจรายการ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ขั้นตอนที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ สัมภาษณ์และสัมภาษณ์แบบมีส่วนร่วม ผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวหรือผู้ที่มีประสบการณ์ด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จากหน่วยงานภายนอกที่ได้รับการยอมรับระดับประเทศ จำนวน 5 คน เครื่องมือเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนมีองค์ประกอบสำคัญในด้านการเรียนรู้ตามรูปแบบ KSAAM (Knowledge, Skill, Attitude, Attribute และ Creative Tourism Management) จำนวน 5 ด้าน 34 องค์ประกอบ พบว่า ภาพรวมระดับการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ทั้ง 3 หมู่บ้าน อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.09) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีระดับสูงสุด คือ ด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ รองลงมา คือ ด้านความรู้ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และด้านที่มีระดับต่ำสุด คือ ด้านทัศนคติต่อการบริหารจัดการ

ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และ 2) แนวทางพัฒนาการเรียนรู้ผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานเอกลักษณ์ชุมชนในเมืองรองของภาคเหนือตอนล่าง 2 ต้องอาศัยรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ด้านการบริการ การสื่อสาร และการมีส่วนร่วมเพื่อการท่องเที่ยวพัฒนาความรู้ของผู้นำต้องเริ่มต้นด้วยกระบวนการคิด วางแผน ตัดสินใจ ลงมือทำและควบคุมดูแล และทักษะการปฏิบัติมีส่วนร่วมของผู้นำและบูรณาการร่วมกับหน่วยงานเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม

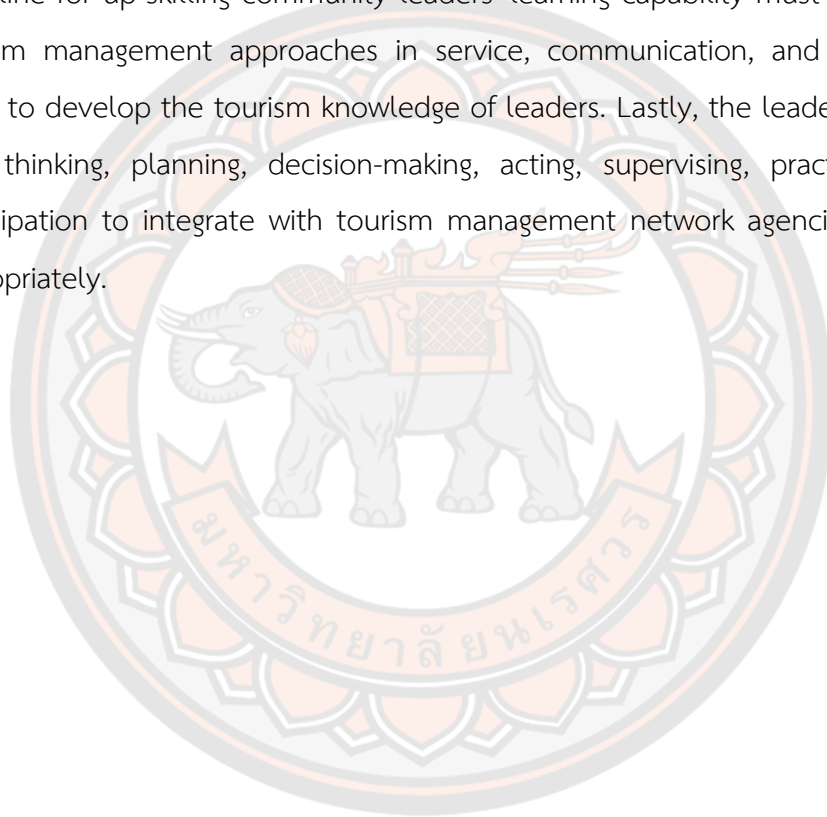

Title	THE GUIDELINES OF UP-SKILLING IN COMMUNITY LEADERS' LEARNING CAPABILITY IN CREATIVE TOURISM BASED ON COMMUNITY IDENTITY IN SECONDARY CITIES OF LOWER-NORTHERN 2
Author	Thanyathon Tanno
Advisor	Assistant Professor Thak Udomrat, Ph.D.
Co-Advisor	Assistant Professor Atchara Sriphan, Ph.D. Assistant Professor Chanadda Poohongthong, Ph.D.
Academic Paper	Ed.D. Dissertation in Development Education - (Type 2.1), Naresuan University, 2022
Keywords	Community leaders, Creative tourism, Secondary cities in the lower northern region 2, Guidelines for learning development

ABSTRACT

This research aims to 1) study the current state of the learning capability of community leaders in creative tourism management and 2) to search the approaches to develop community leaders' learning capability based on secondary city identity in the lower northern region. Firstly, the researcher employed quantitative research on the sample group including 120 OTOP community leaders in 3 areas of Phichit, namely Ban Khao Lon, Ban Pho Prathap Chang, and Ban Nong Chik Si, and used the Craigie and Morgan tables. The researcher also applied a checklist questionnaire, which has a validity value of 0.6 to 1.00 and can be calculated with a value greater than 0.5. In addition, the researcher examined area potential by SWOT analysis technique and analyze the data by means and standard deviation. Secondly, qualitative research, participatory observation, and interview of 5 tourism professionals or experts in creative tourism management from external organizations were applied in the study accordingly. The research instrument was a semi-structured interview, and the data were analyzed by content analysis. The results showed that 1) the current state of learning capability of community leaders had

important components in learning according to the KSAAM model (Knowledge, Skill, Attitude, Attribute, and Creative Tourism Management). 5 aspects and 34 components appeared that the overall learning level of community leaders in 3 villages was at a medium level ($\bar{x} = 3.09$). When considering each aspect, it was found that the aspect with the highest level was management, creative tourism, and knowledge in creative tourism management. For the lowest aspect, the result portrayed the attitude toward creative tourism management. 2) Moreover, the guideline for up-skilling community leaders' learning capability must rely on creative tourism management approaches in service, communication, and participation in order to develop the tourism knowledge of leaders. Lastly, the leaders should come with thinking, planning, decision-making, acting, supervising, practical skills, and participation to integrate with tourism management network agencies in each area appropriately.

ประกาศคุณูปการ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จด้วยความกรุณาของ ดร.ประจวบ ทองศรี รองศาสตราจารย์ ดร.วรินทร์ บุญยั้ง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เอื้อมพร หลินเจริญ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทักษ์ อุดมรัตน์ ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา ศรีพันธ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนัดดา ภูหงษ์ทอง กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่ได้กรุณาเสียสละเวลาให้คำปรึกษา แนะนำ ตรวจสอบ แก้ไขด้วยความเอาใจใส่และจิตเมตตาอย่างยิ่ง ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษาแนะนำ ช่วยเหลือ และอำนวยความสะดวก จนทำให้วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จลุล่วงได้อย่างสมบูรณ์

ขอขอบพระคุณ ท่านพงษ์ศักดิ์ สะอาดบุญเรือง ดร.ประครอง สายจันทร์ ดร.นุชประวีณ์ ลิขิตศรีณย์ รองศาสตราจารย์ ดร.ภาณุวัฒน์ ภักดีวงศ์ รองศาสตราจารย์ ดร.วศิน ปัญญาวุฒตระกูล ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เอื้อมพร หลินเจริญ และคุณวรพงศ์ ผูกภู่ รวมทั้งผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่ได้กรุณาให้ข้อมูล ตรวจสอบ เครื่องมือ ตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยครั้งนี้ อย่างดียิ่ง

ขอขอบคุณผู้บริหารองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดพิจิตร ท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดพิจิตร สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (นครสวรรค์) สมาพันธ์ท่องเที่ยวภาคเหนือจังหวัดพิจิตร บริษัท อาร์แอนด์ดี ครีเอชั่น จำกัด เครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน ชุมชนบ้านเขาโล้น ชุมชนบ้านโพธิ์ประทับช้าง และชุมชนบ้านหนองจิกสี ที่ได้ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการวิจัยในครั้งนี้ พร้อมด้วยเพื่อนร่วมรุ่นพัฒนศึกษานางสาวพัสฎาพรรณ คำจันทร์ และพระมหาเรวัตร์ ผมหอม ให้การสนับสนุนเป็นอย่างดี

เหนือสิ่งอื่นใดขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา ผู้ให้กำเนิด น้องสาว และครอบครัวที่ได้เป็นกำลังใจและเอื้ออาทรตลอดมา และกราบขอบพระคุณ ครู อาจารย์ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ จนทำให้ผู้วิจัยประสบความสำเร็จในการทำวิจัยในครั้งนี้

คุณประโยชน์อันพึงมีจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบและอุทิศแด่ผู้มีพระคุณทุก ๆ ท่าน และหวังเป็นอย่างยิ่งว่า วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะเป็ประโยชน์ต่อสังคมในการพัฒนาชุมชนและสังคมได้ต่อไป

ธัญธรณ์ ตันโน

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ค
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
ประกาศคุณูปการ.....	ช
สารบัญ.....	ซ
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ.....	๗
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
คำถามการวิจัย.....	3
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
ขอบเขตการวิจัย.....	4
ประโยชน์ของการวิจัย.....	5
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	6
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับผู้นำ.....	8
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนรู้.....	16
แนวคิดทฤษฎีการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์.....	35
นโยบายการท่องเที่ยวเมืองรอง.....	46
บริบทของเอกลักษณ์เมืองรองกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง 2.....	48

แผนยุทธศาสตร์การค้ำกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 2 พ.ศ. 2560-2564	49
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	52
บทที่ 3 วิธีดำเนินงานวิจัย	62
ชั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิง สร้างสรรค์บนฐานเอกลักษณ์ชุมชนในเมืองรองของภาคเหนือตอนล่าง 2	62
ชั้นตอนที่ 2 เสนอแนวทางการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิง สร้างสรรค์บนฐานเอกลักษณ์ชุมชนในเมืองรองของภาคเหนือตอนล่าง 2	71
บทที่ 4 ผลการวิจัย.....	76
ตอนที่ 1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยว เชิงสร้างสรรค์บนฐานเอกลักษณ์ชุมชนในเมืองรองของภาคเหนือตอนล่าง 2	76
ตอนที่ 1.1 ศึกษาสภาพปัจจุบันการเรียนรู้ของผู้นำชุมชน สมาชิกในชุมชน และกลุ่ม ผู้มีส่วนได้ส่วนเกี่ยวข้องกับภายนอกเกี่ยวกับศักยภาพการเรียนรู้ของผู้นำ ชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานเอกลักษณ์ชุมชนในเมือง รองของภาคเหนือตอนล่าง 2	76
ตอนที่ 1.2 ศึกษาบริบทเอกลักษณ์ชุมชนในเมืองรองของกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง 2 ในพื้นที่จังหวัดพิจิตร	106
ตอนที่ 2 เสนอแนวทางการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิง สร้างสรรค์บนฐานเอกลักษณ์ชุมชนในเมืองรองของภาคเหนือตอนล่าง 2	122
บทที่ 5 บทสรุป	128
สรุปผลการวิจัย.....	128
อภิปรายผลการวิจัย	131
ข้อเสนอแนะ	135
บรรณานุกรม	136

ภาคผนวก..... 142

(26) นักท่องเที่ยวที่มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม 165

ประวัติผู้วิจัย 176

สารบัญตาราง

หน้า

ตาราง 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพและข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนก จำนวนและร้อยละ	77
ตาราง 2 ระดับศักยภาพการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จำแนกตาม ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับศักยภาพของผู้ตอบ แบบสอบถาม ด้านความรู้ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ K: knowledge	79
ตาราง 3 ระดับศักยภาพการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จำแนกตาม ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับศักยภาพของผู้ตอบ แบบสอบถาม ด้านทักษะในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ S: Skill.....	80
ตาราง 4 ระดับศักยภาพการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จำแนกตาม ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับศักยภาพของผู้ตอบ แบบสอบถาม ด้านทัศนคติในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ A: Attitude.....	82
ตาราง 5 ระดับศักยภาพการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จำแนกตามค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับศักยภาพของผู้ตอบ แบบสอบถาม ด้านคุณลักษณะในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ A: Attribute.....	83
ตาราง 6 ระดับศักยภาพการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จำแนกตามค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับศักยภาพของผู้ตอบ แบบสอบถาม ด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ C: Creative tourism.....	84
ตาราง 7 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพและข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนก จำนวนและร้อยละ	86
ตาราง 8 ระดับศักยภาพการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จำแนกตามค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับศักยภาพของผู้ตอบ แบบสอบถาม ด้านความรู้ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ K: knowledge	88

ตาราง 9 ระดับศักยภาพการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จำแนกตามค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับศักยภาพของผู้ตอบ แบบสอบถาม ด้านทักษะในการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ S: Skill	89
ตาราง 10 ระดับศักยภาพการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จำแนกตามค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับศักยภาพของผู้ตอบ แบบสอบถาม ด้านทัศนคติต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ A: Attitude	90
ตาราง 11 ระดับศักยภาพการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จำแนกตามค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับศักยภาพของผู้ตอบ แบบสอบถาม ด้านคุณลักษณะการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ A: Attribute ...	92
ตาราง 12 ระดับศักยภาพการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จำแนกตามค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับศักยภาพของผู้ตอบ แบบสอบถาม ด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ C: Creative Tourism	93
ตาราง 13 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพและข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนก จำนวนและร้อยละ	94
ตาราง 14 ระดับศักยภาพการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จำแนกตาม ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับศักยภาพของผู้ตอบ แบบสอบถามด้านความรู้ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ K:Knowledge	96
ตาราง 15 ระดับศักยภาพการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จำแนกตาม ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับศักยภาพของผู้ตอบ แบบสอบถาม ด้านทักษะในการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ S:Skill	97
ตาราง 16 ระดับศักยภาพการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จำแนกตาม ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับศักยภาพของผู้ตอบ แบบสอบถาม ด้านทัศนคติต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ A: Attitude	99

ตาราง 17 ระดับศักยภาพการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จำแนกตาม ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับศักยภาพของผู้ตอบ แบบสอบถาม ด้านคุณลักษณะการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ A: Attribute 100	
ตาราง 18 ระดับศักยภาพการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จำแนกตาม ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับศักยภาพของผู้ตอบ แบบสอบถาม ด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ C: Creative Tourism.....	101
ตาราง 19 สรุประดับศักยภาพการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิง สร้างสรรค์ ทั้ง 3 หมู่บ้าน.....	103
ตาราง 20 วิเคราะห์ (SWOT Analysis) ศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน พื้นที่ชุมชนบ้าน เขาไถ่น.....	112
ตาราง 21 วิเคราะห์ (SWOT Analysis) ศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน พื้นที่ ชุมชนบ้านโพธิ์ประทับช้าง.....	116
ตาราง 22 วิเคราะห์ (SWOT Analysis) ศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน พื้นที่ ชุมชนบ้านหนองจิกสี.....	119
ตาราง 23 ระดับศักยภาพการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ บนฐานเอกลักษณ์ชุมชนของภาคเหนือตอนล่าง 2 โดยภาพรวม	122
ตาราง 24 ผลจากตารางวิเคราะห์(SWOT Analysis) สภาพความพร้อมในการเรียนรู้ของ ผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์	130

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพ 1 คุณลักษณะเฉพาะการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์.....	42
ภาพ 2 เมืองรอง 55 จังหวัด ใน 5 ภูมิภาคของประเทศไทย	47
ภาพ 3 แผนที่ตามแผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 2 พ.ศ. 2566-2570	51
ภาพ 4 กรอบแนวคิดในงานวิจัย แนวทางการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานเอกลักษณ์ชุมชนในเมืองรองของภาคเหนือตอนล่าง 2	61
ภาพ 5 กระบวนการวิจัย.....	74
ภาพ 6 แผนที่ชุมชนบ้านเขาโล้นจากถนนสายเอเชียทางหลวงหมายเลข 11	110
ภาพ 7 แผนที่ชุมชนบ้านโพธิ์ประทับช้างจากถนนสายเอเชียทางหลวงหมายเลข 117 ..	113
ภาพ 8 แผนที่ชุมชนบ้านหนองจิกสีจากถนนสายเอเชียทางหลวงหมายเลข 113	117
ภาพ 9 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย.....	126
ภาพ 10 เก็บข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญหน่วยงานพัฒนาชุมชนจังหวัดพิจิตร	143
ภาพ 11 เก็บข้อมูลจากพัฒนาชุมชนระดับอำเภอ	143
ภาพ 12 เก็บข้อมูลจากชุมชนบ้านเขาโล้น อำเภอทับคล้อ จังหวัดพิจิตร.....	144
ภาพ 13 ศึกษาสภาพการเรียนรู้ปัจจุบันของการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ บ้านเขาโล้น	144
ภาพ 14 การสัมภาษณ์และเก็บข้อมูลการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์.....	145
ภาพ 15 ศึกษาสภาพการเรียนรู้ปัจจุบันของการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ บ้านโพธิ์ประทับช้าง.....	145
ภาพ 16 การสัมภาษณ์และเก็บข้อมูลการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์.....	146

ภาพ 17 ศึกษาสภาพการเรียนรู้ของการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ บ้านหนองจิกสี

..... 146

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยเป็นจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวระดับโลก โดยแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่ทำให้เกิดการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรม ส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยว ผ่านการพัฒนาสินค้าและบริการด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ความงาม แพทย์แผนไทย การยกระดับมาตรฐานธุรกิจบริการด้านการส่งเสริมสุขภาพ การเสริมความงามสู่ตลาดระดับสูง การท่องเที่ยวทางน้ำ การท่องเที่ยวเชื่อมโยงภูมิภาค เพื่อขยายการท่องเที่ยวของไทยไปพร้อมกัน ซึ่งนับเป็นมูลค่ามากมายที่สามารถพัฒนาชุมชนให้นำท่องเที่ยว เน้นการพัฒนาระดับท้องถิ่น เป็นสิ่งที่ท้าทายประเทศไทยในการก้าวผ่านในทศวรรษแห่งการเปลี่ยนแปลงเพื่อบรรลุวิสัยทัศน์ตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” เป็นประเทศพัฒนาแล้วด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญา “เศรษฐกิจพอเพียง” กลุ่มจังหวัดและจังหวัด มีบทบาทสำคัญในการผลักดัน และขับเคลื่อนการทำงานในยุทธศาสตร์เชิงรุกในพื้นที่ เพื่อเสริมจุดเด่นในแต่ละกลุ่มจังหวัด ปัจจัยความสำเร็จในการทำงาน คือ กระบวนการมีส่วนร่วม การบูรณาการแผนงาน งบประมาณ ของทุกภาคี มีการพัฒนาที่เกี่ยวข้อง โดยต้องทำงานเชิงบูรณาการอย่างเข้มแข็งมีความเป็นมืออาชีพ รุกเข้าไปทำงานในพื้นที่ด้วยศาสตร์และศิลป์ การใช้ภูมิปัญญา นวัตกรรม เทคโนโลยี ความคิดสร้างสรรค์ ผนึกกำลังร่วมกันให้เป็นพลังแผ่นดิน ร่วมสร้างพลังแห่งความร่วมมือร่วมใจ พลังความสามัคคี พลังการทำงานโดยมีเป้าหมายสูงสุดร่วมกัน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

ตามแผนยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี ในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน มีเป้าหมายเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันภาคเกษตรพัฒนาอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ และสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวโดยเชื่อมโยงกับแผนปฏิรูปประเทศ โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขันได้อย่างยั่งยืน มีตัวชี้วัดที่ 4.2 ต้องการยกอันดับขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวให้สูงขึ้น ซึ่งทำให้ประเทศไทยเป็น 1 ใน 37 อันดับแรกของโลกในการแข่งขันด้านการอบรมพนักงานในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว (Extent of staff Training) สอดคล้องกับประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศตามแผนฯ 12 ตามยุทธศาสตร์ที่ 9 การพัฒนาภาคเมือง และพื้นที่เศรษฐกิจเป้าหมาย การผลิตเกษตรปลอดภัย และเกษตรอินทรีย์ แหล่งอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

สอดคล้องกับแผนพัฒนาภาคเหนือฯ ฉบับที่ 12 ให้เป็นฐานเศรษฐกิจสร้างสรรค์มูลค่าสูง มีฐานการผลิตเกษตรปลอดภัยและเกษตรอินทรีย์ของภาคเหนือและเชื่อมโยงอุตสาหกรรมเกษตรแปรรูป การท่องเที่ยวและบริการเชิงสร้างสรรค์ เน้นเป้าหมายการพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานการเกษตรและฐานชุมชนที่เข้มแข็ง การพัฒนาขีดความสามารถทางการบริหารและการบริการสู่สากลมีใช้ต่างคนต่างทำ ในภารกิจปฏิบัติงานของตนซึ่งขาดการบูรณาการในการจัดการท่องเที่ยวที่มีศักยภาพพร้อมเข้าสู่การแข่งขันในระดับภาคได้ (กลุ่มงานบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 2, 2561)

การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism) เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่ให้ความสัมพันธ์(Engaged) ของนักท่องเที่ยว (Guest) กับผู้ถูกท่องเที่ยว (Host) ส่งเสริมการเข้าร่วมไปมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง ผ่านประสบการณ์ที่มาจากการเรียนรู้ในพื้นที่ท่องเที่ยว (Authentic-active Participation) ซึ่งรูปแบบและลักษณะของการท่องเที่ยวเปิดโอกาสให้กับนักท่องเที่ยวและเจ้าบ้านแลกเปลี่ยนเรียนรู้ พัฒนาศักยภาพการสร้างสรรค์ตนเองไปพร้อมกับนักท่องเที่ยวกับเจ้าของบ้านร่วมกัน ซึ่งก่อให้เกิดการจดจำ ประทับใจอย่างลึกซึ้งในพื้นที่ท่องเที่ยว (Understanding Specific Cultural of the Place/Spirit of Place) การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นคำตอบให้กับบรรณนิคมของนักท่องเที่ยวปัจจุบันที่ไม่เพียงแต่เป็นการมองดู (Seeing) สังคมและวัฒนธรรมที่แตกต่างไปจากตน แต่มีความประสงค์ที่จะลงมือทำ (Doing) เพื่อเรียนรู้ทำความเข้าใจมรดกทางวัฒนธรรมของพื้นที่ที่ท่องเที่ยวอย่างลึกซึ้งผ่านการปฏิบัติ (Practice) กิจกรรมทางศิลปกรรมของพื้นที่ท่องเที่ยว และเพื่อที่จะได้รับแรงบันดาลใจใหม่ ๆ ภายหลังกลับไปดำเนินชีวิตปกติ จึงเป็นอีกทางเลือกที่สอดคล้องกับความนิยมของนักท่องเที่ยวในยุคไทยแลนด์ 4.0 ได้ทั้งในประเทศและต่างประเทศอีกด้วย (สุตแดน วิสุทธิลักษณ์, 2558)

การท่องเที่ยวที่จัดบนฐานเอกลักษณ์ชุมชนของกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 2 ประกอบด้วย จังหวัดอุทัยธานี จังหวัดนครสวรรค์ จังหวัดกำแพงเพชร และจังหวัดพิจิตร มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ทั้งในเรื่องของรายได้จากการท่องเที่ยว และจำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้น เช่น ข้อมูล ปี พ.ศ. 2560 มีจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งหมด จำนวน 4,128,298 คน รายได้จากการท่องเที่ยวจำนวนเงิน 7,684.99 ล้านบาท โดยจังหวัดนครสวรรค์ที่มีนักท่องเที่ยวให้ความสนใจมาเที่ยวมากที่สุดรองลงมา ได้แก่ จังหวัดกำแพงเพชร จังหวัดพิจิตร และจังหวัดอุทัยธานี นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นชาวไทย ต้องการประสบการณ์การเรียนรู้จากการเดินทางท่องเที่ยว และมีส่วนร่วมรักษาสังคมและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์ที่สร้างมูลค่าสูง เพื่อเพิ่มโอกาสการขยายตัวทางการเศรษฐกิจการค้า การลงทุนและยกระดับการท่องเที่ยวให้เป็นแหล่งสร้างรายได้ที่สำคัญของกลุ่มจังหวัดได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีประเด็นที่ควรให้ความสำคัญ คือ การพัฒนาศักยภาพบุคลากรในการจัดการท่องเที่ยวทั้งด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อรองรับการท่องเที่ยว และบุคลากรด้านการท่องเที่ยวแบบเป็นองค์กรรวม และเครือข่ายการท่องเที่ยว

รวมถึงพัฒนากระบวนการ ความเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวสำคัญในกลุ่มจังหวัดใกล้เคียงที่มีศักยภาพโดยต้องสร้างเอกลักษณ์ในกลุ่มจังหวัด ซึ่งชุมชนท้องถิ่นถือเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ชุมชนต้องสามารถใช้อัตลักษณ์และเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมท้องถิ่นได้อย่างกลมกลืน คนในชุมชนต้องสามารถจัดการองค์ความรู้ภูมิปัญญาได้อย่างเป็นระบบซึ่งจุดสำคัญหนึ่งในการส่งเสริมการท่องเที่ยว ต้องเกิดการเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจถึงประโยชน์ของการท่องเที่ยวต่อชุมชน อีกทั้งสร้างความภูมิใจในวัฒนธรรมของตนเอง และนำมาเผยแพร่ เพื่อสร้างโอกาสในการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น (ลาวรรณ เหมพิจิตร, และภิราช รัตนันต์, 2561)

ปัจจัยความสำเร็จของการจัดการท่องเที่ยวของผู้นำชุมชน คือ การมีผู้นำที่ดี (Good Leadership) “ผู้นำ” คือ คนที่สำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวได้แก่ ผู้นำจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนและประชาชน ลักษณะของผู้นำจะมีความแตกต่างจากคนอื่น ๆ ในชุมชน มีประเด็นแนวทางการพัฒนาความสำเร็จของการพัฒนาและการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนจำเป็นต้องมีผู้นำที่ดี เป็นปัจจัยที่สำคัญกว่าปัจจัยอื่น ๆ หากปล่อยให้ต่างคนต่างทำ ขาดการบูรณาการเครือข่ายแผนงาน โครงการ การพัฒนาความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่ดีจึงเป็นสิ่งจำเป็นยกเว้นเรื่องงบประมาณ ทั้งนี้ เพราะคนที่จะต้องมาทำงานด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวต้องเป็นคนที่เข้าใจถึงความสำคัญของการท่องเที่ยว การสนับสนุนและส่งเสริม ตลอดจนความกระตือรือร้นของผู้นำซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้การพัฒนาประสบความสำเร็จ และได้รับการสนับสนุนจากแหล่งต่าง ๆ ซึ่งต้องอาศัยผู้นำในการขับเคลื่อนการทำงาน (ภุริวัจน์ เดชอ่อม, 2556)

ดังนั้น แนวทางการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ บนฐานเอกลักษณ์ชุมชนในเมืองรองภาคเหนือตอนล่าง 2 จึงเป็นสิ่งสำคัญที่พัฒนาขีดความสามารถให้ผู้นำชุมชนได้พัฒนาองค์ความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ให้เกิดการตระหนักรู้ด้านการบริหารจัดการให้ท้องถิ่นและชุมชนจะเป็นตลาดการท่องเที่ยวที่สำคัญสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจและสังคม ส่งผลให้ชุมชน ประเทศมีรายได้ยกระดับเศรษฐกิจและการแข่งขันของประเทศต่อไป

คำถามการวิจัย

1. ปัจจุบันสภาพการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานเอกลักษณ์เมืองรองในกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง 2 เป็นอย่างไร
2. แนวทางการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานเอกลักษณ์เมืองรองในกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง 2 เป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานเอกลักษณ์เมืองรองในกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง 2
2. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานเอกลักษณ์เมืองรองในกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง 2

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed-Method Research) ซึ่งมีทั้งวิธีการวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพ ได้กำหนดขอบเขตด้านต่าง ๆ ไว้ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ทำการศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาจากตำรา หนังสือ หรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในประเด็น ดังต่อไปนี้

- 1.1 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับผู้นำชุมชน
- 1.2 แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับการเรียนรู้
- 1.3 แนวคิดทฤษฎีการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์
- 1.4 นโยบายการท่องเที่ยวเมืองรอง
- 1.5 บริบทของเอกลักษณ์เมืองรองกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง 2
- 1.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. ขอบเขตด้านตัวแปร

2.1 ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ประชากร ได้แก่บุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งหรือรับรองโดยหน่วยงานภาครัฐให้เป็นผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน ประธานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ประธานกองทุนหมู่บ้าน หรือผู้แทนภาคประชาชน ที่มีประสบการณ์ทำงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ไม่น้อยกว่า 1 ปี โดยการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดจำนวน 120 คน

2.2 ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มาจากการสัมภาษณ์และการจัดสนทนากลุ่ม ดังนี้

สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ (In-depth interview) เพื่อทำการหาแนวทางการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานเอกลักษณ์เมืองรองในกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง 2 ในจังหวัดพิจิตร ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดพิจิตร วัฒนธรรมจังหวัดพิจิตร พัฒนาชุมชนจังหวัดพิจิตร องค์การบริหารส่วนจังหวัดพิจิตร นายกสมาคมการท่องเที่ยวจังหวัดพิจิตร และผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว จำนวน 15 คน

3. ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ในกลุ่มเมืองรองของกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง 2 ประกอบด้วย 4 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดอุทัยธานี นครสวรรค์ กำแพงเพชร และพิจิตร ซึ่งผู้วิจัยเลือกที่จะศึกษาในพื้นที่จังหวัดพิจิตรที่มีความโดดเด่นในชุมชนท่องเที่ยวที่ผ่านการคัดเลือก จากพื้นที่ทั้งหมด 12 อำเภอ มีหมู่บ้านที่ได้รับประกาศจากสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดพิจิตรให้เป็นชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี จำนวน 48 ชุมชน ซึ่งมีผลการดำเนินการต่อเนื่อง จำนวน 3 ชุมชน ประกอบด้วย ชุมชนบ้านเขาโล้น ตำบลทับคล้อ ชุมชนบ้านหนองจิกสี ตำบลบึงนาราง และชุมชนบ้านโพธิ์ประทับช้าง ตำบลโพธิ์ประทับช้าง โดยผ่านเกณฑ์การคัดเลือกหมู่บ้านที่ผ่านการประเมินระดับดี จากกรมพัฒนาชุมชน เข้าสู่การพัฒนาการเรียนรู้ผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ฯ ซึ่งได้รับโอกาสในการพัฒนาร่วมกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนต่อไป

4. ขอบเขตด้านระยะเวลา

การวิจัยครั้งนี้มีระยะเวลาดำเนินการ 12 เดือนตั้งแต่ 6 ตุลาคม 2562–กุมภาพันธ์ 2564

ประโยชน์ของการวิจัย

1. ชุมชนได้ทราบถึงแนวทางการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานเอกลักษณ์เมืองรองในกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง 2
2. หน่วยงานภาครัฐและเอกชนได้แนวทางให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ ท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด สมาคมผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว พัฒนาชุมชนและสถาบันการศึกษา ได้นำการยกระดับศักยภาพการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานเอกลักษณ์เมืองรองในกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง 2 ไปใช้ขยายผลการพัฒนา
3. หน่วยงานภาครัฐและเอกชนได้แนวทางในการส่งเสริมให้ผู้นำชุมชนใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาตนเองเพิ่มศักยภาพให้แก่ตนเองและทีมงาน สามารถนำไปพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนของตนเองได้อย่างยั่งยืน
4. หน่วยงานภาครัฐและเอกชนนำไปเป็นแนวทางการสนับสนุนแนวดำเนินงานให้แก่ชุมชนทำงานได้ตามนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจโดยใช้เครื่องมือการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์มายกระดับรายได้ของชุมชนเพิ่มขึ้นและกระจายความเสมอภาคให้แก่ประชาชนในชุมชนของตนเอง

นิยามศัพท์เฉพาะ

การพัฒนาการเรียนรู้ หมายถึง ความสามารถด้านร่างกายและจิตใจที่ซ่อนเร้นหรือคุณสมบัติในการเรียนรู้ที่แฝงอยู่ในตัวบุคคล อาจทำให้พัฒนาหรือให้ปรากฏเป็นสิ่งที่ประจักษ์ได้ด้วยความต้องการและตั้งใจจริงในการเรียนรู้ และสัมพันธ์ภาพกับผู้อื่น เช่น การทำประดิษฐ์ร่วมด้วยการ फैนลายการพัฒนาบุคคลให้มีระดับหรือมาตรฐานที่สูงขึ้น ด้วยการพัฒนา การฝึกฝนตนเองในสภาวะปกติประกอบด้วย ความรู้ (Knowledge หรือ K) ทักษะ (Skill หรือ S) ทักษะคติ (Attitude หรือ A) และคุณลักษณะเฉพาะ (Attribute หรือ ATT) ที่จำเป็นต่อการนำไปใช้ปฏิบัติภารกิจสำหรับการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ของบุคคล เพื่อจะนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานให้เกิดผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ผู้นำชุมชน หมายถึง ผู้นำชุมชนที่ได้รับคำสั่งแต่งตั้งอย่างเป็นทางการจากหน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน ประธานอาสาสมัครประจำหมู่บ้าน (อสม.) ประธานกองทุนชุมชน หรือผู้แทนภาคประชาชน และควรมีประสบการณ์ทำงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ไม่น้อยกว่า 1 ปี

การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism) หมายถึง การท่องเที่ยวซึ่งมอบโอกาสให้กับผู้เดินทางในการพัฒนาศักยภาพ การสร้างสรรค์ของตนผ่านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยประสบการณ์จริงที่เป็นไปตามลักษณะเฉพาะของพื้นที่เป้าหมายที่ได้ท่องเที่ยว

เอกลักษณ์ชุมชนเมืองรอง หมายถึง ลักษณะเด่นของชุมชนท้องถิ่นเมืองรองที่เห็นได้ชัดซึ่งเหมือนกันหรือร่วมกันของชุมชนนั้นมีความแตกต่างไปจากชุมชนอื่นเพราะเกิดจากการสั่งสมวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีมาเป็นเวลาช้านานเอกลักษณ์จึงเป็นสัญลักษณ์ความภาคภูมิใจของชุมชนท้องถิ่นที่รวมถึงชาติ ศาสนาพระมหากษัตริย์ ภาษา ศิลปกรรม อาหาร การแต่งกายเป็นของตนเอง

เมืองรองในกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง 2 หมายถึง พื้นที่ชุมชนท้องถิ่นที่แบ่งอาณาเขตตามภูมิภาคของประเทศไทยในกลุ่มภาคเหนือตอนล่างที่ได้รับประกาศเข้าเข้าร่วมโครงการไทยนิยม ยั่งยืน ภายใต้โครงการ OTOP นวัตกรรมให้เป็นชุมชนท่องเที่ยว ประกอบด้วย 4 จังหวัดได้แก่ อุทัยธานี นครสวรรค์ กำแพงเพชร และพิจิตร โดยเลือกชุมชนที่ผ่านเกณฑ์ชุมชน OTOP นวัตกรรม

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้นำในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์
บนฐานเอกลักษณ์เมืองรองกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง 2 ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
ซึ่งได้นำเสนอตามหัวข้อ ต่อไปนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับผู้นำ
  - 1.1 ความหมายของผู้นำ
  - 1.2 ความหมายของภาวะผู้นำ
  - 1.3 บทบาทและหน้าที่ของผู้นำ
2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนรู้
  - 2.1 ความหมายของการเรียนรู้
  - 2.2 ธรรมชาติของการเรียนรู้
  - 2.3 ทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนรู้
  - 2.4 องค์ประกอบของการเรียนรู้
  - 2.5 หลักการจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้
  - 2.6 รูปแบบการเรียนรู้ของชุมชน
3. แนวคิดและทฤษฎีการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์
  - 3.1 ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์
  - 3.2 ลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์
  - 3.3 ประโยชน์ของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์
  - 3.4 หลักการของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์
  - 3.5 องค์ประกอบที่สำคัญของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์
  - 3.6 การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์
4. นโยบายการท่องเที่ยวเมืองรอง
5. บริบทของเอกลักษณ์เมืองรองกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง 2
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับผู้นำ

1. ความหมายของผู้นำ

ผู้นำ (Leader) คือ บุคคลที่สามารถชักจูงหรือชี้นำบุคคลอื่นให้ปฏิบัติงานสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล มีความสามารถที่จะทำให้องค์การดำเนินไปอย่างก้าวหน้าและบรรลุเป้าหมาย โดยการใช้อิทธิพลเหนือทัศนคติและการกระทำของผู้อื่น

คำว่า “ผู้นำ” ได้มีผู้ให้คำนิยามความหมายไว้มากมายตามทรรศนะของแต่ละคน ซึ่งล้วนแต่มีความหมายที่ใกล้เคียงกัน ตามที่มีผู้กล่าวว่า “คนบางคนเป็นหัวหน้า แต่ไม่ได้เป็นผู้นำ ส่วนบางคนเป็นผู้นำแต่ไม่ได้เป็นหัวหน้า และคนบางคน เป็นได้ทั้งหัวหน้า และเป็นทั้งผู้นำ” หรือ “หัวไม่ส่าย ทางไม่กระดิก” คำกล่าวเหล่านี้เป็นการสื่อความหมายของคำว่า “ผู้นำ” หรือ “หัวหน้า” ทำให้ผู้บริหารและนักบริหารเกี่ยวข้องกับการทำกิจกรรมที่เป็นศูนย์กลางหรือจุดรวมของกิจกรรมภายในกลุ่มเปรียบเหมือนแกนของกลุ่ม ดังนั้น ผู้นำไม่เพียงแต่ยืนอยู่เบื้องหลังกลุ่มที่คอยดูแลวางแผนและผลักดัน แต่ผู้นำต้องยืนอยู่ข้างหน้ากลุ่ม และนำกลุ่มปฏิบัติงาน คอยช่วยเหลือกลุ่มให้บรรลุเป้าหมายสูงสุดตามความสามารถให้บรรลุเป้าหมายอีกด้วย (สุเมธ แสงนิมนวล, 2552: น.3)

ผู้นำและที่มาของผู้นำมี 3 ลักษณะ คือ

1. มีความสามารถชักจูงผู้อื่นให้คล้อยตามได้ กล่าวคือ ผู้นำต้องสามารถจูงใจให้คนทำหรือไม่ทำอะไรตามที่ต้องการด้วยความเต็มใจได้เช่น ผู้นำด้านลัทธิความเชื่อ หรือผู้นำกลุ่มคนที่รวมตัวกันขึ้นจากการชักจูงให้กระทำกรอย่างใดอย่างหนึ่ง ทั้งทางการเมืองหรือเพื่อทำประโยชน์ต่อสังคม

2. มีสถานการณ์เป็นตัวกำหนด สถานการณ์จะเป็นตัวกำหนดว่า ใครจะเป็นผู้นำในสถานการณ์นั้น ๆ เช่น บนรถเมย์ที่เรานั่ง จะถือว่าคนขับเป็นผู้นำ ส่วนผู้โดยสารเป็นผู้ตาม เขาขับให้เรา นั่ง แสดงว่าเราเต็มใจไปกับเขา เพราะถ้าไม่เต็มใจ เราคงไม่นั่งให้เขาขับพาเราไปในที่ต่าง ๆ เช่นเดียวกับไกด์ที่เรายินยอมให้เป็นผู้นำเที่ยวในสถานที่ที่เราไม่เคยไป เป็นต้น

3. มีการเลือกตั้ง ทำให้ได้รับการยอมรับการเลือกตั้ง คือ ผ่านการคัดเลือกของกลุ่มคนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป จนถึงกลุ่มขนาดใหญ่ ซึ่งตามหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตย เราจะถือเอาจากบุคคลที่เสียงส่วนใหญ่ลงมติเลือกให้เขาเป็นผู้นำ

นักวิชาการและนักศึกษาได้กล่าวไว้เกี่ยวกับความหมายของ ผู้นำคือบุคคลกลุ่มที่ได้รับมอบหมายหน้าที่ให้ควบคุม หรือประสานงานกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการกิจของกลุ่มเป็นบุคคลที่ถูกเลือกหรือได้รับการแต่งตั้งให้นำกลุ่มและมีอิทธิพลต่อกระบวนการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่มเพื่อการบรรลุเป้าหมายของกลุ่ม และเพื่อทำหน้าที่หัวหน้าของกลุ่ม (Dejnozka, E. L., 1983, pp 110-125) นอกจากนี้ยังเป็นบุคคลที่ทำให้องค์กรประสบความสำเร็จ ความก้าวหน้า โดยเป็นผู้ที่มีบทบาทแสดงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล บุคคลที่เป็นผู้บังคับบัญชา หรือผู้นำคือบุคคลที่ก่อให้เกิด

ความมั่นคงและช่วยเหลือบุคคลต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของกลุ่ม (Dubrin J. A., 1998, pp. 140-147) ผู้นำยังเป็นบุคคลที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งอาจโดยการเลือกตั้ง หรือแต่งตั้ง และเป็นที่ยอมรับของสมาชิกในกลุ่มให้มีอิทธิพลและบทบาทเหนือกลุ่ม สามารถที่จะจูงใจ ชักนำ หรือชี้แนะให้สมาชิกของกลุ่มรวมพลังเพื่อปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ ของกลุ่มให้สำเร็จ (เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์, 2536, น. 233-294) จากที่กล่าวมาข้างต้น จึงสรุปได้ว่า ผู้นำคือผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งหรือการเลือกตั้งหรือการยกย่องจากกลุ่มให้ทำหน้าที่ของตำแหน่งผู้นำ เช่น การวางแผน การชี้แนะ การสั่งการ สามารถปกครองบังคับบัญชา บริหาร ผลักดันและช่วยเหลือให้กลุ่มสามารถปฏิบัติงานได้สำเร็จตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ ผู้นำอาจเป็นบุคคลที่มีตำแหน่งอย่างเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ได้ ตำแหน่งของผู้นำแตกต่างกันไปตามลักษณะงานและองค์การที่อยู่

จากแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับผู้นำและภาวะผู้นำ ตลอดจนผลการศึกษาของนักวิชาการต่าง ๆ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ประมวลแนวคิดหลักในการจำแนกผู้นำ ได้ดังต่อไปนี้

บุญทัน ดอกไธสง (2535, น. 266) ผู้นำไม่เพียงแต่ยืนเบื้องหลังกลุ่มที่คอยแต่วางแผนและผลักดัน แต่ผู้นำจะต้องยืนอยู่ข้างหน้ากลุ่ม และนำกลุ่มปฏิบัติงาน คอยช่วยเหลือกลุ่มให้บรรลุเป้าหมายสูงสุดตามความสามารถให้บรรลุเป้าหมาย

เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ (2536, น. 233) ผู้นำ คือบุคคลที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งอาจโดยการเลือกตั้ง หรือแต่งตั้งและเป็นที่ยอมรับของสมาชิกให้มีอิทธิพลและบทบาทเหนือกลุ่ม สามารถที่จะจูงใจ ชักนำ หรือชี้แนะให้สมาชิกของกลุ่มรวมพลัง เพื่อปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ ของกลุ่มให้สำเร็จ

กวี วงศ์พุ่ม (2554, น. 14) ผู้นำ เป็นผู้ซึ่งเป็นศูนย์กลางหรือจุดรวมของกิจกรรมภายในกลุ่ม มีโอกาสติดต่อสื่อสารกับผู้อื่นมากกว่าทุกคนในกลุ่ม มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของกลุ่มสูง นำกลุ่มหรือพากลุ่มไปสู่วัตถุประสงค์หรือสู่จุดหมายที่วางไว้ เป็นผู้มีความสมบัติเฉพาะมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มได้

Fiedler (1976, pp. 431-342) ผู้นำ คือ บุคคลที่กลุ่มได้มอบหมายหน้าที่ให้ควบคุมหรือประสานงานกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับภารกิจของกลุ่ม

Dejnozka (1983, pp. 110-125) ผู้นำ คือ บุคคลที่ถูกเลือกหรือได้รับการแต่งตั้งให้นำกลุ่มและมีอิทธิพลต่อกระบวนการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่ม เพื่อการบรรลุเป้าหมายของกลุ่ม และเพื่อทำหน้าที่หัวหน้าของกลุ่ม

Dubrin (1998, pp. 140-147) ผู้นำ เป็นบุคคลที่ทำให้องค์การประสบความสำเร็จ และบรรลุผลสำเร็จ โดยเป็นผู้ที่มีบทบาทแสดงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล บุคคลที่เป็นผู้บังคับบัญชาหรือผู้นำคือบุคคลที่ก่อให้เกิดความมั่นคง และช่วยเหลือบุคคลต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของกลุ่ม

2. ความหมายของภาวะผู้นำ (Leadership)

ภาวะผู้นำมีความหมายแตกต่างกัน ในยุคก่อนนั้นมีคำที่แสดงความเป็นผู้นำ เช่น หัวหน้า ประมุข ราชา พญา เป็นต้น Oxford English Dictionary ได้ชี้ให้เห็นความสำคัญคำว่า Leader มีในภาษาอังกฤษประมาณ ค.ศ. 1300 แต่คำว่า Leadership เพิ่งจะมีประมาณ ปี ค.ศ. 1800 อย่างไรก็ตามนักการศึกษาได้ให้ความสำคัญของผู้นำมานานแล้ว เช่นในหนังสือ Republic ซึ่ง Plato ได้พยายามอธิบายคุณลักษณะของบุคคลที่เป็น Philosopher-king ซึ่งก็ทำหน้าที่ผู้นำนั่นเอง (เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์, 2538, น. 3) ทั้งผู้นำ และภาวะผู้นำ มีความสัมพันธ์ใกล้เคียงกันมาก จนบางครั้งเป็นคำเดียวกัน แต่ลักษณะสำคัญของคำ 2 คำ บอกถึงความแตกต่างกันได้ โดยใช้หลักกระบวนการรวมกลุ่มเป็นตัวกำหนด เช่น ภาวะผู้นำ ซึ่งหมายถึงกระบวนการกลุ่มเป็นตัวกำหนด แต่ผู้นำเป็นตำแหน่งของโครงสร้างภายในกลุ่มหรือการดำรงตำแหน่งของบุคคล (Nath Bhanthumnavin, 1985, p. 27) คุณสมบัติ เช่น สติปัญญา ความดีงาม ความรู้ ความสามารถของบุคคล ที่ชักนำให้คนทั้งหลายมาประสานกัน และพากันไปสู่จุดหมายที่ดีงาม โดยประกอบด้วยตัวผู้นำ ผู้ตาม จุดหมาย หลักการ และวิธีการสิ่งที่จะทำและสถานการณ์ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) 2550, น. 4-5) ภาวะผู้นำที่ดีตามหลักพุทธธรรม ซึ่งผู้นำที่ดีจะต้องยึดหลัก “ธรรม” เช่น พรหมวิหาร 4 พละ 5 และสัปปริยธรรม 7 เป็นต้น เป็นคุณธรรมสำหรับการปฏิบัติหน้าที่ของตน เพื่อให้สามารถดำเนินกิจการงานทุกอย่างให้บรรลุผลสำเร็จที่วางไว้ และนำพาหมู่คณะและสังคมไปสู่ความสงบสุขและมั่นคงตลอดไปได้

รูปแบบภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ในยุคโลกาภิวัตน์ที่เกิดจากการประยุกต์ของภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรม ประกอบด้วย หลักการ 3 อย่าง คือ การครองตน ครองคน และครองงาน โดยมุ่งเน้นการให้ผู้นำเกิดการพัฒนาดน การพัฒนาคน และการพัฒนาระบบงาน ให้มีคุณภาพที่สมบูรณ์แบบทั้ง 2 ด้าน คือ

1. คุณภาพด้านความสามารถ เพื่อทำให้ผู้นำเกิดการพัฒนาดน การพัฒนาคน และพัฒนาองค์กร
2. คุณภาพด้านจิตใจ เพื่อทำให้เกิดการยกระดับจิตใจของผู้นำให้มีคุณธรรมจริยธรรมเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก เพื่อให้สามารถนำพาหมู่คณะ องค์กร และสังคมไปสู่ความเจริญก้าวหน้าที่ยั่งยืน และมั่นคงตลอดไป ภาวะผู้นำเป็นกระบวนการที่ผู้บริการจะให้มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของคนอื่น มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุจุดมุ่งหมายขององค์กร กระบวนการในการแนะแนว และนำทางพฤติกรรมของคนในสภาพการทำงาน (นันทวรรณ อิศรานุกุลชัย, 2550 น. 115)

ในเชิงปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของสมาชิกในกลุ่ม มีผู้นำเป็นตัวแทนในการเปลี่ยนแปลงเป็นบุคคลที่มีอิทธิพลต่อบุคคลอื่น ๆ ในกลุ่ม ภาวะผู้นำจึงเกี่ยวข้องกับการใช้อิทธิพล และปฏิสัมพันธ์

ระหว่างบุคคล เป็นตัวแทนของการเปลี่ยนแปลงที่มีผลกระทบต่อพฤติกรรมและการปฏิบัติงานของสมาชิกคนอื่นในกลุ่ม ทั้งนี้ การเปลี่ยนแปลงนั้นต้องมุ่งไปสู่การบรรลุเป้าหมายของกลุ่มอีกด้วย (Gibson, J. L. Ivancevich, J. M., & Donnelly, J. H., 1997, p. 272)

สภาพของความเป็นผู้นำต้องมีศิลปะในการทำให้ผู้อื่นทำในสิ่งที่ต้องการ ให้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความเต็มใจของพวกเขาเอง ส่วนวิธีการสร้างภาวะผู้นำหรือสร้างศิลปะในการทำให้ผู้อื่นทำในสิ่งที่ผู้นำต้องการให้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความเต็มใจของพวกเขาผู้ปฏิบัตินั้นมีสูตรสำเร็จ 5 ประการที่เรียกว่าสูตร 1 2 3 4 5 คือ

1. เข้มแข็ง หมายถึง ความเข้มแข็งต้องเป็นคนเข้มแข็งทั้งทางร่างกาย และจิตใจไม่หวั่นไหว ไม่ว่าจะตกอยู่ในสถานการณ์อย่างใดก็ตาม
2. แกร่งกล้า หมายถึง ความแกร่งกล้า 2 ประการ คือ
  - 2.1 แกร่งกล้ารับผิดชอบ
  - 2.2 แกร่งกล้ารับชอบ คือ ต้องแกร่งกล้ารับทั้งผิด รับทั้งชอบ จะรับอย่างใดอย่างหนึ่งเพียงอย่างเดียวไม่ได้ ซึ่งเป็นที่มาของ คำว่า ความรับผิดชอบ
3. ศรัทธา หมายถึง ความศรัทธา 3 ประการ คือ
  - 3.1 ศรัทธาตัวเองโดยเริ่มต้นที่ ตัวเองก่อนว่าเราเป็นคนที่มีความรู้ มีความสามารถ สิ่งใดที่ผู้อื่นทำได้ เราก็ต้องทำได้ และพยายามทำให้ดีกว่านอกจากศรัทธาในตัวเองแล้ว
  - 3.2 ศรัทธาเพื่อนร่วมงาน ต้องรู้จักให้เกียรติผู้อื่นเห็นความสำคัญและความสามารถของผู้อื่น ตลอดจนถึงถึงวิธีการทำงานเป็นทีม
  - 3.3 ศรัทธาหน่วยงาน หรือองค์กรที่เราสังกัดอยู่ผู้นำคือตัวแทนของหน่วยงานถ้าเราต้องการสร้างภาวะผู้นำ โดยขาดสำนักแห่งศรัทธาต่อหน่วยงานของตนเอง ย่อมไม่สามารถจูงใจให้ผู้อื่นอีกหิมคล้อยตามที่จะทำงานให้ประสบความสำเร็จได้
4. คุณค่า หมายถึง ความมีคุณค่า 4 ประการ คือ
  - 4.1 คุณค่าแห่งการคิด คือต้องมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีวิสัยทัศน์ไม่หยุดนิ่ง คิดในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมและอยู่ในกรอบของคุณธรรม
  - 4.2 คุณค่าแห่งการพูด คือ รู้จักพูด เพื่อถ่ายทอดความคิดให้ผู้อื่นได้รับทราบและปฏิบัติตามได้ถูกต้อง พูดเพื่อให้เกิดผลในทางบวก เกิดความศรัทธาในองค์กรเกิดความสามัคคีระหว่างเพื่อนร่วมงาน เกิดความเห็นอกเห็นใจผู้ที่มีตำแหน่งด้อยกว่า และเกิดแรงจูงใจที่จะทำงานให้สำเร็จ
  - 4.3 คุณค่าแห่งการตัดสินใจ การสร้างคุณค่าด้วยการตัดสินใจ การตัดสินใจที่เด็ดขาด มั่นคง โดยผ่านการไตร่ตรองด้วยเหตุผลมาอย่างดีแล้ว ถือเป็นคุณสมบัติพิเศษของผู้นำ และเมื่อ ตัดสินใจแล้ว ผลจะออกมาถูกหรือผิด ผู้นำจะต้องรับผิดชอบแต่โดยดีไม่ปิดความผิดไปให้ผู้อื่น

4.4 คุณค่าแห่งการกระทำ การสร้างคุณค่าด้วยการกระทำ เมื่อมีความคิด มีการถ่ายทอดให้เข้าใจด้วยการพูด มีการตัดสินใจที่เด็ดขาดมั่นคงแล้ว ก็ถึงขั้นของการกระทำ ผู้นำต้อง กระทำการใด ๆ อย่างห้าวหาญ เป็นตัวอย่าง มีความขยันหมั่นเพียรมากกว่าผู้อื่น มีความอดทนมากกว่าผู้อื่น ตลอดจนยึดหลักความถูกต้อง และคุณธรรมมากกว่าผู้อื่น เหล่านี้จึงจะเรียกได้ว่ามีภาวะผู้นำ ดังนั้นคนเป็นผู้นำต้องสร้างคุณค่าให้คนเห็น เชื่อถือ เคารพรัก และศรัทธาการคิด การพูด การตัดสินใจ ตลอดจนการกระทำจึงต้องผ่านการกลั่นกรองมาก่อนเสมอ

4.5 สามารถ หมายถึง ความสามารถ 5 ประการ คือ ความสามารถในการ 1) วางแผนงาน 2) มอบหมายงาน 3) ควบคุมงาน 4) ประสานงาน 5) พัฒนาคนพัฒนางาน ซึ่งทั้ง 5 สามารถนี้ถือเป็นบทบาทหน้าที่ของผู้นำ โดยเฉพาะผู้นำนักบริหารเพราะผู้นำนักบริหารนั้น ต้องรู้จักการวางแผนงาน จะทำสิ่งใด ต้องคิดไว้ล่วงหน้าว่าจะทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร อย่างไร โดยใคร ขึ้นต่อไปคือมอบหมายให้ผู้ที่ถูกระบุขึ้นไปดำเนินการ เรียกว่า การมอบหมายงาน โดยคำนึงอยู่เสมอว่า ผู้บริหาร คือ “ผู้ที่ทำงานให้เสร็จ โดยไม่ลงมือทำด้วยตนเอง แต่ใช้วิธีจูงใจ ให้คน อื่นมาทำงาน แทนตนจนสำเร็จ” เมื่อมอบหมายงานแล้ว ก็ต้องรู้จักติดตามงาน ตรวจสอบ ว่างานที่มอบ ให้ผู้อื่นไป ทำนั้นได้ผลประการใด มีปัญหาอุปสรรคหรือไม่ วิธีการนี้เรียกว่า การควบคุมงาน และ ถึงแม้ว่าจะมีการควบคุมงานอย่างดีแล้วก็ตาม การทำงานในปัจจุบัน ไม่ได้กระทำร่วมกับคน ๆ เดียว หรือ หน่วยงานเดียว การประสานงาน จึงเป็นเรื่องสำคัญ แต่ที่สำคัญมากไปกว่านั้นคือ ต้องมีการ พัฒนาคน พัฒนางาน อยู่ตลอดเวลา ภาวะผู้นำ เป็นกระบวนการซึ่งบุคคลหนึ่งสามารถชักนำให้ ผู้ใต้บังคับบัญชาประพฤติปฏิบัติตามแนวทางที่เขาประสงค์ (Bennis, W., & Nanus, B., 1985, p. 114)

ดังนั้น ผู้นำจึงถือเป็นบุคคลที่มีความสำคัญยิ่งต่อการบริหารต่อการบริการงานใน องค์การให้มีประสิทธิภาพและประสบผลสำเร็จโดยขึ้นอยู่กับภาวะผู้นำที่มีอยู่ในตัวของแต่ละบุคคลว่า จะสามารถนำมาใช้ได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ต่าง ๆ หรือไม่

3. บทบาทและหน้าที่ของผู้นำ

การปฏิบัติงานในองค์การหรือหน่วยงานต่าง ๆ นอกจากจะต้องแบ่งระดับการ ปฏิบัติงานแล้ว ยังจะต้องมีการแบ่งงานที่รับผิดชอบ ซึ่งมีหัวหน้างานหรือผู้ที่หน่วยงานมอบหมาย ให้เป็นผู้รับผิดชอบงานตามลักษณะหน้าที่ที่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตามบทบาทและหน้าที่ของผู้นำ ได้มี ผู้จำแนกไว้หลายแบบ ซึ่งบางแบบก็มีความสอดคล้องกัน

นักวิชาการ กล่าวถึง บทบาทหน้าที่ของผู้นำไว้ ดังนี้

สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์ (2550, น. 34) กล่าวถึงบทบาทของผู้นำไว้ดังนี้

1. เป็นผู้ให้คำปรึกษาหารือในสิ่งที่ถูกต้อง เหมาะสม และเป็นธรรม เป็นผู้นำทางปัญญา รอบรู้ทุกด้านในด้านหนึ่งชัดเจน อาศัยความรู้ประสบการณ์ที่ดีในอาชีพ

2. เป็นผู้จูงใจผู้อื่นให้ปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องเป็นตัวอย่างที่ดี ผู้นำจึงต้องปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดี ผู้นำต้องเป็นผู้ยอมรับจากผู้อื่น

3. เป็นนักพัฒนา เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ทำประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน ไม่เห็นแก่ตัว และพวกพ้องตนเอง เป็นนักพัฒนา มีความคิดเชิงบวก มองโลกในแง่ดี

4. บทบาทในเชิงบริหาร วิชาการ แก้ปัญหาได้ดี

5. บทบาทในการเป็นบุคคลที่มีความรอบรู้ เฉลียวฉลาด อารมณ์มั่นคง มีความฉลาด มีอารมณ์ดี และมีคุณธรรมจริยธรรมสูง

ยุกต์ (Yukl, 1994, p. 69 อ้างถึงใน พิชายพ พันธ์แพ, 2554, น. 116-117) กล่าวว่า บทบาทหน้าที่ของผู้นำ มีดังนี้

1. การวางแผนและการจัดองค์การเป็นการตัดสินใจเกี่ยวกับวัตถุประสงค์และกลยุทธ์ในระยะยาวขององค์การ ความจำเป็นก่อนหลังในการจัดสรรทรัพยากร การตัดสินใจเกี่ยวกับการใช้บุคลากร และทรัพยากรเพื่อผลสำเร็จของงานองค์การอย่างมีประสิทธิภาพ การตัดสินใจเกี่ยวกับวิธีการ พัฒนาความร่วมมือ และความมีประสิทธิภาพของหน่วยงาน

2. การแก้ไขปัญหา คือ เป็นการชี้แนวทางให้เห็นถึงปัญหาที่เกี่ยวข้องกับงาน การวิเคราะห์ปัญหาตามช่วงเวลาอย่างมีระบบ เพื่อค้นหาสาเหตุและวิธีการในการแก้ปัญหา และค้นหาคำตอบในการแก้ปัญหาหรือวิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้น

3. การชี้แจงบทบาทและวัตถุประสงค์ คือ ทำหน้าที่ในการมอบหมายงาน ให้แนวทางในการทำงาน อธิบายอย่างชัดเจนเกี่ยวกับความรับผิดชอบของงาน วัตถุประสงค์ของงาน กำหนดการของงาน และความคาดหวังที่มีผลต่อการปฏิบัติงานนั้น

4. การให้ข้อมูลคือจะทำหน้าที่ในการแจกจ่ายข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ แผน และกิจกรรมต่าง ๆ ให้กับบุคลากรเพื่อประโยชน์ในการทำงาน แจกจ่ายเอกสารที่เป็นลายลักษณ์อักษร และสนองความต้องการทางด้านข้อมูลข่าวสารทางเทคนิคที่ได้รับการร้องขอ

5. การสังเกตการณ์ทำหน้าที่ในการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการทำงานและสภาพสิ่งแวดล้อมภายนอกที่จะมีผลต่อการทำงาน ตรวจสอบความก้าวหน้า และคุณภาพของงาน ประเมินผลการปฏิบัติงานในระดับบุคคลและระดับกลุ่ม วิเคราะห์แนวโน้ม และคำทำนายเกี่ยวกับเหตุการณ์ภายนอก

6. การกระตุ้นและการคลอใจมีการใช้อิทธิพลอย่างมีเทคนิค อันเป็นการกระตุ้นอารมณ์หรือเหตุผลเพื่อวัตถุประสงค์ของงาน และตอบสนองความร่วมมือ ความช่วยเหลือ การสนับสนุน การแจกจ่ายทรัพยากร มีการสร้างตัวอย่างเกี่ยวกับพฤติกรรมที่เหมาะสม

7. การปรึกษาหารือทำหน้าที่ให้การตอบสนองแก่บุคลากรก่อนที่จะมีการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่จะมีผลกระทบต่อพวกเขา สนับสนุนให้มีคำแนะนำที่ดีอันก่อให้เกิดการปรับปรุงมีการสนับสนุนให้มีการร่วมตัดสินใจ ระดมความคิดเห็นและคำแนะนำจากหลายฝ่าย เพื่อการตัดสินใจ

8. การมอบหมายอำนาจหน้าที่จะอนุญาตให้ผู้ใต้บังคับบัญชาที่มีความรับผิดชอบและตัดสินใจทำงานต่าง ๆ สามารถแก้ไขปัญหาและตัดสินใจในเรื่องสำคัญได้ด้วยตนเอง

9. การส่งเสริมสนับสนุนจะเป็นมิตรและให้การนับถือ อดทน และช่วยเหลือ เห็นอกเห็นใจ และสนับสนุน เมื่อมีคนผิดหวัง หรือมีความวิตกกังวล มีการรับฟังคำบ่น การร้องทุกข์ และปัญหาต่าง ๆ ปกป้องผลประโยชน์ของบุคลากร

10. พัฒนาและให้คำสั่งสอน ให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ในการทำงาน ส่งเสริมให้บุคลากรเกิดทักษะ มีการพัฒนาและส่งเสริมความก้าวหน้าในวิชาชีพ

11. จัดการปัญหาข้อขัดแย้งและส่งเสริมการสร้างทีมงาน ส่งเสริมให้มีการแก้ไขความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ ส่งเสริมการประสานงาน การทำงานเป็นทีม และสร้างเอกลักษณ์ในหน่วยงาน

12. การสร้างเครือข่าย มีการพบปะสังสรรค์แบบไม่เป็นทางการ พัฒนาความสัมพันธ์กับบุคคลซึ่งให้ข้อมูลและการสนับสนุน รักษาการติดต่ออย่างไม่ขาดตอนเป็นระยะ ๆ เช่น การไปเยี่ยมเยียน การรับโทรศัพท์ การตอบจดหมาย และการเข้าร่วมในการประชุมหรืองานสังคมต่าง ๆ

13. การให้การยอมรับ ให้การชมเชยและการยอมรับสำหรับการทำงานที่มีประสิทธิภาพ ความสำเร็จที่สำคัญ การบริจาดเนื่องในโอกาสพิเศษ มีการชมเชยสำหรับบุคคลผู้บริจาด และให้การสนับสนุนองค์การด้วยความพยายาม

14. การให้รางวัล มีการให้รางวัลที่สามารถจับต้องได้ เช่น การเพิ่มเงินเดือน หรือการเลื่อนตำแหน่งสำหรับการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ ความสำเร็จที่สำคัญ และการแสดงความสามารถที่เด่นชัด

สรุปได้ว่าบทบาทหน้าที่ของผู้นำ นั้นต้องเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ ตลอดจนคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในการคิดวิเคราะห์ แก้ไขปัญหา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีความเชื่อถือไว้วางใจ เรียกความศรัทธาจากผู้ร่วมงาน ตลอดจนมีคุณธรรมจริยธรรม และต้องมีทักษะในการผู้นำที่ดี

จากการศึกษาถึงแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับผู้นำ ทำให้เห็นได้ว่าการพัฒนาการเรียนรู้ให้ผู้นำมีความสำคัญและเป็นผลกระทบต่อสังคมอย่างมาก โดยผู้นำควรพัฒนาให้ครอบคลุมใน 3 ด้าน ดังนี้

1. ด้านกายภาพ ซึ่งโดยรวมถึง พฤติกรรมการแสดงออก ทางกาย วาจา บุคลิกภาพ ความกระตือรือร้นต่อกิจกรรมในองค์การ การควบคุมอารมณ์ ความรู้สึก การยอมรับของสมาชิกในองค์การ

2. ด้านสังคม ซึ่งโดยรวมแล้ว หมายถึง พฤติกรรมการแสดงออก ทางการทำงาน การตัดสินใจ ความรับผิดชอบต่อกิจกรรมส่วนรวม การบริหารจัดการกลุ่มองค์กร คุณธรรมจริยธรรม ทำงาน การประสานภายในและภายนอกองค์กร การพูด การปรับตัวให้เข้ากับสภาพสังคมสิ่งแวดล้อม

3. ด้านความรู้ความสามารถ ซึ่งโดยรวมแล้ว หมายถึง พฤติกรรมด้านแนวความคิด มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สามารถนำแนวคิดมาปฏิบัติได้ มีความสามารถเฉพาะด้าน มีประสบการณ์ทำงานมาก มีความรอบรู้ความเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้ดี มีทักษะการถ่ายทอดได้ดี เข้าใจง่าย มีทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี

ดังนั้น จากแนวคิดเกี่ยวกับ ผู้นำ การพัฒนาภาวะผู้นำ และบทบาทและหน้าที่ของผู้นำ ผู้นำต้องมีบทบาทและหน้าที่โดยเป็นผู้ประสานงาน วางแผน กำหนดนโยบาย ตัวแทนของกลุ่ม เพื่อติดต่อกับภายนอก คอยดูแลความสัมพันธ์ของสมาชิกในกลุ่ม เป็นผู้ไกล่เกลี่ยเมื่อเกิดภาวะที่มีการขัดแย้งภายในกลุ่ม เป็นบุคคล ตัวอย่าง และเป็นสัญลักษณ์ของกลุ่มที่จะนำพากลุ่มให้ดำเนินไปตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ซึ่งต้องอาศัยทักษะการจัดการ และความคิดสร้างสรรค์ที่สามารถใช้เครื่องมือทางด้านเทคโนโลยีในการปฏิบัติงานให้สำเร็จในยุคปัจจุบัน

เจลา ประเสริฐสังข์ (2542, น. 2) กล่าวถึงทักษะของความเป็นผู้นำ ได้พิจารณาจากความชำนาญที่ผู้นำใช้ซึ่ง “ความชำนาญ” ในที่นี้หมายถึง ความสามารถของบุคคลที่ได้มาจาก ความรู้ของเขาและปฏิบัติออกมาเป็นการกระทำ โดยผู้นำที่ประสบความสำเร็จได้นั้นขึ้นอยู่กับ ความสามารถพื้นฐาน 3 ประการ คือ

1. ทักษะทางอาชีพเฉพาะ (Technical Skills) หมายถึง ความรู้ความเชี่ยวชาญ ของผู้นำในเชิงวิชาการเฉพาะหรือเทคโนโลยีเฉพาะสาขา เช่น เป็นนักบัญชี วิศวกร นักกฎหมาย แพทย์ หรืองานประเภทช่างฝีมือต่าง ๆ ซึ่งความชำนาญเฉพาะสาขานี้เป็นสิ่งจำเป็นในการปฏิบัติ ตามปกติของเขาในหน่วยงานนั้น ๆ

2. ทักษะทางด้านความนึกคิด (Conceptual Skills) หมายถึง ความสามารถที่จะมองเห็นความสัมพันธ์ของปัจจัยทั้งหมด โดยอาศัยความรู้และประสบการณ์ทางปรัชญา ศาสนา วิทยาศาสตร์ ธรรมชาติ และสังคมศาสตร์อย่างกว้างขวางลึกซึ้ง ทำให้ผู้บังคับบัญชามีความสามารถในการที่จะประสบความสำเร็จทั้งภายในและภายนอกองค์กร

3. ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ (Human Skills) หมายถึง ความสามารถในการ สร้างความสัมพันธ์อย่างมีประสิทธิภาพกับคนทั่วไป

จากการศึกษาเอกสารผู้วิจัยพบว่า อย่างไรก็ตามผู้นำจะใช้ทักษะแต่ละชนิดเหล่านี้นาน้อยแค่นั้นย่อมจะขึ้นอยู่กับระดับการบริหาร ตั้งแต่ระดับของหัวหน้างานจนกระทั่งถึงระดับของผู้บริหารสูงสุด ทักษะในการบริหารก็จัดเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยให้การทำงานราบรื่นและถ้าทักษะดี

แน่นอนบทบาทของผู้นำย่อมดีตามมาด้วย และการใช้อำนาจในการบริหารงานของผู้นำนั้น ผู้นำจะต้องนำมาใช้ประโยชน์ ใ้ดี ถูกทางและใช้ให้ถูกกาลเทศะด้วย

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนรู้

การเรียนรู้เป็นพื้นฐานของการดำเนินชีวิตของมนุษย์ มนุษย์อาศัย กระบวนการเรียนรู้ที่ถูกต้อง และมีประสิทธิภาพ เพื่อตอบสนองความต้องการสองอย่างคือ ความต้องการการปรับตัวเองให้เข้ากับสภาวะต่าง ๆ ที่มีทั้งการเกิดขึ้นดำรงอยู่ และมีการเปลี่ยนแปลง และอีกประเภทหนึ่ง คือ ความต้องการเรียนรู้เพื่อจัดการสรรพสิ่งต่าง ๆ ให้มีการเปลี่ยนแปลงไปสู่สภาพที่ตนต้องการจึงมีการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ อยู่เสมอในหลากหลายรูปแบบ เพื่อเพิ่มพูนความฉลาดเฉลียว และประสบการณ์มีความสามารถในการคิดแก้ปัญหาที่จะต้องเผชิญในชีวิตประจำวัน และเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่อย่างมีความสุข ดังนั้น การดำเนินชีวิตของมนุษย์ตั้งแต่แรกเกิดจนตายจะต้องมีการเรียนรู้ตลอดเวลา จนเป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต (เบญจวรรณ กี่สุขพันธ์, 2559, น. 9-25)

1. ความหมายของการเรียนรู้ (Learning Theory)

การเรียนรู้ คือกระบวนการที่ทำให้คนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม เพราะการเรียนรู้จะส่งผลให้เกิดการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ ทั้งพฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกหรือที่เรียกกันว่า พฤติกรรมเปิดเผย (Over Behavior) เช่น พฤติกรรมที่มีในจิตใจซึ่งเรียกว่า พฤติกรรมซ่อนเร้น (Covert Behavior) ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่มีในจิตใจบุคคลก่อนที่จะแสดงพฤติกรรมเปิดเผย อาทิ บุคคลทราบว่าการขาดเรียนบ่อยจะเป็นเหตุให้ได้รับการลงโทษ อาจจะได้โดยการดักเตือนด้วยวาจาหรือถูกดำเนินการทางวินัย จากการเรียนรู้ทำให้เกิดพฤติกรรมซ่อนเร้นที่ทราบถึงเหตุและผลของการกระทำคือ เหตุขาดเรียน จะทำให้เกิดผลคือถูกลงโทษ ดังนั้น บุคคลจึงมีพฤติกรรมเปิดเผยในลักษณะงดเว้นการกระทำคือไม่ขาดเรียน

ประเด็นสำคัญของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เกิดขึ้นดังกล่าวข้างต้นจะสังเกตเห็นได้ว่า เนื่องจากการตั้งใจ ผึกฝน อบรมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในจิตใจแล้วจึงเกิดการเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรม ดังนั้น พฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้จึงเป็น พฤติกรรมจงใจ (Voluntary Behavior) มิใช่เป็นพฤติกรรมอันเนื่องจากการเจริญเติบโต หรือการเจ็บไข้ได้ป่วยของร่างกายและจิตใจ รวมตลอดถึง พฤติกรรมที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ หรือ พฤติกรรมสะท้อนตอบ (Reflexive Behavior) เช่น การกะพริบตาเมื่อมีแสงจ้า เป็นต้น นอกจากนั้นพฤติกรรมเรียนรู้อันเกิดจากการฝึกฝนอบรมด้วยความตั้งใจจะเป็นพฤติกรรมที่มีลักษณะค่อนข้างถาวรที่ติดตัวบุคคลผู้นั้น อาทิ เมื่อผ่านการฝึกวิธีการแก้ปัญหา บุคคลก็จะมีความรู้ และทักษะในการแก้ปัญหา แต่ความรู้และทักษะที่ทำให้เกิดพฤติกรรมการแก้ปัญหานี้ไม่จำเป็นต้องเกิดขึ้นโดยทันที และบุคคลจะสร้างสร้างพฤติกรรมการแก้ปัญหานี้ไม่

จำเป็นต้องเกิดขึ้นโดยทันที และบุคคลจะสร้างพฤติกรรมเพื่อแก้ปัญหาตามเวลา และสถานการณ์ที่เหมาะสม

การเรียนรู้เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรม ที่เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนอง โดยอาศัยการรับรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 ทาง ซึ่งได้แก่ ตาประมาณ 75% หูประมาณ 13% กายสัมผัสประมาณ 6% ปากและจมูกประมาณ 3% ซึ่งการเรียนรู้นี้อาจจะเป็นทางใดทางหนึ่งหรือหลาย ๆ ทางผสมกัน การตอบสนองต่อสิ่งเร้าเพียงครั้งหรือสองครั้งอาจไม่ทำให้เรามั่นใจได้ว่า การเรียนรู้เกิดขึ้นหรือไม่ เพราะอาจเป็นการทดลองผิดพลาดซึ่งเป็นช่องของการแสวงหาวิธีการตอบสนองที่ดีที่ดียิ่งสุดต่อสิ่งเร้าในสภาพการณ์นั้น การเรียนรู้จะเกิดขึ้นอย่างสมบูรณ์ต่อเมื่อได้มีวิธีการตอบสนองที่ดี และพัฒนาการตอบสนองต่อสิ่งเร้านั้นจนติดเป็นนิสัย ซึ่งต้องอาศัยการฝึกฝน และการกระทำซ้ำ ๆ เช่นเดียวกับที่ เรื่องวิทย์ นนทภา (2549, น. 43) ได้กล่าวว่า การเรียนรู้คือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม โดยจัดประสบการณ์ ในรูปแบบต่าง ๆ ให้ผู้เรียนโดยวิธีที่ป้อนสิ่งเร้า (Stimulus) แล้วให้ผู้เรียนตอบสนอง (Response) อหามาในแนวทางที่พึงประสงค์ จนเกิดเป็นพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ซึ่งไม่ใช่เป็นผลการตอบสนองที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ ได้แก่ สัญชาตญาณ หรือวุฒิภาวะ หรือผลการเปลี่ยนแปลงชั่วคราวของร่างกายจากความเมื่อยล้า พิษของยา เป็นต้น

ดังนั้น การเรียนรู้ จึงหมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจากเดิมไปสู่พฤติกรรมใหม่ที่ค่อนข้างถาวร และพฤติกรรมใหม่ที่เกิดขึ้นนั้น ต้องเป็นผลมาจากประสบการณ์หรือการฝึกฝน โดย บลูม (Bloom, 1981, pp. 56-57) ได้อธิบายถึง การเปลี่ยนแปลงเมื่อมนุษย์เราเกิดการเรียนรู้ว่า เมื่อเกิดการเรียนรู้จะเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ดังนี้

1. การเปลี่ยนแปลงทางด้านความรู้ ความเข้าใจ และความคิด (Cognitive Domain) หมายถึง การเรียนรู้เกี่ยวกับเนื้อหาสาระใหม่ ก็จะทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ได้มากขึ้น เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสมอง
2. การเปลี่ยนแปลงทางด้านอารมณ์ ความรู้สึก ทศนคติ ค่านิยม (Affective Domain) หมายถึง เมื่อบุคคลได้เรียนรู้สิ่งใหม่ ก็จะทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกทางด้านจิตใจ ความเชื่อ ความสนใจ
3. การเปลี่ยนแปลงทางด้านความชำนาญ (Psychomotor Domain) หมายถึง การบุคคลได้เกิดการเรียนรู้ทั้งในด้านความคิด ความเข้าใจ และเกิดความรู้สึกนึกคิด ค่านิยม ความสนใจด้วยแล้ว ได้นำเอาสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปปฏิบัติ จึงทำให้เกิดความชำนาญมากขึ้น เช่น การใช้เท้าวาดภาพ เป็นต้น

2. ธรรมชาติของการเรียนรู้

มนุษย์มีชีวิตเพื่อการเรียนรู้ และเรียนรู้เพื่อที่จะอยู่อย่างมีคุณภาพ การเรียนรู้เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางที่ดีขึ้น การเรียนรู้ทำให้เกิดประสบการณ์ และประสบการณ์ทำให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิต ดังนั้น ธรรมชาติของการเรียนรู้ จึงเป็นกระบวนการต่อเนื่องที่ผู้สอนจะต้องทำความเข้าใจก่อนที่จะเริ่มกระบวนการเรียนรู้นั้น ๆ โดยธรรมชาติ การเรียนรู้มักมีส่วนประกอบ ดังนี้

2.1 ความต้องการของผู้เรียน เมื่อผู้เรียนมีความต้องการอยากรู้อยากเห็นในสิ่งใดก็ตามจะเป็นสิ่งยั่วยุให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ เช่น ผู้เรียนอยากรู้อะไร การถ่ายภาพก็อาจไปสมัครเรียนการถ่ายภาพ เป็นต้น

2.2 สิ่งเร้าที่น่าสนใจ ก่อนที่จะเรียนรู้ได้จะต้องมีสิ่งเร้าที่น่าสนใจ และน่าสัมผัสสำหรับผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนตื่นนอนขวยและเฝ้ารอที่จะเรียนรู้ในสิ่งที่น่าสนใจนั้น ๆ

2.3 การตอบสนองเมื่อมีสิ่งเร้าที่น่าสนใจและน่าสัมผัส ผู้เรียนจะทำการสัมผัสโดยใช้ประสาทสัมผัสต่าง ๆ เช่น ตา หู ลิ้น จมูก คอ มือ และสัมผัสด้วยใจ เป็นต้น ทำให้มีการแปลความหมายจากการสัมผัสสิ่งเร้า เป็นการเรียนรู้ จำได้ ประสานความเข้าใจเข้าด้วยกัน มีการเปรียบเทียบ และคิดอย่างมีเหตุผล

2.4 การได้รับรางวัล ภายหลังจากการตอบสนอง ผู้เรียนอาจเกิดความพึงพอใจ ซึ่งเป็นกำไรชีวิตอย่างหนึ่ง จำได้นำไปพัฒนาคุณภาพชีวิต เช่น การได้เรียนรู้ ในวิชาชีพชั้นสูง จนสามารถออกไปประกอบอาชีพชั้นสูงได้ นอกจากจะได้รับรางวัลทางเศรษฐกิจเป็นเงินตราแล้ว ยังได้รับเกียรติบัตรจากสังคมเป็นศักดิ์ศรีและความภาคภูมิใจทางสังคมได้ประการหนึ่งด้วย

ธรรมชาติของการเรียนรู้ นอกจากจะมีส่วนประกอบดังในข้างต้นแล้ว โดยปกติผู้เรียนโดยทั่วไปมักจะมีเป้าหมายหรือความมุ่งหมาย ในการเรียนรู้ ดังนี้

1. การเรียนเพื่อจะรู้ (Learning to know) ซึ่งมีความหมายกว้างขวางกว่ารู้ ข้อเท็จจริง แต่เป็นการรู้แนวคิดสำคัญของสรรพสิ่งที่จะเป็นพื้นฐานของการศึกษาตลอดชีวิต รวมทั้งการเรียนรู้วิธีที่จะเรียนรู้ด้วย (Learning how to learn) ฉะนั้น หลักสูตรการศึกษาจะต้องวิเคราะห์แก่นแท้ของสรรพสิ่งที่จะต้องส่งเสริมให้ทุก ๆ คนได้รับรู้ และเข้าใจ โลกของวิทยาศาสตร์ซึ่งจะซับซ้อนมากยิ่งขึ้นทุก ๆ วัน หากในระดับการศึกษาพื้นฐาน เยาวชนใดไม่สามารถจะเข้าถึงแนวคิด ทฤษฎีหลักของวิทยาศาสตร์ได้ก็จะเรียนรู้ในขั้นต่อไปได้ยาก

2. การเรียนรู้เพื่อปฏิบัติ (Learning to do) การเรียนรู้ในลักษณะนี้รวมความถึงความสามารถลงมือปฏิบัติได้ รู้จักประยุกต์ใช้หลักการทางวิชาการมาสู่ภาคปฏิบัติหรือการเรียนจากภาคปฏิบัติ ก็มีผลสำคัญที่จะทำให้เกิดความเข้าใจภาคทฤษฎี ทุกสถาบันการศึกษาต้องส่งเสริมให้เกิดความเชื่อมโยงระหว่างโลกของการทำงานและอาชีพและโลกของตำรา หนังสือ หรือโลกของวิชาการ

3. การเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกัน (Learning to live together) การเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ และสันติสุข โลกสมัยใหม่ต้องการการทำงานเป็นทีม มนุษย์ต้องรู้จักปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นได้ จึงต้องมีความเข้าใจผู้อื่น รวมทั้งตนเอง มนุษย์จะอยู่ตามลำพังไม่ได้ และต้องมีทัศนคติต่อเพื่อนมนุษย์ในฐานะเป็นเพื่อนร่วมชะตากรรมเดียวกัน ระบบการแข่งขันแบบมีแพ้ชนะคงจะไม่เหมาะสมกับโลกสมัยใหม่ น่าจะเป็นการร่วมมือกันเพื่อผดุงรักษาโลกใบเล็ก ๆ นี้ไว้เป็นแหล่งสุดท้ายของโอกาสความอยู่รอดของมวลมนุษยชาติ การแบ่งเป็นชาติรัฐก็เพื่อความสะดวกในการปกครองและการจัดแต่โดยข้อเท็จจริงเราเป็นเพื่อนมนุษย์ที่มีชะตากรรมเดียวกันทั้งนั้น ดูตัวอย่างของภัยจากคลื่นยักษ์สึนามิที่เปิดหน้าต่างหัวใจของทุก ๆ คนในชาติเป็นอย่างดี ดังนั้น จึงต้องเรียนรู้เพื่อมุ่งที่อยู่ร่วมกันได้อย่างเป็นสุข

4. การเรียนรู้เพื่อความเป็นตัวตนและเพื่อชีวิต (Learning to be) คือการเรียนรู้เพื่อมิใช่จะต้องมีภคทรัพย์เป็นหลักใหญ่ แต่เพื่อพัฒนาตนเองไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เรียนเพื่อความเป็นมนุษย์ที่จะต้องเริ่มต้นด้วยการ รู้จักตนเอง และรู้จักที่จะสัมพันธ์กับผู้อื่น เป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ของชุมชน ของชาติ เป็น ทั้งผู้ผลิตและผู้สร้างและใฝ่ฝันในการสร้างสรรค์ ในนัยความหมายของการเรียนเพื่อ ความเป็นมนุษย์นี้ เป็นการแสวงหาของตนเองในทางจิตวิญญาณที่เริ่มต้นตั้งแต่ยังเป็นทารก ตลอดไปจนถึงชีวิต

3. ทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนรู้

ปรัชญาการศึกษาเป็นพื้นฐานที่สำคัญของการจัดการศึกษาและการจัดการเรียนการสอน ซึ่งนักศึกษาได้นำแนวคิดจากปรัชญาพุทธศาสนาที่สุญญัตตนิยมด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์แล้ว นำเสนอข้อความรู้ออกมาเป็นทฤษฎีทางการศึกษาที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้ (ทิตานา แชมมณี, 2545, น. 41) ในการจัดมวลงประสพการณ์เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ตามที่คาดหวัง เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ ผู้สอนควรมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับ ทฤษฎีการเรียนรู้ เนื่องจากทฤษฎีการเรียนรู้เป็นพื้นฐานสำคัญของการจัดการเรียนการสอนและในการเรียนการสอนแต่ละครั้ง ยากที่ผู้สอนจะใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ทฤษฎีหนึ่ง ทฤษฎีใดโดยเฉพาะ (สุรางค์ ไคว้ตระกูล, 2536, น. 223) โดยที่แนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีการเรียนรู้ของนักจิตวิทยามีหลายทฤษฎี ซึ่งในการ วิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอเสนอผลการศึกษาทฤษฎีการเรียนรู้ ดังนี้

3.1 ทฤษฎีกลุ่มพุทธินิยม (Cognitive) นักทฤษฎีที่มีแนวคิดจัดอยู่ในกลุ่มนี้ เช่น เพียเจต์ (Piaget) บรุนเนอร์ (Bruner) ออซูเบล (Ausubel) ซึ่งขอกล่าวรายละเอียด ดังนี้

3.1.1 ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์ เพียเจต์เชื่อว่า สติปัญญาของบุคคลมีการพัฒนาเป็นลำดับขั้นตอนตามวัย ดังนี้

1) ขั้นการรับรู้ด้วยประสาทสัมผัส (Sensori-motor Period) เป็นขั้นพัฒนาการในวัย 0-2 ปี เด็กในวัยนี้มีความคิดตามการรับรู้และการกระทำ

2) **ขั้นก่อนปฏิบัติการคิด (Pre-operational Period)** เป็นขั้นพัฒนาการในวัย 2- 7 ปี ความคิดของเด็กยังขึ้นอยู่กับความรู้สึกและการกระทำเป็นส่วนใหญ่ แต่เริ่มเรียนรู้สัญลักษณ์และการใช้เหตุผลได้บ้าง

3) **ขั้นการคิดแบบรูปธรรม (Concrete Operational Period)** เป็นขั้นพัฒนาการในวัย 7-11 ปี เด็กสามารถสร้างภาพในใจ คิดย้อนกลับ และเข้าใจความสัมพันธ์ของตัวเลขและสิ่งต่าง ๆ ได้มากขึ้น

4) **ขั้นการคิดแบบนามธรรม (Formal Operational Period)** เป็นขั้นพัฒนาการในช่วง 11-15 ปี เด็กสามารถคิดสิ่งที่เป็นนามธรรมและคิดตั้งสมมติฐานได้

นอกจากนี้เพียเจต์ ยังได้อธิบายกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งเป็นกระบวนการทางสติปัญญาไว้ว่า บุคคลเกิดการเรียนรู้จากกระบวนการซึมซับหรือดูดซึม (Assimilation) ข้อมูลและประสบการณ์ต่าง ๆ เข้าไปเชื่อมโยงกับโครงสร้างทางสติปัญญาเดิมของตน เป็นเหตุให้โครงสร้างเดิมเปลี่ยนไป แต่หากบุคคลไม่สามารถปรับประสบการณ์กับประสบการณ์เดิมให้เข้ากันได้ก็จะเกิดภาวะไม่สมดุล ซึ่งบุคคลต้องใช้กระบวนการปรับสภาวะ (Accommodation) เข้าไปช่วย

จากแนวคิดทฤษฎีตามที่กล่าวมา ซึ่งจะนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนทศนา แชมมณี (2545, น. 17) ได้สรุปการจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีดังกล่าว ควรมีหลักการดังนี้

1. ครูควรคำนึงถึงพัฒนาการทางสติปัญญาของผู้เรียน และจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนอย่างเหมาะสมกับระดับพัฒนาการของผู้เรียน ไม่ควรบังคับให้เด็กเรียนในขณะที่ยังไม่พร้อมเพราะอาจทำให้เด็กเกิดเจตคติที่ไม่ดีต่อการเรียนได้ 10

2. ครูควรเริ่มสอนจากสิ่งที่ผู้เรียนคุ้นเคยหรือมีประสบการณ์มาก่อน แล้วจึงเสนอสิ่งใหม่ที่มีความสัมพันธ์กับสิ่งเก่าจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี

3. ครูควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนรับประสบการณ์ที่หลากหลาย และมีปฏิสัมพันธ์กับ สิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัวทั้งทางธรรมชาติ กายภาพและบุคคล รวมทั้งสื่อและเทคโนโลยีทั้งหลาย เพื่อ ช่วยให้ผู้เรียนได้ซึมซับรับข้อมูลต่าง ๆ เข้าสู่โครงสร้างทางสติปัญญาของตน ถ้าเกิดความขัดแย้ง ทางปัญญาซึ่งบุคคลจะต้องใช้กระบวนการปรับสภาวะ (Accommodation) ช่วยสร้างความหมายของข้อมูลใหม่และเก่าให้แก่ตนเอง

3.1.2 ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของบรุนเนอร์ บรุนเนอร์ เชื่อว่ามนุษย์เลือกที่จะรับรู้สิ่งที่ตนเองสนใจและกระบวนการเรียนรู้ เกิดจากกระบวนการค้นพบด้วยตนเอง (Discovery Learning) เขากล่าวว่ามนุษย์มีขั้นการเรียนรู้จาก ภาพแทนของจริง (Enactive Stage) และ ขั้นการเรียนรู้จากของจริง (Iconic Stage) และขั้นการเรียนรู้สัญลักษณ์และนามธรรม (Symbolic Stage) เขาเชื่อว่าการเรียนรู้ที่ได้ผลดีที่สุด คือ การให้ ผู้เรียนค้นพบการเรียนรู้ด้วยตนเอง

การเรียนรู้ เกิดขึ้นได้จากการที่คนเราสามารถสร้างความคิดรวบยอด และเกิดการคิดแบบหยั่งรู้ (Intuition) ขึ้น โดยแรงจูงใจภายในเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้ ผู้เรียนประสบผลสำเร็จในการเรียนรู้ จากแนวคิดทฤษฎีตามที่กล่าวมา ซึ่งจะนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ทิศนา แคมมณี (2545, น. 18) ได้สรุปการจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีดังกล่าว ควรมีหลักการ ดังนี้

1. ครูควรวิเคราะห์และจัดโครงสร้างเนื้อหา สาระการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับระดับขั้นพัฒนา การทางสติปัญญาของผู้เรียน
2. ครูควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้ค้นพบการเรียนรู้ด้วยตนเอง เพราะจะเป็นการเรียนรู้ที่มีความหมาย
3. ครูควรส่งเสริมให้ผู้เรียนคิดอย่างอิสระ เพื่อช่วยส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน
4. ครูควรสอนให้เด็กเกิดความคิดรวบยอด
5. ครูควรสร้างแรงจูงใจภายในให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน เพราะเป็นสิ่งจำเป็นในการเรียนรู้

3.1.3 ทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความหมาย (Theory of Meaningful Verbal Learning) เดวิด ออซูเบล (David Ausubel) อธิบายว่า การเรียนรู้ที่ดีคือการเรียนรู้ที่มีความหมาย ซึ่งจะเกิดขึ้นได้เมื่อบุคคลสามารถเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนรู้ใหม่กับสิ่งเดิมที่มีอยู่ จากแนวคิดทฤษฎีตามที่กล่าวมา ซึ่งจะนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน มีหลักการ คือ ครูควรนำเสนอความคิดรวบยอดที่ครอบคลุมเนื้อหาสาระที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ล่วงหน้าก่อนการสอนสาระนั้น (Advance Organizer) เพื่อผู้เรียนจะได้ใช้ในการเชื่อมโยงกับเนื้อหาสาระ ที่จะต้องเรียนรู้

3.2 ทฤษฎีกลุ่มพฤติกรรมนิยม (Behaviorism)

นักจิตวิทยาที่มีแนวคิดจัดอยู่ในกลุ่มนี้เช่น ธอร์นดิทท์ (Thorndike) พาฟลอฟ (Pavlov) สกินเนอร์ (Skinner) ฮัลล์ (Hull) มีความเชื่อว่า การเรียนรู้จะเกิดขึ้นเมื่อมีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนอง ซึ่งสิ่งแวดล้อม และประสบการณ์จะเป็นเงื่อนไข เพื่อให้ผู้เรียนได้แสดงพฤติกรรมอันเนื่องมาจากเป็นผลของการเรียนรู้ นั้น และการเรียนรู้จะมีความถี่มากขึ้นหากได้รับการเสริมแรง ซึ่งหลักการเรียนรู้ตามทฤษฎีนี้ดังมีรายละเอียดใน ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543, น. 38-59) ได้แก่

3.2.1 การเรียนรู้เกิดจากการกระทำและการสังเกตจากผู้อื่น ซึ่งมีผลก่อให้เกิดพฤติกรรมการเรียนรู้แบบใหม่ ๆ

3.2.2 การเสริมแรงเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้ที่จะเกิดขึ้นและการเสริมแรงทางบวกดีกว่าการเสริมแรงทางลบ

3.2.3 การปฏิบัติพร้อมการให้ข้อมูลย้อนกลับ จะช่วยปรับปรุงการเรียนรู้และความคงทนของความจำ

3.2.4 การเรียนรู้เริ่มจากสิ่งที่ย้ายไปหาสิ่งที่มีความสลับซับซ้อน และการเรียนรู้จากส่วนย่อยไปหาส่วนใหญ่

3.2.5 การเรียนรู้ควรเริ่มจากที่ละเล็กน้อย และเป็นตามลำดับขั้นตอน

3.2.6 การปฏิบัติตามต้องการหรือผลที่ได้รับจากการเรียนรู้ ควรมีการบอกกล่าวไว้ล่วงหน้า เช่น การกำหนดไว้เป็นจุดประสงค์

3.2.7 การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้เนื่องจากความใกล้ชิดระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนอง เช่น เมื่อผู้สอนแสดงบัตรคำ แล้วให้ผู้เรียนอ่านบัตรคำนั้นทันที

3.2.8 การฝึกหัด หมายถึง การทำพฤติกรรมตอบสนองต่อสิ่งเร้าใดสิ่งเร้าหนึ่งซ้ำ ๆ เพื่อให้จำได้อย่างคงทน ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องจำเป็นในการเรียนทักษะต่าง ๆ

3.2.9 สภาพของแรงขับ (Drive) มีความสำคัญในการเรียนรู้ การจูงใจทั้งทางกายและจิตใจมีผลต่อการเรียนรู้

3.2.10 ความขัดแย้งและความคับข้องใจจะเกิดขึ้นในกระบวนการเรียนรู้เมื่อผู้เรียน ประสบกับปัญหา อาจเป็นได้ทั้งอุปสรรคและแรงจูงใจ

3.2.11 ผลของการเรียนรู้เป็นสิ่งที่สามารถสังเกตได้ หรือวัดได้ ตัวอย่างของการจัดการ เรียนการสอนตามทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มพฤติกรรมนิยม เช่น บทเรียนสำเร็จรูป บทเรียนโปรแกรม บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เป็นต้น ซึ่งการจัดการเรียนการสอนดังกล่าวมีแนวคิดที่คล้ายคลึงกัน

3.3 ทฤษฎีกลุ่มมนุษยนิยม (Humanism)

นักทฤษฎีที่มีแนวคิดจัดอยู่ในกลุ่มนี้เช่น มาสโลว์ (Maslow) รोजерส (Rogers) โนลส์ (Knowles) ซึ่งมีรายละเอียดระบุไว้ในทิตนา แคมมณี (2545:15) ดังนี้

3.3.1 ทฤษฎีการเรียนรู้ของมาสโลว์ (Maslow) มาสโลว์ (Maslow) กล่าวว่ากล่าวว่า มนุษย์ทุกคนมีความ ต้องการพื้นฐาน ตามธรรมชาติเป็นลำดับขั้น ได้แก่

ชั้นความต้องการทางร่างกาย (Physical need)

ชั้นความต้องการ ความมั่นคง ปลอดภัย (Safety Need)

ชั้นความต้องการการยอมรับและการยกย่องจากสังคม (Belonging Need)

และชั้นความต้องการที่จะพัฒนาศักยภาพของตนอย่างเต็มที่ (Self Esteem) และต้องการที่จะรู้จักตนเอง และพัฒนาตนเองนำไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ (Self Actualization) จากแนวคิดทฤษฎีตามที่กล่าวมา ซึ่งจะนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ทิตนา แคมมณี (2545, น. 19) ได้สรุปการจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีดังกล่าว ควรมีหลักการ ดังนี้คือ

ครูควรสังเกต ว่าผู้เรียนมีความต้องการพื้นฐานอยู่ในระดับใด และพยายามช่วยสนองความต้องการของเขา เพื่อช่วยให้เขาเกิดการเรียนรู้ได้ดี นอกจากนั้น การให้อิสระภาพและเสรีภาพแก่ผู้เรียนในการเรียนรู้ รวมทั้งการจัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้จะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักตนเองตามสภาพจริง

3.3.2 ทฤษฎีการเรียนรู้ของรอเจอร์ส (Rogers) รอเจอร์ส (Rogers) อธิบายว่า

อธิบายว่า มนุษย์สามารถพัฒนาตนเองได้ดี หากอยู่ในสภาพที่ผ่อนคลายและเป็นอิสระบรรยากาศการเรียนที่ผ่อนคลายและ เอื้อต่อการเรียนรู้ จะช่วยให้ ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ดี

จากแนวคิดทฤษฎีตามที่กล่าวมา ซึ่งจะนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ทัศนศึกษา แคมมณี (2545, น. 19) ได้สรุปการจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีดังกล่าว ควรมีหลักการ ดังนี้

1. ครูควรสร้างบรรยากาศทางการเรียนรู้ให้ผู้เรียนรู้สึกปลอดภัย ไม่น่ากลัว ทำให้ผู้เรียน รู้สึกไว้วางใจ
2. ครูควรสอนแบบชี้แนะ โดยให้ผู้เรียนเป็นผู้นำตนเองในการเรียนรู้ เนื่องจากผู้เรียนมี ศักยภาพ และแรงจูงใจที่จะพัฒนาตนเองอยู่แล้ว

3.3.3 แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ของโนลส์ (Knowles) โนลส์ (Knowles) กล่าว

ว่าการเรียนรู้ ของมนุษย์เป็นกระบวนการภายในที่อยู่ในความ ควบคุมของแต่ละคน ซึ่งคนจะเรียนรู้ได้ดีเมื่อมีอิสระที่จะเรียนในสิ่งที่ตนต้องการด้วยวิธีการที่ตน พอใจ แต่แต่ละคนมีเอกลักษณ์เฉพาะตนซึ่ง ควรได้รับการส่งเสริมและควรได้รับเสรีภาพที่จะตัดสินใจ กระทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง โดยที่จะต้องมีความรับผิดชอบในผลของการตัดสินใจของตน

จากแนวคิดทฤษฎีตามที่กล่าวมา ซึ่งจะนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ทัศนศึกษา แคมมณี (2545, น. 19) ได้สรุปการจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีดังกล่าว ควรมีหลักการ ดังนี้

1. ครูควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมรับผิดชอบในกระบวนการเรียนรู้ ของตนและควร เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกสาระหรือเรื่องที่จะเรียนด้วยวิธีเรียนด้วยตนเอง
2. ครูควรมีความเข้าใจและส่งเสริมความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน
3. ครูควรเปิดโอกาสและส่งเสริมให้ผู้เรียนตัดสินใจด้วยตนเองและยอมรับผลของการตัดสินใจหรือการกระทำของตน

3.4 ทฤษฎีพหุปัญญา (Theory of Multiple Intelligences)

3.4.1 การ์ดเนอร์ (Gardner) กล่าวว่า เขาว่าปัญญา (Intelligence) ของ

บุคคลมิได้มีเพียง ความสามารถ ทางด้านภาษาและคณิตศาสตร์ดังที่เคยเชื่อกันมาแต่อดีต บุคคลแต่ละคนมีเขาว์ ปัญญาอยู่อย่าง หลากหลายถึง 8 ด้านด้วยกัน เพียงแต่จะมีความสามารถแต่ละด้าน ไม่เท่ากันความสามารถที่จะผสมผสานกันออกมาทำให้บุคคลแต่ละคนมีแบบแผนซึ่งเป็นเอกลักษณ์

เฉพาะตน หากบุคคลได้รับ การส่งเสริมที่เหมาะสม จะสามารถพัฒนาความสามารถที่ตนมีอยู่ให้เต็ม ศักยภาพได้ เชาวน์ปัญญา 8 ประการ ดังกล่าวได้แก่

1. ด้านภาษา
2. ด้านคณิตศาสตร์หรือการใช้เหตุผลเชิงตรรกะ
3. ด้านมิติสัมพันธ์
4. ด้านดนตรี
5. ด้านการเคลื่อนไหวร่างกายและกล้ามเนื้อ
6. ด้านการสัมพันธ์กับผู้อื่น
7. ด้านการเข้าใจตนเอง
8. ด้านการเข้าใจธรรมชาติ

เชาวน์ปัญญาแต่ละด้านไม่ได้ทำงานแยกจากกัน แต่มักจะทำงาน ใน ลักษณะผสมผสานกันไป เชาวน์ปัญญาทุกด้านได้รับการถ่ายทอดทางพันธุกรรม ส่วนหนึ่งอีกส่วน หนึ่ง ได้รับอิทธิพลจากบริบททางสังคมอันได้แก่ วัฒนธรรมและการศึกษา

การ์ดเนอร์ (Gardner) อธิบายว่า เชาวน์ปัญญาของบุคคลจะแสดงออกทาง ความสามารถ 3 ประการ ได้แก่

1. ความสามารถในการแก้ปัญหาในสภาพการณ์ที่เป็นไปตามธรรมชาติและ ตามบริบททาง วัฒนธรรมของบุคคลนั้น
2. ความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานที่มีประสิทธิภาพและสัมพันธ์กับ บริบททางวัฒนธรรม
3. ความสามารถในการแสวงหาหรือตั้งปัญหาเพื่อหาคำตอบและเพิ่มพูน ความรู้

จากแนวคิดทฤษฎีตามที่กล่าวมา ซึ่งจะนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ทิศนา แคมมณี (2545, น. 21-22 ได้สรุปการจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีดังกล่าว ควรมีหลักการ ดังนี้

1. ครูควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายที่สามารถส่งเสริมเชาวน์ ปัญญา หลาย ๆ ด้าน หรือที่เรียกว่า Whole Brain Activities เพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสที่จะพัฒนา ตนเองอย่าง รอบด้านและ พัฒนาความสามารถเฉพาะตนให้เต็มศักยภาพ
2. ครูควรช่วยให้ผู้เรียนค้นหาเอกลักษณ์เฉพาะตน ภาควิชาในเอกลักษณ์ ของตน และเคารพในเอกลักษณ์ของผู้อื่น รวมทั้งเห็นคุณค่าและเรียนรู้ที่จะใช้ความแตกต่างของแต่ละ บุคคล ให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม

3. ครูควรจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับระดับเขาวนปัญญาในแต่ละด้านของผู้เรียน เนื่องจากผู้เรียนมีระดับพัฒนาการในเขาวนปัญญาแต่ละด้านไม่เท่ากัน ครูจำเป็นต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียนและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่แตกต่างกันสำหรับผู้เรียนที่มีความสามารถแตกต่างกัน

4. ครูควรวัดและประเมินผลการเรียนรู้ให้ครอบคลุมทุกด้าน และในการวัดผลควรให้สัมพันธ์กับบริบทที่แท้จริงของการใช้ความสามารถตามปกติในด้านที่จัดนั้น

3.4.2 การเรียนรู้ตามทฤษฎีของบลูม การเรียนรู้ตามทฤษฎีของบลูม (Bloom, 1972, pp. 186-238) ได้แบ่งการเรียนรู้เป็น 6 ระดับ ดังนี้ คือ

- 1) ความรู้ที่เกิดจากความจำ (Knowledge) ซึ่งเป็นระดับล่างสุด
- 2) ความเข้าใจ (Comprehend) เข้าใจว่า คืออะไร
- 3) การประยุกต์ (Application) ประยุกต์ใช้ในการทำงาน
- 4) การวิเคราะห์ (Analysis) สามารถแก้ปัญหา ตรวจสอบได้
- 5) การสังเคราะห์ (Synthesis) สามารถนำส่วนต่าง ๆ มาประกอบเป็นรูปแบบใหม่ได้ให้ แตกต่างจากรูปเดิมเน้นโครงสร้างใหม่
- 6) การประเมินค่า (Evaluation) วัดได้และตัดสินได้ว่า อะไรถูกหรือผิด ประกอบการตัดสินใจ บนพื้นฐานของเหตุผลและเกณฑ์ที่แน่ชัด

จากความหมายดังกล่าวสรุปได้ว่า การเรียนรู้ของบลูม (Bloom's Taxonomy) เมื่อนำมา วิเคราะห์พบว่า การเรียนการสอนต้องการให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจ สามารถวิเคราะห์และ สังเคราะห์ รวมทั้งสามารถนำไปประยุกต์ให้เกิดรูปแบบใหม่ได้

3.4.3 การเรียนรู้ตามทฤษฎีของไทเลอร์ (Tyler, 1949, p. 136) 27 ได้แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ด้วยกัน คือ

- 1) ความต่อเนื่อง (Continuity) หมายถึง ในวิชาทักษะต้องเปิดโอกาสให้มีการฝึกฝนในกิจกรรมและประสบการณ์บ่อย ๆ และต่อเนื่อง
- 2) การจัดช่วงลำดับ (Sequence) หมายถึง การจัดสิ่งที่มีความง่ายไปสู่สิ่งที่มีความยาก ดังนั้น การจัดกิจกรรมและประสบการณ์ให้มีการเรียงลำดับก่อนหลังให้ได้เรียนเนื้อหาที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น
- 3) บูรณาการ (Integration) หมายถึง การจัดประสบการณ์จึงควรเป็นในลักษณะที่ช่วยผู้เรียนได้เพิ่มพูนความคิดเห็นและได้แสดงพฤติกรรมที่สอดคล้องกับเนื้อหาที่เรียนเป็นการเพิ่ม ความสามารถทั้งหมดของผู้เรียนที่จะได้ใช้ประสบการณ์ได้ในสถานการณ์ต่าง ๆ กับ ประสบการณ์ การ เรียนรู้จึงเป็นแบบแผนของปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ระหว่างผู้เรียนกับ สถานการณ์แวดล้อม

3.4.4 การเรียนรู้ตามทฤษฎีของกาเย่ กาเย่ (Gayne, Robert, & Briggs, 1979, pp. 185-187) ได้จัดการเรียนรู้ออกเป็น 8 ขั้นตอนด้วยกัน คือ

- 1) การจูงใจ (Motivation Phase) หมายถึง การคาดหวังของผู้เรียนเป็นแรงจูงใจในการเรียนรู้
- 2) การรับรู้ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ (Apprehending Phase) หมายถึง ผู้เรียนจะรับรู้สิ่งที่สอดคล้องกับความตั้งใจ
- 3) การปรุงแต่งสิ่งที่รับรู้ไว้เป็นความจำ (Acquisition Phase) เพื่อให้เกิดความจำระยะสั้นและระยะยาว
- 4) ความสามารถในการจำ (Retention Phase)
- 5) ความสามารถในการระลึกถึงสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปแล้ว (Recall Phase)
- 6) การนำไปประยุกต์ใช้กับสิ่งที่เรียนรู้ไปแล้ว (Generalization Phase)
- 7) การแสดงออกพฤติกรรมที่เรียนรู้ (Performance Phase)
- 8) การแสดงผลการเรียนรู้กลับไปยังผู้เรียน (Feedback Phase) ผู้เรียนได้รับผลเร็ว จะทำให้มีผลดีและประสิทธิภาพสูง

3.4.5 การเรียนรู้ตามทฤษฎีของเมเยอร์ (Mayor's Tasonomy)

- 1) พฤติกรรม ควรชี้ชัดและสังเกตได้
- 2) เงื่อนไข คือ พฤติกรรมสำเร็จได้ ควรมีเงื่อนไขในการช่วยเหลือ
- 3) มาตรฐาน คือ พฤติกรรมที่ได้นั้นอยู่ในเกณฑ์กำหนด

3.4.6 ทฤษฎีการเรียนรู้ของบรูเนอร์ (Bruner's Taxonomy) ทฤษฎีการเรียนรู้ของบรูเนอร์ ได้กล่าวไว้ว่า

- 1) ความรู้ถูกสร้างหรือหล่อหลอมด้วยประสบการณ์
- 2) ผู้เรียนมีบทบาทรับผิดชอบในการเรียน
- 3) ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความหมายขึ้นจากแง่มุมต่าง ๆ
- 4) ผู้เรียนอยู่ในสภาพแวดล้อมจริง
- 5) ผู้เรียนเลือกเนื้อหาและกิจกรรมเอง
- 6) เนื้อหาควรถูกสร้างในภาพรวม

จากความหมายดังกล่าว สรุปได้ว่า การเรียนรู้ตามทฤษฎีของเมเยอร์ (Mayor's Tasonomy) และการเรียนรู้ตามทฤษฎีของบรูเนอร์ (Bruner's Taxnomy) คือ การจัดประสบการณ์ที่เหมาะสมให้ นักเรียนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ หรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้น จึงเป็นกระบวนการสำคัญ ที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้ จึงจะสามารถก่อให้เกิดประสบการณ์ที่มีความหมายต่อการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. องค์ประกอบของการเรียนรู้

กาเย่ (Gayne, Robert M., 1985, pp. 183-209) ได้จัดองค์ประกอบที่สำคัญที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ ได้แก่

1. ผู้เรียน (Learner) มีระบบสัมผัสและระบบประสาทในการรับรู้ซึ่งประกอบไปด้วยอวัยวะสัมผัส 5 ชนิด คือ ตา หู จมูก ลิ้น และกาย ระบบประสาทส่วนกลาง (A Central nervous system) และกล้ามเนื้อ (Muscles)

2. สิ่งเร้า (Stimulus) คือ สถานการณ์ต่าง ๆ (Stimulus situation) ที่เป็นสิ่งเร้าให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้หมายถึง สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ รอบตัวผู้เรียนสำหรับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เป็นสิ่งเร้า ได้แก่ สถานการณ์หลาย ๆ สถานะที่เป็นเกิดขึ้นรอบตัวผู้เรียน

3. การตอบสนอง (Response) คือ พฤติกรรมที่เกิดขึ้นเมื่อได้รับสิ่งเร้าแล้วเกิดการเรียนรู้

สุภัทรา ขำแจ้ง (2549, น. 12) กล่าวว่า นักจิตวิทยา ได้กล่าวไว้ว่า การเรียนรู้จะเกิดขึ้นในตัวบุคคลได้และจะมีปริมาณมากน้อยหรือมีประสิทธิภาพเพียงใดนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายประการ

1. แรงจูงใจ (Motive) เปรียบเสมือนบันไดขั้นต้นของการที่จะเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ คนเราจะเรียนรู้ได้ดีหากเขามีแรงจูงใจในบทเรียนที่เขาเรียน เช่น เรื่องนั้นแปลกใหม่ น่าตื่นเต้น หรือตรงกับความต้องการของเขา

2. กระบวนการสอน (Teaching procedure) ในบางครั้งผู้เรียนมีความตั้งใจเรื่องนั้นอยู่แล้วเพราะกระบวนการสอนของครูไม่ดีพอ กระบวนการสอนที่ส่งผลให้การเรียนมีประสิทธิภาพนั้นจะต้องเป็นกระบวนการสอนที่ทำให้ผู้เรียนเข้าใจในบทเรียนได้แจ่มแจ้งไม่สับสน

3. กระบวนการเรียน (Studying procedure) การเรียนของคนเรานั้น เกิดจากการที่ประสาทสัมผัส (Sense) ได้รับการเร้าจากสิ่งเร้า (Stimulus) บุคคลจะสามารถเรียนรู้และเข้าใจในสิ่งเร้านั้นอย่างถูกต้องมากน้อยเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับระดับความสัมพันธ์ของสิ่งเร้า

การที่บุคคลหรือมนุษย์จะเรียนรู้ได้ดี หรือมากน้อยเพียงใดนั้น จะขึ้นอยู่กับปัจจัยที่สำคัญหลายประการ ซึ่งปัจจัยที่มีผลต่อการเรียนรู้ ได้แก่ ปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบของการเรียนรู้ (กึ่งแก้ว ทรัพย์พระวงศ์, 2558, น. 35) ดังต่อไปนี้

1. สมอและระบบประสาท เป็นสิ่งสำคัญยิ่งต่อการเรียนรู้ของบุคคล การเรียนรู้ใด ๆ ของบุคคลก็ตามจะเกิดขึ้นไม่ได้ หรือจะเรียนรู้ได้ไม่ดี ถ้าบุคคลผู้นั้นมีความผิดปกติทางสมอและระบบประสาท เช่น การได้รับบาดเจ็บทางสมอ การได้รับความกระทบกระเทือนทางสมอก็จะทำให้การเรียนรู้ไม่ได้ผลดี หรือไม่ประสบความสำเร็จ

2. ระดับสติปัญญาและความสามารถของแต่ละบุคคลนั้น จะเห็นได้ว่าบุคคลใดก็ตามที่มีระดับสติปัญญาสูง มักจะทำให้บุคคลผู้นั้นมีความสามารถในการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ มากกว่าบุคคลที่มีระดับสติปัญญาต่ำแม้แต่งงานใด ๆ ก็ตาม ซึ่งเป็นงานที่ยุ่ยากซับซ้อน ผู้เรียนที่มีระดับสติปัญญาสูงมักจะเรียนรู้สิ่งนั้น ๆ ได้สะดวกและรวดเร็วกว่าผู้ที่มีระดับสติปัญญาต่ำ

3. การจำการลืม การจำการลืมจะมีส่วนช่วยให้การเรียนรู้ประสบผลสำเร็จได้อย่างรวดเร็ว และเรียนรู้ได้ดี ส่วนการลืมจะเป็นอุปสรรคอันสำคัญเพราะจะทำให้การเรียนรู้ไม่เกิดขึ้น หรือเกิดขึ้นได้ยาก

4. แรงจูงใจในการเรียนรู้ ในการเรียนรู้ใด ๆ ก็ตาม ถ้าผู้เรียนมีความรู้สึกที่อยากจะเรียน เต็มใจและพร้อมที่จะเรียนแล้ว นั้นแสดงว่า ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจที่จะเรียน ผลก็คือ ทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็ว ขณะเดียวกัน ถ้าบุคคลใดก็ตามมีความพร้อมที่จะเรียน แต่ไม่ได้เรียนดังปรารถนาขาดแรงจูงใจในการที่จะเรียน ดังนั้น แรงจูงใจในการเรียนรู้จึงเกิดจากสาเหตุ 2 ประการ คือ แรงจูงใจเนื่องมาจากผู้เรียน และแรงจูงใจอันเนื่องมาจากสถานการณ์ต่าง ๆ ทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกที่อยากจะเรียนมากน้อยเพียงใด

5. ความเหนื่อยล้ากับการเรียนรู้ บุคคลที่มีความรู้สึกเหนื่อยทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสมอง จะรู้สึกเบื่อหน่ายต่อการเรียนรู้ ทำให้เกิดอุปสรรคต่อการเรียนรู้

6. ความตั้งใจและความสนใจที่จะเรียนรู้ ในการเรียนรู้ใด ๆ ก็ตาม ถ้าผู้เรียนขาดความตั้งใจ ขาดความสนใจในการที่จะเรียนรู้แล้วจะทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ไม่ดีเท่าที่ควร ฉะนั้นการที่ผู้เรียนจะเรียนรู้สิ่งใดให้ได้ผลดี จึงควรต้องเริ่มจากความตั้งใจและความสนใจที่อยากจะเรียนรู้ในสิ่งนั้น ๆ

7. สภาพการณ์ที่จะก่อให้เกิดการเรียนรู้ ในการเรียนรู้ใด ๆ ก็ตาม ถ้าผู้เรียนได้เรียนรู้ในสภาพการณ์ที่เหมาะสม เช่น มีครูอาจารย์ที่ดี รักและเข้าใจผู้เรียนสอนสนุก และได้สาระเนื้อหาของบทเรียนน่าสนใจ มีสื่อการเรียนดี แสงสว่างและอุณหภูมิพอเหมาะ ย่อมจะช่วยให้การเรียนรู้เป็นไปด้วยดี เป็นต้น

5. หลักการจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้

การจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้ให้มีประสิทธิผลนั้น มีหลักการดังมาตรฐานกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ(2553,หน้า14) ระบุไว้ซึ่งสามารถสรุปได้ว่าการจัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ควรมีดังนี้

1. สถานที่ ได้แก่ อาคารเรียน ห้องเรียน ห้องน้ำ ห้องส้วม บริเวณโรงเรียนต้องคำนึงถึงความร่มรื่น สวยงาม เรียบง่ายเป็นธรรมชาติ ความสะอาด ถูกสุขลักษณะและปลอดภัย

2. ห้องเรียน ควรจัดให้มีรูปแบบที่มีบรรยากาศแปลกใหม่ เหมาะสมกับการจัดกิจกรรม และดำเนินปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มเพื่อน ดังต่อไปนี้

แบบที่ 1 รูปแบบการจัดที่นั่งแบบต่าง ๆ

2.1 จัดที่นั่งเป็นแบบกลุ่ม สำหรับการทำกิจกรรมกลุ่ม การทดลอง และการเรียนการสอนทั่ว ๆ ไป

2.2 จัดที่นั่งเป็นรูปตัวยูหรือครึ่งวงกลม สำหรับการสอนแบบสาธิต การแสดง บทบาทสมมุติ การอภิปราย และการเรียนการสอนทั่วไป ในกรณีที่ต้องการพื้นที่ว่างมากขึ้น อาจจัดที่นั่งชิดผนังห้อง

นอกจากรูปแบบการจัดที่นั่งแบบต่าง ๆ ที่เสนอแล้ว การจัดที่นั่งแบบเรียงหน้ากระดานยังมีความจำเป็นในบางกิจกรรม เช่น การสอนบรรยาย ฯลฯ แต่ไม่ควรจัดให้รูปแบบนี้ตลอดเวลา หรือแม้แต่การเรียนในห้องเรียนที่ไม่มีโต๊ะหรือเก้าอี้เลยก็สามารถจัดทำได้ในบางกิจกรรมที่ต้องการพื้นที่สำหรับการเคลื่อนไหว โต๊ะเก้าอี้ควรมีขนาดเหมาะสมและเคลื่อนย้ายได้ง่าย

แบบที่ 2 การจัดมุมกิจกรรมในห้องเรียน เพื่อให้ให้นักเรียนมีโอกาสพัฒนาตนเองโดยเลือกทำกิจกรรมตามมุมต่าง ๆ อย่างอิสระ การจัดมุมกิจกรรมควรให้มีส่วนร่วมในการกำหนด การวางแผนการจัดหาและการทำสื่อวัสดุอุปกรณ์มาประกอบ รวมทั้งการกำหนดกติกาการใช้มุมกิจกรรมนั้น ๆ เพื่อฝึกให้นักเรียนมีระเบียบวินัย รู้จักเสียสละ ประหยัด และรักษาสมบัติของส่วนรวม

แบบที่ 3 การจัดป้ายนิเทศ ป้ายนิเทศเป็นสื่อที่แสดงถึงความสัมพันธ์ของเรื่องราวต่าง ๆ ซึ่งอาจเป็นความรู้เสริมบทเรียนข่าวสารต่าง ๆ นักเรียนควรได้รับการกระตุ้นความสนใจที่จะจัดป้ายนิเทศ เป็นการนำเสนอความรู้ความเข้าใจในบทเรียนขณะเดียวกันก็เป็นการฝึกที่จะใฝ่รู้ใฝ่เรียน และมีทักษะการนำเสนอข้อมูล

แบบที่ 4 การจัดวางสื่อและอุปกรณ์ เป็นสื่อประกอบกาเรียนการสอนที่สำคัญช่วยเสริมสร้าง บรรยากาศการเรียนรู้ของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สื่อควรใช้คู่กับกระบวนการเรียนของเด็กและการสอนของครู และสื่อควรให้โอกาสกับเด็กได้สัมผัส เรียนรู้ กระตุ้นการคิดวิเคราะห์ การทดลอง การแก้ปัญหาในการปฏิบัติจริง และการจัดวางสื่อต้องมีเป้าหมาย มีระบบ ตามลำดับขั้นตอนจัดวางอย่างเป็นระเบียบเรียบร้อยสะดวกต่อการใช้และการจัดเก็บ นอกจากนี้ควรฝึกนิสัยผู้เรียนให้ระเบียบวินัยในการจัดเก็บและรู้จักถนอมการใช้สื่อ การสรรหาอุปกรณ์ ครูควรจะศึกษาความต้องการของนักเรียน คำนึงถึงหลักสูตรเนื้อหาวิชาและลักษณะของสื่อที่หลากหลายควรเน้นสื่ออุปกรณ์ที่เป็นวัสดุธรรมชาติและหาได้ง่ายในห้องถื่น หากสามารถใช้แหล่งธรรมชาติเป็นแหล่งการเรียนรู้ได้ ครูควรใช้ทันที

3. บุคลากรในโรงเรียน บุคลากรในโรงเรียนมีความสำคัญต่อบรรยากาศการเรียนรู้มาก เพราะทุกส่วนล้วนเป็นตัวกำหนดปัจจัย บรรยากาศ ทั้งทางกายภาพ และทางจิตใจทั้งสิ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งครู ถ้าครูมีลักษณะยิ้มแย้มแจ่มใสจะทำให้บรรยากาศในชั้นเรียนร่าเริง แจ่มใส เรียนด้วยความสบายใจ ตรงข้ามกับครูที่มีสีหน้าเฉยเมย เคร่งขรึม นักเรียนจะรู้สึกอึดอัดไม่กล้าซักถาม หรือแสดง

ความคิดเห็น ในห้องเรียนจะเต็มไปด้วยความเครียด ดังนั้น บุคลิกภาพและการควบคุมอารมณ์ของครู จึงเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้ได้อย่างดี นอกจากนี้ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลต่าง ๆ ในโรงเรียนก็มีส่วนสำคัญในการสร้างบรรยากาศในการเรียนการสอน ด้วย โดยเฉพาะครูที่มีทัศนคติที่ดีต่อศิษย์และบทเรียนในเบื้องต้น ย่อมจะมีจิตใจที่เอื้ออาทร มีการบริหารจัดการเรียนการสอนแบบประชาธิปไตย ให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ไปด้วยกันในขณะที่เพื่อน ๆ ของนักเรียนก็มีส่วนสร้างบรรยากาศในการเรียนได้อย่างดีอีกด้วย เพราะปฏิสัมพันธ์จะเป็นพื้นฐานไปสู่การพัฒนาความคิด นิสัย จิตใจ และอารมณ์ของผู้เรียน

4. การจัดบรรยากาศในการเรียนการสอน ครูที่มีความรู้ ความสามารถในการจัดการเรียนการสอน สามารถนำรูปแบบเทคนิควิธีสอนที่น่าสนใจ สนุกสนานไม่น่าเบื่อ จะช่วยให้บรรยากาศการเรียนการสอนเหมาะสมต่อการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการสื่อสารสองทางระหว่างครูและนักเรียน การให้นักเรียนเป็นศูนย์กลางของกิจกรรม การทำกิจกรรมกลุ่ม ฯลฯ ดังนั้น เพื่อสร้างบรรยากาศให้การเรียนรู้ของผู้เรียนดำเนินไปอย่างเกื้อกูลต่อการพัฒนา ครูจึงควรมีกิจกรรมการเรียนการสอนที่น่าสนใจไม่ซ้ำซากจำเจ ตอบสนองต่อวัย วุฒิภาวะความสนใจของผู้เรียน

5. การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ การนำเทคโนโลยีมาจัดในการสร้างบรรยากาศ ได้แก่ การจัดแสง สี เสียง และการถ่ายเทของอากาศ โดยการใช้สีในลักษณะดังนี้

5.1 สีประเภทอ่อน ได้แก่ สีเหลือง ส้ม แสด แดง และม่วงแดง จะให้ความรู้สึก ตื่นเต้น มีชีวิตชีวา ร่าเริง

5.2 สีประเภทยืน ได้แก่ สีม่วง สีคราม สีน้ำเงินแกมม่วง สีน้ำเงินฟ้า สีน้ำเงินแกมเขียว สีเขียว ซึ่งจะทำให้ความรู้สึก สงบ มีสมาธิ จิตใจอ่อนโยน ดังนั้นสีที่ใช้กับอาคารเรียน และห้องเรียนต่าง ๆ จึงมีความสำคัญเป็นอย่างมาก คือ ควรจะเป็น สีที่ให้ความอบอุ่นและร่มเย็น ช่วยให้นักเรียนและบุคลากรทุกคนที่เกี่ยวข้องมีความมั่นคงทางอารมณ์และจิตใจ ซึ่งควรเป็นสีเย็นที่ผสมขาวเป็นลักษณะของสีประเภทอ่อน (Pastel Color)

5.3 เสียงมีอิทธิพลต่อจิตใจมนุษย์ เพราะถ้าเสียงดังกว่า 40 เดซิเบล จะทำให้ขาดสมาธิ อย่างไรก็ตามการวิจัยพบว่า ถ้ามีการนำดนตรีมาใช้เป็นสื่อ การเรียนการสอนแล้วจะช่วยให้มีการกระตุ้นการทำงานของสมองทุกส่วน อย่างไรก็ตามในห้องเรียนที่มีเครื่องขยายเสียงและมีเครื่องเสียง อาจใช้เสียงเพลง สร้างจินตนาการในช่วงการเรียนการสอนก็สามารถทำได้ แต่ไม่ควรเกิน 40-60 นาที

5.4 แสงจ้าเกินไปจะทำให้เด็กขาดสมาธิในการเรียน ควรมีม่านกันแสง ให้แสงนุ่มนวล บางครั้งอาจใช้หลอดนีออนช่วยในการเพิ่มแสงให้เหมาะสมในบางมุมของห้องเรียนก็ได้

5.5 การถ่ายเทของอากาศ ในร่างกายต้องการออกซิเจนจากอากาศ 21% เพื่อใช้ในการฟอกเลือด ดังนั้นห้องเรียนควรมีอากาศถ่ายเทได้ดีไม่อบอ้าว หรือร้อนจนเกินไป

6. การจัดสภาพแวดล้อมทางวิชาการเพื่อส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ เพื่อให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ควรสร้างสภาพแวดล้อมทางวิชาการในโรงเรียนให้เกื้อกูลต่อคุณภาพของผู้เรียนดังนี้

- 6.1 การจัดศูนย์สารสนเทศข่าวสารข้อมูล หรือศูนย์คอมพิวเตอร์
- 6.2 การจัดห้องหรือนิทรรศการทางวิชาการไว้แสดงให้ผู้เรียนเข้าศึกษา
- 6.3 การจัดห้องพิพิธภัณฑ์ต่าง ๆ ไว้ในโรงเรียน
- 6.4 การจัดห้องวิชาการของสาระความรู้กลุ่มต่าง ๆ ให้นักเรียนเข้าฝึกปฏิบัติการ
- 6.5 การจัดห้องสมุดและห้องค้นคว้าทางการศึกษา
- 6.6 การจัดห้องศูนย์สื่อและนวัตกรรมการศึกษาไว้ให้นักเรียนค้นคว้าด้วยตนเอง
- 6.7 การจัดห้องโสตทัศนูปกรณ์ไว้บริการนักเรียนในการทำกิจกรรมต่าง ๆ หลักการ

จัดบรรยากาศการเรียนรู้ข้างต้น สามารถจัดได้ทั้งในและนอกห้องเรียนทั้งบรรยากาศกายภาพ และบรรยากาศทางจิตใจรูปแบบต่าง ๆ กันไปตามสภาพความพร้อมของโรงเรียน

6. รูปแบบของการเรียนรู้กับการเรียนการสอน

มนุษย์มีวิธีการเรียนรู้และหาวิธีการแก้ไขปัญหาในรูปแบบที่แตกต่างกัน นักวิชาการได้พยายามศึกษาเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ ซึ่งสรุปได้ 4 รูปแบบ คือ

1. สร้างประสบการณ์ให้แน่นแฟ้น (Concrete Experience) เป็นวิธีการเรียนรู้ในลักษณะให้รู้จริง ซึ่งความรู้ทั้งหมดจะติดตราตรึงใจบุคคลนั้นไปตลอดกาล เช่น มนุษย์ได้เรียนรู้ว่า รุ่งกินน้ำจะมี 7 สี จะนานเท่าไรบุคคลก็จำความรู้นี้ได้ เป็นต้น

2. สังเกตปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น (Reflective Observation) เป็นวิธีการเรียนรู้ด้วยวิธีการสังเกตปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นแล้วสรุปเป็นความรู้ต่อไป เช่น ก่อนที่จะมีเหตุการณ์อุบัติเหตุ คลื่นยักษ์สึนามิเกิดขึ้นนั้น จะสังเกตเห็นน้ำทะเลตามชายฝั่งจะลดลงมากผิดปกติ และมีสีเปลี่ยนไป มีสัตว์น้อยเล็ก ๆ วายวนไปมา ดังนั้น การสังเกตปรากฏการณ์ เหล่านี้แล้วก็นำมาเป็นข้อสรุปเป็นความรู้ หากพบการเปลี่ยนแปลงลักษณะนี้แสดงว่าอาจจะมีคลื่นยักษ์สึนามิขึ้นได้ จึงควรระวัง เตรียมตัวป้องกันล่วงหน้า เพื่อให้เกิดการสูญเสียน้อยที่สุด เป็นต้น

3. เกิดความคิดในเชิงนามธรรม (Abstract Conceptual) เป็นวิธีการเรียนรู้ที่ใช้ความคิดในการพิจารณาปรากฏการณ์หรือความรู้ที่ปวงแล้วสร้างเป็น หลักการขึ้นโดยใช้หลักเหตุและผล เช่น หลายคนพยายามอธิบายความหมายของ คำว่า “ก๊ก” ซึ่งเป็นคำที่นิยมใช้ในหมู่เด็กวัยรุ่นไทยและแพร่กระจายในทุกสังคม การอธิบายความหมายค่อนข้างเป็นนามธรรม ยังหาความหมายที่แท้จริงไม่ได้ บุคคลจึงพิจารณาพฤติกรรมที่แสดงถึงความหมายของคำว่า “ก๊ก” โดยใช้หลัก เหตุและผลจึงสรุปได้ว่า ก๊ก คือ การที่บุคคลผูกพันใกล้ชิดกันและกันเป็นพิเศษ

มากกว่าการเป็นคู่รัก แต่ไม่ได้เรียกว่าเป็น สามี หรือภรรยา ให้เรียกความสัมพันธ์ ลักษณะนี้ว่าก็ัก เป็นต้น

4. ชอบการทดลอง (Active Experimentation) เป็นวิธีการเรียนรู้ที่เกิดจากผลของการทดลอง เช่น มนุษย์ค้นพบระบบกระแสไฟฟ้า ด้วยการทดลองให้ฟ้าผ่า เวลาฝนตกทดลองอยู่หลายครั้งจนสรุปได้ว่าเวลาฟ้าผ่าจะเกิดประกายไฟฟ้า เป็นต้น

โดยปกติมนุษย์จะเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้ทั้ง 4 แบบ ในลักษณะผสมผสานมากน้อยแตกต่างกันตามบริบทต่าง ๆ ในด้านการเรียนการสอน ผู้เรียน แต่ละคนจะมีความหลากหลายและแตกต่างกันทั้งทางด้านกายภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ พื้นฐานส่วนบุคคล รวมทั้งวิธีการเรียนรู้ ผู้เรียนบางคนอาจเรียนรู้ได้ดีจากการแข่งขัน บางคนอาจเรียนรู้ได้ดีจากการร่วมมือกันทำงานหรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อน เป็นต้น ดังนั้นผู้สอนจึงมีความจำเป็นจะต้องศึกษา ค้นหา และวิเคราะห์ลักษณะหรือวิธีการเรียนของผู้เรียนแต่ละคนที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ดีโดยใช้รูปแบบการเรียนรู้ (Learning Styles) ในลักษณะใดจึงจะเหมาะสมและมี ประสิทธิภาพ เพื่อจะได้นำไปใช้ในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ให้ตอบสนองความต้องการของผู้เรียน และเป็นการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้เต็มตามศักยภาพ ต่อไป รูปแบบการเรียนรู้กับการเรียนการสอน สามารถจำแนกได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่

แบบที่ 1 รูปแบบการเรียนรู้กับการเรียนการสอนที่จำแนกตามพฤติกรรมของ ผู้เรียน ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 6 แบบ ดังนี้

1. แบบแข่งขัน (Competitive) เป็นผู้เรียนที่สนใจจะเรียนเพื่อเอาชนะ เพื่อนและผู้สอน มีรางวัลจากการแข่งขันเป็นสิ่งที่ผู้เรียนกลุ่มนี้พอใจ ผู้เรียนกลุ่มนี้มี ความคิดว่าการเรียนรู้ในห้องเรียนจะต้องมีการแพ้หรือชนะ และตนจะต้องเป็นผู้ชนะเสมอ

2. แบบร่วมมือ (Collaborative) เป็นผู้เรียนที่จะเรียนรู้ได้ดีจากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนและผู้สอน พยายามร่วมมือกับผู้สอนและเพื่อนใน กิจกรรมการเรียนการสอนชอบทำงานร่วมกับผู้อื่น มีความคิดเห็นว่าห้องเรียนเป็น แหล่งการเรียนรู้ที่เหมาะสมสำหรับการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและเรียนรู้เนื้อหาวิชา

3. แบบหลีกเลี่ยง (Avoidant) เป็นคนที่ไม่สนใจในเนื้อหาวิชาที่เรียน ในชั้นเรียน โดยทั่วไปไม่ชอบมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมการเรียนการสอน และไม่สนใจสิ่งที่เกิดขึ้นในห้องเรียน

4. แบบมีส่วนร่วม (Participant) เป็นผู้ที่ต้องการเรียนรู้เนื้อหาวิชา และชอบเข้าชั้นเรียน มีความรู้สึกที่ตนต้องมีส่วนร่วมให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เฉพาะกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียนเท่านั้น แต่ไม่สนใจกิจกรรมนอกหลักสูตรหรือกิจกรรมอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ในชั้นเรียน

5. แบบพึ่งพา (Dependent) เป็นผู้ที่มีความอยากรู้อยากเรียนน้อยมากแต่มีความสนใจจะเรียนเฉพาะสิ่งที่กำหนดให้เรียนเท่านั้นผู้เรียนประเภทนี้มักพยายามแสวงหาคนที่สามารถให้คำแนะนำแก่ตนเองได้ ตลอดจนต้องการรับสั่งว่า เขาจะต้องทำอะไร

6. แบบอิสระ (Independent) เป็นคนที่ชอบคิดและทำงานตามความคิดเห็นของตนเอง แต่ก็ยอมรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนคนอื่น ๆ ในชั้นเรียนจะเรียนเนื้อหาวิชาที่ตนคิดว่าสำคัญตลอดจนเป็นคนที่มีความเชื่อมั่นในความสามารถ ทางการเรียนรู้ของตนเอง

แบบที่ 2. รูปแบบการเรียนรู้กับการเรียนการสอนที่กำหนดตามการรับรู้ ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 4 แบบ ดังนี้

1. เรียนรู้ได้ดีจากการรับรู้การมองเห็นและการได้สนทนาโต้ตอบ (The Visual/ Verbal Learning Style) ผู้เรียนในกลุ่มนี้จะเรียนรู้ได้ดีที่สุดถ้าได้เห็นภาพ หรือตัวหนังสือ ดังนั้นถ้าครูใช้การเขียนบนกระดานชอล์กหรือใช้แผ่นใสเพื่อสรุป ประเด็นหลัก หรือเขียนแผนภูมิแสดงกรอบแนวความคิด หรือแนวการบรรยายให้ ผู้เรียนเห็นประกอบการบรรยาย จะช่วยให้ผู้เรียนกลุ่มนี้ไม่เข้าใจและสามารถติดตามทำความเข้าใจและสามารถติดตามทำความเข้าใจกับเนื้อหาได้ดี นอกจากนี้ ผู้เรียนกลุ่มนี้ยังชอบที่จะเรียนตามลำพังในห้องเงียบ ๆ คำนี้ถึงภาพประสบการณ์ที่เห็น เชื่อมโยงกับเนื้อหาที่เรียนรู้

2. เรียนรู้ได้ดีจากการรับรู้ทางการมองเห็นและไม่ใช้การ สนทนาโต้ตอบ (Visual / Non verbal Learning Style) ผู้เรียนในกลุ่มนี้จะเรียนได้ดีถ้ามีการทำให้ข้อมูลอยู่ในรูปภาพ หรือแผนที่ ดังนั้นผู้สอนควรใช้สื่อการเรียนรู้ที่เป็นภาพ สิ่งของ แผนภูมิ ฯลฯ และการอ่านตำรา หรือหนังสือเรียนก็ควรเป็นตำรา หรือหนังสือเรียนที่มีแผนภูมิหรือตารางนำเสนอข้อมูลประกอบด้วย นอกจากนี้ ผู้เรียนในกลุ่มนี้ไม่ชอบเรียนกับเพื่อนหลาย ๆ คน ชอบทำงานคนเดียวเพื่อใช้เวลา และความเงียบในการทบทวนภาพ ทำความเข้าใจกับข้อมูลจากแผนภูมิหรือ ตารางตามลำดับ

3. แบบการเรียนรู้ได้ดีจากการลงมือกระทำหรือใช้การสัมผัส กับสิ่งแวดล้อมโดยตรง (The Tactile/Kinesthetic Learning Style) เป็นวิธีที่ผู้เรียน ชอบที่จะลงมือกระทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง เพื่อที่จะเรียนรู้ได้สัมผัสกับวัตถุ สิ่งมีชีวิตหรือคน ได้ทดลองภาคปฏิบัติในสถานที่ที่คล้ายของจริง จึงทำให้ผู้เรียน ในกลุ่มนี้เรียนรู้ได้ดี ผู้เรียนชอบจะสัมผัสกับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพใช้ประสาท สัมผัสในการเรียนรู้ ชอบเรียนรู้จากการได้เห็นของจริง สถานที่จริง

4. การเรียนรู้ได้ดีจากการฟังและการใช้คำพูด (The Auditory/Verbal Learning Style) ผู้เรียนในกลุ่มนี้เรียนรู้ได้ดีจากการฟังการได้ยิน และจากการได้สนทนากับแหล่งข้อมูล ดังนั้นจึงสามารถเรียนจากการฟังการบรรยายในห้องเรียนได้ดี และการเข้าร่วมอภิปรายพูดคุยกับกลุ่มเพื่อนจะทำให้ ได้รับความรู้มากขึ้น สื่อที่ช่วยในการเรียนคือ เทปบันทึกเสียง เวลาทบทวนประเด็นหรือ ข้อความที่ควรพูดออกมาดัง ๆ เพื่อให้ช่วยในการเรียนรู้ ดังนั้นจึงควรแนะนำให้ ผู้เรียนในกลุ่มนี้หากกลุ่มเพื่อนที่

สามารถแลกเปลี่ยนความรู้ ช่วยกันทบทวนความรู้ให้แต่ถ้าต้องศึกษาตามลำพังควรหาเครื่องเทปบันทึกเสียงช่วย หรืออ่านหนังสือดัง ๆ ให้ตนเองได้ยืม

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า การเรียนรู้ หมายถึง การพัฒนาพฤติกรรมของบุคคลทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ เพื่อให้บุคคลมีความสามารถในการใช้ชีวิตได้อย่างมีความสุขตามสภาพแวดล้อมที่ต้องมีการปรับตัวเองให้เหมาะสม และเพื่อพัฒนาความสามารถตนเองไปสู่การปฏิบัติหน้าที่ที่รับผิดชอบอยู่ให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถรวบรวมเป็นองค์ความรู้นำมาปรับใช้ หรือถ่ายทอดเพื่อการเรียนรู้ให้เกิดประโยชน์ได้

7. รูปแบบการเรียนรู้ของชุมชน

การเรียนรู้ของมนุษย์เป็นกระบวนการการศึกษาตลอดชีวิต ที่มีจุดเริ่มต้นจากการได้รับการอบรมสั่งสอนในครอบครัว ชุมชน จากการใช้ฟังเรื่องเล่าสืบต่อกันมา กฎข้อห้าม ประเพณี วัฒนธรรม ของสังคม ความคิดเห็นของกลุ่มบุคคลต่าง ๆ และการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสังคม ซึ่งการเรียนรู้นอกจากจะมีความสำคัญต่อบุคคลทั่วไป ยังมีความสำคัญอย่างมากต่อมิติด้านการพัฒนา เพราะการเรียนรู้ทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในการดำรงชีวิตส่วนตัวและร่วมกับบุคคลอื่นในชุมชน ก่อให้เกิด กลุ่ม องค์กร และเพิ่มพูนทักษะด้านต่าง ๆ นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่พึงประสงค์ เป็นต้น

กระบวนการเรียนรู้ของชุมชน

ความหมายของกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนที่นักวิชาการและผู้ทำงานด้านพัฒนาชุมชนได้ให้ไว้มีความแตกต่างกันและสอดคล้องกัน เช่น วิมลลักษณ์ ชูชาติ (2540, น. 8) เห็นว่ากระบวนการเรียนรู้ของชุมชนเป็นกระบวนการที่ทำให้ชุมชน มีความสามารถในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของชุมชน แบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

1. กระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน ได้แก่ กระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากการเชื่อมโยงแหล่งความรู้ต่าง ๆ ภายในชุมชน
2. กระบวนการเรียนรู้ภายนอกชุมชน ได้แก่ กระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากการเชื่อมโยงแหล่งความรู้ต่าง ๆ ระหว่างชุมชน

ชาติชาย ณ เชียงใหม่ (2533, น. 33) ได้แบ่งแนวทางการพัฒนาการเรียนรู้ของคนในชุมชนออกเป็น 2 ระดับ คือ

1. ระดับปัจเจกชน หมายถึง การให้การศึกษาแก่ประชาชนเพื่อให้มีความรอบรู้และทักษะในการใช้เหตุผลตัดสินใจในการดำรงชีวิต การมีความเชื่อและค่านิยมที่ยึดถือความเป็นไทยและการประหยัดเป็นพื้นฐาน ซึ่งรวมถึงการพัฒนาจิตสำนึกและกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในและนอกชุมชน และในขณะเดียวกันสามารถนำ

ความรู้ไปประกอบอาชีพได้อย่างสอดคล้องกับวัฒนธรรมและศักยภาพทางด้านทรัพยากรธรรมชาติและ การบริหารของชุมชน

2. ระดับกลุ่ม หมายถึงการกำหนดเงื่อนไขและเปิดโอกาสทางการเมืองการบริหารให้คนในชุมชนสามารถรวมกลุ่มและพัฒนาอำนาจต่อรองของชุมชน เพื่อให้สามารถต้านทานการเอาเปรียบจากกลุ่มพลังภายนอกได้ สามารถที่จะใช้ปรับปรุงตัดแปลงหรือควบคุมทรัพยากรและภาวะแวดล้อม เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการปรับปรุงคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน จะเห็นได้ว่า แนวทางการพัฒนาการเรียนรู้ของคนในชุมชน จึงต้องกระทำทั้งในระดับปัจเจกชน และในระดับกลุ่ม เพื่อปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เกิดประโยชน์ต่อการปรับปรุงคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน

แนวคิดทฤษฎีการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

จากกระบวนการพัฒนาที่ยั่งยืนที่แพร่กระจายไปสู่ทุกมิติของการพัฒนา รวมถึงมุมมองด้านการพัฒนาการท่องเที่ยว ทำให้เกิดผลต่อการท่องเที่ยวในกระบวนการที่ทำการท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนา รักษาสมดุลของการอนุรักษ์ให้ทรัพยากรการท่องเที่ยว และวัฒนธรรมยังคงอยู่อย่างยั่งยืน แนวคิดที่ได้รับการขานรับก่อให้เกิดกระแสการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (sustainable development) มีการนำเสนอสินค้าทางการท่องเที่ยวทางเลือก เช่น การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ (eco-tourism) หรือ green tourism อย่างเป็นรูปธรรมพร้อมกันกับแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ คำว่า “ความสร้างสรรค์” หรือ “ความคิดสร้างสรรค์” มีบทบาทในสังคมไทยอย่างมาก โดยเฉพาะกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งถูกจัดเป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ที่สร้างรายได้ให้กับประเทศไทย ซึ่งการท่องเที่ยวมีได้จำกัดอยู่ในรูปสินค้าหรือการบริการเท่านั้น แต่รวมถึงการท่องเที่ยวในรูปแบบเชิงสร้างสรรค์ซึ่งขออธิบายในความหมาย แนวคิด และประโยชน์ของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่นำเสนอในลำดับต่อไป

1. ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism)

คำ Creative Tourism “สร้างขึ้น” โดย คริสปิน เรย์มอนด์ (Crispin Raymond) และ เกร็ก ริชาร์ด (Greg Richards) ซึ่งกล่าวว่าเกิดขึ้นมาจากแรงบันดาลใจของเรื่องเล่าที่ได้รับจากนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ ที่เดินทางท่องเที่ยวในกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ คือประเทศไทย อินโดนีเซีย ออสเตรเลีย ในช่วงปี พ.ศ. 2542-2543 นักท่องเที่ยวผู้หนึ่งได้เขียนเล่าประสบการณ์อันน่าประทับใจของตนขณะที่มาท่องเที่ยว ว่าเธอมีความสนใจที่จะเข้าเรียนการนวดแผนไทยที่จังหวัดเชียงใหม่เป็นเวลาหลายสัปดาห์ ก่อนจะเดินทางไปท่องเที่ยวต่อที่เกาะบาหลี่ ประเทศอินโดนีเซีย และเข้าไปมีส่วนร่วมฝึกหัดการทำอาหารมังสวิรัต จากนั้นเดินทางต่อไปที่ประเทศออสเตรเลียเพื่อเข้าเรียนรู้ช่วงสั้น ๆ ในการเป็นผู้ดูแลฝูงแกะและปศุสัตว์ (Jillaroo) ในฟาร์ม

เกร็ก ริชาร์ด, และคริสปิน เรย์มอนด์ มองว่าน่าจะมีชื่อใหม่เพื่อที่จะใช้เรียก การท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวสนใจที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการเรียนรู้เกี่ยวกับศิลปะและวัฒนธรรมของ พื้นที่ ที่ตนเองได้ท่องเที่ยว ซึ่งประสบการณ์ดังกล่าวนอกจากจะช่วยให้นักท่องเที่ยวได้ทำความเข้าใจ ผ่านประสบการณ์ด้วยตนเองแล้ว นักท่องเที่ยวยังสามารถที่จะใช้ประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้ใหม่นั้นมา ใช้กับชีวิตหรือการงานของตนภายหลังที่กลับมาจากการท่องเที่ยวแล้วด้วย และในที่สุดทั้ง เกร็ก ริชาร์ด และ คริสปิน เรย์มอนด์ ก็พบว่าคำ Creative Tourism มีความหมายเหมาะสมที่จะใช้ เรียกการท่องเที่ยวในลักษณะดังกล่าว

เกร็ก ริชาร์ด, และคริสปิน เรย์มอนด์ ได้ร่วมกันกำหนดและให้คำนิยามการท่องเที่ยว แนวใหม่นี้ว่า Creative Tourism (การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์) หมายถึง “การท่องเที่ยวซึ่งมอบ โอกาสให้กับผู้เดินทางในการพัฒนาศักยภาพ การสร้างสรรค์ของตน ผ่านการมีส่วนร่วมในกิจกรรม การเรียนรู้ด้วยประสบการณ์จริง ที่เป็นไปตามลักษณะเฉพาะของพื้นที่เป้าหมายที่ได้ท่องเที่ยว ” (“tourism which offer visitors the opportunities to develop their creative potential through active participation in courses and learning experiences which are characteristic of the holiday destination where they are undertaken”) (Richards and Raymond, 2000, p. 18) การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism) และ เมืองสร้างสรรค์ (Creative City) ภายหลังจากที่แนวความคิดเกี่ยวกับ Creative Tourism ได้รับการเผยแพร่เป็นชิ้น เป็นครั้งแรก ในปี พ.ศ.2543 (ในจดหมายข่าว ATLAS Newsletter, November, 2000) จากนั้น องค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ได้เสนอแนวความคิด เกี่ยวกับเรื่อง Creative City (เมืองสร้างสรรค์) ซึ่งเรียกร้องให้มีการท่องเที่ยวในรูปแบบใหม่เกิดขึ้นไป พร้อม ๆ กันด้วย

ในปี พ.ศ. 2544 องค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ได้ออกประกาศว่าด้วยความหลากหลายทางวัฒนธรรม (The UNESCO Universal Declaration of Cultural Diversity) เพื่อยอมรับให้มีการกำหนดมาตรฐานนานาชาติเพื่อใช้เป็น เครื่องมือสำหรับการพิทักษ์รักษาและส่งเสริมความหลากหลายทางวัฒนธรรมและการสนทนาระหว่าง วัฒนธรรมและได้ริเริ่มโครงการพันธมิตรนานาชาติเพื่อความหลากหลายทางวัฒนธรรม (Global Alliance for Cultural Diversity) เพื่อให้การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างวัฒนธรรมได้เกิดขึ้นจริงตาม วัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

ในปี พ.ศ. 2547 เพื่อดำเนินการสนับสนุนนโยบายส่งเสริมความหลากหลายทาง วัฒนธรรมของโลก UNESCO จึงเสนอโครงการ “เครือข่ายเมืองสร้างสรรค์” (The Creative Cities Network) เพื่อส่งเสริมการพัฒนาด้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ (Creative Industries) ที่จะนำไปสู่ รูปแบบใหม่ของความร่วมมือในระดับนานาชาติ ในภาคประชาชนเอกชน สาธารณะและประชาคม

ในโครงการเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ของ UNESCO นอกจากจะมีเป้าหมายที่จะสนับสนุนความร่วมมือระหว่างท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาในระดับนานาชาติและเพื่อตั้งหลักตอบรับกับผลกระทบในระดับโลกโดย ความพยายามที่จะเชื่อมโยงเมืองต่าง ๆ เข้าด้วยกันแล้ว ยังได้กล่าวถึงความเป็นไปได้ในการสร้าง การท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ (Creating New Tourism Opportunities) ที่นักท่องเที่ยวจะสามารถรับและเข้าเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมเมืองนั้น ๆ ทั้งวัฒนธรรมในลักษณะที่จับต้องได้และที่เป็นนามธรรม (Tangible and Intangible Cultural) โดยผ่านประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวเอง

เครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ของยูเนสโก มีทั้งหมด 7 กลุ่ม เมืองหนึ่งเมืองใดที่จะเข้าร่วมเป็นเมืองสร้างสรรค์ (Creative City) ภายใต้การประกาศรับรองโดยยูเนสโกจะต้องเลือกเสนอตนเองได้เพียงประเภทเดียวเท่านั้นจากกลุ่มต่าง ๆ ดังนี้

1. วรรณกรรม (Literature)
2. งานหัตถกรรมและศิลปะพื้นบ้าน (Crafts and Folk art)
3. งานออกแบบ (Design)
4. ดนตรี (Music)
5. อาหาร (Gastronomy)
6. ภาพยนตร์ (Cinema)
7. สื่อศิลปะ (Media Arts)

สรุปการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสในการพัฒนาศักยภาพเชิงสร้างสรรค์ผ่านกิจกรรมการมีส่วนร่วม และจากประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้ ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของจุดหมายปลายทางของวันหยุดของนักท่องเที่ยว นอกจากนี้การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ยังหมายถึงการท่องเที่ยวที่สัมพันธ์กับประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม วิถีชุมชนและเอกลักษณ์สถานที่ โดยนักท่องเที่ยวได้เรียนรู้เพื่อสร้างประสบการณ์ตรงร่วมกับเจ้าของวัฒนธรรมและมีโอกาสได้ใช้ชีวิตร่วมกันกับเจ้าของสถานที่ อีกทั้งยังเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม วิถีชุมชน และเอกลักษณ์ของสถานที่ ไม่ใช่กิจกรรมที่เน้นรายได้ของชุมชนแต่เป็นกิจกรรมที่เน้นคุณค่าของชุมชนเท่านั้น

องค์การศึกษาวិทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ หรือ ยูเนสโก (UNESCO) ได้ให้นิยามของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ว่า เป็นการท่องเที่ยวที่มีเป้าหมายสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาชุมชนและการพัฒนาท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการดำเนินชีวิตของชุมชนโดยชุมชนจะจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างกลมกลืน และสัมพันธ์กับประวัติศาสตร์ วิถีชีวิตและวัฒนธรรมในชุมชน ในมิติของการเรียนรู้และการทดลองปฏิบัติและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน

เพื่อให้ได้มาซึ่งประสบการณ์จากสิ่งที่มีอยู่และเป็นอยู่จริงในชุมชน นอกจากนี้ชุมชนจะต้องสามารถ
ใช้การจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นเครื่องมือในการรักษาความสมดุลระหว่าง

1. การเปลี่ยนแปลงและผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวภายในชุมชน
2. ผลประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับ ทั้งในรูปแบบที่เป็นผลประโยชน์เชิงเศรษฐกิจและการพัฒนาสังคมที่ยั่งยืน

เมืองต่าง ๆ ที่เสนอตัวเข้าเป็นส่วนหนึ่งของ “เมืองสร้างสรรค์” (Creative City) ขององค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ก็คือ เมืองเซบิยา (Seville) สเปน เมืองโบโลญญา (Bologna) อิตาลี เป็นเมืองแห่งดนตรี เมืองเอดินเบิร์ก (Edinburg) สกอตแลนด์ เป็นเมืองแห่งวรรณกรรม เมืองโปปายัน (Popayan) โคลัมเบีย เป็นเมืองแห่งอาหาร กรุงเบอร์ลิน (Berlin) เยอรมนี เป็นเมืองแห่งการออกแบบ และ เมืองซานตา เฟ (Santa Fe) สหรัฐอเมริกา เป็นเมืองแห่งงานหัตถกรรมและศิลปะพื้นบ้าน โครงการเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์และการท่องเที่ยวแนวใหม่ของ UNESCO จึงเน้นถึงความผูกพัน (Engaged) ความจริงแท้ผ่านประสบการณ์ (Authentic Experience) ซึ่งเป็นการส่งเสริมกิจกรรมที่จะทำให้นักท่องเที่ยวมีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในลักษณะทางวัฒนธรรมของเมืองที่ไปเยือน (Active understanding of the specific cultural features of a place) โครงการเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ และการสนับสนุนให้มีรูปแบบของการท่องเที่ยวใหม่ ที่เน้นความผูกพันระหว่างผู้มาเยือนและเจ้าของบ้าน โดยผ่านการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงในทางศิลปะและวัฒนธรรมของเมืองที่ไปเยือน เพื่อที่จะนำไปสู่ความเข้าใจอย่างแท้จริงในพื้นที่ที่ท่องเที่ยว จึงมีความสอดคล้องกับทิศทางการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ที่เรียกว่า “การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์”

สถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาประเทศไทย (2553) ได้นำเสนอนิยามของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ว่าเป็นกระบวนการ “การต่อยอด เพิ่มค่า หาจุดต่าง โดยใช้ความคิดเชิงสร้างสรรค์” กล่าวคือ “ต่อยอด” เป็นการต่อยอดจากฐานทุนเดิมที่มีอยู่ ทั้งทุนทางด้านสังคมและวัฒนธรรม “เพิ่มค่า” การเพิ่มมูลค่าและคุณค่าแก่ทรัพยากรการท่องเที่ยวบนฐานอัตลักษณ์ความเป็นไทย “หาจุดต่าง” สร้างและพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวที่แปลกใหม่โดยใช้ความคิดสร้างสรรค์เพื่อยกระดับศักยภาพการแข่งขันของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่นำไปสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์

1. การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism) เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือนได้พัฒนาหรือได้ใช้ศักยภาพหรือความสามารถด้านแนวคิดสร้างสรรค์ของนักท่องเที่ยวเอง โดยการเข้าไปมีส่วนร่วมอย่าง มุ่งมั่นตั้งใจในวิถีทางและประสบการณ์เรียนรู้ ซึ่งเป็นสิ่งที่หากันอยู่เป็นประจำของผู้คนในแหล่งท่องเที่ยววนั้น ๆ โดยที่ นักท่องเที่ยวอาสาเข้าไปทาหรือเข้าไปมีส่วนร่วมด้วย

2. การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism) เป็นการสร้างสรรค์กิจกรรมหรือผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญา ดั้งเดิม ของท้องถิ่นผสมผสานกับแนวคิด จินตนาการของนักท่องเที่ยว สร้างสรรค์กิจกรรมขึ้นมาใหม่

3. การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ นักท่องเที่ยวมิใช่เป็นเพียงผู้ดูหรือผู้สังเกตการณ์หรือไปปรากฏตัวในที่นั้น ๆ แต่เป็นผู้มีปฏิสัมพันธ์หรือเป็นผู้มีส่วนในการดำเนินกิจกรรมร่วมกับคนในท้องถิ่น

4. การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นหน้าที่ของนักท่องเที่ยว ที่จะต้องปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมรอบตัว และใช้ความรู้ให้ เป็นประโยชน์เพื่อให้เกิดความชำนาญได้พัฒนาขึ้นกว่าเดิม

2. ลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

หลักเกณฑ์ของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Basic of Creative Tourism)

1. เป็นความคิดสร้างสรรค์ที่ไม่ได้เลียนแบบใครและเป็นต้นแบบอย่างแท้จริง (Originality) และมีความเป็นของแท้ดั้งเดิม (Authenticity)

2. มีการจินตนาการ (Imagination) และมีความจรรโลงใจ (Inspiration) ที่แสดงออกเป็นความคิดอย่างสร้างสรรค์

3. มีองค์ความรู้ (Knowledge) แฝงไว้ด้วยศิลปะ (Arts) และกลั่นอายุของวัฒนธรรมท้องถิ่น

4. เกิดจากการฉลาดคิด (Ingenuity) กลายมาเป็นประดิษฐกรรม (Inventiveness)

5. เป็นทรัพย์สินทางปัญญา (Intellectual assets) กระบวนการของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Process of Creative Tourism)

5.1 นักท่องเที่ยวเข้าไปมีส่วนร่วม (Active participation) และเรียนรู้ประสบการณ์ (Learning experience) ในวิถีชีวิต ประจำวันของผู้คนในชุมชน และมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน (Interaction)

5.2 นักท่องเที่ยวมีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดสร้างสรรค์และประสบการณ์กับชุมชนในท้องถิ่น ในขณะที่เดียวกันก็ได้รับ ความรู้ประสบการณ์ ช่วยเพิ่มความชำนาญให้แก่ นักท่องเที่ยวด้วย ประเภทการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism)

5.3 ประเภทมรดกทางวัฒนธรรม (Cultural Heritage) เป็นกลุ่มการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อันเกี่ยวเนื่องกับประวัติศาสตร์ โบราณคดี วัฒนธรรมประเพณี ความเชื่อ สภาพสังคม แบ่งเป็นกลุ่มย่อย คือ

5.3.1 กลุ่มแสดงออกทางวัฒนธรรมแบบดั้งเดิม (Traditional Cultural Expression) เช่น ศิลปะงานฝีมือ เทศกาล งาน ประเพณีต่าง ๆ

5.3.2 กลุ่มที่ตั้งทางวัฒนธรรม (Cultural sites) เช่น โบราณสถาน พิพิธภัณฑสถาน

5.4 ประเภทศิลปะ (Arts) เป็นกลุ่มการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนพื้นฐานของศิลปวัฒนธรรม แบ่งเป็น 2 กลุ่มย่อย คือ

5.4.1 งานศิลปะ (Visual arts) เช่น การวาดภาพ รูปปั้น และวัตถุโบราณ เป็นต้น

5.4.2 ศิลปะการแสดง (Performing arts) เช่น การแสดงดนตรีพื้นบ้าน การแสดงนาฏศิลป์ การแสดงละคร เป็นต้น

5.5 ประเภทวิถีชีวิต (Lifestyles) เป็นกลุ่มท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต การดำรงชีวิตหรือวิถีการทำมาหากิน ของคนในชุมชนท้องถิ่นหรือชาวพื้นเมือง แบ่งเป็น 2 กลุ่มย่อย คือ

5.5.1 วิถีชีวิตของสังคมเมือง เช่น ย่านการค้าโบราณ ย่านสาเหิง ย่านเยาวราช ย่านบางลำพู ย่านเมืองเก่า น่าน ย่าน เมืองเก่าแปดริ้ว ย่านถนนนางงามสงขลา เป็นต้น

5.5.2 วิถีชีวิตสังคมชนบท เช่น หมู่บ้านข้างตากกลาง อ.ท่าตูม จ.สุรินทร์ ตลาดน้ำดำเนินสะดวก การเลี้ยงนกเขา อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา การทอผ้า การทำเครื่องปั้นดินเผา เป็นต้น

6. ประเภทสื่อ (Media) เป็นกลุ่มท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการสื่อสารกับกลุ่มคนกลุ่มใหญ่หรือสื่อสารกับ นักท่องเที่ยวที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย แบ่งเป็น 2 กลุ่มย่อยคือ

6.1 งานสื่อสิ่งพิมพ์ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Publishing and Printed Media) เช่น คู่มือท่องเที่ยว นิตยสารการท่องเที่ยว หรือสิ่งพิมพ์อื่น ๆ ที่มีส่วนสร้างความน่าสนใจเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวหรือแหล่งท่องเที่ยวให้มีความน่าสนใจและสามารถสื่อใน สิ่งที่มีคุณค่าให้เกิดความน่าสนใจ เป็นต้น

6.2 งานโสตทัศน (Audiovisual) สื่อโฆษณาทางโทรทัศน์ วิทยุ หรืออื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจ การเป็นมาของต้นแบบ (Originality) ความเป็นของแท้ดั้งเดิม (Authenticity) ของแหล่งท่องเที่ยวหรือสถานที่นั้น ๆ เป็นต้น

7. ประเภทการตอบสนองความต้องการของลูกค้า (Functional creation) เป็นกลุ่มท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เป็นสินค้าและ บริการ เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีความต้องการแตกต่างกัน แบ่งเป็น 3 กลุ่มย่อย คือ

7.1 กลุ่มการออกแบบ (Design) เช่น การออกแบบห้องพักในโรงแรม รีสอร์ท การออกแบบสินค้าของที่ระลึก ให้มีอัตลักษณ์ความเป็นท้องถิ่น หรือแหล่งท่องเที่ยว นั้น ๆ

7.2 กลุ่มสื่อสมัยใหม่ (New media) เช่น ระบบดิจิทัล โซฟต์แวร์ เกมส์ต่าง ๆ

7.3 กลุ่มบริการทางความคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism Services) เช่น การบริการทางสถาปัตยกรรม โฆษณา นันทนาการ และบริการแนวคิดเชิงสร้างสรรค์

3. ประโยชน์ของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์มีจุดประสงค์เพื่อการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนา ชุมชนที่เกี่ยวข้องให้เกิดความยั่งยืนในการดำเนินชีวิตของชุมชนโดยการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างกลมกลืน และสัมพันธ์กับประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ตลอดจนวิถีชีวิตชุมชนในเชิงการเรียนรู้ การทดลอง เพื่อให้ได้มาซึ่ง ประสบการณ์จากสิ่งที่มีอยู่และเป็นจริงในชุมชนนั้น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับนิยามของ UNESCO (2006) การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นการท่องเที่ยวที่เน้นการเรียนรู้ในเรื่องศิลปะ วัฒนธรรม เอกลักษณ์ท้องถิ่นหรือสถานที่โดยผ่านประสบการณ์ตรงในการมีส่วนร่วมร่วมกับเจ้าของวัฒนธรรมนั้น ๆ การเติบโตของการท่องเที่ยวขยายตัวขึ้นในทุก ๆ ปี นักท่องเที่ยวเดินทางเพื่อความบันเทิง พักผ่อนหย่อนใจ โดยบริโภคทรัพยากรต่าง ๆ จากแหล่งท่องเที่ยว ทั้งทรัพยากรทางธรรมชาติ วัฒนธรรม ประเพณี ฯลฯ มีจำนวนมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงยิ่งจะได้รับผลกระทบมากเป็นพิเศษ ด้วยจำนวนนักท่องเที่ยวที่หลั่งไหลเข้ามา หากไม่ได้วางแผนการจัดการในแหล่งท่องเที่ยวดังกล่าวอย่างเป็นระบบ อาจจะทำให้คุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวนั้นตกต่ำลงส่งผล กระทบถึงประสบการณ์การท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวที่มาเยือนให้เกิดผลทางด้านลบและสุดท้ายทำให้แหล่งท่องเที่ยวนั้นหมดคุณค่าในที่สุด (Russo, 2002) เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวเปรียบเสมือน ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีตัวตนจับต้องได้ (Tangible product) จึงมีโอกาที่จะสูญสลายและหมดไป หากมีการใช้ทรัพยากรไปอย่างต่อเนื่อง (Prentice, & Andersen, 2003) แนวคิดของการขายประสบการณ์การท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวเป็นดั่งสินค้าเป็นแนวคิดหนึ่งที่ถูกนำมาใช้ เนื่องด้วยประสบการณ์การท่องเที่ยวนั้นสามารถสร้างใหม่ขึ้นได้เรื่อย ๆ เสมือนทรัพยากรท่องเที่ยวที่ไม่มีวันหมด การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism) เป็นแนวคิดที่ถูกนำเสนอโดย Raymond และ Richards โดยให้คำนิยามไว้ว่า การท่องเที่ยวซึ่งมอบโอกาสให้กับผู้เดินทางในการพัฒนาศักยภาพ การสร้างสรรค์ของตน ผ่านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยประสบการณ์จริงที่เป็นไปตามลักษณะเฉพาะของพื้นที่ เป้าหมายที่ได้ท่องเที่ยว ซึ่งจากคำนิยามนั้น ผู้ท่องเที่ยวจะต้องมีความผูกพันกับรูปแบบของวัฒนธรรมในจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยว ในรูปแบบของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่หลากหลาย เช่นการร่วมในการทำงานฝีมือ ทำอาหาร งานศิลปะของท้องถิ่นนั้น ๆ เป็นต้น (Richards, & Raymond, 2000) โดยการท่องเที่ยวในรูปแบบนี้จะ มาเติมเต็มประสบการณ์การท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวได้ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า Creative Tourism ก็คือรูปแบบ ของ Experience Tourism นั่นเอง (Smith, 2006) จากที่กล่าวมาข้างต้น การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เป็นการ ใช้ประโยชน์สูงสุดจากทรัพยากรท่องเที่ยวที่เป็นกระบวนการที่มีคุณค่าในท้องถิ่น เช่นการเต้นรำการร้องเพลง งานฝีมือ การทำอาหาร ศิลปะ งานเทศกาล เป็นต้น ดังนั้นเมื่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นลักษณะ เชิงกระบวนการจึงกล่าวได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จะสามารถเพิ่มคุณค่าในตัวเองสามารถสร้างโอกาสให้ แหล่งท่องเที่ยวปลายทางนั้น ๆ

สร้างนวัตกรรมหรือสินค้าที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นใหม่ ๆ ได้ (Romana, 2013) โดยจะไม่ขาดแคลนหรือหมดไปดังการท่องเที่ยวในรูปแบบอื่นที่เป็นการท่องเที่ยวในลักษณะจับต้องได้ ซึ่งหากถูกใช้ไปอย่างต่อเนื่องก็จะหมด สูญสลาย เสื่อมคุณค่าไปดังนั้นในการศึกษาที่จะพัฒนา สร้างคุณค่าให้แก่แหล่งท่องเที่ยว สร้างความประทับใจแก่ผู้มาเยือน และสามารถสร้างความยั่งยืนในการท่องเที่ยวได้ นั้น การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นหนึ่งในแนวคิดที่จะต้องตระหนักถึงลักษณะเฉพาะของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สามารถแสดงองค์ประกอบของคุณลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ประกอบด้วย 6 ประการ ได้แก่ (Richards, 2010)

ภาพ 1 คุณลักษณะเฉพาะการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

ที่มา: Richards, 2010

1. การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เพิ่มทักษะให้กับนักท่องเที่ยว ซึ่งการพัฒนาทักษะของนักท่องเที่ยว สามารถเกิดขึ้นได้จากการที่นักท่องเที่ยวเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น ในกิจกรรมการท่องเที่ยว ด้านการทำศิลปะโคมไฟล้านนาจังหวัดเชียงใหม่ โดยสามารถสร้างทักษะด้านการประดิษฐ์โคมไฟที่เป็นศิลปะ พื้นบ้านให้กับนักท่องเที่ยว หรือในกิจกรรมการท่องเที่ยวด้านการปรุงอาหารพื้นบ้านเป็นต้น นักท่องเที่ยวจะได้ ทักษะเพิ่มเติมจากการมีส่วนร่วมในการร่วมลงมือทำในกิจกรรมดังกล่าว

2. การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีสินค้าหลักคือ “ทักษะและประสบการณ์ด้านวัฒนธรรมที่เกิดจากการ เข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยว” ประสบการณ์จะกลายเป็นสินค้า โดยที่ไม่เปื่อยเบียนทรัพยากรจากธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม เพื่อมาเป็นสินค้าให้แก่นักท่องเที่ยวต่อไป

3. การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เปลี่ยนจากการขายทรัพยากรการท่องเที่ยวที่จับต้องได้สู่ทรัพยากร การท่องเที่ยวที่จับต้องไม่ได้แต่คงไว้ซึ่งประสบการณ์ และทักษะ สิ่งเหล่านี้จะกลายเป็นสินค้าทดแทนที่ทรงคุณค่า แก่นักท่องเที่ยว

4. การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เปลี่ยนจากสินค้าที่เป็นวัฒนธรรมระดับสูงไปสู่สินค้าที่เป็นวัฒนธรรม ประจำวัน โดยที่นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงได้ง่าย ชุมชนสามารถใช้วิถีชุมชนที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันนำเสนอ เป็นสินค้าทางการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวได้ ส่งผลให้วัฒนธรรมชุมชนมีความเข้มแข็งและยั่งยืนต่อไป

5. การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมการท่องเที่ยว ร่วมกับชุมชนท้องถิ่นโดยที่นักท่องเที่ยวจะมีส่วนร่วมในกิจกรรมซึ่งเป็นวิถีประจำวัน วัฒนธรรมของชุมชน ซึ่งสามารถแบ่งปันและสร้างประสบการณ์ใหม่ ๆ ให้แก่ทั้งชุมชน และตัวนักท่องเที่ยวเอง

4. การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นการเลื่อนจากวัฒนธรรมที่จับต้องได้ไปสู่วัฒนธรรมแบบนามธรรม กล่าวคือจากพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่เคยสนใจและให้คุณค่ากับวัฒนธรรมชั้นสูง (High Culture) เยี่ยมชมสิ่งก่อสร้าง ปราสาท พระราชวัง พิพิธภัณฑสถาน อนุสรณ์สถาน หาดทรายหรือภูเขา เปลี่ยนเป็นความสนใจและให้คุณค่ากับวิถีชีวิตสามัญ (Every Culture) มากขึ้น ต้องการเรียนรู้มรดกทางวัฒนธรรม อัตลักษณ์ วิถีชีวิต บรรยากาศ เรื่องเล่า การสร้างสรรค์ และสื่อที่ทำให้นักท่องเที่ยวได้พบและมีส่วนร่วมในชีวิตจริงของผู้คนในท้องถิ่นนำไปสู่การเรียกร้องที่จะมีกิจกรรมในสถานที่ท่องเที่ยวในระยะยาวมากขึ้น (Richard, 2008 อ้างถึงใน ภูริวัจน์ เดชอุ่ม, 2556, น. 341- 342) ตรงกับงานวิจัยของสุประภา สมนึกพงษ์ (2560, น. 142) ที่ได้ข้อสรุปว่า การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นการเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวที่เข้ามามีส่วนร่วมในวิถีชุมชนและประสบการณ์การเรียนรู้กับผู้คนในพื้นที่ เช่น วิถีชีวิตและภูมิปัญญาของชุมชนซึ่งจะดึงดูดใจนักท่องเที่ยวอยู่ได้นานขึ้นและสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับท้องถิ่นซึ่งหัวใจสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์นั้น อยู่ที่การได้รับประสบการณ์จริงจากการเดินทางท่องเที่ยว โดยกระบวนการผลิตและการบริโภคเป็นส่วนสำคัญที่หล่อหลอม นักท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ให้เกิดประสบการณ์การท่องเที่ยวประเด็นสำคัญที่ควรพิจารณา คือ ทำอย่างไรจึงจะมอบประสบการณ์การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ให้นักท่องเที่ยวได้อย่างมี

ประสิทธิภาพและประสิทธิผล และมีปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จการ
ท่องเที่ยวดังกล่าว

Raymond (2008 อ้างถึงใน ภูริวัจน์ เดชอุ่ม, 2556, น. 352) นำเสนอแนวทางการ
พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ออกเป็น 2 รูปแบบ คือ

1. การพัฒนาเชิงพาณิชย์ เป็นรูปแบบที่ใช้การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นผลิตภัณฑ์
การท่องเที่ยวมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายรวมถึงการ
พัฒนาตลาดผ่านช่องทางการจัดจำหน่ายอย่างเป็นระบบ การพัฒนารูปแบบนี้เป็นการพัฒนาจากแรง
ผลักดันของภาคอุปสงค์ซึ่งเหมาะกับผู้ประกอบการในธุรกิจท่องเที่ยวที่มีความต้องการจะนำเสนอ
ประสบการณ์การท่องเที่ยวที่แปลกใหม่ให้แก่นักท่องเที่ยว และ

2. การพัฒนาเครือข่ายชุมชน เป็นรูปแบบการพัฒนาจากแรงผลักดันของภาคอุปทาน
ซึ่งเหมาะกับชุมชนที่ต้องการสร้างภาพลักษณ์เชิงความคิดสร้างสรรค์ด้วยการนำเสนอทักษะ ฝีมือ
ภูมิปัญญา ตลอดจนมรดกทางวัฒนธรรมผ่านการจัดกิจกรรมหรือบรรยากาศเชิงสร้างสรรค์เพื่อดึงดูด
นักท่องเที่ยวที่ต้องการประสบการณ์การท่องเที่ยวรูปแบบใหม่

การท่องเที่ยวของประเทศไทยประสบปัญหาในภาคอุปทานมากกว่าอุปสงค์โดยเฉพาะ
อย่างยิ่งความไม่ธรรมในการกระจายรายได้ทางการท่องเที่ยวซึ่งมักกระจุกตัวอยู่ในเมืองท่องเที่ยวหลัก
ร้อยละ 50 ของรายได้รายทั้งหมด ในขณะที่สัดส่วนรายได้จากการท่องเที่ยวระดับท้องถิ่นมีเพียง
ร้อยละ 12-16 ของรายได้ทั้งหมดเท่านั้น (พจนา สวนศรี, 2546)

ดังนั้นการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในระยะเริ่มต้นจึงใช้แนวทางการพัฒนา
รูปแบบที่ 2 กล่าวคือ เน้นการสร้างเครือข่ายภายในระดับท้องถิ่นเพื่อกระจายโอกาสอย่างเท่าเทียม
ก่อน แล้วจึงผลักดันให้แต่ละท้องถิ่นนำแนวทางการพัฒนารูปแบบที่ 1 มาใช้เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ด้วย
การเสริมสร้างคุณค่าให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวคุณภาพ ตลอดจนได้รับการ
สนับสนุนจากภาครัฐให้ท้องถิ่นสามารถพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ให้มีศักยภาพสูงขึ้น
อย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ ภูริวัจน์ เดชอุ่ม (2556, น. 353 - 356) เสนอกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิง
สร้างสรรค์ในประเทศไทยไว้ 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การค้นหาอัตลักษณ์ (Identity) และทำความเข้าใจคุณค่าของวัฒนธรรมทั้ง
วิถีชีวิต ศิลปะ ประเพณี ภูมิปัญญา เชื้อชาติ และความหลากหลายทางธรรมชาติ

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างเอกลักษณ์ (Uniqueness) และสร้างความแตกต่าง
(Differentiation) เพื่อป้องกันการถูกลอกเลียนแบบและสร้างความยั่งยืนของอุตสาหกรรมใน
ภาพรวม

ขั้นตอนที่ 3 การหยั่งรู้ความต้องการของตลาดในเชิงลึกเพื่อค้นหาความต้องการที่แท้จริง
ของนักท่องเที่ยว

ขั้นตอนที่ 4 การสร้างเสริมคุณค่า (Value) ให้กับผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวด้วยการออกแบบแนวคิด ผลิตภัณฑ์ บริการ และประสบการณ์ เพื่อสร้างความตระหนักที่นำไปสู่ความเข้าใจเชิงลึกและการมีส่วนร่วมในผลิตภัณฑ์

ขั้นตอนที่ 5 การปรับเปลี่ยนกลวิธีการพัฒนาตลาดมาสู่การมอบคุณค่าด้วยผลิตภัณฑ์ที่มีความจำเพาะเจาะจงมากยิ่งขึ้น เป็นการเชื่อมคุณค่าของความดั้งเดิมและความทันสมัยเข้าด้วยกันอย่างกลมกลืน อาทิ การปรับปรุงอาคารบ้านเรือนการเล่าเรื่อง เป็นต้น

นันทิยา ตันตราสีบ, และวาริษฐ์ มัชยมบุรุษ (2561, น. 153) ที่นำเสนอขั้นตอนการสร้างกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ด้านการท่องเที่ยวไว้ 4 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างความร่วมมือทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว ทั้งภาคส่วนด้านอุปสงค์ (Demand Side) อาทิ นักท่องเที่ยว ภาคส่วนด้านอุปทาน (Supply Side) เช่น ผู้ประกอบการ และภาคส่วนด้านสนับสนุน (Support Side) ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐ

ขั้นตอนที่ 2 การออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมตามกระแสการเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว ภายใต้หลักการ RECIPE ประกอบด้วย

1. กิจกรรมเชิงประณีต (Refinement) นักท่องเที่ยวสามารถเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างครบถ้วนตามเวลาที่เหมาะสม ไม่เร่งรีบ

2. การสร้างความเข้าใจลึกซึ้ง (Empathy) หลังจากนักท่องเที่ยวเข้าร่วมกิจกรรมจะมีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรมจากอดีตสู่ปัจจุบัน วิถีแห่งการรักษาอัตลักษณ์ภายใต้กระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคม

3. กิจกรรมเน้นความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) เป็นกิจกรรมที่เน้นทักษะด้านการเรียนรู้และเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น

4. การสร้างความประทับใจแก่ทุกฝ่าย (Impressiveness) ทั้งนักท่องเที่ยว เจ้าของทรัพยากรการท่องเที่ยว และหน่วยงานสนับสนุนต้องพึงพอใจและประทับใจ

5. การมีส่วนร่วมในกิจกรรม (Participation) การออกแบบกิจกรรมให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในแต่ละกระบวนการเพื่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน สร้างทัศนคติที่ดีต่อชุมชนท้องถิ่นและเกิดการเคารพภูมิปัญญาดั้งเดิมที่มีมาช้านาน

ขั้นตอนที่ 3 การนำเสนอผ่านสื่อในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อสร้างความเข้าใจที่ทั่วถึงแก่นักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายและยังช่วยยกระดับวัฒนธรรมพื้นถิ่นไทยให้เป็นที่รู้จักในสากล

ขั้นตอนที่ 4 การขับเคลื่อนบทบาทของกลุ่มเครือข่ายในระดับท้องถิ่นเพื่อสร้างความเข้มแข็งและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นถิ่นอย่างต่อเนื่อง

อย่างไรก็ตามการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จะไม่ประสบความสำเร็จหากปราศจากความร่วมมือของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วนทั้งนักท่องเที่ยว เจ้าของทรัพยากรการ

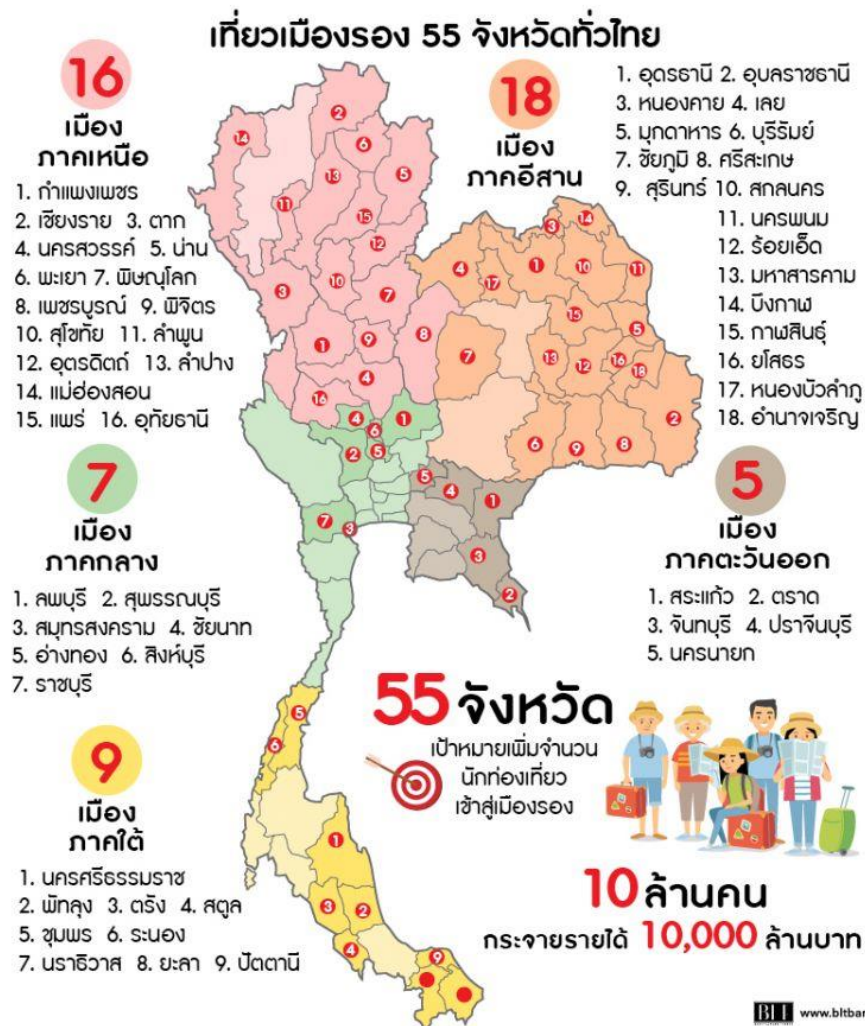
ท่องเที่ยว ภาคธุรกิจ และภาครัฐ ที่สำคัญคือ การเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนตั้งแต่การคิด ออกแบบ บริหารจัดการ และรับผลประโยชน์ร่วมกัน นอกจากนี้การมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรยังช่วยให้ ชาวบ้านสามารถอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนให้เกิดความเป็นธรรม (จิตคุปต์ ละอองปลิว, 2559, น. 175) เพื่อให้การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เติบโตอย่างยั่งยืน

นโยบายการท่องเที่ยวเมืองรอง

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทยจะเติบโตอย่างรวดเร็วแต่ก็กระจุกตัวอยู่ในเมืองท่องเที่ยวหลักเป็นส่วนใหญ่ ร้อยละ 50 ของแหล่งรายได้จากการท่องเที่ยวทั้งหมด การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) จึงได้ส่งเสริมการท่องเที่ยวในเมืองรอง 55 จังหวัด ภายใต้โครงการ Amazing Thailand Go Local หรือเที่ยวท้องถิ่นไทย ชุมชนเติบโตใหญ่ เมืองไทยเติบโต โดยกำหนดขอบเขตของเมืองรอง 55 จังหวัด ใน 5 ภูมิภาค (ภาพที่ 2) ดังนี้ ภาคเหนือ 16 จังหวัด ได้แก่ เชียงราย พิชญ์โลก ตาก เพชรบูรณ์ นครสวรรค์ สุโขทัย ลำพูน อุตรดิตถ์ ลำปางแม่ฮ่องสอน พิจิตร แพร่ น่าน กำแพงเพชร อุทัยธานี พะเยา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 18 จังหวัด ได้แก่ อุตรธานี อุบลราชธานี หนองคาย เลย มุกดาหาร บุรีรัมย์ชัยภูมิ ศรีสะเกษ สุรินทร์ สกลนคร นครพนม ร้อยเอ็ด มหาสารคาม บึงกาฬกาฬสินธุ์ ยโสธร หนองบัวลำภู อำนาจเจริญ ภาคตะวันออก 5 จังหวัด ได้แก่ สระแก้วตราด จันทบุรี ปราจีนบุรี นครนายก ภาคกลาง 7 จังหวัด ได้แก่ ลพบุรี สุพรรณบุรีราชบุรี สมุทรสงคราม ชัยนาท อ่างทอง สิงห์บุรี และภาคใต้ 9 จังหวัด ได้แก่ นครศรีธรรมราช พัทลุง ตรัง สตูล ชุมพร ระนอง นราธิวาส ยะลา และปัตตานี (BLT Bangkok, 2561)

สำหรับเป้าหมายของการส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรอง คือ เพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวเข้าสู่เมืองรองและท้องถิ่นไม่น้อยกว่า 10 ล้านคน กระจายโอกาสในเชิงรายได้จากการท่องเที่ยวให้ลงสู่เศรษฐกิจฐานรากไม่ต่ำกว่า 10,000 ล้านบาทปรับสัดส่วนนักท่องเที่ยวทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติในพื้นที่เมืองหลักต่อเมืองรอง จาก 70 : 30 เป็น 65 : 35 ทั้งกระตุ้นให้เกิดการเตรียมความพร้อมและพัฒนาพื้นที่สู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสมดุลในทุกมิติ (มติชนออนไลน์, 2561) โดยแผนส่งเสริมการท่องเที่ยวโครงการ Amazing Thailand Go Local :เที่ยวท้องถิ่นไทย ชุมชนเติบโตใหญ่ เมืองไทยเติบโต แบ่งออกเป็น 7 กิจกรรม ได้แก่ 1) Enjoy Local เที่ยวชุมชนได้ลุ้นได้เต็ม สร้างแรงจูงใจในการจ่ายด้วยส่วนลดและการสะสมแต้มผ่านระบบออนไลน์ 2) SET in the Local ส่งเสริมการจัดประชุมสัมมนา และกิจกรรม CSR ในเมืองรอง 3) Local Link รวบรวมและคัดกรองชุมชนทั่วประเทศที่มีศักยภาพแล้วจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวเมืองรอง 4) Eat Local ประชาสัมพันธ์อาหารถิ่น เยี่ยมชมแหล่งผลิตและแหล่งวัตถุดิบด้านอาหารถิ่น 5) Our Local สร้างสรรค์และสนับสนุนการจัดกิจกรรม ตลอดจนเทศกาลงานประเพณี ประจำท้องถิ่น 6) Local Heroes-Toward Global Sustainable Tourism Council และ B2D พัฒนาคนและเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนจากองค์กร

ความรู้ต่าง ๆ ให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงและการแข่งขันในอนาคต และ 7) LocalStrength พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยสนับสนุนผู้ประกอบการรุ่นใหม่ในธุรกิจบริการและการท่องเที่ยว

ภาพ 2 เมืองรอง 55 จังหวัด ใน 5 ภูมิภาคของประเทศไทย

ที่มา: BLT Bangkok, 2561

กลุ่มภาคเหนือ 16 จังหวัด ประกอบด้วย

ภาคเหนือตอนบน จำนวน 7 จังหวัด ได้แก่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน พะเยา ลำปาง ลำพูน น่าน และแพร่

ภาคเหนือตอนล่าง 1 จำนวน 5 จังหวัด ได้แก่ ตาก อุตรดิตถ์ เพชรบูรณ์ พิษณุโลก สุโขทัย

ภาคเหนือตอนล่าง 2 จำนวน 4 จังหวัด ได้แก่ กำแพงเพชร พิจิตร นครสวรรค์ และอุทัยธานี

บริบทของเอกลักษณ์เมืองรองกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง 2

กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 2 ประกอบด้วย จังหวัด กำแพงเพชร พิจิตร นครสวรรค์ และอุทัยธานี มีประชากรรวม 2.60 ล้านคน โดยมีจำนวนประชากรจำนวนสูงสุด เป็นอันดับ 13 ของ 18 กลุ่มจังหวัด จึงถือว่ามีความศักยภาพขนาดกลางภายในในแง่ประชากรจัดอยู่ในกลุ่มขนาด เล็กของประเทศ โดยจังหวัดนครสวรรค์มีประชากรสูงสุดคือ 0.98 ล้านคน รองลงมาคือ กำแพงเพชร 0.78 ล้าน คน พิจิตร 0.54 ล้านคน และอุทัยธานี 0.29 ล้านคนตามลำดับ ในด้านขนาดเศรษฐกิจเมื่อวัดจากผลิตภัณฑ์ มวลรวมของกลุ่มจังหวัดพบว่ามีมูลค่าเท่ากับ 0.30 ล้านล้านบาท โดยผลิตภัณฑ์มวลรวมกลุ่มจังหวัดต่อคน เท่ากับ 116,735 บาทต่อคนต่อปี ในห้วงเวลา 20 ปีที่ผ่านมาเศรษฐกิจกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 2 เติบโตเฉลี่ยร้อยละ 7.83 ต่อปีหรือหากคิดผลิตภัณฑ์มวลรวมแบบปริมาณลูกโซ่จะเติบโตร้อยละ 3.39 ต่อปี โดยจำนวนประชากรหดตัว เล็กน้อยเฉลี่ยร้อยละ -0.07 ต่อปี

ในขณะที่ผลิตภัณฑ์มวลรวมกลุ่มจังหวัดต่อคนขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 7.90 ต่อ สาขาเศรษฐกิจหลักของกลุ่มจังหวัดคือภาคบริการมีสัดส่วนร้อยละ 37.6 รองลงมาคือภาคเกษตรกรรมที่มีสัดส่วนร้อยละ 35.5 และภาคอุตสาหกรรมมีสัดส่วนร้อยละ 26.9 ทั้งนี้ ภาคเศรษฐกิจที่มีอัตราการขยายตัวสูง ได้แก่ภาคเกษตรกรรม บริการสุขภาพและบริการสังคม และบริการการศึกษา

เมื่อพิจารณารายจังหวัดภายในกลุ่มจังหวัดนี้พบว่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัด นครสวรรค์สูงสุด รองลงมาคือกำแพงเพชร พิจิตร อุทัยธานี โดยในระยะ 20 ปีที่ผ่านมา (ค.ศ. 1995-2014) ทุกจังหวัดภายใน กลุ่มได้ขยายตัวขึ้นมาโดยตลอดพิจารณาผลิตภัณฑ์มวลรวมต่อประชากรราย จังหวัดพบว่าสูงสุด คือ กำแพงเพชร รองลงมาคือนครสวรรค์ อุทัยธานีและพิจิตร ทั้งนี้ เมื่อทำการปรับปีฐานให้ปีค.ศ. 1995 = 100 เพื่อพิจารณาการเติบโตของแต่ละจังหวัดโดยสมมติให้เริ่มต้นเท่ากันที่ปี ค.ศ. 1995 หรือเป็นการปรับให้ไม่ให้มี ความแตกต่างในจุดเริ่มต้น (สมมติว่า คือ ปี ค.ศ. 1995) ก็จะพบว่าจังหวัดกำแพงเพชรมีการขยายตัวสูงสุด รองลงมาคือพิจิตร อุทัยธานี และนครสวรรค์ โครงสร้างของเศรษฐกิจของกลุ่มจังหวัดทั้งพาภาค บริการและภาคเกษตรเป็นหลัก แต่ภาคอุตสาหกรรมก็มีสัดส่วนสูงพอสมควร โดยภาคบริการมีสัดส่วนร้อยละ 37.6 ลดลงจากปี ค.ศ.1995 ที่มี สัดส่วนร้อยละ 53.4 ส่วนภาคเกษตรเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 24.0 ในปี ค.ศ. 1995 เป็น

ร้อยละ 35.5 ในปี ค.ศ. 2014 เมื่อพิจารณาโครงสร้างการผลิตแยกรายจังหวัดจะพบว่าโครงสร้างเศรษฐกิจของกลุ่มจังหวัดอาจแยกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่พึ่งพาภาคอุตสาหกรรมและเหมืองแร่สูงคือ กำแพงเพชร ส่วนอีกกลุ่มคือพึ่งพาภาคเกษตรกรรมและบริการได้แก่ นครสวรรค์ พิจิตรและอุทัยธานี

ในด้านการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่มาเยือนกลุ่มจังหวัดเป็นนักท่องเที่ยวไทย โดยในปี 2014 มีจำนวน 2.71 ล้านคน-ครั้ง ส่วนใหญ่มาที่นครสวรรค์ 1.21 ล้านคน-ครั้ง สำหรับนักท่องเที่ยวต่างชาติมีจำนวน 0.05 ล้านคน-ครั้ง ส่วนใหญ่มาที่นครสวรรค์ 0.02 ล้านคน-ครั้ง นักท่องเที่ยวไทยมาเยือนกลุ่มจังหวัดเป็น อันดับที่ 18 เมื่อเทียบกับ 18 กลุ่มจังหวัดทั่วประเทศ ในขณะที่นักท่องเที่ยวต่างชาติมาเยือนกลุ่มจังหวัดเป็น อันดับ 17 เมื่อเทียบกับ 18 กลุ่มจังหวัดทั่วประเทศ โดยกลุ่มจังหวัดมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ 70 แห่ง แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ 53 แห่ง แหล่งท่องเที่ยวศิลปวัฒนธรรม 30 แห่ง และแหล่งท่องเที่ยวมนุษย์ สร้างขึ้น 23 แห่งซึ่งมีความผูกพันกับธรรมชาติ ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมชุมชน

แผนยุทธศาสตร์การค้ากลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 2 พ.ศ. 2560-2564

ประกอบด้วย (กำแพงเพชร นครสวรรค์ พิจิตร และอุทัยธานี)

วิสัยทัศน์

“เศรษฐกิจการค้ากลุ่มจังหวัดก้าวหน้าด้วยนวัตกรรมและเชื่อมโยงการค้าท้องถิ่นสู่ตลาดโลก” ตำแหน่งเชิงยุทธศาสตร์การค้าของกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 2

“ศูนย์กลางธุรกิจข้าวและท่องเที่ยวมรดกโลก” (Rice Business Centre and heritage tourism Destination)

ประเด็นการความร่วมมือในเชิงยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัด

การค้าที่เชื่อมโยงกับธุรกิจข้าวและอาหารปลอดภัย

การค้าที่เชื่อมโยงกับมรดกโลก

พันธกิจ

1. พัฒนาและเพิ่มขีดความสามารถให้กับเศรษฐกิจการค้าของกลุ่มจังหวัด โดยใช้เทคโนโลยีนวัตกรรม ผสมผสานกับภูมิปัญญาและศักยภาพของท้องถิ่น
2. ส่งเสริมการกระจายผลประโยชน์ทางการค้าในท้องถิ่นให้เป็นธรรมและทั่วถึง
3. เชื่อมโยงเศรษฐกิจการค้าภายในกลุ่มและระหว่างกลุ่มจังหวัด ตลาดอาเซียนและเวทีโลก
4. พัฒนาระบบงาน องค์กรและบุคลากรสู่ความเป็นเลิศและมีความโปร่งใส

เป้าประสงค์เชิงยุทธศาสตร์

1. เศรษฐกิจการค้าของกลุ่มจังหวัดมีความเจริญเติบโตในอัตราสูงและยั่งยืน
2. ผู้ผลิต ผู้ค้าและผู้บริโภคในกลุ่มจังหวัดได้รับประโยชน์จากการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจการค้าของท้องถิ่นอย่างเป็นธรรมและทั่วถึง
3. ผู้ผลิต ผู้ค้าและผู้บริโภคสามารถเข้าถึงตลาดที่ได้มาตรฐานและสินค้าที่มีคุณภาพและราคาที่เหมาะสม
4. องค์กรและบุคลากรของกระทรวงพาณิชย์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในส่วนภูมิภาคมีศักยภาพสูง

ประเด็นยุทธศาสตร์ (4C Strategies)

1. การเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันทางการค้าของกลุ่มจังหวัด (Competitiveness)
2. การสร้างโอกาสและความเป็นธรรมทางการค้าในกลุ่มจังหวัด (Commercial Opportunity)

3. การส่งเสริมการค้าสู่ตลาดอาเซียน ตลาดโลก และตลาดดิจิทัล (Connectivity)

4. การเพิ่มสมรรถนะในการบริหารจัดการและขับเคลื่อนการค้ากลุ่มจังหวัด (Capability)

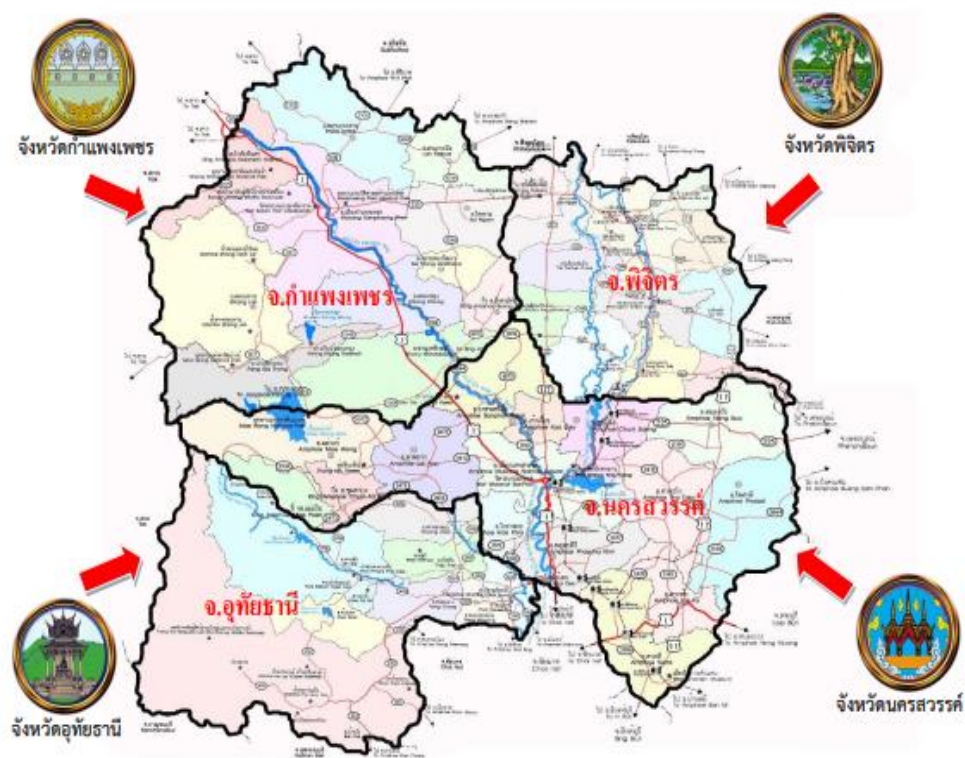
โดยสรุปประเด็นการพัฒนาตาม วิสัยทัศน์การพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 2 มง ภาพเอกลักษณ์ของชุมชนท้องถิ่น ตามประเด็นวิสัยทัศน์ “เป็นศูนย์กลางธุรกิจข้าว สินค้าเกษตรปลอดภัย การท่องเที่ยวธรรมชาติ และวัฒนธรรมล้ำค่าระดับประเทศ” โดยกำหนดประเด็นการพัฒนาที่สำคัญ

1. พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน กระบวนการผลิตข้าว และสินค้าเกษตรปลอดภัยที่ได้มาตรฐาน เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคทั้งในประเทศและต่างประเทศ
2. ส่งเสริมการแปรรูป การตลาด และการกระจายสินค้าเกษตร เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มและสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน
3. พัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวตามมาตรฐาน เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ

จุดเน้นการพัฒนา (Positioning) ได้แก่ ภาคการเกษตร และภาคการท่องเที่ยว ซึ่งศักยภาพและความโดดเด่นสำคัญ ประกอบด้วย

ภาคการเกษตร: เป็นเมือง “อยู่ข้าวอยู่น้ำ” โดย “ข้าว” เป็นตัวจักรขับเคลื่อนเศรษฐกิจหลักของกลุ่มจังหวัด เป็นแหล่งผลิตข้าวที่สำคัญของประเทศมีพื้นที่เพาะปลูกข้าวนาปีประมาณ 4.82 ล้านไร่ ผลผลิตประมาณ 3.18 ล้านตัน ข้าวเปลือก เป็นอันดับ 1 ของประเทศ

ภาคการท่องเที่ยว: โดดเด่นด้านวัฒนธรรมและธรรมชาติ วิถีชีวิต วิถีชุมชน ผู้คนมีความเป็นมิตร และมีแหล่งมรดกโลกทั้งด้านประวัติศาสตร์และเชิงนิเวศ ได้แก่ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง แหล่งมรดกโลกทางธรรมชาติ และอุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร

แผนพัฒนาภูมิภาคเหนือตอนล่าง 2 พ.ศ. 2566 - 2570

ภาพ 3 แผนที่ตามแผนพัฒนาภูมิภาคเหนือตอนล่าง 2 พ.ศ. 2566-2570

ที่มา: สำนักงานยุทธศาสตร์จังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 2, 2565

ทั้งนี้ ยุทธศาสตร์ที่ 1 เป็นยุทธศาสตร์ที่เน้นการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน (Competitiveness) และยุทธศาสตร์ที่ 3 เป็นยุทธศาสตร์ที่เน้นการเชื่อมต่อกับโลก (Connect to the world) ดังนั้น ในแผนงานของแต่ละกลุ่มจังหวัดจะมีสินค้าและบริการเชิงยุทธศาสตร์ที่ต้องการขับเคลื่อน ร่วมกันแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับสินค้าและบริการเชิงยุทธศาสตร์ที่ต้องการขับเคลื่อนตาม

ความเหมาะสมกับ ตำแหน่งเชิงยุทธศาสตร์การค้าของแต่ละกลุ่มจังหวัด ตำแหน่งเชิงยุทธศาสตร์การค้าของ 18 กลุ่มจังหวัด คณะที่ปรึกษาได้ยกร่างข้อเสนอตำแหน่งเชิงยุทธศาสตร์การค้าของ 18 กลุ่มจังหวัด และประเด็นการค้าร่วมของกลุ่มจังหวัด ขับเคลื่อน ร่วมกันแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับสินค้าและบริการเชิงยุทธศาสตร์ที่ต้องการขับเคลื่อนตามความเหมาะสมกับ ตำแหน่งเชิงยุทธศาสตร์การค้าของแต่ละกลุ่มจังหวัด ตำแหน่งเชิงยุทธศาสตร์การค้าของ 18 กลุ่มจังหวัด คณะที่ปรึกษาได้ยกร่างข้อเสนอตำแหน่งเชิงยุทธศาสตร์การค้าของ 18 กลุ่มจังหวัด

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยภายในประเทศ

1. รูปแบบการศึกษาศักยภาพชุมชน

กุลวดี ละม้ายเงิน (2558) ได้ศึกษาศักยภาพชุมชนท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในเขตพื้นที่พิเศษเมืองโบราณอุทงจังหวัดสุพรรณบุรี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพชุมชนท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในเขตพื้นที่พิเศษเมืองโบราณอุทงจังหวัดสุพรรณบุรี ตามประเด็นความรู้ ทักษะ ทักษะคนคิด และสมรรถนะหลักของชุมชน โดยทำการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ผลการวิจัยพบว่า

1. ด้านความรู้ ชุมชนมีความรู้ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว การอนุรักษ์ ชีตความสามารถในการรองรับ การตลาด และการมีส่วนร่วม ขาดความรู้ในด้านการจัดพื้นที่ทางการท่องเที่ยว
2. ด้านทัศนคติ ชุมชนมีทัศนคติที่ดีต่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน และการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน
3. ด้านทักษะ ชุมชนสามารถสื่อสารภาษาท้องถิ่นและข้อมูลทางการท่องเที่ยวได้ ขาดทักษะด้านภาษาต่างประเทศ ด้านการบริการ สามารถให้บริการอย่างเสมอภาค ขาดทักษะในการเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่น การทำกิจกรรม การดูแลความปลอดภัย และการปฐมพยาบาลเบื้องต้น ด้านการเป็นผู้นำ มีความสามารถในการสร้างความไว้วางใจ ความเชื่อมั่น การตัดสินใจและแก้ไขปัญหา การทำงานร่วมกันได้เป็นอย่างดี แต่ไม่สามารถวางแผนทางการท่องเที่ยวได้
4. ด้านสมรรถนะหลัก ชุมชนมีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นทำงานตามกฎระเบียบ ข้อบังคับและกติกาคหาความรู้สื่อสารกับบุคคลที่เกี่ยวข้องสนับสนุนสินค้าให้บริการแก่นักท่องเที่ยวอย่างเสมอภาคแก้ไขความขัดแย้งประสานงานกิจกรรม และยังขาดความสามารถการริเริ่มโครงการการวางแผนการเขียนแผนนโยบายติดตามประเมินผล การพัฒนาปรับปรุงการดำเนินงาน และการสื่อสารผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศ

นุชประวีณ์ ลิขิตศรีนัย (2560) ได้ศึกษา ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดพิจิตร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวและวิเคราะห์สถานการณ์การท่องเที่ยว ปัญหา และอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนของจังหวัดพิจิตร โดยผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพในการตรวจสอบศักยภาพบริบทพื้นที่ทางการท่องเที่ยว และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) พบว่า

1. ด้านทำเลที่ตั้งแหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่ไม่ได้ตั้งอยู่บนถนนสายหลัก
2. ด้านสภาพของแหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาท่องเที่ยวภายในจังหวัดพิจิตร เนื่องจากมีเอกลักษณ์ที่โดดเด่นเฉพาะของแต่ละแหล่งท่องเที่ยว
3. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ที่พักบริเวณแหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่เพียงพอต่อการรองรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว แต่มีบางแหล่งยังขาดการจัดการด้านที่พักให้ได้มาตรฐาน
4. ด้านระบบสาธารณูปโภคของแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ ไฟฟ้า ประปา มีศักยภาพโดยรวมอยู่ในระดับดีมาก
5. ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ประชาชนในพื้นที่ที่มีความตื่นตัวและสนใจเข้าร่วมกิจกรรมทางด้านการท่องเที่ยวในระดับมาก
6. ด้านโอกาสในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว จังหวัดพิจิตรมีบทบาทการส่งเสริมประชาสัมพันธ์ในเรื่องการเผยแพร่ข้อมูลที่น่าสนใจของแหล่งท่องเที่ยวภายในจังหวัดสู่สายตา นักท่องเที่ยวและผู้มาเยี่ยมเยือน จึงส่งผลให้แหล่งท่องเที่ยวไม่เป็นที่รู้จักในวงกว้าง

2. รูปแบบการพัฒนาศักยภาพของผู้นำท้องถิ่น

ไชโย วิไลพร (2556) รูปแบบการพัฒนาศักยภาพของผู้นำท้องถิ่นกับการการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ ได้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาคุณลักษณะที่ดีของผู้นำท้องถิ่นกับการสร้างค่านิยมและกระบวนทัศน์ใหม่ในการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ ใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจและการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์ชุมชนกับรูปแบบของการเรียนรู้ของผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง ในการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่กับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้นำท้องถิ่น และผู้นำชุมชนจำนวน 75 คน จากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่จำนวน 6 แห่ง คือ องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ทา เทศบาลตำบลบ้านกลาง องค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้ว องค์การบริหารส่วนตำบลกี้ดช้าง องค์การบริหารส่วนตำบลมะขุนหวาน องค์การบริหารส่วนตำบลยู่หว้า ผลการศึกษาพบว่า คุณลักษณะที่ดีของผู้นำท้องถิ่น ประกอบไปด้วย 1) เป็นคนดีมีศีลธรรม มีศรัทธาในศาสนา และเชื่อมั่นในหลักจริยธรรม 2) ดำเนินงานอย่างโปร่งใสตรวจสอบได้ไม่มีประโยชน์ทับซ้อน 3) มีวิสัยทัศน์ มียุทธศาสตร์ในการดำเนินงาน 4) ทำให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมและการตัดสินใจ 5) ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีในชุมชน สำหรับค่านิยม และกระบวนทัศน์ใหม่ในการบริหารจัดการ

ภาครัฐแนวใหม่ พบว่าผู้นำท้องถิ่นมีความสามารถในการพัฒนาตนเองตามหลัก 7 ประการ ของการเป็นผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง (Transformation Leadership) ได้ถึงร้อยละ 75 เมื่อวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของชุมชนภายใต้กรอบกระบวนการทัศน์ใหม่ในการพัฒนาด้วยกระบวนการ AIC พบว่าค่านิยมหลัก 3 ประการในการทำงานเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น คือ การมีอุดมการณ์ร่วม การมีเป้าหมายที่แท้จริง และความผูกพันที่แท้จริงที่สร้างให้เกิดพลัง ส่งผลทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้และการพัฒนาในหลักสูตรของการพัฒนาผู้นำท้องถิ่นต้นแบบการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ เพื่อนำไปใช้ในการยกระดับการเป็นผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลงต่อไป

ศิริพร เลิศยิ่งยศ (2560) ได้ศึกษาการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนเพื่อการแก้ไขปัญหาความยากจนของชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวเชิงอารยธรรม อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพในการตรวจสอบศักยภาพบริบทพื้นที่ทางการท่องเที่ยว และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) พบว่า การศึกษามีวัตถุประสงค์ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐานบริบทชุมชนเกี่ยวกับ บทบาท และศักยภาพผู้นำชุมชน 2) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อแนวคิดการพัฒนาท้องถิ่นของผู้นำชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวเชิงอารยธรรมอำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา 3) แนวทางพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนของชุมชนแหล่งท่องเที่ยวเชิงอารยธรรม ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยใช้วิธีการวิจัยแบบผสมวิธี โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมระหว่างที่วิจัยกับภาคีในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงอารยธรรม ซึ่งผู้วิจัยค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับบริบทผู้นำชุมชนและศักยภาพผู้นำชุมชน โดยวิธีตรวจสอบภาคสนาม สันทนากลุ่มชาวบ้าน และประเมิน ศักยภาพผู้นำตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สัมภาษณ์เชิงลึกผู้นำชุมชน และ ศึกษาดูงานเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้แนวทางพัฒนาศักยภาพผู้นำผลการวิจัยพบว่า

1. ผู้นำชุมชนส่วนใหญ่มีความตั้งใจช่วยเหลือและได้รับ ความศรัทธาจากคนในชุมชน สำหรับการประเมินศักยภาพผู้นำชุมชนตามหลักปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงภาพรวม พบว่า ศักยภาพที่มีคะแนนมากที่สุด คือ ผู้นำมีบทบาท ทำงานอย่างโปร่งใส

2. สำหรับปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นของผู้นำชุมชน พบว่า มี 5 ด้าน ได้แก่ จิตใจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติ เศรษฐกิจ เทคโนโลยี และ 3) แนวทางพัฒนาศักยภาพผู้นำตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 4 ด้าน ได้แก่ บุคลิกภาพ ความรู้ ทักษะ และภาวะผู้นำที่ส่งเสริมให้คนในชุมชนรู้จักวิเคราะห์ศักยภาพ สร้างพลังแก่กันด้วยการปลูกฝังจิตสำนึกความพอเพียงมาพัฒนาการดำเนินชีวิต ต่อไป

อัศวิน หนูจ้อย, ชไมพร ดิสถาพร, และสนอง โลหิตวิเศษ (2560) การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนให้เป็นผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ได้มีจุดมุ่งหมายการวิจัยเพื่อ

1. ศึกษาสภาพปัญหากระบวนการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนให้เป็นผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้
2. พัฒนาศักยภาพของผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้
3. ประเมินผลการเป็นผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ วิธีดำเนินการวิจัยประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ได้แก่

3.1 ศึกษากระบวนการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนให้เป็นผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ และคุณลักษณะของผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้โดยศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ลงพื้นที่ดำเนินการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group) ผู้นำชุมชนจากชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่ได้รับการยอมรับจากผลงานการพัฒนาจากทั่วประเทศและผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ทางด้านการพัฒนาชุมชนและด้านการพัฒนาผู้นำชุมชน จำนวน 12 คน เพื่อศึกษาหาต้นแบบการพัฒนาผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ และจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group) ผู้นำชุมชนกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ทดลองในชุมชนที่อยู่ระหว่างการพัฒนา 1 ชุมชน จำนวน 20 คน เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน

3.2 การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนให้เป็นผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ โดยการสร้างหลักสูตรการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ การตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรโดยผู้เชี่ยวชาญ และดำเนินการฝึกอบรมตามหลักสูตรการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้

3.3 ประเมินผลหลักสูตรการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ ด้านการวัดความรู้ความเข้าใจ ด้านการพัฒนาทักษะ และด้านการพัฒนาเจตคติ ผลการวิจัยพบว่า 1) ประเมินผลการวัดความรู้ความเข้าใจการพัฒนาทักษะ และด้านการพัฒนาเจตคติ ผลการวิจัยพบว่า 1) ประเมินผลการวัดความรู้ความเข้าใจการพัฒนาทักษะผู้นำชุมชนให้เป็นผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ พบว่าความรู้ความเข้าใจหลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.05 แสดงว่าหลักสูตรการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ทำให้ผู้นำชุมชนมีความรู้ความเข้าใจมากขึ้น 2) ประเมินผลด้านทักษะการพัฒนาทักษะผู้นำชุมชนให้เป็นผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ โดยการประเมินหลังการฝึกอบรมตามหลักสูตร พบว่า ผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.90 –4.80 แสดงว่าหลักสูตรการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ทำให้ผู้นำชุมชนมีทักษะมากขึ้น

4. ประเมินผลด้านเจตคติการพัฒนาทักษะผู้นำชุมชนให้เป็นผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ พบว่า ผลเปรียบเทียบการพัฒนาด้านเจตคติหลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.05 แสดงว่าหลักสูตรการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้ทำให้ผู้นำชุมชนมีเจตคติที่ดีขึ้น

3. การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

ทินกฤต รุ่งเมือง (2557) ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมเครือข่ายกิจกรรมการท่องเที่ยว ของกลุ่มทวารวดี 4 จังหวัด มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพของการดำเนินการและความต้องการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มทวารวดี 4 จังหวัด

2) เพื่อสร้างรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เพื่อส่งเสริมเครือข่ายกิจกรรมการท่องเที่ยว ของกลุ่ม ทวารวดี 4 จังหวัด 3) เพื่อทดลองรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เพื่อส่งเสริมเครือข่ายกิจกรรม การท่องเที่ยว ของกลุ่มทวารวดี 4 จังหวัด 4) เพื่อประเมินและปรับปรุงรูปแบบการท่องเที่ยวเชิง สร้างสรรค์ของกลุ่มทวารวดี 4 จังหวัด เพื่อส่งเสริมเครือข่ายกิจกรรมการท่องเที่ยว กลุ่มตัวอย่างได้แก่ นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติในกลุ่มทวารวดี 4 จังหวัด จำนวน 384คน เครื่องมือที่ใช้ในการ เก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ได้แก่ แบบสังเกตระหัดเอกสารแนวทางการสนทนากลุ่ม แบบสอบถาม เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ตรวจสอบความถูกต้อง และความครบถ้วน ของข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการ วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการ วิเคราะห์เนื้อหาผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพของการดำเนินการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่ม ทวารวดี 4 จังหวัด นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติเห็นว่าการมีส่วนร่วมของชุมชน ศักยภาพ ของแหล่งท่องเที่ยว การเรียนรู้และกิจกรรม อยู่ในระดับมากและความต้องการการท่องเที่ยวเชิง สร้างสรรค์ นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติต้องการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ มากที่สุด คิดเป็น ร้อยละ 57.59 แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ประเพณี คิดเป็นร้อยละ 18.85 และแหล่งท่องเที่ยว ด้านวิถีชีวิตท้องถิ่นคิดเป็นร้อยละ 13.09 ตามลำดับ 2) การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิง สร้างสรรค์ได้รูปแบบมีชื่อเรียกว่า “KRNS-NONGKHAO Model” 3) ผลการทดลองรูปแบบการ ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ตามโครงสร้างเพื่อความ สมดุลตามหลักธรรมชาติ ทำให้สมาชิกทราบถึงแนวทางการกระจายรายได้ การจัดกิจกรรมการ ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างต่อเนื่อง มีการจัดกิจกรรมที่สะท้อนถึง ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี ของความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก 4) การประเมินและปรับปรุงรูปแบบ การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และมีความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องอยู่ในระดับมาก และถอดบทเรียน พบว่า ความสำเร็จของการดำเนินกิจกรรม มีการดำเนินการกิจกรรมการท่องเที่ยวและพัฒนาอย่าง ต่อเนื่อง นำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการประชาสัมพันธ์ชุมชน ผู้บริหารในชุมชน และ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุนเชื่อมโยงเครือข่ายการท่องเที่ยวภายใน และภายนอกชุมชน เน้นกระบวนการมีส่วนร่วม ระดับชุมชนและหน่วยงานภาครัฐ

ถาวรณ เหมพิจิตร และคณะ (2561) ได้ศึกษาการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของ กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 2 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการจัดการท่องเที่ยว พัฒนา รูปแบบเส้นทางการพัฒนาและหาคุณภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และสร้างคู่มือและหา คุณภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง 2 โดยผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัย ผสมผสาน พบว่า 1) สภาพการณ์การจัดการท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 2 มีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่หลากหลายจำนวนมาก สามารถนำมาพัฒนาเป็นลักษณะการท่องเที่ยวเชิง

สร้างสรรค์ได้ คือ แหล่งประวัติศาสตร์และการทำพระของจังหวัดกำแพงเพชร ตลาดเก่าวังกรดและทุ่งดอกกระเจียวยักษ์ของจังหวัดพิจิตร ศูนย์การเรียนรู้ด้านการเกษตรและเครื่องปั้นดินเผาบ้านแก่งของจังหวัดนครสวรรค์ และชุมชนชาวแพแม่น้ำสระแกวและศูนย์การเรียนรู้ศาสตร์พระราชาราชของจังหวัดอุทัยธานี โดยปัจจัยภายใน ภายนอก พฤติกรรม ทักษะความคิดความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวและสถานการณ์เศรษฐกิจส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยว 2) รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 2 สามารถพัฒนาได้ 4 รูปแบบ คือ แหล่งประวัติศาสตร์และการทำพระเชิงสร้างสรรค์ ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านและทุ่งดอกกระเจียวยักษ์เชิงสร้างสรรค์ ศูนย์การเรียนรู้การเกษตรและเครื่องปั้นดินเผาเชิงสร้างสรรค์ และวิถีชีวิตชุมชนชาวแพและศูนย์การเรียนรู้ศาสตร์พระราชาราชเชิงสร้างสรรค์ โดยพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้ 1 เส้นทาง ชื่อ “มหัศจรรย์เมืองท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ภาคเหนือตอนล่าง 2” ทั้งนี้ แนวทางในการจะพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 2 ให้ก้าวสู่การเป็นเมืองการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้นั้น ต้องสามารถนำจุดเด่นของกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 2 มาพัฒนาร่วมกับองค์ประกอบของบริษัทต่าง ๆ ให้ประสานสอดคล้องกัน ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ หน่วยงานสนับสนุนเชิงสร้างสรรค์ ผู้ประกอบการเชิงสร้างสรรค์ ชุมชนเชิงสร้างสรรค์ กิจกรรมหรือสินค้าเชิงสร้างสรรค์ และการสื่อสารในเชิงสร้างสรรค์โดยรูปแบบเส้นทาง และแนวทางกาพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์มีคุณภาพอยู่ในระดับดี และ 3) คู่มือการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่สร้างขึ้นมีคุณภาพอยู่ในระดับดีสามารถนำไปใช้ป็นเครื่องมือในการนำเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยวและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างสร้างสรรค์เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 2 ได้

งานวิจัยต่างประเทศ

Christian Stipanović, & Elena Rudan (2014) ได้วิจัยเรื่อง แนวคิดการพัฒนาและกลยุทธ์เพื่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของการมายังโครเอเชีย พบว่า งานวิจัยนี้เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสำรวจ ทำการวิพากษ์แบบกลุ่ม การยืนยันในทัศนคติของสมาชิก มีการสร้างข้อคำถามใหม่ ๆ การเชื่อมโยงความแตกต่างในคำตอบ เพื่อมุ่งหาคำตอบให้ไปยังเป้าหมายให้ชัดเจนขึ้น มีการวิเคราะห์สถานการณ์ มีความคาดหวังในอนาคต เพื่อใช้ในการวางแผนพัฒนากลยุทธ์ด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของการท่องเที่ยวโครเอเชีย พบว่า ยังขาดการตระหนักถึงการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ส่วนใหญ่มีการยอมรับในความหลากหลายและสิ่งใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นด้วยความยินดีของการท่องเที่ยวโครเอเชียมากขึ้น คล้ายกับว่าเป็น เรื่องใหม่มีความน่าสนใจ มีการสร้างความแตกต่างที่โดดเด่นทางการตลาดมากขึ้น บนพื้นฐานของสุนทรียภาพที่นักท่องเที่ยวจะได้รับ มีความต้องการเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวแบบระยะสั้น และมีแนวโน้มการสร้างตลาดการท่องเที่ยวใหม่ ๆ ขึ้น ซึ่งต้องมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในแต่ละประเภทของการท่องเที่ยว

เชิงสร้างสรรค์ การให้ความตระหนักถึงหลักการอย่างมีเหตุผล นักท่องเที่ยวมีความต้องการให้เกิดการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ให้ใส่ใจในสิ่งที่เรียกร่องทางความรู้ที่จะได้รับ ประสบการณ์ใหม่ ๆ ในวันหยุด และหาแนวโน้มการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เพื่อวางกลยุทธ์ให้เหมาะสม

David Weaver, & Laura Lawton (2006) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ว่า การท่องเที่ยวคล้ายกับขบวนการ มีการปฏิบัติ ซึ่งจะมีผลตามมาเกิดขึ้นจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยว รัฐบาล ชุมชน สถานศึกษา และองค์กรต่าง ๆ ของประเทศนั้น ๆ ในกระบวนการของผลกระทบจากการเดินทาง ที่พัก การจัดการ และผู้มาเยือน ผู้เกี่ยวข้องในระบบการท่องเที่ยว อาทิ ชุมชนท้องถิ่น รัฐบาล องค์กรการท่องเที่ยว NGOs สถาบันทางการศึกษา จะต้องสื่อสารกันเป็นลักษณะการศึกษาแบบเครือข่าย ทั้งเรื่องภูมิประเทศ ประวัติศาสตร์ กฎหมาย นิเวศน์วิทยา สังคมวิทยา จิตวิทยา การจัดการธุรกิจ มานุษยวิทยา การตลาด เกษตรกรรม การเมือง และเศรษฐศาสตร์ การชี้วัดของการพัฒนา หลายสถาบันทางการท่องเที่ยวยังคงยึดพื้นฐานที่ค่านิยมคล้ายกับการดูว่า ภูมิประเทศและเศรษฐกิจ แต่การเพิ่มขึ้นของการจัดแบ่งสรรส่งเสริมตามสัดส่วนของท้องถิ่น เชื่อมโยงและขึ้นอยู่กับจำนวนนักท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่ นี่คือผลสรุปสุดท้ายของการพัฒนาอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งเป็นผลกระทบบนพื้นที่ที่เห็นได้อย่างชัดเจน และก่อให้เกิดผลของการเปลี่ยนแปลงทางการท่องเที่ยวซึ่งเป็นที่ยอมรับอย่างเป็นทางการ และสืบเนื่องไปยังโครงสร้างอื่น ๆ คล้ายกับเป็นการบันทึกได้ว่านี่คือกระบวนการที่สำคัญของบทบาทในการสร้างสรรค์ซึ่งถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างกว้างขวางโดยผู้เชี่ยวชาญทางการท่องเที่ยวถึงความจำเป็นที่จะไปให้ถึงความก้าวหน้า โดยมีการยึดเป็นระเบียบวินัยพัฒนาต่อเรื่องดังกล่าว

J. Li (2013) ได้วิจัยเรื่อง การท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ในท้องถิ่นและการใช้ระบบการประเมินใน Costa Rica พบว่างานวิจัยระดับชุมชนนี้มีความยาก และมีการใช้หลักการของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์อย่างยั่งยืนบนพื้นฐานของผู้อยู่ในท้องถิ่น โดยมุ่งเน้นที่การใช้เทคนิคการจัดการอย่างยั่งยืนใน Costa Rica ซึ่งเป็นประเทศที่มีชื่อเสียง ในการมุ่งเน้นการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ ซึ่งเห็นถึงประสิทธิผลในการจัดการได้อย่างชัดเจน และมีการจัดตั้งการให้ใบรับรองโครงการสีเขียว (Green Certification Program) ซึ่งจะสามารถส่งผลในการพัฒนาประสิทธิภาพด้านต่าง ๆ ได้ต่อไป สิ่งที่สำคัญในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ ด้วยการส่งเสริมเรื่องการดำเนินการอย่างยั่งยืน การรักษาวรรณธรรม การอนุรักษ์ในความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่ อย่างไรก็ตามการจัดการเป็นเครื่องมือกว้าง ๆ ที่ใช้ได้อย่างมีศักยภาพ และเป็นเกณฑ์ที่พัฒนาขนาดของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ที่ปรากฏให้เห็น ซึ่งรายละเอียดของการปฏิบัติขึ้นอยู่กับแต่ละพื้นที่ในการนำไปใช้ สิ่งที่เพิ่มขึ้นมาจากทฤษฎีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ คือ การนำทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งจะมีความซับซ้อนมากกว่า คล้ายกับว่าจะต้องตระหนักในหลักการปฏิบัติที่เชื่อมโยงกัน ใช้การบูรณาการอย่างเหมาะสม

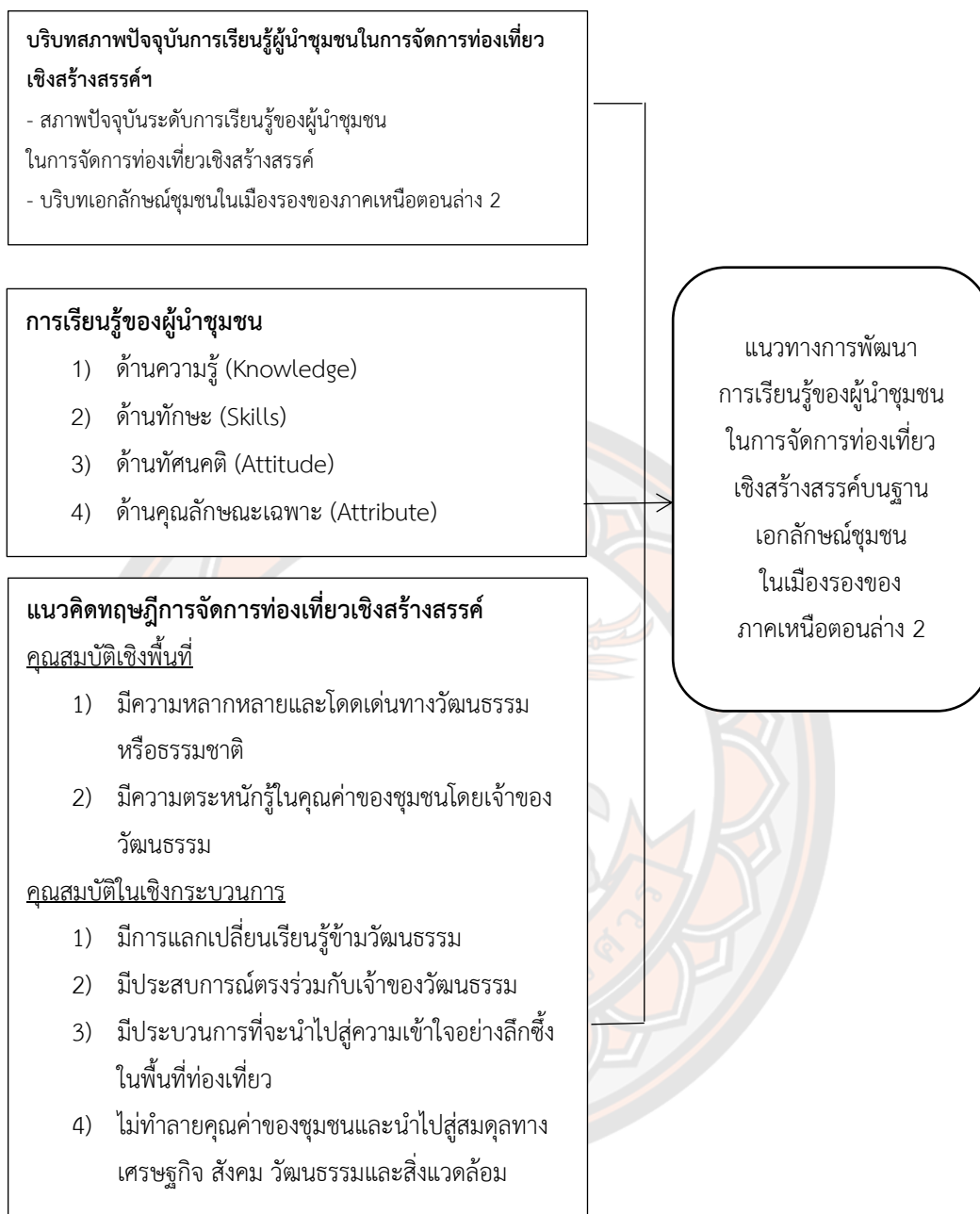
ก็จะนำมาซึ่งผลประโยชน์ทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ และพื้นที่ท่องเที่ยว การจัดการที่เหมาะสมสามารถช่วยให้บรรลุผลสำเร็จอย่างสมดุล ทั้งการอนุรักษ์และการพัฒนา ซึ่งการให้ความยอมรับในการนำกรณีศึกษาวิจัยใน Costa Rica มาใช้ มีหลักการที่สำคัญ และได้เห็นประสบการณ์ที่โดดเด่น น่าสนใจ และได้มีการตรวจสอบเชิงลึกแล้ว ซึ่งสามารถนำมาหาแนวโน้มการลดช่องว่างระหว่างทฤษฎีและการปฏิบัติในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ ก่อให้เกิดการพัฒนาโดยส่งเสริมทั้งด้าน ความยั่งยืนบนพื้นฐานของชุมชนในท้องถิ่น การอนุรักษ์ทรัพยากร และเศรษฐกิจได้ เกณฑ์การวัดประเมินเปรียบเทียบสมรรถนะสำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์อย่างยั่งยืน จะต้องมีการตรวจสอบอย่างกว้างขวางในกลยุทธ์การอนุรักษ์ และมีข้อเสนอแนะว่าควรมีการพัฒนาต่อไปในอนาคตเพื่อพัฒนาศักยภาพของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์

Lan-Lan Chang, Kenneth F. Backman, & Yu Chih Huang (2014) ได้วิจัยเรื่องการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ พบว่า การเจริญเติบโตในจำนวนและคุณภาพของวัฒนธรรมการท่องเที่ยวเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ในการวิจัยเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจ ประสบการณ์ การยอมรับในคุณค่า และความสนใจที่จะกลับมาอีกครั้ง เพื่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เหมือนมีกลยุทธ์ที่เกี่ยวเนื่องกับเรื่องทางกายภาพ วัฒนธรรม สังคม เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวและจัดเตรียมการบริการด้วยการบูรณาการแนวคิดเชิงสร้างสรรค์ ในการสร้างความพึงพอใจให้นักท่องเที่ยว โดยมุ่งเน้นการพัฒนาการปฏิบัติ และการบอกต่อนักท่องเที่ยวจากประสบการณ์ที่ได้รับ เก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยวตอนเหนือ กลาง และใต้ของไต้หวันที่สนใจ 3 กลุ่ม เกี่ยวกับการกีฬา สุนทรียภาพที่ได้รับจากสถาปัตยกรรม ศิลปะ วัฒนธรรม และผู้ที่สนใจหาประสบการณ์ชีวิต จำนวน 417 คน พบว่า ปัจจัยด้านแรงจูงใจและยอมรับในคุณค่ามีไม่มากนัก มีความเห็นว่าควรพัฒนาด้านสินค้าทางการท่องเที่ยวให้มากขึ้น และให้ความสำคัญด้านการบริการด้วย ตลอดจนเน้นการส่งเสริมด้านวัฒนธรรมและศิลปะ ให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์เพิ่มขึ้น สำหรับนักธุรกิจที่จะทำให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวซ้ำได้จากการนำเสนอประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวมาวิเคราะห์ศึกษา เพื่อที่จะเข้าใจความต้องการของนักท่องเที่ยวอย่างแท้จริง ในการใช้ปรับปรุงคุณภาพด้านต่าง ๆ และพัฒนาการวางแผนการบริการ ซึ่งจะช่วยให้ลูกค้ายินดีจ่ายเงินมากขึ้น และทำความเข้าใจว่าอะไร คือ ประสบการณ์ชีวิตของนักท่องเที่ยวซึ่งมีผลต่อการสร้างแรงดึงดูดในการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้

Lan-Lan Chang, Kenneth F. Backman, & Yu Chih Huang (2014) ได้ศึกษาวิจัยพบว่าในหลายปัจจัยที่ขัดขวางการพัฒนาของการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นประเทศเคนย่า ประเทศแม็กซิโก ประเทศนิการากัว หรือประเทศต่าง ๆ อีกหลายประเทศนั้น ได้แก่ 1) การขาดแคลนเงินทุน 2) โอกาสในการได้รับการฝึกอบรม 3)ระบบการสื่อสารโทรคมนาคม 4) การเข้าถึงตลาดโลก และ 5) ขาดการสนับสนุนจากภาครัฐ

Sandra, & Maria (2014) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “Community-based island tourism : the case of Boa Vista in Cape Verde” จากการศึกษาพบว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชนจะเกิดความยั่งยืนได้เกิดจากปัจจัยต่อไปนี้ 1) ความร่วมมือจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ ภาครัฐ ภาคประชาสังคม ผู้ประกอบการท่องเที่ยว องค์กรส่วนท้องถิ่น NGOs ในการเข้ามาร่วมกำหนดกลยุทธ์และดำเนินการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน 2) การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ในการริเริ่มการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อลดหาแนวทางในการลดผลกระทบที่มีต่อระบบนิเวศและนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงอันจะสร้างประสบการณ์ที่น่าพอใจแก่นักท่องเที่ยว นอกจากนี้ปัจจัยที่กล่าวมาที่ผู้วิจัยได้เสนอแนะแนวทางที่จะช่วยส่งเสริมการดำเนินงานของการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้ประสบผลสำเร็จเพิ่มเติมดังนี้ 1) การใช้เทคโนโลยีเพื่อการเผยแพร่ข้อมูลการท่องเที่ยวให้เข้าถึงกลุ่มนักท่องเที่ยวทั่วโลกได้ง่ายขึ้น 2) การจัดตั้งศูนย์บริหารนักท่องเที่ยว 3) ปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน 4) การฝึกอบรมในการบริหารจัดการ

Thannathorn (2011) ได้ศึกษาเรื่อง “Determinations of Success for Community-based Tourism: The Case of Floating Markets in Thailand” ได้ศึกษาปัจจัยของความสำเร็จในการท่องเที่ยวโดยชุมชน 10 ปัจจัย ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น 2) การกระจายผลประโยชน์ 3) การอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว 4) การสร้างความร่วมมือและการสนับสนุนจากภายในและภายนอกชุมชน 5) ความรู้สึกรักในการเป็นเจ้าของท้องถิ่น 6) การบริหารจัดการและผู้นำ 7) การสื่อสารและการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 8) คุณภาพชีวิตของคนในชุมชนท้องถิ่น 9) ขนาดของการพัฒนาการท่องเที่ยว (Scale of tourism development) และ 10) ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ 10 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพิ่มเติม ได้แก่ การโฆษณาและการใช้สื่อสังคมออนไลน์ (Social network)

ภาพ 4 กรอบแนวคิดในงานวิจัย แนวทางการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานเอกลักษณ์ชุมชนในเมืองรองของภาคเหนือตอนล่าง 2

บทที่ 3

วิธีดำเนินงานวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานเอกลักษณ์ชุมชนในเมืองรองของภาคเหนือตอนล่าง 2 เป็นการวิจัยผสมผสานวิธี (Mixed Method) ระหว่างวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เพื่อพัฒนาการยกระดับศักยภาพการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานเอกลักษณ์ชุมชนในเมืองรองของภาคเหนือตอนล่าง 2 ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการวิจัยออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานเอกลักษณ์ชุมชนในเมืองรองของภาคเหนือตอนล่าง 2

ขั้นตอนที่ 2 เสนอแนวทางการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานเอกลักษณ์ชุมชนในเมืองรองของภาคเหนือตอนล่าง 2

ซึ่งแต่ละขั้นตอนมีรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานเอกลักษณ์ชุมชนในเมืองรองของภาคเหนือตอนล่าง 2

ซึ่งแบ่งเป็น 4 ขั้นตอนแบบย่อย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1.1 ศึกษาองค์ประกอบระดับการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และบริบทชุมชนบนฐานเอกลักษณ์เมืองรองของภาคเหนือตอนล่าง 2

1. แหล่งข้อมูล

ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดเป็นแนวคิดเบื้องต้นในการวิจัยโดยศึกษาสภาพการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เพื่อศึกษาองค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ทำให้การจัดการท่องเที่ยวประสบความสำเร็จ จากการศึกษาเอกสาร (Documentary Research) โดยนำไปกำหนดประเด็นส่วนที่ต้องการวัดระดับศักยภาพการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้อง 5 ด้าน จำนวน 34 องค์ประกอบ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

ตารางบันทึกเนื้อหา

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ขั้นตอนที่ 1.2 การสร้างเครื่องมือวิเคราะห์ระดับการเรียนรู้ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานเอกลักษณ์ชุมชนในเมืองรองของภาคเหนือตอนล่าง 2

1. แหล่งข้อมูล

ผู้นำชุมชนที่ได้รับการแต่งตั้งหรือรับรองโดยหน่วยงานภาครัฐให้เป็นผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน ประธานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ประธานกองทุนหมู่บ้าน หรือผู้แทนภาคประชาชน ที่มีประสบการณ์ทำงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ไม่น้อยกว่า 1 ปี จำนวน 60 คน โดยพิจารณาจากเกณฑ์โครงสร้างการบริหารจัดการของกรมพัฒนาชุมชนตามนโยบายเมืองรองชุมชน OTOP นวัตกรรม ที่ผ่านการคัดเลือกตอบแบบสอบถาม และวิเคราะห์ศักยภาพพื้นที่ชุมชนท่องเที่ยวที่ได้ดำเนินการต่อเนื่อง เนื่องจากสถานการณ์ Covid-19 ทำให้ผู้วิจัยใช้พื้นที่ดำเนินงานในพื้นที่จังหวัดพิจิตรจากกรมพัฒนาชุมชน จำนวน 3 แห่ง ประกอบด้วย

- 1.1 บ้านเขาโล้น ตำบลทับคล้อ อำเภอทับคล้อ
- 1.2 บ้านโพธิ์ประทับช้าง ตำบลโพธิ์ประทับช้าง อำเภอโพธิ์ประทับ
- 1.3 บ้านหนองจิกสี ตำบลบึงนาราง อำเภอบึงนาราง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

2.1 จากขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยนำข้อมูลตัวแปรต่าง ๆ มาจัดทำเครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูลเพื่อสำรวจความคิดเห็นของผู้นำชุมชนที่ได้รับการแต่งตั้งหรือรับรองโดยหน่วยงานภาครัฐให้เป็นผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน ประธานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ประธานกองทุนหมู่บ้าน หรือผู้แทนภาคประชาชน ที่มีประสบการณ์ทำงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ไม่น้อยกว่า 1 ปีในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของผู้นำชุมชนท่องเที่ยวในปัจจุบัน คือ แบบสอบถามประมาณค่า (Rating Scale) มีรายละเอียด 4 ตอน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นคำถามปลายเปิดสามารถเลือกตอบได้เพียงข้อเดียวที่กำหนดให้มีทั้งหมด 5 ข้อ ประกอบด้วย เพศ อายุ ตำแหน่งหน้าที่การงาน ระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามระดับการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จำนวน 5 ด้าน 34 ข้อ ประกอบด้วยประเด็นดังนี้

1. ด้านความรู้ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (K: Knowledge)
2. ด้านทักษะในการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (S: Skill)

3. ด้านทัศนคติต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (A: Attitude)
4. ด้านคุณลักษณะการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (A: Attribute)
5. ด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (M: Management)

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามปัญหาและอุปสรรคต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ประกอบด้วย

1. ข้อเสนอแนะระดับการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ในด้านการฝึกอบรม ด้านการศึกษา และด้านการพัฒนาตนเอง
2. ข้อเสนอแนะการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในเมืองรองภาคเหนือตอนล่าง 2 ในด้านการจัดการที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของคนท้องถิ่น ด้านการจัดการที่สร้างประโยชน์ให้ชุมชน ด้านมีการคำนึงถึงสุขภาพและความปลอดภัย และด้านกิจกรรมที่ไม่ทำรุนแรง

แบบสอบถามส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามวัดมาตราส่วนประมาณค่าโดยให้ผู้ตอบเลือกระดับความสำคัญขององค์ประกอบจากระดับมากที่สุดถึงน้อยที่สุด ดังนี้

- 5 หมายถึง รายการนั้นเป็นคุณลักษณะที่เห็นด้วยในระดับมากที่สุด
- 4 หมายถึง รายการนั้นเป็นคุณลักษณะที่เห็นด้วยในระดับมาก
- 3 หมายถึง รายการนั้นเป็นคุณลักษณะที่เห็นด้วยในระดับปานกลาง
- 2 หมายถึง รายการนั้นเป็นคุณลักษณะที่เห็นด้วยในระดับน้อย
- 1 หมายถึง รายการนั้นเป็นคุณลักษณะที่เห็นด้วยในระดับน้อยที่สุด

โดยผู้วิจัยมีวิธีการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

- 2.2 นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มาสร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับศักยภาพการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในปัจจุบันเป็นแบบมาตราส่วนประมาณ 5 ระดับ
- 2.3 นำร่างแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการดำเนินการวิจัยพัฒนาการยกระดับศักยภาพการเรียนรู้ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในปัจจุบัน
- 2.4 นำข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษามาปรับปรุง แก้ไขแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการดำเนินการวิจัยให้เป็นปัจจุบัน
- 2.5 นำร่างแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการดำเนินการในปัจจุบัน ให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ และประสบการณ์เกี่ยวกับด้านท่องเที่ยว และมีผลงานเป็นที่ยอมรับระดับประเทศ จำนวน 5 ท่าน ประกอบด้วย
  - 2.5.1 ผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวหรือผู้ที่มีประสบการณ์ด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จากหน่วยงานภายนอกที่ได้รับการยอมรับระดับประเทศ จำนวน 2 ท่าน

2.5.2 ผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวหรือผู้ที่มีประสบการณ์ด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จากมหาวิทยาลัย จำนวน 2 ท่าน

2.5.3 หัวหน้าส่วนราชการภาครัฐได้แก่ หัวหน้าสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด พิจิตร จำนวน 1 ท่าน

3. การตรวจสอบและประเมินประสิทธิภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย จึงมีการทดสอบความตรง (Validity) และความเชื่อถือได้ (Reliability) ดังนี้

การหาความตรง (Validity) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) การใช้ภาษา ตลอดจนโครงสร้างของแบบสอบถามว่าครอบคลุมกับนิยามและวัตถุประสงค์การวิจัยที่กำหนดโดยพิจารณาถึงความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์กับแบบทดสอบซึ่งพิจารณาเป็นรายข้อด้วยการค่าสัมประสิทธิ์ความสอดคล้อง (Index of Item – Objective Congruence: IOC) เป็นแบบมาตราส่วน 3 ระดับ

+1 หมายถึง มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และนิยามศัพท์

0 หมายถึง ไม่แน่ใจ

-1 หมายถึง ไม่มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และนิยามศัพท์

โดยผลการทดสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า แต่ละข้อคำถามมีค่า IOC ระหว่าง 0.6-1.00 กล่าวคือ แบบสอบถามที่สร้างขึ้นเป็นไปตามแนวทางที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และนิยามศัพท์ที่กำหนดไว้ นอกจากนี้ยังมีคำแนะนำ เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้เข้าใจอย่างถูกต้องและชัดเจน

การทดสอบความเชื่อถือได้ (Reliability) ผู้วิจัยจะนำแบบสอบถามซึ่งได้มีการปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิแล้วพิจารณาหาความเชื่อถือโดยเครื่องมือที่มีความเชื่อมั่นสูง กล่าวคือ เครื่องมือที่มีคุณสมบัติสามารถวัดสิ่งเดียวกันหลาย ๆ ครั้งแล้วได้ค่าหรือคำตอบใกล้เคียงกันหรือแตกต่างกันน้อยมาก โดยนำไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 40 คน เพื่อหาความเชื่อมั่นโดยการหาสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Alpha-Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค โดยผลการตรวจสอบค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับมีค่าสัมประสิทธิ์ผลรวมเท่ากับ 0.955 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.70 แสดงว่าเครื่องมือมีความเชื่อมั่นและสามารถยอมรับได้

4. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ผู้วิจัยใช้ในการศึกษา คือ ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี โดยผู้วิจัยดำเนินการเลือก ประธาน/รองประธานของชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี เป็นผู้ตอบแบบสอบถาม เนื่องจากประธาน/รองประธานทราบถึงกระบวนการดำเนินกิจการของชุมชนเป็นอย่างดี รวมถึงข้อดีข้อเสียของชุมชน อีกทั้งสถานการณ์โดยรวมของชุมชนในปัจจุบัน ซึ่งประธาน/รองประธานเป็นผู้ดูแลชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ทำให้ตอบแบบสอบถามของผู้วิจัยได้ตรงตามวัตถุประสงค์การวิจัย

โดยปัจจุบันชุมชน OTOP นวัตกรรมทั่วประเทศไทย มีจำนวน 3,273 ชุมชน แบ่งเป็น 4 กลุ่ม คือ กลุ่ม A คือ ชุมชนท่องเที่ยวระดับดาวเด่น (Attractive) พร้อมรองรับนักท่องเที่ยวจำนวน 162 ชุมชน กลุ่ม B คือ ชุมชนท่องเที่ยวดาวรุ่ง (Brighten Star) มีแวว มีอนาคต ในการพัฒนาต่อยอด จำนวน 644 ชุมชน กลุ่ม C คือ ชุมชนท่องเที่ยวโดดเด่นเฉพาะด้าน (Case Study) มีความโดดเด่นเฉพาะทาง จำนวน 1,368 ชุมชน และกลุ่ม D คือ ชุมชนท่องเที่ยวขายสินค้า OTOP (Delivery Products) นำสินค้าออกขายจำนวน 1,099 ชุมชน

การกำหนดกลุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีสุ่มแบบสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เป็นการเลือกกลุ่มที่ผู้วิจัยใช้เหตุผลในการ เลือกเพื่อความเหมาะสมในการวิจัยตามผลการพิจารณาที่ผ่านการคัดเลือกของสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด หรือ กรมพัฒนาชุมชน เพื่อพัฒนาต่อยอดซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า ควรศึกษาบริบทชุมชนในสภาพปัจจุบันเพื่อพัฒนาทีมงานสู่การจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้ โดยกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง 2 มีจำนวน 4 จังหวัดเข้าร่วมชุมชน OTOP นวัตกรรม ประกอบด้วย จังหวัดอุทัยธานี จำนวน 35 ชุมชน จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 36 ชุมชน จังหวัดกำแพงเพชร จำนวน 38 ชุมชน และจังหวัดพิจิตร จำนวน 48 ชุมชน ซึ่งภายใต้สถานการณ์โควิด -19 ผู้วิจัยเลือกพื้นที่ตัวอย่าง จังหวัดพิจิตร โดยมีชุมชนผ่านการคัดเลือก จำนวน 3 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนบ้านหนองจิกสี อำเภอบึงนาราง ชุมชนบ้านโพธิ์ประทับช้าง อำเภोध์ประทับช้าง และชุมชนบ้านเขาโล้น อำเภोध์บักล้อ

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อวิเคราะห์หาอิทธิพลของตัวแปรในงานวิจัย โดยเก็บจากกลุ่มตัวอย่าง 3 ชุมชน จำนวน 120 คน ระยะเวลาในการเก็บแบบสอบถาม พฤศจิกายน 2563-พฤศจิกายน 2564 ผู้วิจัยได้ดำเนินการติดต่อทางโทรศัพท์และหนังสือราชการตามกลุ่มที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ เนื่องจากคำถามในแบบสอบถามค่อนข้างมาก

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ (percentage)

6.2 บริบทการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนท่องเที่ยววิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean = $\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation = S. D.) ของคะแนนความคิดเห็น

6.3 ปัญหาและอุปสรรคต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์วิเคราะห์ข้อมูลโดยผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นจากคำถามปลายเปิดจัดกลุ่มข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ (percentage)

6.4 รูปแบบที่ผู้นำชุมชนเคยเข้ารับการอบรมและพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานเอกลักษณ์ชุมชนในเมืองรองของกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง 2 วิเคราะห์ข้อมูลโดย

ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นจากข้อคำถามปลายเปิดจัดกลุ่มข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ (percentage)

7. เกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ย ซึ่งได้กำหนดเกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ยดังนี้

- ค่าเฉลี่ย 4.50-5.00 หมายถึง มีค่าความคิดเห็นระดับมากที่สุด
- ค่าเฉลี่ย 3.50-4.49 หมายถึง มีค่าความคิดเห็นระดับมาก
- ค่าเฉลี่ย 2.50-3.49 หมายถึง มีค่าความคิดเห็นระดับปานกลาง
- ค่าเฉลี่ย 1.50-2.49 หมายถึง มีค่าความคิดเห็นระดับน้อย
- ค่าเฉลี่ย 1.00-1.49 หมายถึง มีค่าความคิดเห็นระดับน้อยที่สุด

8. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลโดยการสำรวจความคิดเห็น สังเกต และสัมภาษณ์ ของผู้นำชุมชนท้องถิ่นเกี่ยวกับศักยภาพการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานเอกลักษณ์ในเมืองรองของภาคเหนือตอนล่าง 2 ผู้ให้ข้อมูล คือ ตัวแทนผู้นำชุมชนท้องถิ่นจาก 3 แห่งในพื้นที่จังหวัดพิจิตร ประกอบด้วย บ้านเขาโล้น บ้านหนองจิกสี และบ้านโพธิ์ประทับช้าง

8.1 ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์จากบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยนเรศวรในการทำหนังสือถึงต้นสังกัดกลุ่มตัวอย่างเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถาม

8.2 ผู้วิจัยจัดส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์และประสานงานกับหน่วยงานต้นสังกัดของกลุ่มตัวอย่างเพื่อนัดหมายวันเวลาในการส่งแบบสอบถามกลับคืน

8.3 ภายหลังจากได้รับแบบสอบถามกลับคืนจำนวน 40 ฉบับผู้วิจัยพิจารณาความสมบูรณ์ของแบบสอบถามความคิดเห็นเพื่อนำแบบสอบถามที่ครบถ้วนสมบูรณ์มาวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

ขั้นตอนที่ 1.3 ศึกษาบริบทเอกลักษณ์ชุมชนในเมืองรองของกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง 2 ในพื้นที่ จังหวัดพิจิตร

ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้ คือ

1. ใช้การสำรวจเยี่ยมพื้นที่เบื้องต้น เพื่อทำความรู้จักชุมชนและพื้นที่เป้าหมาย พร้อมทำการชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัย ขอความร่วมมือจากองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อทำการสำรวจศึกษาสภาพแวดล้อม ข้อมูลทางกายภาพ ชีวภาพ ภูมิประเทศและภูมิสังคม ตลอดจนสภาพเศรษฐกิจ สังคม ลักษณะการทำการเกษตร วัฒนธรรม จารีตประเพณี สภาพปัญหา และศึกษากิจกรรมทางสังคมที่เกิดขึ้นชุมชน

2. การสังเกตและเข้าถึงชุมชน ใช้ลักษณะของการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม เพื่อพบกับผู้นำท้องถิ่น สอบถามประเด็นสำคัญทางภูมิปัญญา สังเกตพฤติกรรมที่ใช้ในการดำเนินชีวิต และการประกอบอาชีพที่แสดงเอกลักษณ์ชุมชน ใช้พื้นที่การศึกษาจากขั้นตอนที่ 1.1 โดยเลือกกลุ่ม

ผู้ให้ข้อมูลประเมินความพร้อมตามเกณฑ์กระบวนการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยใช้การคัดเลือกแบบไม่เจาะจงและใช้การเชื่อมโยงผู้ให้ข้อมูลแบบลูกโซ่ตามความสะดวกเป็นสำคัญ

1. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

1.1 เพื่อสำรวจความคิดเห็นของผู้นำชุมชนที่ได้รับการแต่งตั้งหรือรับรองโดยหน่วยงานภาครัฐให้เป็นผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน ประธานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ประธานกองทุนหมู่บ้าน หรือผู้แทนภาคประชาชน ที่มีประสบการณ์ทำงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ไม่น้อยกว่า 1 ปีในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของผู้นำชุมชนท่องเที่ยวฯ ในปัจจุบัน คือ แบบสอบถามประมาณค่า (Rating Scale) มีรายละเอียด 4 ตอน ดังนี้

1.1.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1.1.2 บริบทศักยภาพการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนท่องเที่ยว

1.1.3 ปัญหาและอุปสรรคต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

1.1.4 รูปแบบที่ผู้นำชุมชนเคยเข้ารับการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานเอกลักษณ์เมืองรองในกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง 2

1.2 โดยผู้วิจัยมีวิธีการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1.2.1 นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มาสร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับศักยภาพการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในปัจจุบันเป็นแบบมาตราส่วนประมาณ 5 ระดับ

1.2.2 นำร่างแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการดำเนินการวิจัยพัฒนาระดับศักยภาพการเรียนรู้ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในปัจจุบัน

1.2.3 นำข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษามาปรับปรุง แก้ไขแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการดำเนินการวิจัยให้เป็นปัจจุบัน

1.2.4 นำร่างแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการดำเนินการในปัจจุบันให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ และประสบการณ์เกี่ยวกับด้านท่องเที่ยว และมีผลงานเป็นที่ยอมรับระดับประเทศ จำนวน 5 ท่าน ประกอบด้วย

1) ผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวหรือผู้ที่มีประสบการณ์ด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จากหน่วยงานภายนอกที่ได้รับการยอมรับระดับประเทศ จำนวน 2 ท่าน

2) ผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวหรือผู้ที่มีประสบการณ์ด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จากมหาวิทยาลัย จำนวน 2 ท่าน

3) หัวหน้าส่วนราชการภาครัฐได้แก่ หัวหน้าสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด พิจิตร จำนวน 1 ท่าน

2. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

3. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปจากคอมพิวเตอร์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามดังนี้

4.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ (percentage)

4.2 บริบทการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนท่องเที่ยววิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean = X) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation = S. D.) ของคะแนนความคิดเห็น

4.3 ปัญหาและอุปสรรคต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์วิเคราะห์ข้อมูลโดยผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นจากข้อคำถามปลายเปิดจัดกลุ่มข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ (percentage)

4.4 รูปแบบที่ผู้นำชุมชนเคยเข้ารับการอบรมและพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานเอกลักษณ์ชุมชนในเมืองรองของกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง 2 วิเคราะห์ข้อมูลโดยผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นจากข้อคำถามปลายเปิดจัดกลุ่มข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ (percentage)

5. เกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ย ซึ่งได้กำหนดเกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ยดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50-5.00 หมายถึงมีค่าความคิดเห็นระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.50-4.49 หมายถึงมีค่าความคิดเห็นระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.50-3.49 หมายถึงมีค่าความคิดเห็นระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.50-2.49 หมายถึงมีค่าความคิดเห็นระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.49 หมายถึงมีค่าความคิดเห็นระดับน้อยที่สุด

ขั้นตอนที่ 1.4 คัดเลือกผู้นำชุมชนกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงในการวิจัยพิจารณาจากโครงสร้างการบริหารจัดการท่องเที่ยวที่ผ่านการคัดเลือกของกรมพัฒนาชุมชน เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานเอกลักษณ์ชุมชนในเมืองรองของกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง 2

1. แหล่งข้อมูล ผู้วิจัยเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลจำนวน 15 คนโดยเป็นการเลือกแบบเฉพาะเจาะจงซึ่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูลนั้นจะต้องมีคุณสมบัติเป็น ท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดพิจิตร วัฒนธรรมจังหวัดพิจิตร พัฒนาชุมชนจังหวัดพิจิตร องค์การบริหารส่วนจังหวัดพิจิตร นายกสมาคมท่องเที่ยวจังหวัดพิจิตร และผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว ที่มีผลงานเป็นที่ยอมรับ

2. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลมีรายละเอียดดังนี้คือ

2.1 จัดเตรียมเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ ประเด็นการสัมภาษณ์เทปบันทึกเสียงการสัมภาษณ์สมุดจดบันทึกการสัมภาษณ์ปากกาล้องถ่ายภาพ

2.2 กำหนดประเด็นในการสัมภาษณ์ซึ่งมีประเด็นเกี่ยวกับ ศักยภาพการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และวิธีการพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้

2.3 นำประเด็นการสัมภาษณ์เสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมด้านเนื้อหาและการใช้ภาษาและผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญได้จากการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 5 ท่าน ประกอบด้วย

2.3.1 ผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวหรือผู้ที่มีประสบการณ์ด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จากหน่วยงานภายนอกที่ได้รับการยอมรับระดับประเทศ จำนวน 2 ท่าน

2.3.2 ผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวหรือผู้ที่มีประสบการณ์ด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จากมหาวิทยาลัย จำนวน 2 ท่าน

2.3.3 หัวหน้าส่วนราชการภาครัฐได้แก่ หัวหน้าสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดพิจิตร จำนวน 1 ท่าน

2.4 นำข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิมาปรับปรุงแก้ไขประเด็นการสัมภาษณ์จากนั้นจึงดำเนินการสัมภาษณ์ซึ่งมีวิธีการดังนี้

2.4.1 ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์จากบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยนเรศวรทำหนังสือเพื่อขอสัมภาษณ์

2.4.2 ผู้วิจัยส่งหนังสือถึงหัวหน้าหน่วยงาน หรือผู้เชี่ยวชาญทางไปรษณีย์และหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ และประสานเพื่อนัดหมายวันเวลาและสถานที่ในการสัมภาษณ์

2.4.3 การดำเนินการสัมภาษณ์ผู้วิจัยสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ทรงคุณวุฒิ ท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดพิจิตร วัฒนธรรมจังหวัดพิจิตร พัฒนาชุมชนจังหวัดพิจิตร องค์การบริหารส่วนจังหวัดพิจิตร นายกสมาคมท่องเที่ยวจังหวัดพิจิตร และผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวตามวันเวลาและสถานที่ที่นัดหมายใช้ประเด็นการสัมภาษณ์จำนวน 5 ข้อใช้เวลาในการสัมภาษณ์คนละประมาณ 30 นาที

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อสรุปประเด็นจัดเป็นหมวดหมู่

ขั้นตอนที่ 2 เสนอแนวทางการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานเอกลักษณ์ชุมชนในเมืองรองของภาคเหนือตอนล่าง 2

ขั้นตอนที่ 2.1 สร้างแนวทางการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานเอกลักษณ์ชุมชนในเมืองรองของภาคเหนือตอนล่าง 2 โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ผู้วิจัยนำข้อมูลเรื่อง ระดับการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนฯ ในขั้นตอนที่ 1 มา ยกร่างหาแนวทางการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานเอกลักษณ์ชุมชนในเมืองรองของภาคเหนือตอนล่าง 2 ซึ่งประกอบไปด้วยชื่อของคำนิยามตามชื่อ Up-skilling เพื่อให้งานประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนด และจัดทำชุดการฝึกอบรม

2. ผู้วิจัยนำร่างรายละเอียด รูปแบบการยกระดับศักยภาพการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานเอกลักษณ์ชุมชนเมืองรองของภาคเหนือตอนล่าง 2 ที่สร้างขึ้น เสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาความถูกต้องความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำไปใช้

3. ผู้วิจัยนำข้อเสนอแนะจากอาจารย์ที่ปรึกษาไปดำเนินการปรับปรุงแก้ไขเป็นร่างรายละเอียด การยกระดับศักยภาพการเรียนรู้ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของผู้นำชุมชนบนฐานเอกลักษณ์ชุมชนในเมืองรองของภาคเหนือตอนล่าง 2 โดยการปรับคำให้กระชับและตรงประเด็น เพื่อให้อ่านแล้วเข้าใจง่ายและสื่อความหมายได้ตรงประเด็น

ขั้นตอนที่ 2. 2 ตรวจสอบรายละเอียดของแนวทางการพัฒนาการเรียนรู้ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของผู้นำชุมชนบนฐานเอกลักษณ์ชุมชนในเมืองรองของภาคเหนือตอนล่าง 2 โดยการศึกษาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. การตรวจสอบรายละเอียดแนวทางการพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของผู้นำชุมชนบนฐานเอกลักษณ์ชุมชนในเมืองรองของภาคเหนือตอนล่าง 2 ผู้วิจัยดำเนินการยกร่างโดยนำเสนอผู้เชี่ยวชาญโดยผู้เชี่ยวชาญได้จากการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการเรียนรู้ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของผู้นำชุมชนบนฐานเอกลักษณ์ชุมชนในเมืองรองของภาคเหนือตอนล่าง 2

2. ผู้วิจัยเลือกผู้เชี่ยวชาญเพื่อตอบแบบประเมินแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับรายละเอียดของแนวทางการพัฒนาการเรียนรู้ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของผู้นำชุมชนบนฐานเอกลักษณ์ชุมชนในเมืองรองของภาคเหนือตอนล่าง 2 ซึ่งผู้เชี่ยวชาญได้จากการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 5 ท่าน ประกอบด้วย

2.1 ผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวหรือผู้ที่มีประสบการณ์ด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จากหน่วยงานภายนอกที่ได้รับการยอมรับระดับประเทศ จำนวน 2 ท่าน

2.2 ผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวหรือผู้ที่มีประสบการณ์ด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จากมหาวิทยาลัย จำนวน 2 ท่าน

2.3 หัวหน้าส่วนราชการภาครัฐได้แก่ หัวหน้าสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด พิจิตร จำนวน 1 ท่าน

3. ผู้วิจัยทำหนังสือขอความร่วมมือในการทำวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย เพื่อส่งถึงผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้ประเมินความถูกต้องและเหมาะสมพร้อมทั้งแนบร่างแบบการยกระดับศักยภาพการเรียนรู้ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของผู้นำชุมชนบนฐานเอกลักษณ์ชุมชนในเมืองรองของภาคเหนือตอนล่าง 2 และประเมินความถูกต้องและเหมาะสม ซึ่งการส่งแบบประเมินและเก็บแบบประเมินนั้นใช้วิธีการส่งไปทางไปรษณีย์

4. ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปจากคอมพิวเตอร์

5. ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean = $\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation = S. D.) ของคะแนนความคิดเห็น

6. ผู้วิจัยเกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ยซึ่งได้กำหนดเกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ย ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50-5.00 หมายถึงค่าความคิดเห็นความถูกต้องและเหมาะสมระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.50-4.49 หมายถึงมีค่าความคิดเห็นความถูกต้องและเหมาะสมระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.50-3.49 หมายถึงมีค่าความคิดเห็นความถูกต้องและเหมาะสมระดับปานกลาง

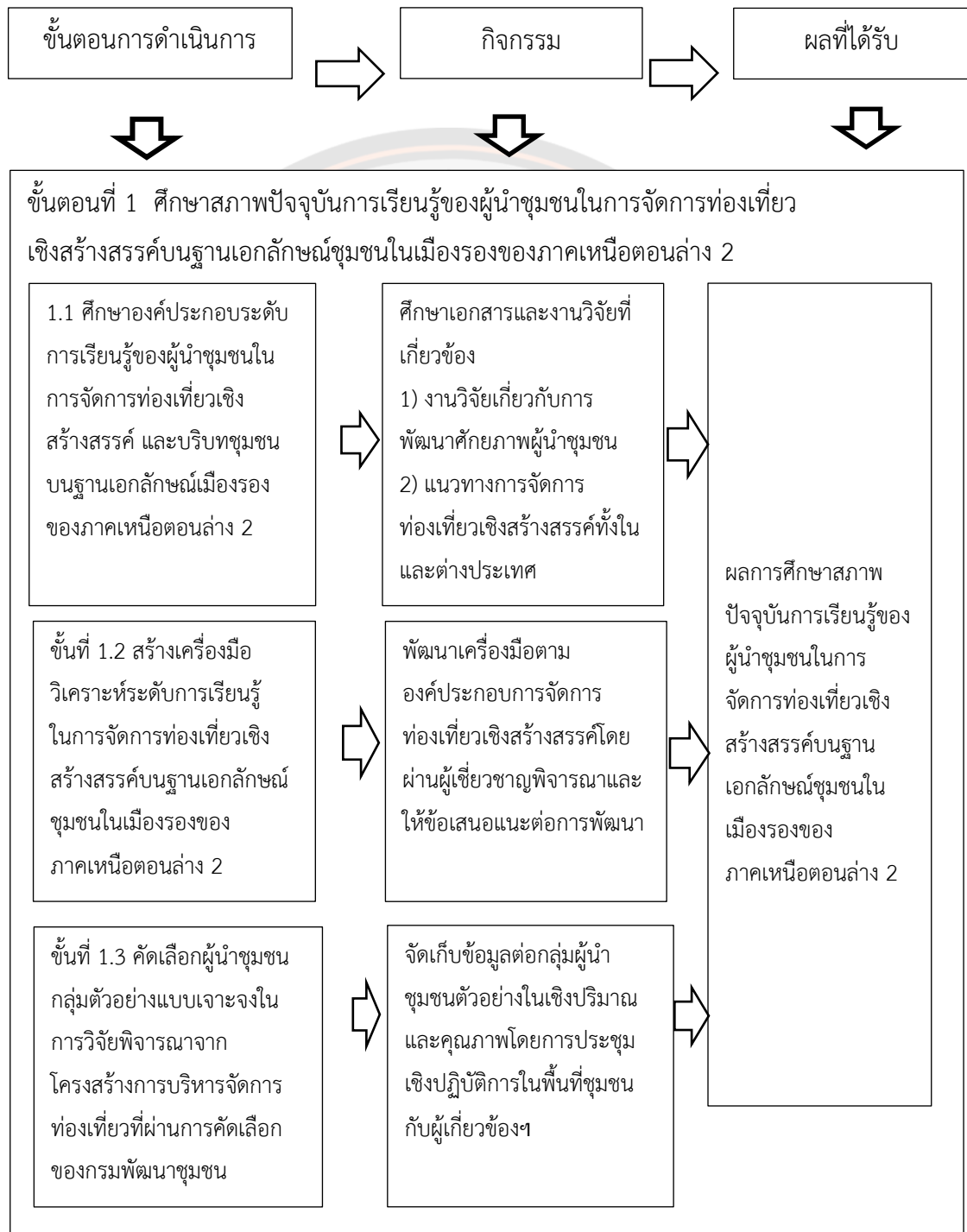
ค่าเฉลี่ย 1.50-2.49 หมายถึงมีค่าความคิดเห็นความถูกต้องและเหมาะสมระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.49 หมายถึงมีค่าความคิดเห็นความถูกต้องและเหมาะสมระดับน้อยที่สุด

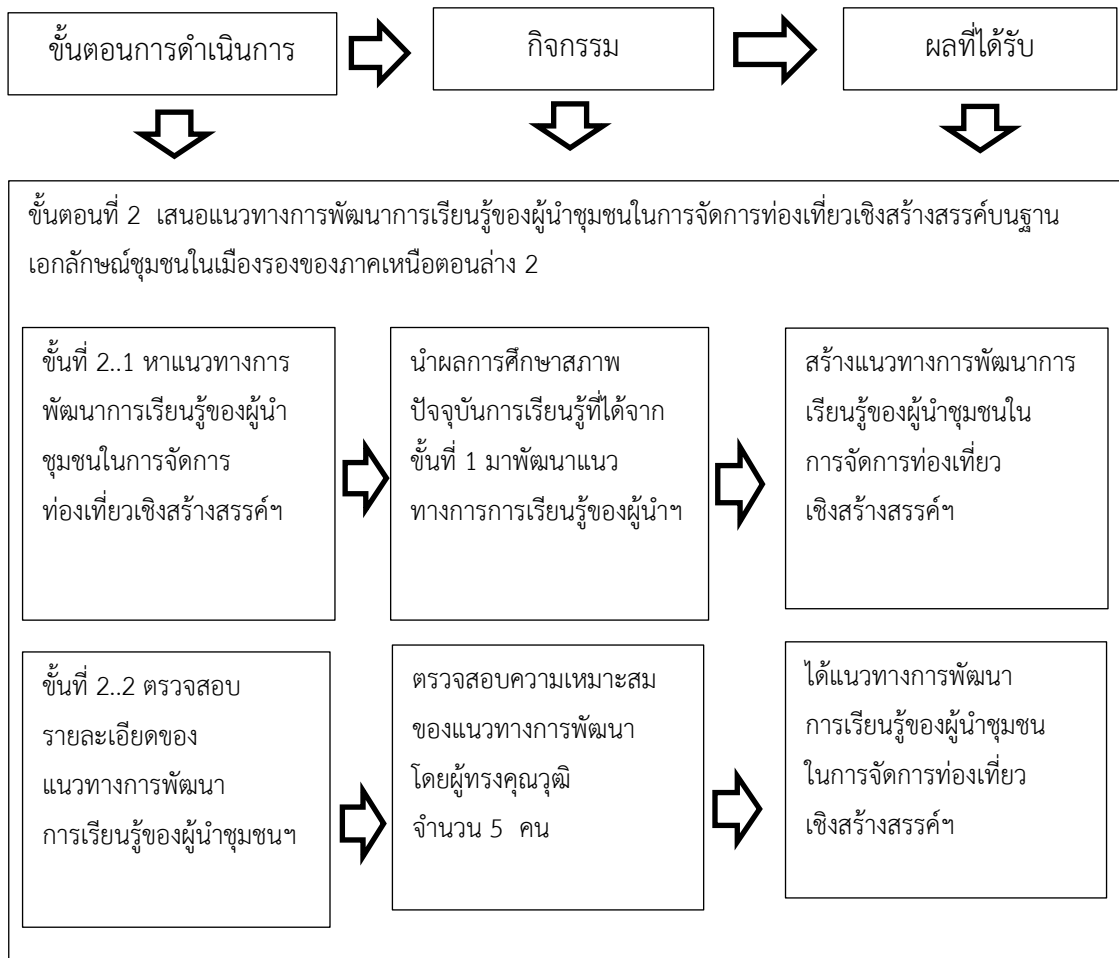
7. ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้ประเมินความถูกต้องและเหมาะสมพร้อมทั้งแนบแนวทางการพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของผู้นำชุมชนบนฐานเอกลักษณ์ชุมชนในเมืองรองของภาคเหนือตอนล่าง 2 และประเมินความถูกต้องและเหมาะสม ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนา โดยให้ข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการพัฒนาการเรียนรู้ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของผู้นำชุมชนบนฐานเอกลักษณ์ชุมชนในเมืองรองของภาคเหนือตอนล่าง 2 ยังคงเดิม

8. ผู้วิจัยปรับปรุงข้อมูลแนวทางการพัฒนาการเรียนรู้ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของผู้นำชุมชนบนฐานเอกลักษณ์ชุมชนในเมืองรองของภาคเหนือตอนล่าง 2 ตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณแล้วจากนั้นนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานเอกลักษณ์ชุมชนในเมืองรองของภาคเหนือตอนล่าง 2 เป็นการวิจัยผสมวิธี (Mixed Method) ระหว่างวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

ภาพ 5 กระบวนการวิจัย

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำเสนอ การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานเอกลักษณ์ชุมชนในเมืองรองของภาคเหนือตอนล่าง 2 เป็นการวิจัยผสมวิธี (Mixed Method) ระหว่างวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

ตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานเอกลักษณ์ชุมชนในเมืองรองของภาคเหนือตอนล่าง 2

ตอนที่ 2 เสนอแนวทางการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานเอกลักษณ์ชุมชนในเมืองรองของภาคเหนือตอนล่าง 2

รายละเอียดของผลการวิจัยในแต่ละตอนเป็นดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานเอกลักษณ์ชุมชนในเมืองรองของภาคเหนือตอนล่าง 2

ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานเอกลักษณ์ชุมชนในเมืองรองของภาคเหนือตอนล่าง 2 ผู้วิจัยได้นำเสนอเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1.1 ศึกษาสภาพปัจจุบันการเรียนรู้ของผู้นำชุมชน สมาชิกในชุมชน และกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเกี่ยวข้องกับภายนอกเกี่ยวกับศักยภาพการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานเอกลักษณ์ชุมชนในเมืองรองของภาคเหนือตอนล่าง 2

ตอนที่ 1.2 ศึกษาบริบทเอกลักษณ์ชุมชนในเมืองรองของกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง 2 ในพื้นที่จังหวัดพิจิตร

รายละเอียดผลการวิจัยในแต่ละส่วนเป็นดังนี้

ตอนที่ 1.1 ศึกษาสภาพปัจจุบันการเรียนรู้ของผู้นำชุมชน สมาชิกในชุมชน และกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเกี่ยวข้องกับภายนอกเกี่ยวกับศักยภาพการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานเอกลักษณ์ชุมชนในเมืองรองของภาคเหนือตอนล่าง 2

จากวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งมีรายละเอียด โดยการสุ่มแบบเจาะจง (Sampling) จำนวน 40 คน ที่ตอบแบบสอบถาม และสัมภาษณ์ชุมชนท่องเที่ยวที่ได้ดำเนินการต่อเนื่องในพื้นที่จังหวัดพิจิตร จำนวน 3 แห่ง ประกอบด้วย

- (1) บ้านเขาโล้น ตำบลเขาเจ็ดยอด อำเภอทับคล้อ
- (2) บ้านโพธิ์ประทับช้าง ตำบลโพธิ์ประทับช้าง อำเภอโพธิ์ประทับช้าง
- (3) บ้านหนองจิกสี ตำบลแหลมรัง อำเภอบึงนาราง

รายละเอียดของผลการวิจัยในแต่ละส่วนเป็นดังนี้

หมู่บ้านที่ 1 บ้านเขาโล้น ตำบลเขาเจ็ดยอด อำเภอทับคล้อ

ตาราง 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพและข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกจำนวนและร้อยละ

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	17	42.5
หญิง	23	57.5
2. อายุ		
ต่ำกว่า 25 ปี	1	2.5
ระหว่าง 26 – 45 ปี	9	22.5
ระหว่าง 46 – 55 ปี	18	45.0
56 ปีขึ้นไป	12	30.0
3. ตำแหน่งหน้าที่การงาน		
ผู้บริหาร/ผู้แทนหน่วยงานภาครัฐ	6	15.0
ผู้นำชุมชนพื้นที่ อบต. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน	9	22.5
ผู้นำชุมชนภาคการเกษตร/OTOP	5	12.5
สมาชิก/แกนนำชุมชน	20	50.0
4. ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	36	90.0
ปริญญาตรี	4	10.0
ปริญญาโท	-	-
ปริญญาเอก	-	-
5. ประสบการณ์การทำงานชุมชน		
ไม่เกิน 1 ปี	11	27.5
มากกว่า 1 ปี แต่ไม่เกิน 2 ปี	16	40.0
มากกว่า 2 ปี แต่ไม่เกิน 3 ปี	8	20.0
มากกว่า 3 ปี แต่ไม่เกิน 4 ปี	3	7.5

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
มากกว่า 5 ปีขึ้นไป	2	2.5
6. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน		
ต่ำกว่า 5,000 บาท	31	77.5
ระหว่าง 5,001-15,000 บาท	8	20.0
ระหว่าง 15,001-25,000 บาท	1	2.5
ระหว่าง 25,000 บาทขึ้นไป	-	-

จากตาราง 1 แสดงข้อมูลส่วนบุคคลกลุ่มตัวอย่าง มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

เพศ พบว่า ตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นหญิง จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 57.5 และชาย จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 42.5

อายุ พบว่า ตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 46-55 ปี จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 45.0 รองลงมาคือ มีอายุ 56 ปีขึ้นไป จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 30.0 อายุระหว่าง 26-45 ปี จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 22.5 และอายุต่ำกว่า 25 ปี จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 2.5

ตำแหน่งหน้าที่การงาน พบว่า ตัวอย่างส่วนใหญ่มีตำแหน่งสมาชิกหรือแกนนำชุมชน จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 50.0 รองลงมาคือ ตำแหน่งผู้นำชุมชนพื้นที่ อบต. กำนันหรือผู้ใหญ่บ้านจำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 22.5 ตำแหน่งผู้บริหาร/ผู้แทนหน่วยงานภาครัฐ จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 15.0 และตำแหน่งผู้นำชุมชนภาคเกษตร/OTOP จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 12.5

ระดับการศึกษา พบว่า ตัวอย่างส่วนใหญ่มีการศึกษาต่ำกว่าระดับปริญญาตรี จำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 90.0 และระดับปริญญาตรี จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 10.0

ประสบการณ์การทำงานชุมชน พบว่า ตัวอย่างส่วนใหญ่มีประสบการณ์มากกว่า 1 ปีแต่ไม่เกิน 2 ปี จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 40.0 รองลงมาคือ ไม่เกิน 1 ปี จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 27.5 มีประสบการณ์มากกว่า 2 ปีแต่ไม่เกิน 3 ปี จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 20.0 มีประสบการณ์มากกว่า 3 ปีแต่ไม่เกิน 4 ปี จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 7.5 และมีประสบการณ์มากกว่า 5 ปีขึ้นไป จำนวน 2 คน คิดเป็น ร้อยละ 2.5

รายได้เฉลี่ยต่อเดือน พบว่า ตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 77.5 รองลงมาคือ มีรายได้มากกว่า 5,001-15,000 บาท จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 20.0 และมีรายได้ระหว่าง 15,001-25,000 บาท จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 2.5

ตาราง 2 ระดับศักยภาพการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จำแนกตาม ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับศักยภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านความรู้ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ K: knowledge

องค์ประกอบระดับศักยภาพ	ค่าเฉลี่ย		ระดับ	ลำดับที่
	$\bar{X}$	S.D.		
1. ด้านความรู้ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์				
1.1 มีความรู้ ความเข้าใจในองค์ประกอบและปัจจัยพื้นฐานในด้านการจัดการท่องเที่ยวฯ				
(1) บอกลักษณะองค์ประกอบและปัจจัยพื้นฐานของการบริหารการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้	3.25	0.543	ปานกลาง	1
(2) อธิบายความสำคัญแต่ละองค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้	3.10	0.591	ปานกลาง	5
1.2 ถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ให้แก่ผู้เกี่ยวข้องได้				
(3) แนะนำหรือผู้ชี้แจงให้ผู้อื่นเข้าใจและเห็นความสำคัญของการบริหารการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้	3.18	0.712	ปานกลาง	3
(4) ตอบข้อซักถามเมื่อมีผู้สงสัยเกี่ยวกับการจัดการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้ชัดเจน	3.10	0.632	ปานกลาง	5
1.3 ประยุกต์ความรู้กับการทำงานด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ได้อย่างสอดคล้องและเหมาะสม				
(5) วิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาของการบริการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้	3.20	0.608	ปานกลาง	2
(6) เสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาหรือแนวทางการพัฒนาบริหารการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้	3.15	0.622	ปานกลาง	4
รวม	3.16	0.208	ปานกลาง	

จากตาราง 2 ด้านความรู้ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ พบว่า ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานในด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของหมู่บ้านเขาโล้นโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.16 S.D. = 0.208) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากไปน้อยได้ดังนี้ ความสามารถในการบอกลักษณะองค์ประกอบและปัจจัยพื้นฐานของการบริหารการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้ ($\bar{X}$ = 3.25 S.D. = 0.543) รองลงมาคือ ความสามารถในการวิเคราะห์

สถานการณ์ปัญหาของการบริการจัดการ ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้ ($\bar{X}$ = 3.20 S.D. = 0.608) ความสามารถในการแนะนำหรือผู้ชี้แจงให้ผู้อื่นเข้าใจและเห็นความสำคัญของการบริหารการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้ ($\bar{X}$ = 3.18 S.D. = 0.712) ความสามารถในการเสนอแนะนำแนวทางการแก้ไขปัญหาหรือแนวทางการพัฒนาบริหารการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้ ($\bar{X}$ = 3.15 S.D. = 0.622) ในลำดับสุดท้าย มี 2 รายการที่มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ได้แก่ ความสามารถในการอธิบายความสำคัญแต่ละองค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้ ($\bar{X}$ = 3.10 S.D. = 0.591) และความสามารถในการ ตอบข้อซักถามเมื่อมีผู้สงสัยเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้ชัดเจน ($\bar{X}$ = 3.10 S.D. = 0.632)

ตาราง 3 ระดับศักยภาพการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จำแนกตาม ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับศักยภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านทักษะในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ S: Skill

องค์ประกอบระดับศักยภาพ	ค่าเฉลี่ย		ระดับ	ลำดับที่
	$\bar{X}$	S.D.		
2. ด้านทักษะในการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์				
2.1 มีทักษะการดำเนินกิจกรรมด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และใช้เทคนิควิธีการได้อย่างถูกต้อง				
(7) สามารถจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมกับการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ให้กับคนในพื้นที่	2.93	0.656	ปานกลาง	4
(8) ใช้เทคนิคที่สำคัญเพื่อแก้ไขปัญหาหรือช่วยจัดการหรือดำเนินการกิจกรรมเพื่อส่งเสริมกิจกรรมการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ให้กับคนในพื้นที่	3.03	0.530	ปานกลาง	3
2.2 สามารถแนะนำหรือสนับสนุนให้ผู้เกี่ยวข้องสามารถดำเนินการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้				
(9) ให้คำแนะนำและชี้แนวทางให้ผู้อื่นดำเนินการในการบริหารการท่องเที่ยวในพื้นที่	3.13	0.648	ปานกลาง	1
(10) ผลักดันและให้การสนับสนุนหรือจูงใจให้ผู้อื่นดำเนินการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่	3.03	0.530	ปานกลาง	3
2.3 สามารถออกแบบหรือพัฒนากลยุทธ์ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม				
(11) จัดทำและออกแบบแผนกลยุทธ์ในการจัดการท่องเที่ยว	3.05	0.504	ปานกลาง	2

องค์ประกอบระดับศักยภาพ	ค่าเฉลี่ย		ระดับ	ลำดับที่
	$\bar{X}$	S.D.		
เชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม				
(12) นำเสนอแผนกลยุทธ์และวิธีการดำเนินการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้อย่างเหมาะสม	2.93	0.656	ปานกลาง	4
รวม	3.01	0.221	ปานกลาง	

จากตาราง 3 ด้านทักษะในการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ พบว่า ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานในด้านทักษะการบริหารจัดการการท่องเที่ยว หมู่บ้านเขาโล้นรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.01 S.D. = 0.221) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากไปน้อยได้ดังนี้ ทักษะในการให้คำแนะนำและชี้แนวทางให้ผู้อื่นดำเนินการในการบริหารการท่องเที่ยวในพื้นที่ได้ ($\bar{X}$ = 3.13 S.D. = 0.648) รองลงมาคือ ทักษะในการจัดทำและออกแบบแผนกลยุทธ์ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม ($\bar{X}$ = 3.05 S.D. = 0.504) ในลำดับที่สามมี 2 รายการที่มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ได้แก่ ทักษะในการใช้เทคนิคที่สำคัญเพื่อแก้ไขปัญหาหรือช่วยจัดการหรือดำเนินการกิจกรรมเพื่อส่งเสริมกิจกรรมการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ให้กับคนในพื้นที่ได้ ($\bar{X}$ = 3.03 S.D. = 0.530) และทักษะในการผลักดัน และให้การสนับสนุนหรือจูงใจให้ผู้อื่นดำเนินการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้ ($\bar{X}$ = 3.38 S.D. = 0.807) ในลำดับที่ 4 มี 2 ทักษะที่มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ได้แก่ ทักษะในการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมกับการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ให้กับคนในพื้นที่ได้ ($\bar{X}$ = 2.93 S.D. = 0.656) และทักษะในการนำเสนอแผนกลยุทธ์และวิธีการดำเนินการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้อย่างเหมาะสม ($\bar{X}$ = 2.93 S.D. = 0.656)

ตาราง 4 ระดับศักยภาพการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จำแนกตาม ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับศักยภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านทัศนคติในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ A: Attitude

องค์ประกอบระดับศักยภาพ	ค่าเฉลี่ย		ระดับ	ลำดับที่
	$\bar{X}$	S.D.		
3. ด้านทัศนคติต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์				
3.1 มีทัศนคติที่ดีต่อการบริการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้				
(13) บอกลักษณะของการมีทัศนคติที่ดีต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้	3.13	0.648	ปานกลาง	2
(14) ประเมินคุณลักษณะของการมีทัศนคติที่ดีต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้	3.00	0.599	ปานกลาง	5
3.2 มีความรู้ความเข้าใจในการสร้างทัศนคติที่ดีให้กับผู้อื่นในการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้				
(15) อธิบายวิธีการกระตุ้นเพื่อเสริมสร้างทัศนคติที่ดีต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้	3.15	0.580	ปานกลาง	1
(16) จัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างทัศนคติที่ดีให้กับผู้อื่นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้	3.00	0.599	ปานกลาง	5
3.3 สามารถพัฒนาการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ที่สอดคล้องกับสถานการณ์ได้				
(17) จัดทำและออกแบบแผนกลยุทธ์ในการพัฒนาและเสริมสร้างทัศนคติที่ดีในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้	3.10	0.672	ปานกลาง	3
(18) นำเสนอแผนกลยุทธ์และวิธีการในการส่งเสริมทัศนคติที่ดีของบุคลากรต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้	3.08	0.616	ปานกลาง	4
รวม	3.08	0.192	ปานกลาง	

จากตาราง 4 ด้านทัศนคติต่อการบริหารการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ พบว่า ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานในด้านทัศนคติต่อการบริการจัดการการท่องเที่ยว หมู่บ้านเขาโล้นโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.08 S.D. = 0.192) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากไปน้อยได้ดังนี้ ความสามารถในการอธิบายวิธีการกระตุ้นเพื่อเสริมสร้างทัศนคติที่ดีต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้ ($\bar{X}$ = 3.15 S.D. = 0.580) รองลงมาคือ ความสามารถในการบอกลักษณะของการมีทัศนคติที่ดีต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้

($\bar{X}$ = 3.13 S.D. = 0.648) ความสามารถในการจัดทำและออกแบบแผนกลยุทธ์ในการพัฒนาและเสริมสร้างทัศนคติที่ดีในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้ ($\bar{X}$ = 3.10 S.D. = 0.672) ความสามารถในการนำเสนอแผนกลยุทธ์และวิธีการในการส่งเสริมทัศนคติที่ดีของบุคลากรต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้ ($\bar{X}$ = 3.08 S.D. = 0.616) และ ในลำดับสุดท้ายมี 2 รายการที่มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ได้แก่ความสามารถในการประเมินคุณลักษณะของการมีทัศนคติที่ดีต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้ ($\bar{X}$ = 3.00 S.D. = 0.599) และความสามารถในการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างทัศนคติที่ดีให้กับผู้อื่นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้ ($\bar{X}$ = 3.00 S.D. = 0.599)

ตาราง 5 ระดับศักยภาพการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จำแนกตามค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับศักยภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านคุณลักษณะในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ A: Attribute

องค์ประกอบระดับศักยภาพ	ค่าเฉลี่ย		ระดับ	ลำดับที่
	$\bar{X}$	S.D.		
4. ด้านคุณลักษณะการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์				
(19) มีรูปแบบการท่องเที่ยวที่เพิ่มทักษะให้กับนักท่องเที่ยว	3.15	0.580	ปานกลาง	3
(20) มีรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีสินค้าหลักจากทักษะและประสบการณ์ด้านวัฒนธรรมที่เกิดจากการเข้าร่วมกิจกรรมท่องเที่ยว	3.13	0.686	ปานกลาง	4
(21) มีรูปแบบการท่องเที่ยวที่เปลี่ยนจากการขายทรัพยากรท่องเที่ยวเป็นประสบการณ์ท่องเที่ยว	3.13	0.563	ปานกลาง	4
(22) มีรูปแบบการท่องเที่ยวที่เป็นวัฒนธรรมประจำวันเพื่อสร้างการเรียนรู้ และสัมผัสท้องถิ่น พร้อมทั้งสร้างความเข้าใจท้องถิ่น	3.05	0.783	ปานกลาง	5
(23) มีรูปแบบการท่องเที่ยวที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกับชุมชนท้องถิ่น	3.33	0.764	ปานกลาง	1
(24) มีรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีความโดดเด่นด้านทรัพยากรท่องเที่ยวเพื่อสร้างเอกลักษณ์ให้กับแหล่งท่องเที่ยว	3.18	0.636	ปานกลาง	2
รวม	3.16	0.313	ปานกลาง	

จากตาราง 5 ด้านคุณลักษณะการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ พบว่า ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานในด้านคุณลักษณะในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ หมู่บ้านเขาโล้นโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.16 S.D. = 0.313) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากไปน้อยได้ดังนี้ คุณลักษณะในการจัดทำแผนและกลยุทธ์ในการดำเนินการโครงการเพื่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้ ($\bar{X}$ = 3.33 S.D. = 0.764) รองลงมาคือ คุณลักษณะในการนำเสนอโครงการและวิธีการดำเนินการในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้ ($\bar{X}$ = 3.18 S.D. = 0.636) คุณลักษณะในการบอกลักษณะองค์ประกอบภาพรวมและปัจจัยพื้นฐานของการบริหารจัดการทางด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้ ($\bar{X}$ = 3.15 S.D. = 0.580) ในลำดับที่ 4 มี 2 รายการที่มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ได้แก่ คุณลักษณะในบอกความเชื่อมโยงขององค์ประกอบและปัจจัยต่างๆของการบริหารจัดการทางด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้ ($\bar{X}$ = 3.13 S.D. = 0.686) และคุณลักษณะในการสามารถวิเคราะห์ SWOT ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้ ($\bar{X}$ = 3.13 S.D. = 0.563) และ คุณลักษณะในการนำเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาด้านการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ ($\bar{X}$ = 3.05 S.D. = 0.783)

ตาราง 6 ระดับศักยภาพการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จำแนกตามค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับศักยภาพของผู้ตอบแบบสอบถามด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ C: Creative tourism

องค์ประกอบระดับศักยภาพ	ค่าเฉลี่ย		ระดับ	ลำดับที่
	$\bar{X}$	S.D.		
5. ด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์				
(25) นักท่องเที่ยวและเจ้าของบ้านมีความผูกพันระหว่างกัน	3.13	0.648	ปานกลาง	2
(26) นักท่องเที่ยวมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม	3.08	0.572	ปานกลาง	4
(27) นักท่องเที่ยวมีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งทางวัฒนธรรมของพื้นที่ท่องเที่ยว	3.15	0.622	ปานกลาง	1
(28) นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์การท่องเที่ยวจากการมีส่วนร่วม	3.08	0.616	ปานกลาง	4
(29) นักท่องเที่ยวมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน/ส่งผ่านส่งต่อประสบการณ์	3.13	0.607	ปานกลาง	2
(30) นักท่องเที่ยวเป็นผู้เข้าร่วมกิจกรรมมากกว่าเป็นผู้เข้าชม	3.10	0.591	ปานกลาง	3

องค์ประกอบระดับศักยภาพ	ค่าเฉลี่ย		ระดับ	ลำดับที่
	$\bar{X}$	S.D.		
(31) นักท่องเที่ยวมีโอกาสพัฒนาศักยภาพในการสร้างสรรค์ของตนเองและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	3.00	0.599	ปานกลาง	6
(32) นักท่องเที่ยวได้ความจริงแท้ทั้งในกระบวนการการผลิตและผลิตภัณฑ์จากประสบการณ์จริง	3.10	0.591	ปานกลาง	3
(33) นักท่องเที่ยวสามารถจดจำ ประทับใจและเข้าใจกิจกรรมชุมชน	3.03	0.620	ปานกลาง	5
(34) นักท่องเที่ยวมีการท่องเที่ยวแบบจำเพาะเจาะจงในพื้นที่ชุมชน	3.13	0.723	ปานกลาง	2
รวม	3.09	0.145	ปานกลาง	

จากตาราง 6 พบว่า ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานในด้านการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ หมู่บ้านเขาโล้นโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.09 S.D. = 0.145) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากไปน้อยได้ดังนี้ นักท่องเที่ยวมีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งทางวัฒนธรรมของพื้นที่ท่องเที่ยว ($\bar{X}$ = 3.15 S.D. = 0.622) รองลงมา มี 3 รายการที่มีค่าเฉลี่ยเท่ากันได้แก่ นักท่องเที่ยวและเจ้าของบ้านมีความผูกพันระหว่างกัน ($\bar{X}$ = 3.13 S.D. = 0.648) นักท่องเที่ยวมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน/ส่งผ่านส่งต่อประสบการณ์ ($\bar{X}$ = 3.13 S.D. = 0.607) และนักท่องเที่ยวยมีการท่องเที่ยวแบบเฉพาะเจาะจง ($\bar{X}$ = 3.13 S.D. = 0.723) ในลำดับที่ 3 มี 2 รายการที่มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ได้แก่ นักท่องเที่ยวเป็นผู้เข้าร่วมกิจกรรมมากกว่าเป็นผู้เข้าชม ($\bar{X}$ = 3.10 S.D. = 0.591) และนักท่องเที่ยวได้ความจริงแท้ทั้งในกระบวนการการผลิตและผลิตภัณฑ์หรือประสบการณ์จริง ($\bar{X}$ = 3.10 S.D. = 0.591) ในลำดับที่ 4 มี 2 รายการที่มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ได้แก่ นักท่องเที่ยวมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม ($\bar{X}$ = 3.08 S.D. = 0.572) และนักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์การท่องเที่ยวจากการมีส่วนร่วม ($\bar{X}$ = 3.08 S.D. = 0.616) นักท่องเที่ยวสามารถจดจำ ประทับใจ เข้าใจ ($\bar{X}$ = 3.03 S.D. = 0.620) และ นักท่องเที่ยวมีโอกาสพัฒนาศักยภาพในการสร้างสรรค์ของตนเองและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ($\bar{X}$ = 3.00 S.D. = 0.599)

หมู่บ้านที่ 2 บ้านโพธิ์ประทับช้าง ตำบลโพธิ์ประทับช้าง อำเภอโพธิ์ประทับช้าง

ตาราง 7 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพและข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกจำนวนและร้อยละ

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
7. เพศ		
ชาย	9	22.5
หญิง	31	77.5
8. อายุ		
ต่ำกว่า 25 ปี	-	-
ระหว่าง 26 – 45 ปี	8	20.00
ระหว่าง 46 – 55 ปี	16	40.00
56 ปีขึ้นไป	16	40.00
9. ตำแหน่งหน้าที่การงาน		
ผู้บริหาร/ผู้แทนหน่วยงานภาครัฐ	-	-
ผู้นำชุมชนพื้นที่ อบต. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน	13	32.5
ผู้นำชุมชนภาคการเกษตร/OTOP	9	22.5
สมาชิก/แกนนำชุมชน	18	45.0
10. ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	37	92.5
ปริญญาตรี	3	7.5
11. ประสบการณ์การทำงานชุมชน		
ไม่เกิน 1 ปี	-	-
มากกว่า 1 ปี แต่ไม่เกิน 2 ปี	2	5.0
มากกว่า 2 ปี แต่ไม่เกิน 3 ปี	13	32.5
มากกว่า 3 ปี แต่ไม่เกิน 4 ปี	-	-
มากกว่า 5 ปีขึ้นไป	25	62.5
12. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน		
ต่ำกว่า 5,000 บาท	16	40.0
ระหว่าง 5,001-15,000 บาท	24	60.0
ระหว่าง 15,001-25,000 บาท	-	-
ระหว่าง 25,000 บาทขึ้นไป	-	-

จากตาราง 7 แสดงข้อมูลส่วนบุคคลกลุ่มตัวอย่าง มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

เพศ พบว่า ตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นหญิง จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 77.5 และชาย จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 22.5

อายุ พบว่า ตัวอย่างส่วนใหญ่มีจำนวนเท่ากันอยู่ 2 กลุ่ม กลุ่มแรกมีอายุระหว่าง 46-55 ปี และกลุ่มที่สองมีอายุ 56 ปีขึ้นไป โดยมีจำนวนกลุ่มละ 16 คน คิดเป็นร้อยละ 40.0 ทั้งสองกลุ่ม รองลงมาคือ กลุ่มอายุระหว่าง 26-45 ปี จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 20.0

ตำแหน่งหน้าที่การงาน พบว่า ตัวอย่างส่วนใหญ่มีตำแหน่งสมาชิกหรือแกนนำชุมชน จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 45.0 รองลงมาคือ ตำแหน่งผู้นำชุมชนพื้นที่ อบต. กำนันหรือผู้ใหญ่บ้านจำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 32.5 และตำแหน่งผู้นำชุมชนภาคเกษตร/OTOP จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 22.5

ระดับการศึกษา พบว่า ตัวอย่างส่วนใหญ่มีการศึกษาต่ำกว่าระดับปริญญาตรี จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 92.5 และระดับปริญญาตรี จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 7.5

ประสบการณ์การทำงานชุมชน พบว่า ตัวอย่างส่วนใหญ่มีประสบการณ์มากกว่า 5 ปีขึ้นไป จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 62.5 รองลงมาคือ มีประสบการณ์มากกว่า 1 ปีแต่ไม่เกิน 2 ปี จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 32.5 และมีประสบการณ์มากกว่า 2 ปีแต่ไม่เกิน 3 ปี จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 5.0

รายได้เฉลี่ยต่อเดือน พบว่า ตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้มากกว่า 5,001-15,000 บาท จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 60.0 และมีรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 40.0

ตาราง 8 ระดับศักยภาพการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จำแนกตามค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับศักยภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านความรู้ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ K: knowledge

องค์ประกอบระดับศักยภาพ	ค่าเฉลี่ย		ระดับ	ลำดับที่
	$\bar{X}$	S.D.		
1. ด้านความรู้ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์				
1.1 มีความรู้ ความเข้าใจในองค์ประกอบและปัจจัยพื้นฐานในด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์				
(1) บอกลักษณะองค์ประกอบและปัจจัยพื้นฐานของการบริหาร การบริหารการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้	3.55	0.714	มาก	1
(2) อธิบายความสำคัญแต่ละองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้	3.08	0.829	ปานกลาง	3
1.2 ถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ให้แก่ผู้เกี่ยวข้องได้				
(3) แนะนำหรือผู้ชี้แจงให้ผู้อื่นเข้าใจและเห็นความสำคัญของการบริหารการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้	3.23	0.423	ปานกลาง	2
(4) ตอบข้อซักถามเมื่อมีผู้สงสัยเกี่ยวกับการจัดการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้ชัดเจน	2.80	0.723	ปานกลาง	6
1.3 ประยุกต์ความรู้กับการทำงานด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ได้อย่างสอดคล้องและเหมาะสม				
(5) วิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาของการบริการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้	3.03	0.660	ปานกลาง	4
(6) เสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาหรือแนวทางการพัฒนาบริหารการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้	2.95	0.552	ปานกลาง	5
รวม	3.10	0.202	ปานกลาง	

จากตาราง 8 ด้านความรู้ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ พบว่า ค่าเฉลี่ยและส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐานในด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ หมู่บ้านโพธิ์ประทับช้างโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.10 S.D. = 0.202) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากไปน้อยได้ดังนี้ ความสามารถในการบอกลักษณะองค์ประกอบและปัจจัยพื้นฐานของการบริหาร การจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้ ($\bar{X}$ = 3.55 S.D. = 0.714) รองลงมาคือ ความสามารถในการ แนะนำหรือผู้ชี้แจงให้ผู้อื่นเข้าใจ และเห็นความสำคัญของการบริหารการจัดการท่องเที่ยวเชิง

สร้างสรรค์ได้ ($\bar{X}$ = 3.23 S.D. = 0.423) ความสามารถในการอธิบายความสำคัญแต่ละองค์ประกอบ การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้ ($\bar{X}$ = 3.08 S.D. = 0.829) ความสามารถในการวิเคราะห์สถานการณ์ ปัญหาของการบริการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้ ($\bar{X}$ = 3.03 S.D. = 0.660) ความสามารถในการเสนอแนะนำแนวทางการแก้ไขปัญหาหรือแนวทางการ พัฒนาบริหารการจัดการ แหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้ ($\bar{X}$ = 2.95 S.D. = 0.552) และความสามารถในการตอบ ข้อซักถามเมื่อมีผู้สงสัยเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้ชัดเจน ($\bar{X}$ = 2.80 S.D. = 0.723)

ตาราง 9 ระดับศักยภาพการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จำแนก ตามค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับศักยภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านทักษะในการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ S: Skill

องค์ประกอบระดับศักยภาพ	ค่าเฉลี่ย		ระดับ	ลำดับที่
	$\bar{X}$	S.D.		
2. ด้านทักษะในการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์				
2.1 มีทักษะการดำเนินกิจกรรมด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และใช้เทคนิควิธีการได้อย่างถูกต้อง				
(7) สามารถจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมกับการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ให้กับคนในพื้นที่ได้	2.75	0.870	ปานกลาง	6
(9) ให้คำแนะนำและชี้แนวทางให้ผู้อื่นดำเนินการในการบริหารการท่องเที่ยวในพื้นที่ได้	2.88	0.791	ปานกลาง	5
(10) ผลักดันและให้การสนับสนุนหรือจูงใจให้ผู้อื่นดำเนินการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้	3.33	0.764	ปานกลาง	1
2.3 สามารถออกแบบหรือพัฒนากลยุทธ์ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม				
(11) จัดทำและออกแบบแผนกลยุทธ์ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม	3.05	0.639	ปานกลาง	3
(12) นำเสนอแผนกลยุทธ์และวิธีการดำเนินการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้อย่างเหมาะสม	3.00	0.816	ปานกลาง	4
รวม	3.04	0.306	ปานกลาง	

จากตาราง 9 ด้านทักษะในการบริหารจัดการท่องเที่ยว พบว่า ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานในด้านทักษะการบริหารจัดการการท่องเที่ยว หมู่บ้านโพธิ์ประทับช้างโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.04 S.D. = 0.306) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากไปน้อยได้ดังนี้ ทักษะ ในการผลักดันและให้การสนับสนุนหรือจูงใจให้ผู้อื่นดำเนินการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้ ($\bar{X}$ = 3.33 S.D. = 0.764) รองลงมาคือ ทักษะในการใช้เทคนิคที่สำคัญเพื่อแก้ไขปัญหาหรือช่วยจัดการหรือ ดำเนินการกิจกรรมเพื่อส่งเสริมกิจกรรมการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ให้กับคนในพื้นที่ได้ ($\bar{X}$ = 3.25 S.D. = 0.707) ทักษะในการจัดทำและออกแบบแผนกลยุทธ์ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้เหมาะสม ($\bar{X}$ = 3.05 S.D. = 0.639) ทักษะในการนำเสนอแผนกลยุทธ์และวิธีการดำเนินการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้อย่างเหมาะสม ($\bar{X}$ = 3.00 S.D. = 0.816) ทักษะในการให้คำแนะนำและชี้แนวทางให้ผู้อื่นดำเนินการในการบริหารการท่องเที่ยวในพื้นที่ได้ ($\bar{X}$ = 2.75 S.D. = 0.870) และ ทักษะในการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมกับการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ให้กับ คนในพื้นที่ได้ ($\bar{X}$ = 2.80 S.D. = 0.723)

ตาราง 10 ระดับศักยภาพการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จำแนกตามค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับศักยภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านทัศนคติต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ A: Attitude

องค์ประกอบระดับศักยภาพ	ค่าเฉลี่ย		ระดับ	ลำดับที่
	$\bar{X}$	S.D.		
3. ด้านทัศนคติต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์				
3.1 มีทัศนคติที่ดีต่อการบริการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้				
(13) บอกลักษณะของการมีทัศนคติที่ดีต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้	2.98	0.577	ปานกลาง	3
(14) ประเมินคุณลักษณะของการมีทัศนคติที่ดีต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้	2.70	0.516	ปานกลาง	6
3.2 มีความรู้ความเข้าใจในการสร้างทัศนคติที่ดีให้กับผู้อื่นในการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้				
(15) อธิบายวิธีการกระตุ้นเพื่อเสริมสร้างทัศนคติที่ดีต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้	3.15	0.802	ปานกลาง	1

องค์ประกอบระดับศักยภาพ	ค่าเฉลี่ย		ระดับ	ลำดับที่
	$\bar{X}$	S.D.		
(16) จัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างทัศนคติที่ดีให้กับผู้อื่นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้	3.05	0.552	ปานกลาง	2
3.3 สามารถพัฒนาการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ที่สอดคล้องกับสถานการณ์ได้				
(17) จัดทำและออกแบบแผนกลยุทธ์ในการพัฒนาและเสริมสร้างทัศนคติที่ดีในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้	2.93	0.730	ปานกลาง	4
(18) นำเสนอแผนกลยุทธ์และวิธีการในการส่งเสริมทัศนคติที่ดีของบุคลากรต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้	2.83	0.712	ปานกลาง	5
รวม	2.93	0.266	ปานกลาง	

จากตาราง 10 ด้านทัศนคติต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ พบว่า ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานในด้านทัศนคติต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยว หมู่บ้านโพธิ์ประทับช้างโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 2.93 S.D. = 0.266) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากไปน้อยได้ดังนี้ ความสามารถในการอธิบายวิธีการกระตุ้นเพื่อเสริมสร้างทัศนคติที่ดีต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้ ($\bar{X}$ = 3.15 S.D. = 0.802) รองลงมาคือความสามารถในการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างทัศนคติที่ดีให้กับผู้อื่นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้ ($\bar{X}$ = 3.05 S.D. = 0.552) ความสามารถในการบอกลักษณะของการมีทัศนคติที่ดีต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้ ($\bar{X}$ = 2.98 S.D. = 0.577) ความสามารถในการจัดทำและออกแบบแผนกลยุทธ์ในการพัฒนาและเสริมสร้างทัศนคติที่ดีในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้ ($\bar{X}$ = 2.93 S.D. = 0.730) ความสามารถในการนำเสนอแผนกลยุทธ์และวิธีการในการส่งเสริมทัศนคติที่ดีของบุคลากรต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้ ($\bar{X}$ = 2.83 S.D. = 0.712) และ ความสามารถในการประเมินคุณลักษณะของการมีทัศนคติที่ดีต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้ ($\bar{X}$ = 2.70 S.D. = 0.516)

ตาราง 11 ระดับศักยภาพการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จำแนกตามค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับศักยภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านคุณลักษณะการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ A: Attribute

องค์ประกอบระดับศักยภาพ	ค่าเฉลี่ย		ระดับ	ลำดับที่
	$\bar{X}$	S.D.		
4. ด้านคุณลักษณะการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์				
(19) มีรูปแบบการท่องเที่ยวที่เพิ่มทักษะให้กับนักท่องเที่ยว	2.98	0.620	ปานกลาง	5
(20) มีรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีสินค้าหลักจากทักษะและประสบการณ์ด้านวัฒนธรรมที่เกิดจากการเข้าร่วมกิจกรรมท่องเที่ยว	3.25	0.670	ปานกลาง	2
(21) มีรูปแบบการท่องเที่ยวที่เปลี่ยนจากการขายทรัพยากรท่องเที่ยวเป็นประสบการณ์ท่องเที่ยว	2.78	0.660	ปานกลาง	6
(22) มีรูปแบบการท่องเที่ยวที่เป็นวัฒนธรรมประจำวันเพื่อสร้างการเรียนรู้ และสัมผัสท้องถิ่น พร้อมทั้งสร้างความเข้าใจท้องถิ่น	3.03	0.733	ปานกลาง	4
(23) มีรูปแบบการท่องเที่ยวที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกับชุมชนท้องถิ่น	3.10	0.778	ปานกลาง	3
(24) มีรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีความโดดเด่นด้านทรัพยากรท่องเที่ยวเพื่อสร้างเอกลักษณ์ให้กับแหล่งท่องเที่ยว	3.33	0.656	ปานกลาง	1
รวม	3.07	0.299	ปานกลาง	

จากตาราง 11 ด้านคุณลักษณะการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ พบว่าค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานในด้านคุณลักษณะในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ หมู่บ้านโพธิ์ประทับช้างโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.07 S.D. = 0.299) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากไปน้อยได้ดังนี้ คุณลักษณะในการนำเสนอโครงการและวิธีการดำเนินการในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้ ($\bar{X}$ = 3.33 S.D. = 0.656) รองลงมาคือ คุณลักษณะในบอกความเชื่อมโยงขององค์ประกอบและปัจจัยต่าง ๆ ของการบริหารจัดการทางด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้ ($\bar{X}$ = 3.25 S.D. = 0.670) คุณลักษณะในการจัดทำแผนและกลยุทธ์ในการดำเนินการโครงการเพื่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้ ($\bar{X}$ = 3.10 S.D. = 0.778) คุณลักษณะในการนำเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาด้านการบริหาร

จัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ ($\bar{X}$ = 3.03 S.D. = 0.733) คุณลักษณะในการบอกลักษณะองค์ประกอบภาพรวมและปัจจัยพื้นฐานของการบริหารจัดการทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ($\bar{X}$ = 2.98 S.D. = 0.620) และ คุณลักษณะในการสามารถวิเคราะห์ SWOT ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้ ($\bar{X}$ = 2.78 S.D. = 0.660)

ตาราง 12 ระดับศักยภาพการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จำแนกตามค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับศักยภาพของผู้ตอบแบบสอบถามด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ C: Creative Tourism

องค์ประกอบระดับศักยภาพ	ค่าเฉลี่ย		ระดับ	ลำดับที่
	$\bar{X}$	S.D.		
5. ด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์				
(25) นักท่องเที่ยวและเจ้าของบ้านมีความผูกพันระหว่างกัน	2.88	0.607	ปานกลาง	7
(26) นักท่องเที่ยวมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม	3.23	0.832	ปานกลาง	1
(27) นักท่องเที่ยวมีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งทางวัฒนธรรมของพื้นที่ท่องเที่ยว	3.23	0.800	ปานกลาง	1
(28) นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์การท่องเที่ยวจากการมีส่วนร่วม	3.20	0.648	ปานกลาง	2
(29) นักท่องเที่ยวมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน/ส่งผ่านส่งต่อประสบการณ์	3.13	0.607	ปานกลาง	3
(30) นักท่องเที่ยวเป็นผู้เข้าร่วมกิจกรรมมากกว่าเป็นผู้เข้าชม	3.00	0.751	ปานกลาง	5
(31) นักท่องเที่ยวมีโอกาสพัฒนาศักยภาพในการสร้างสรรค์ของตนเองและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	3.20	0.608	ปานกลาง	2
(32) นักท่องเที่ยวได้ความจริงแท้ทั้งในกระบวนการการผลิตและผลิตภัณฑ์จากประสบการณ์จริง	3.08	0.616	ปานกลาง	4
(33) นักท่องเที่ยวสามารถจดจำ ประทับใจและเข้าใจกิจกรรมชุมชน	2.93	0.730	ปานกลาง	6
(34) นักท่องเที่ยวมีการท่องเที่ยวแบบจำเพาะเจาะจงในพื้นที่ชุมชน	2.78	0.698	ปานกลาง	8
รวม	3.06	0.232	ปานกลาง	

จากตาราง 12 ด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ พบว่า ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานในด้านการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ หมู่บ้านโพธิ์ประทับช้างโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.06 S.D. = 0.232) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากไปน้อยได้ดังนี้ นักท่องเที่ยวมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม ($\bar{X}$ = 3.23 S.D. = 0.832) และนักท่องเที่ยวมีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งซึ่งทางวัฒนธรรมของพื้นที่ท่องเที่ยว ($\bar{X}$ = 3.23 S.D. = 0.800) รองลงมาคือนักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์การท่องเที่ยวจากการมีส่วนร่วม ($\bar{X}$ = 3.20 S.D. = 0.648) และ นักท่องเที่ยวมีโอกาสพัฒนาศักยภาพในการสร้างสรรค์ของตนเองและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ($\bar{X}$ = 3.20 S.D. = 0.608) นักท่องเที่ยวมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน/ส่งผ่านส่งต่อประสบการณ์ ($\bar{X}$ = 3.13 S.D. = 0.607) นักท่องเที่ยวได้ความจริงแท้ทั้งในกระบวนการการผลิตและผลิตภัณฑ์หรือประสบการณ์จริง ($\bar{X}$ = 3.08 S.D. = 0.616) นักท่องเที่ยวเป็นผู้เข้าร่วมกิจกรรมมากกว่าเป็นผู้เข้าชม ($\bar{X}$ = 3.00 S.D. = 0.751) นักท่องเที่ยวสามารถจดจำ ประทับใจ เข้าใจ ($\bar{X}$ = 2.93 S.D. = 0.730) นักท่องเที่ยวและเจ้าของบ้านมีความผูกพันระหว่างกัน ($\bar{X}$ = 2.88 S.D. = 0.607) และ นักท่องเที่ยวมีการท่องเที่ยวแบบเฉพาะเจาะจง ($\bar{X}$ = 2.78 S.D. = 0.698)

หมู่บ้านที่ 3 บ้านหนองจิกสี ตำบลแหลมรัง อำเภอบึงนาราง

ตาราง 13 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพและข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกจำนวนและร้อยละ

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
13. เพศ		
ชาย	10	25.0
หญิง	30	75.0
14. อายุ		
ต่ำกว่า 25 ปี	5	12.5
ระหว่าง 26 – 45 ปี	14	35.0
ระหว่าง 46 – 55 ปี	3	7.5
56 ปีขึ้นไป	18	45.0
15. ตำแหน่งหน้าที่การงาน		
ผู้บริหาร/ผู้แทนหน่วยงานภาครัฐ	7	17.5
ผู้นำชุมชนพื้นที่ อบต. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน	1	2.5
ผู้นำชุมชนภาคการเกษตร/OTOP	12	30.0
สมาชิก/แกนนำชุมชน	20	50.0

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
16. ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	35	87.5
ปริญญาตรี	5	12.5
17. ประสบการณ์การทำงานชุมชน		
ไม่เกิน 1 ปี	5	12.5
มากกว่า 1 ปี แต่ไม่เกิน 2 ปี	12	30.0
มากกว่า 2 ปี แต่ไม่เกิน 3 ปี	17	42.5
มากกว่า 3 ปี แต่ไม่เกิน 4 ปี	6	15.0
มากกว่า 5 ปีขึ้นไป	-	-
18. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน		
ต่ำกว่า 5,000 บาท	35	87.5
ระหว่าง 5,001-15,000 บาท	5	12.5
ระหว่าง 15,001-25,000 บาท	-	-
ระหว่าง 25,000 บาทขึ้นไป	-	-

จากตาราง 13 แสดงข้อมูลส่วนบุคคลกลุ่มตัวอย่าง มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

เพศ พบว่า ตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นหญิง จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 75.0 และชาย จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 25.0

อายุ พบว่า ตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุ 56 ปีขึ้นไป จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 45 รองลงมาคือ อายุระหว่าง 26-45 ปี จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 35.0 อายุต่ำกว่า 25 ปี จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 12.5 อายุระหว่าง 46-55 ปี จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 7.5

ตำแหน่งหน้าที่การงาน พบว่า ตัวอย่างส่วนใหญ่มีตำแหน่งสมาชิกหรือแกนนำชุมชน จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 50.0 รองลงมาคือ ตำแหน่งผู้นำชุมชนภาคเกษตร/OTOP จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 30.0 ตำแหน่งผู้บริหารหรือผู้แทนหน่วยงานภาครัฐ จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 17.5 และตำแหน่งผู้นำชุมชนพื้นที่ อบต. กำนันหรือผู้ใหญ่บ้านจำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 2.5

ระดับการศึกษา พบว่า ตัวอย่างส่วนใหญ่มีการศึกษาต่ำกว่าระดับปริญญาตรี จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 87.5 และระดับปริญญาตรี จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 12.5

ประสบการณ์การทำงานชุมชน พบว่า ตัวอย่างส่วนใหญ่มีประสบการณ์มากกว่า 2 ปี แต่ไม่เกิน 3 ปี จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 42.5 รองลงมาคือ มีประสบการณ์มากกว่า 1 ปี

แต่ไม่เกิน 2 ปี จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 30.0 มีประสบการณ์มากกว่า 3 ปีแต่ไม่เกิน 4 ปี จำนวน 6 คนคิดเป็นร้อยละ 15.0 และมีประสบการณ์ไม่เกิน 1 ปี จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 12.5

รายได้เฉลี่ยต่อเดือน พบว่า ตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 87.5 และมีรายได้มากกว่า 5,001-15,000 บาทจำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 12.5

ตาราง 14 ระดับศักยภาพการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จำแนกตาม ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับศักยภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านความรู้ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ K:Knowledge

องค์ประกอบระดับศักยภาพ	ค่าเฉลี่ย		ระดับ	ลำดับที่
	$\bar{X}$	S.D.		
1. ด้านความรู้ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์				
1.1 มีความรู้ ความเข้าใจในองค์ประกอบและปัจจัยพื้นฐานในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์				
(1) บอกลักษณะองค์ประกอบและปัจจัยพื้นฐานของการบริหารการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้	3.38	0.890	ปานกลาง	1
(2) อธิบายความสำคัญแต่ละองค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้	3.13	0.648	ปานกลาง	3
1.2 ถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ให้แก่ผู้เกี่ยวข้องได้				
(3) แนะนำหรือชี้แจงให้ผู้อื่นเข้าใจและเห็นความสำคัญของการบริหารการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้	3.15	0.662	ปานกลาง	2
(4) ตอบข้อซักถามเมื่อมีผู้สงสัยเกี่ยวกับการจัดการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้ชัดเจน	3.10	0.591	ปานกลาง	4
1.3 ประยุกต์ความรู้กับการทำงานด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ได้อย่างสอดคล้องและเหมาะสม				
(5) วิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาของการบริการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้	2.98	0.620	ปานกลาง	6
(6) เสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาหรือแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้	3.03	0.577	ปานกลาง	5
รวม	3.12	0.308	ปานกลาง	

จากตาราง 14 ด้านความรู้ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ พบว่า ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานในด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ หมู่บ้านหนองจิกสีโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.12 S.D. = 0.308) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากไปน้อยได้ดังนี้ ความสามารถในการบอกลักษณะองค์ประกอบและปัจจัยพื้นฐานของการบริหารการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้ ($\bar{X}$ = 3.38 S.D. = 0.890) รองลงมาคือ ความสามารถในการแนะนำหรือผู้ชี้แจงให้ผู้อื่นเข้าใจและเห็นความสำคัญของการบริหารการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้ ($\bar{X}$ = 3.15 S.D. = 0.662) ความสามารถในการอธิบายความสำคัญแต่ละองค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้ ($\bar{X}$ = 3.13 S.D. = 0.648) ความสามารถในการ ตอบข้อซักถามเมื่อมีผู้สงสัยเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้ชัดเจน ($\bar{X}$ = 3.10 S.D. = 0.591) ความสามารถในการเสนอแนะนำแนวทางการแก้ไขปัญหาหรือแนวทางการพัฒนาบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้ ($\bar{X}$ = 3.03 S.D. = 0.577) และ ความสามารถในการวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาของการบริการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้ ($\bar{X}$ = 2.98 S.D. = 0.620)

ตาราง 15 ระดับศักยภาพการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จำแนกตาม ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับศักยภาพของผู้ตอบแบบสอบถามด้านทักษะในการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ S:Skill

องค์ประกอบระดับศักยภาพ	ค่าเฉลี่ย		ระดับ	ลำดับที่
	$\bar{X}$	S.D.		
2. ด้านทักษะในการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์				
2.1 มีทักษะการดำเนินกิจกรรมด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และใช้เทคนิควิธีการได้อย่างถูกต้อง				
(7) สามารถจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมกับการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ให้กับคนในพื้นที่ได้	3.18	0.844	ปานกลาง	4
(8) ใช้เทคนิคที่สำคัญเพื่อแก้ไขปัญหาหรือช่วยจัดการหรือดำเนินการกิจกรรมเพื่อส่งเสริมกิจกรรมการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ให้ กับคนในพื้นที่ได้	3.18	0.636	ปานกลาง	4
2.2 สามารถแนะนำหรือสนับสนุนให้ผู้เกี่ยวข้องสามารถดำเนินการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้				
(9) ให้คำแนะนำและชี้แนวทางให้ผู้อื่นดำเนินการในการบริหารการท่องเที่ยวในพื้นที่ได้	3.40	0.955	ปานกลาง	1

องค์ประกอบระดับศักยภาพ	ค่าเฉลี่ย		ระดับ	ลำดับที่
	$\bar{X}$	S.D.		
(10) ผลักดันและให้การสนับสนุนหรือจูงใจให้ผู้อื่นดำเนินการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้	3.38	0.807	ปานกลาง	2
2.3 สามารถออกแบบหรือพัฒนากลยุทธ์ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม				
(11) จัดทำและออกแบบแผนกลยุทธ์ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม	3.10	0.744	ปานกลาง	5
(12) นำเสนอแผนกลยุทธ์และวิธีการดำเนินการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้อย่างเหมาะสม	3.20	0.648	ปานกลาง	3
รวม	3.23	0.269	ปานกลาง	

จากตาราง 15 ด้านทักษะในการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ พบว่า ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานในด้านทักษะการบริหารจัดการการท่องเที่ยว หมู่บ้านหนองจิกสีโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.23$ S.D. = 0.269) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากไปน้อยได้ดังนี้ ทักษะในการให้คำแนะนำและชี้แนวทางให้ผู้อื่นดำเนินการในการบริหารการท่องเที่ยวในพื้นที่ได้ ($\bar{X} = 3.40$ S.D. = 0.955) รองลงมาคือ ทักษะในการผลักดันและให้การสนับสนุนหรือจูงใจให้ผู้อื่นดำเนินการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้ ($\bar{X} = 3.38$ S.D. = 0.807) ทักษะในการนำเสนอแผนกลยุทธ์และวิธีการดำเนินการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้อย่างเหมาะสม ($\bar{X} = 3.20$ S.D. = 0.648) ในลำดับที่ 4 มี 2 ทักษะที่มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ได้แก่ ทักษะในการใช้เทคนิคที่สำคัญเพื่อแก้ไขปัญหาหรือช่วยจัดการหรือดำเนินการกิจกรรมเพื่อส่งเสริมกิจกรรมการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ให้กับคนในพื้นที่ได้ ($\bar{X} = 3.18$ S.D. = 0.844) และทักษะในการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมกับการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ให้กับคนในพื้นที่ได้ ($\bar{X} = 3.18$ S.D. = 0.636) และ ทักษะในการจัดทำและออกแบบแผนกลยุทธ์ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม ($\bar{X} = 3.05$ S.D. = 0.639)

ตาราง 16 ระดับศักยภาพการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จำแนกตาม ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับศักยภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านทัศนคติต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ A: Attitude

องค์ประกอบระดับศักยภาพ	ค่าเฉลี่ย		ระดับ	ลำดับที่
	$\bar{X}$	S.D.		
3. ด้านทัศนคติต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์				
3.1 มีทัศนคติที่ดีต่อการบริการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้				
(13) บอกลักษณะของการมีทัศนคติที่ดีต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้	3.30	0.758	ปานกลาง	1
(14) ประเมินคุณลักษณะของการมีทัศนคติที่ดีต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้	3.05	0.714	ปานกลาง	3
3.2 มีความรู้ความเข้าใจในการสร้างทัศนคติที่ดีให้กับผู้อื่นในการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้				
(15) อธิบายวิธีการกระตุ้นเพื่อเสริมสร้างทัศนคติที่ดีต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้	2.93	0.656	ปานกลาง	5
(16) จัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างทัศนคติที่ดีให้กับผู้อื่นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้	3.08	0.656	ปานกลาง	2
3.3 สามารถพัฒนาการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ที่สอดคล้องกับสถานการณ์ได้				
(17) จัดทำและออกแบบแผนกลยุทธ์ในการพัฒนาและเสริมสร้างทัศนคติที่ดีในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้	3.05	0.714	ปานกลาง	3
(18) นำเสนอแผนกลยุทธ์และวิธีการในการส่งเสริมทัศนคติที่ดีของบุคลากรต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้	2.98	0.832	ปานกลาง	4
รวม	3.06	0.240	ปานกลาง	

จากตาราง 16 ด้านทัศนคติต่อการบริหารการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ พบว่า ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานในด้านทัศนคติต่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยว หมู่บ้านหนองจิกสีโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.06 S.D. = 0.240) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากไปน้อยได้ดังนี้ ความสามารถในการบอกลักษณะของการมีทัศนคติที่ดีต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้ ($\bar{X}$ = 3.30 S.D. = 0.758) รองลงมาคือ ความสามารถในการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างทัศนคติที่ดีให้กับผู้อื่นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้

($\bar{X}$ = 3.08 S.D. = 0.656) ในลำดับที่ 3 มี 2 รายการที่มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ได้แก่ ความสามารถในการจัดทำและออกแบบแผนกลยุทธ์ในการพัฒนาและเสริมสร้างทัศนคติที่ดีในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้ ($\bar{X}$ = 3.05 S.D. = 0.714) และความสามารถในการประเมินคุณลักษณะของการมีทัศนคติที่ดีต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้ ($\bar{X}$ = 3.50 S.D. = 0.714) ความสามารถในการนำเสนอแผนกลยุทธ์และวิธีการในการส่งเสริมทัศนคติที่ดีของบุคลากรต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้ ($\bar{X}$ = 2.98 S.D. = 0.832) และความสามารถในการอธิบายวิธีการกระตุ้นเพื่อเสริมสร้างทัศนคติที่ดีต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้ ($\bar{X}$ = 2.93 S.D. = 0.656)

ตาราง 17 ระดับศักยภาพการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จำแนกตาม ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับศักยภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านคุณลักษณะการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ A: Attribute

องค์ประกอบระดับศักยภาพ	ค่าเฉลี่ย		ระดับ	ลำดับที่
	$\bar{X}$	S.D.		
4. ด้านคุณลักษณะการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์				
(19) มีรูปแบบการท่องเที่ยวที่เพิ่มทักษะให้กับนักท่องเที่ยว	2.93	0.694	ปานกลาง	5
(20) มีรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีสินค้าหลักจากทักษะและประสบการณ์ด้านวัฒนธรรมที่เกิดจากการเข้าร่วมกิจกรรมท่องเที่ยว	3.13	0.723	ปานกลาง	3
(21) มีรูปแบบการท่องเที่ยวที่เปลี่ยนจากการขายทรัพยากรท่องเที่ยวเป็นประสบการณ์ท่องเที่ยว	3.20	0.723	ปานกลาง	2
(22) มีรูปแบบการท่องเที่ยวที่เป็นวัฒนธรรมประจำวันเพื่อสร้างการเรียนรู้ และสัมผัสท้องถิ่น พร้อมทั้งสร้างความเข้าใจท้องถิ่น	2.75	0.776	ปานกลาง	6
(23) มีรูปแบบการท่องเที่ยวที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกับชุมชนท้องถิ่น	2.98	0.733	ปานกลาง	4
(24) มีรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีความโดดเด่นด้านทรัพยากรท่องเที่ยวเพื่อสร้างเอกลักษณ์ให้กับแหล่งท่องเที่ยว	3.25	0.870	ปานกลาง	1
รวม	3.04	0.286	ปานกลาง	

จากตาราง 17 ด้านคุณลักษณะการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ พบว่า ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานในด้านคุณลักษณะในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ หมู่บ้านหนองจิกสี้อยโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.04 S.D. = 0.286) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากไปน้อยได้ดังนี้ คุณลักษณะในการนำเสนอโครงการและวิธีการดำเนินการในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้ ($\bar{X}$ = 3.25 S.D. = 0.870) รองลงมาคือ คุณลักษณะในการสามารถวิเคราะห์ SWOT ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้ ($\bar{X}$ = 3.20 S.D. = 0.723) คุณลักษณะในบอกความเชื่อมโยงขององค์ประกอบและปัจจัยต่างๆของการบริหารจัดการทางด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้ ($\bar{X}$ = 3.13 S.D. = 0.723) คุณลักษณะในการจัดทำแผนและกลยุทธ์ในการดำเนินการโครงการเพื่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้ ($\bar{X}$ = 2.98 S.D. = 0.733) คุณลักษณะในการบอกลักษณะองค์ประกอบภาพรวมและปัจจัยพื้นฐานของการบริหารจัดการทางด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้ ($\bar{X}$ = 2.93 S.D. = 0.694) และคุณลักษณะในการนำเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาด้านการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ ($\bar{X}$ = 2.75 S.D. = 0.776)

ตาราง 18 ระดับศักยภาพการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จำแนกตาม ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับศักยภาพของผู้ตอบแบบสอบถามด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ C: Creative Tourism

องค์ประกอบระดับศักยภาพ	ค่าเฉลี่ย		ระดับ	ลำดับที่
	$\bar{X}$	S.D.		
5. ด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์				
(25) นักท่องเที่ยวและเจ้าของบ้านมีความผูกพันระหว่างกัน	3.15	0.483	ปานกลาง	4
(26) นักท่องเที่ยวมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม	3.15	0.533	ปานกลาง	4
(27) นักท่องเที่ยวมีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งทางวัฒนธรรมของพื้นที่ท่องเที่ยว	3.23	0.862	ปานกลาง	3
(28) นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์การท่องเที่ยวจากการมีส่วนร่วม	3.38	1.005	ปานกลาง	1
(29) นักท่องเที่ยวมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน/ส่งผ่านส่งต่อประสบการณ์	2.95	0.504	ปานกลาง	6

องค์ประกอบระดับศักยภาพ	ค่าเฉลี่ย		ระดับ	ลำดับที่
	$\bar{X}$	S.D.		
(30) นักท่องเที่ยวเป็นผู้เข้าร่วมกิจกรรมมากกว่าเป็นผู้เข้าชม	3.25	1.006	ปานกลาง	2
(31) นักท่องเที่ยวมีโอกาสพัฒนาศักยภาพในการสร้างสรรค์ของตนเองและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	3.08	0.944	ปานกลาง	5
(32) นักท่องเที่ยวได้ความจริงแท้ทั้งในกระบวนการการผลิตและผลิตภัณฑ์จากประสบการณ์จริง	3.25	0.588	ปานกลาง	2
(33) นักท่องเที่ยวสามารถจดจำ ประทับใจและเข้าใจกิจกรรมชุมชน	2.95	0.932	ปานกลาง	6
(34) นักท่องเที่ยวมีการท่องเที่ยวแบบจำเพาะเจาะจงในพื้นที่ชุมชน	2.95	0.552	ปานกลาง	6
รวม	3.13	0.220	ปานกลาง	

จากตาราง 18 ด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ พบว่า ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานในด้านการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ หมู่บ้านหนองจิกสี่โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.13 S.D. = 0.220) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากไปน้อยได้ดังนี้ นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์การท่องเที่ยวจากการมีส่วนร่วม ($\bar{X}$ = 3.38 S.D. = 1.005) รองลงมาคือ นักท่องเที่ยวเป็นผู้เข้าร่วมกิจกรรมมากกว่าเป็นผู้เข้าชม ($\bar{X}$ = 3.25 S.D. = 1.006) และนักท่องเที่ยวได้ความจริงแท้ทั้งในกระบวนการการผลิตและผลิตภัณฑ์หรือประสบการณ์จริง ($\bar{X}$ = 3.25 S.D. = 0.588) นักท่องเที่ยวมีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งซึ่งทางวัฒนธรรมของพื้นที่ท่องเที่ยว ($\bar{X}$ = 3.23 S.D. = 0.862) ในลำดับที่ 4 มี 2 รายการที่มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ได้แก่ นักท่องเที่ยวและเจ้าของบ้านมีความผูกพันระหว่างกัน ($\bar{X}$ = 3.15 S.D. = 0.483) และนักท่องเที่ยวมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม ($\bar{X}$ = 3.15 S.D. = 0.533)) นักท่องเที่ยวมีโอกาสพัฒนาศักยภาพในการสร้างสรรค์ของตนเองและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ($\bar{X}$ = 3.08 S.D. = 0.944) ในลำดับสุดท้ายมี 3 รายการที่มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ได้แก่ นักท่องเที่ยวมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน/ส่งผ่านส่งต่อประสบการณ์ ($\bar{X}$ = 2.95 S.D. = 0.504) นักท่องเที่ยวสามารถจดจำ ประทับใจ เข้าใจ ($\bar{X}$ = 2.95 S.D. = 0.932) และนักท่องเที่ยวมีการจัดการท่องเที่ยวแบบเฉพาะเจาะจง ($\bar{X}$ = 2.95 S.D. = 0.5)

ข้อเสนอแนะแนวทางการสร้างศักยภาพให้กับชุมชนเพื่อพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ของผู้นำชุมชน ด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

ผลจากการศึกษาศักยภาพชุมชนเพื่อการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ทำให้ผู้วิจัยทราบองค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวโดยจำแนกใน 6 ประเด็น ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะระดับระดับศักยภาพการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ประกอบด้วย

1.1 ด้านการพัฒนาความรู้ของผู้นำชุมชน

1.1.1 ควรมีการจัดการประชุมและหาโอกาสไปดูงานศึกษาเพิ่มเติมในพื้นที่ตัวอย่างในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

1.1.2 จัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้ชุมชนที่มีการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อจะได้นำองค์ความรู้มาร่วมกันพัฒนาแก้ไขในส่วนที่ไม่ดี

1.1.3 ควรศึกษาดูงานสถานที่ที่ประสบความสำเร็จแล้วนำมาเป็นตัวอย่างแนวการพัฒนาเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยว

1.1.4 เข้าอบรมศึกษากับหน่วยงานที่เสริมสร้างศักยภาพให้แก่ผู้นำชุมชน

1.1.5 ผู้นำชุมชนให้ความร่วมมือและสนับสนุนกิจกรรมชุมชนเป็นอย่างดี

1.1.6 ควรเพิ่มองค์ความรู้ด้านการบริหารการจัดการท่องเที่ยวให้กับผู้นำชุมชน

1.1.7 มีโอกาสฝึกอบรมจากหลายๆแหล่งหน่วยงานพัฒนาชุมชน การศึกษานอกโรงเรียน ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ และสำนักงานเกษตรอำเภอ

1.1.8 จัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ อบรม ดูงาน ณ สถานที่ที่จัดให้มีการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์กับชุมชนอื่น

1.1.9 เชิญวิทยากรที่มีความรู้มาบรรยายชี้แนะ

1.1.10 แสวงหาความรู้ด้านการพัฒนาโปรแกรมการท่องเที่ยว

1.1.11 สร้างการรับรู้อย่างต่อเนื่อง

1.2 ด้านทักษะการทำงานของผู้นำชุมชน

1.2.1 ผู้นำต้องศึกษาหาความรู้ นำร่องและจริงจังในทุกฐานการเรียนรู้ต่างๆเพื่อสามารถพัฒนาแก้ไขปัญหาพร้อมกับทีมงาน

1.2.2 ควรประสานงานกับหน่วยงานของรัฐและเอกชน

1.2.3 ต้องวางแผนในการทำงานทุกขั้นตอนและต่อเนื่อง

1.2.4 การทำงานเป็นทีม แบ่งหน้าที่กันอย่างชัดเจน

1.2.5 พัฒนาทักษะการเล่าเรื่องการเป็นเจ้าบ้านที่ดี

- 1.3 ด้านเจตคติที่มีต่องานด้านการท่องเที่ยวของผู้นำชุมชน
  - 1.3.1 การสร้างงานสร้างรายได้ การขยายโอกาสยุคแห่งเทคโนโลยีที่ทันสมัยเพื่อสามารถดึงลูกค้ากลับมาหาเราได้ซ้ำ ๆ
  - 1.3.2 ให้คิดว่าแหล่งท่องเที่ยวคือแหล่งสร้างรายได้ของชาวบ้านทุกคนในชุมชน
  - 1.3.3 ต้องมีใจรักถิ่นกำเนิดเป็นหลัก
  - 1.3.4 เป็นกันเองกับทุกคนที่มาท่องเที่ยวสร้างทัศนคติที่ดี
2. ข้อเสนอแนะการยกระดับศักยภาพการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานเอกลักษณ์ชุมชนในเมืองรองภาคเหนือตอนล่าง 2 ประกอบด้วย
  - 2.1 ด้านการจัดการที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของคนท้องถิ่น
    - 2.1.1 ผู้นำต้องศึกษาหาความรู้หลายๆด้านมีการวางแผนและพร้อมปรับเปลี่ยนให้ทันยุคสมัยปัจจุบัน
    - 2.1.2 ผู้นำมีคุณภาพจิตอบรม จัดศึกษาดูงาน ส่งเสริมอาชีพที่เป็นรูปธรรมโดย
    - 2.1.3 ควรให้ผู้นำชุมชนได้รับความรู้และอบรมอย่างถูกต้องต่อเนื่องเมื่อนำไปพัฒนาอย่างยั่งยืน
    - 2.1.4 ต้องการให้มีหน่วยงานรัฐจัดสรรงบประมาณมาทำกิจกรรมตลอดทั้งปี
  - 2.2 ด้านการจัดการที่สร้างผลประโยชน์ให้ชุมชน
    - 2.2.1 คนในท้องถิ่นต้องประชุมประชาคมเป็นทีมเดียวกันทั้งหมด
    - 2.2.2 จัดให้มีการอบรมชาวบ้านให้เข้าใจและตระหนักถึงการมีส่วนร่วมนั้นก่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนเอง
    - 2.2.3 ใช้พลังความศรัทธาในตัวผู้นำ
    - 2.2.4 ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมพัฒนา ร่วมแก้ปัญหาสิ่งที่เกิดขึ้น
    - 2.2.5 มุ่งเน้นให้คนในชุมชนพัฒนาสู่การเป็นเจ้าของที่ดี
    - 2.2.6 จัดส่งชาวบ้านในชุมชนให้มีส่วนร่วมโดยการส่งไปอบรมหรือศึกษาดูงานเกี่ยวกับด้านการท่องเที่ยว
  - 2.3 ด้านมีการคำนึงสุขภาพและความปลอดภัย
    - 2.3.1 มีการบริหารจัดการแบ่งผลประโยชน์ให้ทั่วถึง คั้นกำไรให้ทุกคนภายในชุมชน พร้อมจัดสวัสดิการ กิจกรรมกีฬา สันทนาการและทุนการศึกษา
    - 2.3.2 มีการจัดการนำเสนอผลงานของชุมชน
    - 2.3.3 สร้างอาชีพให้คนภายในชุมชนมีงานและมีรายได้
    - 2.3.4 ให้คนภายในชุมชนมีส่วนร่วมและมีรายได้เป็นการตอบแทน
    - 2.3.5 สร้างสิ่งต่าง ๆ ในชุมชนเพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข

2.3.6 ชุมชนมีรายได้และกิจกรรมที่ตีร่วมกันอย่างชัดเจน

2.3.7 มีการจัดการขยะและสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน

2.3.8 จัดประชุมเพื่อชี้ให้คนภายในชุมชนเห็นถึงความสำคัญของผลประโยชน์ของชุมชนที่จะสามารถเป็นแหล่งรายได้ให้ชุมชน

2.4 ด้านกิจกรรมที่ไม่ทารุณสัตว์

2.4.1 จัดกิจกรรมสำรวจที่ไม่รบกวนสัตว์และให้อาหารสัตว์แทน เช่น กิจกรรมดูนก กิจกรรมให้อาหารปลา

2.4.2 สนับสนุนให้มีการจัดกิจกรรมที่ยกเว้นการทารุณกรรมสัตว์

2.4.3 ให้อาหารที่สะอาด ปราศจากเชื้อโรคและปล่อยให้สัตว์อยู่ตามธรรมชาติ เพียงแต่นำมารักษาเมื่อสัตว์มีอาการป่วย

2.4.4 ชุมชนโพธิ์ประทับช้างไม่สนับสนุนการทารุณกรรมสัตว์และเป็นแหล่งอนุรักษ์นกแก้วหลายสายพันธุ์

2.4.5 ควรมีกฎระเบียบการจัดการป่าไม้ที่ถูกต้อง

2.4.6 ควรไม่ให้มีการทารุณกรรมสัตว์ทุกชนิดมาใช้ในทางการค้าภายในชุมชนโดยชี้ให้คนภายในชุมชนตระหนักถึงโทษของการทารุณกรรมสัตว์

2.4.7 อนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ

ตอนที่ 1.2 ศึกษาบริบทเอกลักษณ์ชุมชนในเมืองรองของกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง 2 ในพื้นที่จังหวัดพิจิตร

จากการวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับชุมชน (Documentary Analysis) การสำรวจ (Survey) พื้นที่เบื้องต้น เพื่อทำความรู้จักชุมชนและพื้นที่เป้าหมาย พร้อมทำการชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัย โดยขอความร่วมมือจากองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อทำการสำรวจศึกษาสภาพแวดล้อม ข้อมูลทางกายภาพ ชีวภาพ ภูมิประเทศและภูมิสังคม ตลอดจนสภาพเศรษฐกิจ สังคม ลักษณะการทำเกษตร วัฒนธรรม จารีตประเพณี สภาพปัญหาและศึกษากิจกรรมทางสังคมที่เกิดขึ้นของชุมชน จะเห็นได้ว่ามีความสอดคล้องกับองค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนใน 6 องค์ประกอบ คือ (1) การจัดการเรียนรู้ของชุมชน (2) การรวมกลุ่มเป็นองค์กรของชุมชน (3) อัตลักษณ์ของชุมชน (4) การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติชุมชน (5) การจัดการท่องเที่ยว (6) การเป็นชุมชนที่มีเอกลักษณ์แบบพอเพียง สอดคล้องกับงานวิจัย*ณัฐกานต์ รุ่งเรือง(บทคัดย่อ) “องค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ส่งผลต่อแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และภูษ้องคำ ตำบลแก่งเค็ง อำเภอกุดข้าวปุ้น จังหวัดอุบลราชธานี”

ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสังเกตและเข้าถึงชุมชน โดยการสังเกตเป็นการสังเกตแบบมีส่วนร่วม เพื่อพบกับผู้นำท้องถิ่น โดยเลือกกลุ่มผู้นำท้องถิ่นในพื้นที่ชุมชน ได้แก่ผู้บริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ประชาชนและประชาชนทั่วไป จำนวน 5-10 คน โดยใช้การคัดเลือกแบบไม่เจาะจง และใช้การเชื่อมโยงลูกโซ่ตามความสะดวกเป็นสำคัญ ทำให้ได้ข้อมูลสถานการณ์ของชุมชนพื้นที่ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานเอกลักษณ์ชุมชนในเมืองรองของภาคเหนือตอนล่าง 2 ดังนี้

การวิเคราะห์การจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานเอกลักษณ์ชุมชนในเมืองรองของภาคเหนือตอนล่าง 2 ประกอบด้วย จังหวัดอุทัยธานี นครสวรรค์ กำแพงเพชร และพิจิตร ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 13 ต้องการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาของประชาชนไปสู่การปฏิบัติหน้าที่ระดับพื้นที่เป็นตัวตั้งและเสริมความเข้มแข็งให้กลไกบริหารจัดการเชิงพื้นที่ และขับเคลื่อนประเด็นการพัฒนาที่สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาภาค “ภาคเหนือ” พัฒนาภาคเหนือให้เป็น “ฐานเศรษฐกิจสร้างสรรค์มูลค่าสูง” ซึ่งประกอบด้วย

(1) การพัฒนาการท่องเที่ยวให้มีคุณภาพและความยั่งยืน มีธุรกิจบริการต่อเนื่องกับการท่องเที่ยวบริการสุขภาพและการศึกษาที่ได้มาตรฐาน รวมทั้งผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์ที่สร้างมูลค่าเพิ่มสูง

(2) พัฒนาประสิทธิภาพการผลิตทางการเกษตร และสร้างมูลค่าเพิ่มภายใต้แนวคิด เกษตรปลอดภัย และเกษตรอินทรีย์ ควบคู่กับการพัฒนาอุตสาหกรรมเกษตรแปรรูปให้มีความหลากหลายสอดคล้องกับความต้องการของตลาด

(3) พื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้คืนความอุดมสมบูรณ์สร้างความสมดุลแก่ระบบนิเวศ เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

(4) พัฒนาระบบการดูแลผู้สูงอายุรองรับการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุภาคเหนือที่เร็วกว่าระดับประเทศ 10 ปี

ตามวิสัยทัศน์การพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 2 “เป็นศูนย์กลางธุรกิจข้าว สินค้าเกษตรปลอดภัย การท่องเที่ยวธรรมชาติ และวัฒนธรรมล้ำค่าระดับประเทศ”

ประเด็นการพัฒนา

(1) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน กระบวนการผลิตข้าว และสินค้าเกษตรปลอดภัยที่ได้มาตรฐาน เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคทั้งในประเทศและต่างประเทศ

(2) ส่งเสริมการแปรรูป การตลาด และการกระจายสินค้าเกษตร เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มและสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน

(3) พัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวตามมาตรฐาน เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ

จุดเน้นการพัฒนา (Positioning) ได้แก่ ภาคการเกษตร และภาคการท่องเที่ยว ซึ่งศักยภาพและความโดดเด่นที่สำคัญ ประกอบด้วย

ภาคการเกษตร เป็นเมือง “อยู่ข้าวอยู่น้ำ” โดย “ข้าว” เป็นตัวจักรขับเคลื่อนเศรษฐกิจหลักของกลุ่มจังหวัด เป็นแหล่งผลิตข้าวที่สำคัญของประเทศมีพื้นที่เพาะปลูกข้าวนาปีประมาณ 4.82 ล้านไร่ ผลผลิตประมาณ 3.18 ล้านตัน ข้าวเปลือกเป็นอันดับ 1 ของประเทศ

ภาคการท่องเที่ยว โดดเด่นด้านวัฒนธรรมและธรรมชาติ วิถีชีวิต วิถีชุมชน ผู้คนมีความเป็นมิตร และมีแหล่งมรดกโลกทั้งด้านประวัติศาสตร์และเชิงนิเวศ ได้แก่ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง แหล่งมรดกโลกทางธรรมชาติ และอุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร

สำหรับการท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 2 มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ทั้งในเรื่องรายได้จากการท่องเที่ยวและจำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้น อาทิเช่น ข้อมูลปี 2560 มีจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งหมดจำนวน 4,128,298 คน รายได้จากการท่องเที่ยว จำนวนเงิน 7,684,99 ล้านบาท โดยจังหวัดที่มีนักท่องเที่ยวให้ความสนใจมากที่สุด คือจังหวัดนครสวรรค์ รองลงมาได้แก่ จังหวัดกำแพงเพชร จังหวัดพิจิตร และจังหวัดอุทัยธานี นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นชาวไทย และนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติบางส่วนมาจากยุโรป อเมริกา และจีน และอีกทั้งยังมีนักท่องเที่ยวที่มีแนวโน้มกระจายจากเมืองหลักของภาคเหนือ เช่น จังหวัดเชียงใหม่ สู่มืองรองมากขึ้นส่งผลให้มีการขยายตัวของรายได้การท่องเที่ยวในอัตราที่สูงขึ้น

แนวโน้มการพัฒนาการท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัดฯ อย่างยั่งยืนให้มีการขยายธุรกิจบริการให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์การเรียนรู้จากการเดินทางท่องเที่ยว และมีส่วนร่วมรักษาสังคมและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าสูงโดยมีประเด็นที่ควรให้ความสำคัญ คือ การพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวทั้งด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับการท่องเที่ยว และบุคลากรด้านการท่องเที่ยวแบบเป็นองค์กรรวม และเครือข่ายการท่องเที่ยว รวมถึงการพัฒนากระบวนการเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญในกลุ่มจังหวัดใกล้เคียงที่มีศักยภาพ เช่น อุทยาประวัติศาสตร์สุโขทัย ศรีสัชนาลัย กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 เป็นต้น

ตามนโยบายไทยนิยมยั่งยืน ภายใต้โครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ของกรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579) มีกรอบแนวคิด ด้านการสร้างความสามารถ ในการแข่งขัน ที่มุ่งเน้นการพัฒนาภาคการผลิตและบริการให้สามารถแข่งขันได้ เกิดความยั่งยืน ประชาชน มีคุณภาพชีวิต และมีรายได้ที่ดีขึ้น รวมทั้งแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ยุทธศาสตร์ที่ 3 การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขันได้อย่างยั่งยืน มีแนวทางเสริมสร้างขีด ความสามารถการแข่งขันในเชิงธุรกิจของภาคบริการ และพันธกิจกระทรวงมหาดไทย ข้อ 4. เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจฐานราก โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตลอดจนภารกิจอำนาจหน้าที่ของกรมการพัฒนาชุมชน ในการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และการมีส่วนร่วม ของประชาชน ส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนฐานรากให้มีความมั่นคงและมีเสถียรภาพ

คณะรัฐมนตรีมีมติ เมื่อวันที่ 16 มกราคม 2561 ให้ความเห็นชอบแนวทางการจัดทำงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติมประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 จำนวน 150,000 ล้านบาท โดยมีแนวทางการจัดทำ 3 แนวทาง ได้แก่

1) พัฒนาเศรษฐกิจฐานราก ยกกระดับสวัสดิการ ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพ สร้างโอกาสในอาชีพ และการจ้างงาน

2) พัฒนาเชิงพื้นที่ผ่านกระบวนการประชาคม การเข้าถึงแหล่งเงินทุน ในการพัฒนาอาชีพ และสร้างรายได้ในชุมชน สนับสนุนวิสาหกิจชุมชน และส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน เชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวในแต่ละท้องถิ่น

3) ปฏิรูปการโครงสร้างการผลิตภาคการเกษตรทั้งระบบ ควบคุมการสร้าง มูลค่าเพิ่มสินค้าทางการเกษตร และส่งเสริมการตลาดสมัยใหม่ ดังนั้น โอกาสในการสร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้ชุมชนตามแนวทางดังกล่าว จำเป็นต้องดำเนินการพัฒนาเชิงพื้นที่ผ่านกระบวนการประชาคมให้ชุมชน เข้าถึงแหล่งเงินทุนในการพัฒนาอาชีพและสร้างรายได้ในชุมชน ด้วยการสนับสนุนวิสาหกิจชุมชน และส่งเสริม การท่องเที่ยวชุมชน เชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวในแต่ละท้องถิ่น

ภูมิสังคมชุมชนในพื้นที่การจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในเมืองรองของภาคเหนือตอนล่าง 2

ผลการศึกษาและวิเคราะห์สภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานเอกลักษณ์ของเมืองรองในกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง 2 (SWOT Analysis) ผู้วิจัยได้เลือกพื้นที่ด้วยข้อจำกัดในสถานการณ์โควิด-19 และขนาดพื้นที่กลุ่มตัวอย่างได้เลือกแบบเจาะจงพื้นที่จังหวัดพิจิตร จาก 12 อำเภอ 35 ตำบล จำนวน 48 หมู่บ้านที่เข้าร่วม ภายใต้งบประมาณ 115,155,000 บาท ผู้วิจัยให้เจาะจงศึกษาใน 3 พื้นที่ที่ผ่านการประเมินคัดเลือกจากเกณฑ์การประเมินชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ของจังหวัดพิจิตร (*ข้อมูลจากพัฒนาชุมชนจังหวัดพิจิตร ปี 2562) ตามเป้าหมายมีการสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวของหมู่บ้านเพิ่มขึ้น 10% จำนวน 3 ชุมชน ได้แก่

- (1) บ้านเขาโล้น ตำบลเขาเจ็ดยักษ์ อำเภอทับคล้อ
- (2) บ้านโพธิ์ประทับช้าง ตำบลโพธิ์ประทับช้าง อำเภอโพธิ์ประทับช้าง
- (3) บ้านหนองจิกสี ตำบลแหลมรัง อำเภอบึงนาราง

หมู่บ้านที่ (1) บ้านเขาโล้น ตำบลเขาเจ็ดยักษ์ อำเภอทับคล้อ

การศึกษาบริบทพื้นที่ชุมชนบ้านเขาโล้น หมู่ 6 ตำบลเขาเจ็ดยักษ์ อำเภอทับคล้อ จังหวัดพิจิตร พบว่า อยู่ห่างจากถนนสายเอเชียทางหลวงหมายเลข 11 จากถนนแยกเข้าถึงหมู่บ้านระยะทาง 5 กิโลเมตร มีความเดิมที่บ้านเขาโล้นขึ้นอยู่กับหมู่ที่ 2 ตำบลหนองพยอม อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร โดยมีนายจันทร์ เย็นทะชิต ได้อพยพมาจากจังหวัดสระบุรีมาอยู่ที่บ้านหนองแก ตำบลหนองพยอมก่อน ต่อมาได้โยกย้ายมาอยู่บ้านเขาโล้นด้วยกันจำนวน 8 ครอบครัวเมื่อ พ.ศ. 2501 และได้

ปรึกษากันว่าจะตั้งชื่อบ้านอะไรดีเพราะเดิมทีบริเวณที่มาอาศัยอยู่เป็นเขาและมีป่าเพือกไม่มีต้นไม้ใหญ่ขึ้นเลย พอถึงหน้าแล้งไฟป่าไหม้ป่าเพือก บนเขาจนโล่งเตียน จึงได้ตั้งชื่อ **หมู่บ้านว่าบ้านเขาโล้น** ซึ่งนายจันทร์ เย็นทะชิตเป็นต้นตระกูลของชาวเขาโล้นได้เข้ามาเผาถ่านขายและเข้ามาจับจองที่ดินทำกิน ซึ่งได้มีผู้คนเข้าอพยพมาอยู่มากขึ้นจากสระบุรี และอยุธยา ปัจจุบันมีประชากรจำนวน 569 คน เพศชาย 269 คน เพศหญิง 273 คน อาชีพส่วนใหญ่ ทำนา ทำสวน และรับจ้างทั่วไป มีพื้นที่ด้านเกษตรกรรมจำนวน 3474ไร่ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน มีแหล่งน้ำธรรมชาติ 1 แหล่ง คือคลองน้ำที่ติดต่อกัน หมู่ 2 บ้านหนองพยอม ดูและใช้ระบบน้ำประปาในหมู่บ้าน มีถนนผ่านในหมู่บ้านเป็นถนนคอนกรีต จำนวน 2 สาย และถนนลูกรังไปยังพื้นที่เกษตร มีการจัดตั้งกลุ่มกองทุนจำนวน .4 กลุ่ม มีการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนจำนวน . 2 กลุ่ม บ้านเรือนส่วนใหญ่ตั้งอยู่ติดต่อกัน และอยู่ในพื้นที่สวนไร่นาของตนเอง ในชุมชนมีวัด 1 แห่ง ชื่อวัดเขาโล้น และโรงเรียนประถมศึกษา 1 แห่ง ชื่อ โรงเรียนบ้านเขาโล้น เปิดสอนตั้งแต่ป.1 ถึง ป.6 การเดินทางส่วนใหญ่เป็นรถยนต์ส่วนตัวและรถรับจ้าง

ภาพ 6 แผนที่ชุมชนบ้านเขาโล้นจากถนนสายเอเชียทางหลวงหมายเลข 11

ภูมิหลังและพัฒนาการ

จากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการทำงานพัฒนาชุมชนบ้านเขาโล้น ได้ความว่าในอดีตผู้นำเกิดจากผู้ที่ชาวบ้านให้การยกย่องนับถือได้รับการยอมรับ ซึ่งเป็นผู้นำที่มีบารมีช่วยเหลือชาวบ้านได้ในการประกอบอาชีพจึงได้ชักชวนกันมาตั้งถิ่นฐานที่บ้านเขาโล้น ด้วยการแยกจากหมู่ที่ 2 ตำบลหนองพยอม โดยมีครอบครัวที่อพยพมา 8 ครอบครัว ได้มีการแต่งตั้งผู้นำอย่างเป็นทางการ ดังนี้

ผู้ใหญ่บ้านคนแรก คือ นายแยม เกาบัว ปฏิบัติหน้าที่ระหว่างปี พ.ศ.2514 ถึง พ.ศ 2525 มีการพัฒนาหมู่บ้าน ประกอบด้วย จัดตั้งหมู่บ้านแยกกับอำเภอทับคล้อ

ผู้ใหญ่บ้านคนที่สอง คือ นายจรูญ ปฏิบัติหน้าที่ระหว่างปี พ.ศ 2525 ถึง พ.ศ 2536 มีการพัฒนาหมู่บ้าน ประกอบด้วย มีถนนลูกรังเข้าหมู่บ้าน มีระบบไฟฟ้า สร้างศาลาพักผ่อน หน้าโรงเรียน และสะพานไม้

ผู้ใหญ่บ้านคนที่สาม คือ นายบุญเลื่อน ปฏิบัติหน้าที่ระหว่างปี พ.ศ 2536 ถึง พ.ศ. 2562 มีการพัฒนาหมู่บ้าน ประกอบด้วย มีการอบรม(รศทป) ร่วมกับหมู่บ้านอื่น จำนวน 100 คน 4 วัน 5 คืน มีถนนคอนกรีต มีระบบประปา (น้ำดิน+ถังสูง) มีระบบโทรศัพท์ ชุดลอกคลอง ม่วงผ่านหมู่บ้าน 1 สาย และ อาคารอเนกประสงค์หมู่บ้าน

ระดับความคิด ความเชื่อ และการสืบทอดภาวะผู้นำ

ผู้ใหญ่บ้านเขาไถ่คนปัจจุบัน ได้ให้ข้อมูลว่า “การเป็นผู้นำชุมชนเริ่มจากการเป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านได้เข้ามีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านตามโครงการของภาครัฐหลายโครงการแต่โครงการที่เห็นเป็นรูปธรรมคือ การจัดการป่าชุมชนบ้านเขาไถ่ ที่ทำให้มีการพัฒนาทีมงานป่าชุมชนในการรักษาทรัพยากรป่าชุมชนเพื่อเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่หล่อเลี้ยงคนในชุมชนจนให้มีการทำฝายชะลอน้ำ ที่ทำให้กักเก็บน้ำไว้ได้นาน การทำระบบน้ำใต้ดินในจุดที่สำคัญของหมู่บ้านที่มีน้ำขังจากฝนตก ทำให้มีระบบธนาคารน้ำใต้ดิน ปัจจุบันชุมชนบ้านเขาไถ่ได้มีการจัดตั้งกลุ่ม วิสาหกิจชุมชน 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผลิตปุ๋ย และกลุ่มธนาคารต้นไม้ ซึ่งในอนาคตกลุ่มธนาคารต้นไม้สามารถดำเนินงานต่อในรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวชุมชนซึ่งได้ดำเนินการมาได้ต่อเนื่องตั้งแต่เข้าร่วมพัฒนาหมู่บ้านชุมชนท่องเที่ยววันวิถี ที่ได้รับการสนับสนุนจากพัฒนาชุมชนด้านงบประมาณ และการพัฒนาทีมงานให้สามารถพัฒนานวัตกรรมสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวทำให้ชุมชนมีวิธีการหารายได้เพิ่มขึ้น” และจากการศึกษาพบว่า ผู้นำชุมชนมีฐานครอบครัวจากภรรยาที่เป็นเครือข่ายที่นำหน้าทำให้มีระบบเครือข่ายในการสนับสนุนการทำงานและผลักดันการปฏิบัติหน้าที่ของผู้นำแบบเป็นทางการได้เป็นอย่างดี

ความรู้ ความสามารถและประสบการณ์

ผลจากการศึกษาด้านความรู้ความสามารถของกลุ่มผู้นำชุมชนด้วยการสอบถามและสัมภาษณ์ กล่าวได้ว่าผู้นำชุมชนโดยมีตำแหน่ง ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านส่วนใหญ่จบการศึกษาสูงกว่ามัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 ได้รับความรู้จากการเข้าสู่การทำงานจิตอาสา การเข้ากลุ่มองค์กรชุมชนที่ได้รับการพัฒนาจากหน่วยงานภาครัฐ และมีการทำงานจากระบบเครือข่ายที่ทำหน้าที่พัฒนากลุ่มต่างๆ จนสำเร็จโดยเกิดการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติงานอย่างน้อย 3 ปีขึ้นไป และได้รับการยอมรับจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

จากการสำรวจสภาพแวดล้อมและศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน บ้านเขาไถ่น คณะผู้ศึกษาได้ร่วมสนทนากลุ่มภายใต้กรอบการวิเคราะห์ (SWOT Analysis) ประกอบด้วย สภาพแวดล้อมภายใน จุดแข็ง(Strengths) จุดอ่อน (Weaknesses) และสภาพแวดล้อมภายนอก โอกาส (Opportunities) อุปสรรค (Threats) มีผลการศึกษาดังตาราง 20

ตาราง 20 วิเคราะห์ (SWOT Analysis) ศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน พื้นที่ชุมชนบ้านเขาไถ่น

<p>จุดแข็ง (Strengths)</p> <p>1.1 มีความชำนาญในการประกอบอาชีพภาคเกษตร</p> <p>1.2 มีความสามัคคี ในแต่ละชุมชน</p> <p>1.3 มีผู้นำที่เข้มแข็ง/ มีความพยายามในการที่จะพัฒนาชุมชน</p> <p>1.4 ไม่มีอาชญากรรม/ยาเสพติด</p> <p>1.5 เป็นแหล่งผลิตข้าวพื้นเมืองคุณภาพสูง/เหมาะสม</p> <p>1.6 มีเส้นทางการคมนาคม ติดต่อกับเมืองใหญ่ ๆ ให้สะดวก</p> <p>1.7 สุขภาพของประชาชน แข็งแรงไม่มีโรคติดต่อ</p> <p>1.8 มีเครื่องมือพร้อมในการทำการเกษตร</p> <p>1.9 มีการส่งเสริมให้เยาวชนเล่นกีฬา</p>	<p>จุดอ่อน (Weaknesses)</p> <p>2.1 เขตพื้นที่แล้งซ้ำซาก</p> <p>2.2 ขาดแคลน แหล่งน้ำ ระบบการส่งน้ำชลประทาน</p> <p>2.3 ต้นทุนการผลิตภาคเกษตรสูง</p> <p>2.4 ราคาผลผลิตตกต่ำ</p> <p>2.5 ราคาผลผลิต กำหนดโดยพ่อค้า/ การประกันราคาไม่ได้ผล</p> <p>2.6 ภาระหนี้สินมากเกินไป ความสามารถใช้คืน</p> <p>2.7 ขาดทุนหมุนเวียน การประกอบอาชีพ</p> <p>2.8 ขาดความรู้เทคนิค การทำอาชีพเสริม</p> <p>2.9 พื้นที่ทำการเกษตรได้ครั้งเดียว/แห้งแล้งมากในฤดูแล้ง</p> <p>2.10 ขาดน้ำบริโภคที่สะอาด</p> <p>2.11 การใช้สารเคมีมาก ในภาคการเกษตร</p> <p>2.12 ดินขาดคุณภาพ ต้องใช้ปุ๋ยสูงมากในการทำการเกษตร</p> <p>2.13 ขาดตลาดกลางรองรับภาคการเกษตร</p> <p>2.14 ปลูกพืชเชิงเดี่ยว</p> <p>2.15 ผู้สูงอายุในชุมชนมีมาก</p>
<p>โอกาส (Opportunities)</p> <p>3.1 นโยบายของจังหวัด ดินแดนแห่งการปลูกข้าวของประเทศ</p> <p>3.2 นโยบายการแก้ไขปัญหาสังคมและความยากจนของรัฐบาล</p> <p>3.3 นโยบายและกระแสสังคม การต่อต้านยาเสพติด</p> <p>3.4 กระแสความต้องการ การบริโภคข้าวปลอดสารพิษของสังคม</p>	<p>อุปสรรค (Threats)</p> <p>4.1 ความเสี่ยงการลงทุนภาคเกษตร ราคาต้นทุนสูงไม่คุ้มราคาขาย</p> <p>4.2 ปัญหาภัยแล้ง แล้งซ้ำซาก น้ำท่วม ไม่มีความแน่นอน/เสี่ยงทุกปี</p> <p>4.3 เกษตรกรขาดความรู้ เทคนิค ทักษะ ในการทำการเกษตรเชิงธุรกิจ การตลาดครบวงจร</p> <p>4.4 การส่งเสริมภาครัฐ ขาดข้อมูลเชิงรุก ล้มเหลวตลอดทุกกิจกรรมที่ส่งเสริม</p> <p>4.5 ขาดเทคโนโลยีที่เหมาะสม การพัฒนาที่ไม่เป็นระบบ และต่อเนื่อง</p> <p>4.6 งบประมาณการพัฒนามีไม่พอเพียง</p>
<p style="text-align: center;">ข้อสรุปชุมชนบ้านเขาไถ่น มีความต้องการพัฒนาประเด็นสำคัญ ดังนี้</p> <p>1) ความเสี่ยงการลงทุนภาคเกษตร ราคาต้นทุนสูงไม่คุ้มราคาขาย</p> <p>2) ปัญหาภัยแล้ง แล้งซ้ำซาก น้ำท่วม ไม่มีความแน่นอน/เสี่ยงทุกปี</p> <p>3) เกษตรกรขาดความรู้ เทคนิค ทักษะ ในการทำการเกษตรเชิงธุรกิจและการตลาดครบวงจร</p> <p>4) การส่งเสริมภาครัฐ ขาดข้อมูลเชิงรุก ล้มเหลวตลอดทุกกิจกรรมที่ส่งเสริม</p> <p>5) ขาดเทคโนโลยีที่เหมาะสม การพัฒนาที่ไม่เป็นระบบ และต่อเนื่อง</p>	

หมู่บ้านที่ (2) บ้านโพธิ์ประทับช้าง ตำบลโพธิ์ประทับช้าง อำเภอโพธิ์ประทับช้าง บริบทของพื้นที่บ้านโพธิ์ประทับช้าง

การศึกษาบริบทพื้นที่ชุมชนบ้านโพธิ์ประทับช้างใช้พื้นที่ หมู่ 3 บ้านโพธิ์ประทับช้างเป็นชื่อของตำบลและวัด ซึ่งเกี่ยวข้องกับความเป็นมาของสมเด็จพระเจ้าเสือหลวงสรศักดิ์ ซึ่งประสูติที่ตำบลโพธิ์ประทับช้าง แล้วนำรกไปฝังไว้ใต้ต้นมะเดื่อ จึงเป็นเหตุให้พระองค์มีพระนามว่า “เจ้าเสือ” มีพื้นที่ทั้งหมด 2,975 ไร่ หรือ 4.76 ตารางกิโลเมตร และพื้นที่หมู่ 9 บ้านปากกระช่อง ตำบลโพธิ์ประทับช้าง อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร เนื่องจากเป็นชุมชนที่แยกมาจากหมู่ที่ 3 เนื่องจากการที่หมู่บ้านถือว่าเป็นช่องทางที่จะผ่านเข้าเขตตำบลโพธิ์ประทับช้างจากทางด้านตำบลดงกลาง อำเภอเมือง ประชากรบ้านปากกระช่องเป็นคนพื้นเมืองดั้งเดิม ลักษณะการตั้งบ้านเรือนของชาวบ้านปากกระช่องจะตั้งบ้านเรือนอยู่บริเวณริมถนนที่ผ่านหมู่บ้าน พื้นที่ทั้งหมด 3,150 ไร่ หรือ 5.04 ตารางกิโลเมตร พบว่า อยู่ห่างจากถนนสายเอเชียทางหลวงหมายเลข 117 จากถนนแยกเข้าถึงหมู่บ้านระยะทาง 21 . กิโลเมตร มีความเดิมที่บ้านโพธิ์ประทับช้างว่านายโชติ นาป้อม เป็นกำนันแยกหมู่ 9 จากหมู่ 3 เป็นคนก่อตั้ง ม. 3 หมู่ 9 แยกออกจาก ม. 3 ชื่อบ้านปากกระช่อง ผู้ใหญ่บ้านคนแรกชื่อ ผู้ใหญ่ ทวีป ชาละวันผู้ใหญ่บ้านคนที่สอง ผู้ใหญ่เวียง มั่นชิมา ผู้ใหญ่บ้านคนที่สาม ผู้ใหญ่พิทักษ์ชัย คลังเพชร สมัยแรกเป็น 5 ปี สมัยสองเป็น 11 ปี และผู้ใหญ่บ้านคนที่สี่ปัจจุบัน ผู้ใหญ่พัฒนาวัฒน์ คลังเพชร คนปัจจุบัน ย้ายมาจาก ม.7 หนองต้นไทร

ภาพ 7 แผนที่ชุมชนบ้านโพธิ์ประทับช้างจากถนนสายเอเชียทางหลวงหมายเลข 117

ภูมิหลังและพัฒนาการ

จากการสัมภาษณ์ทีมผู้นำชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการทำงานพัฒนาชุมชนบ้านโพธิ์ประทับช้าง ได้ความว่าในอดีตผู้นำเกิดจากผู้ที่ชาวบ้านให้การยกย่องนับถือได้รับการยอมรับ ซึ่งเป็นผู้นำที่มีบารมีช่วยเหลือชาวบ้านได้ในการประกอบอาชีพจึงได้ชักชวนกันมาตั้งถิ่นฐานที่บ้านโพธิ์ประทับช้าง ซึ่งกำหนดเป็นผู้แยกหมู่ 9 และหมู่ที่ 3 พื้นที่สองฝั่งถนนวัดโพธิ์ประทับช้าง นายพัฒนวัฒน์ คลังเพชร ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 9 รองประธานชุมชนบ้านโพธิ์ประทับช้าง ได้มีการพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปผลิตภัณฑ์ส้มโอบ้านโพธิ์ประทับช้างจนเป็นของฝากที่ขึ้นชื่อระดับจังหวัดพิจิตร และกลุ่มท่องเที่ยวเชิงเกษตรในการนำเสนอการท่องเที่ยวสวนส้มโอท่าข่อยซึ่งเป็นเส้นทางท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่เข้าร่วมกับสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (นครสวรรค์) และท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดพิจิตร

ระดับความคิด ความเชื่อ และการสืบทอดภาวะผู้นำ

ประธานกลุ่มจัดการท่องเที่ยวบ้านโพธิ์ประทับช้าง คนปัจจุบัน ได้ให้ข้อมูลว่า “การเป็นผู้นำในการดำเนินงานเริ่มจากกิจกรรมร่วางของชุมชนที่มีการประสานจากพัฒนาชุมชนในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ที่มีวัดโพธิ์ประทับช้างเป็นจุดศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมของชุมชนทั้งด้านการท่องเที่ยว งานวัฒนธรรมประเพณี ซึ่งทำให้มีการอนุรักษ์การดำเนินวิถีชีวิตของคนในชุมชน ทั้งด้านอาหาร วัฒนธรรม ประเพณี และมีพื้นที่การทำงานร่วมกัน จุดเด่น คือ ดำเนิน พระเจ้าเสือที่มีการจัดกิจกรรมทุกปี และการค้นพบทรัพยากรท่องเที่ยวชมหิ้งห้อยวัดโพธิ์ประทับช้างที่มีการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐจัดกิจกรรมให้แก่ชุมชนทำให้กลุ่มแม่บ้านมีรายได้ และรู้จักการทำงานร่วมกันในด้านการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน พร้อมทั้งเมื่อมีการสนับสนุนจากพัฒนาชุมชนในการพัฒนาความรู้ด้านชุมชนวิถีทำให้ชุมชนได้พัฒนาศักยภาพการจัดการจนได้นำเสนอเรื่องราวที่เป็นวัฒนธรรม พร้อมทั้งทรัพยากรที่มีได้เข้ารอบชิงชนะเลิศหมู่บ้านวิถีตัวอย่าง ด้วยทุนวัฒนธรรมทำให้ชุมชนไปต่อไม่มีเอกลักษณ์ด้านวัฒนธรรมวัดโพธิ์ประทับช้างที่อาศัยตำนานพระเจ้าเสือ พร้อมด้วยการนำเสนอทรัพยากรชุมชนที่เป็น “ส้มโอท่าข่อยมาทำเป็นอาหารพื้นถิ่น” ทำให้ได้รับการยอมรับจากคณะกรรมการ ได้ความประทับใจจากนักท่องเที่ยวที่มาแล้วบอกต่อกันได้ “ซ้อปชิมแซะ” ซึ่งได้รับนักท่องเที่ยวได้ทั้งปีด้วยกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรสวนส้มโอท่าข่อยที่ใครมาเที่ยวพิจิตรต้องมาแวะชิมรส พร้อมเรียนรู้ตำนานประวัติศาสตร์ของพระเจ้าเสือ ไหว้หลวงพ่โต และซื้อของฝากจากกลุ่มแม่บ้านแปรรูปส้มโอ บ้านโพธิ์ประทับช้าง ซึ่งทำให้ชุมชนมีรายได้ทั้งปี ถึงแม้ว่าในสถานการณ์โควิดปี 2563-2564 จะมีนักท่องเที่ยวเข้ามาน้อย แต่ชุมชนยังสามารถมีรายได้จากการแปรรูปผลิตภัณฑ์ชุมชนในกลุ่มวิสาหกิจแม่บ้านโพธิ์ประทับช้างที่มีการขายผ่านเพจ และ เฟสบุ๊คอย่างต่อเนื่อง

ความรู้ ความสามารถและประสบการณ์

ผลจากการศึกษาด้านความรู้ความสามารถของกลุ่มผู้นำชุมชนด้วยการสอบถามและสัมภาษณ์ กล่าวได้ว่าผู้นำชุมชนโดยมีตำแหน่ง ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านส่วนใหญ่จบการศึกษาสูงกว่ามัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 ได้รับความรู้จากการเข้าสู่การทำงานจิตอาสา การเข้ากลุ่มองค์กรชุมชนที่ได้รับการพัฒนาจากหน่วยงานภาครัฐ และมีการทำงานจากระบบเครือข่ายที่ทำหน้าที่พัฒนากลุ่มต่างๆ จนสำเร็จโดยเกิดการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติงานอย่างน้อย 3 ปีขึ้นไป และได้รับการยอมรับจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่นจากกรมการปกครองระดับอำเภอ เป็นต้น

จากการสำรวจสภาพแวดล้อมและศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน บ้านโพธิ์ประทับช้าง คณะผู้ศึกษาได้ร่วมสนทนากลุ่มภายใต้กรอบการวิเคราะห์ (SWOT Analysis) ประกอบด้วยสภาพแวดล้อมภายใน จุดแข็ง(Strengths) จุดอ่อน (Weaknesses) และสภาพแวดล้อมภายนอก โอกาส(Opportunities) อุปสรรค (Threats) มีผลการศึกษาดังตาราง 21

ตาราง 21 วิเคราะห์ (SWOT Analysis) ศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน พื้นที่ชุมชน
บ้านโพธิ์ประทับช้าง

<p>จุดแข็ง (Strengths: S)</p> <p>1.1 มีต้นทุนทรัพยากรธรรมชาติ แม่น้ำ 2 สายที่ผ่านชุมชนคือ แม่น้ำยมและแม่น้ำพิจิตร</p> <p>1.2 มีกองทุนหมู่บ้านเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียน สำหรับสร้างงานสร้างรายได้</p> <p>1.3 มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาความรู้เพื่อสนับสนุนการแปรรูปสินค้าการเกษตร กลุ่มส้มโอ</p> <p>1.4 ประชาชนให้ความสำคัญอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงาม มีการสืบสานประเพณีบวงสรวงดวงพระวิญญาณพระเจ้าเสือ</p> <p>1.5 มีเกษตรกรที่เป็นภูมิปัญญาชุมชนให้ความรู้ในการผลิตเกษตรปลอดภัย</p>	<p>จุดอ่อน (Weaknesses)</p> <p>2.1 ปัญหาด้านราคาพืชผลทางการเกษตรตกต่ำ</p> <p>2.2 ไม่มีตลาดกลางของชุมชนในการรับส่งสินค้า และจัดการผลผลิตทางการเกษตรจำหน่ายสินค้าต่อพ่อค้าคนกลาง</p> <p>2.3 เกษตรกรรายได้ไม่เพียงพอต่อต้นทุนการผลิต</p> <p>2.4 ประชากรไม่ให้ความสำคัญกับการศึกษาไม่เรียนต่อระดับสูง</p> <p>2.5 ปัญหาการรับรู้ข่าวสารของประชาชนไม่ทั่วถึง</p> <p>2.6 เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้ปุ๋ยเคมีและยาปราบศัตรูพืชในการทำการเกษตรทำให้ต้นทุนสูง</p>
<p>โอกาส(Opportunities)</p> <p>3.1 นโยบายด้านเศรษฐกิจของรัฐบาล ยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เศรษฐกิจฐานราก</p> <p>3.2 นโยบายสังคมเน้นความเข้มแข็งครอบครัว ชุมชน และท้องถิ่น</p> <p>3.3 กระแสความต้องการบริโภคตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง</p>	<p>อุปสรรค(Threats)</p> <p>4.1 ต้นทุนการผลิตทางการเกษตรมีราคาสูง แต่ผลผลิตต่ำและไม่สามารถกำหนดราคาได้</p> <p>4.2 ส่วนราชการในพื้นที่ยังขาดการบูรณาการ เนื่องจากต้องปฏิบัติงานตามผลสัมฤทธิ์ของหน่วยงาน</p> <p>4.3 กลไกทางการตลาดของสินค้าทางการเกษตร</p> <p>4.4 การเข้ามาขององค์กร/กลุ่มเครือข่ายภายนอกเพื่อพัฒนาชุมชน</p> <p>4.5 การเลือกตั้งเป็นตัวสร้างปัญหาของความแตกแยกของกลุ่มคนในหมู่บ้านตามมา</p> <p>4.6 การดำเนินงานตามนโยบายของรัฐมีความไม่ต่อเนื่อง และมีการเปลี่ยนแปลงไม่แน่นอน</p>
<p>ข้อสรุปชุมชนบ้านโพธิ์ประทับช้าง มีความต้องการพัฒนาประเด็นสำคัญ ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) การเกษตรตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ลดต้นทุนการผลิตและเพิ่มรายได้แก่ประชาชน 2) การแปรรูปผลผลิตให้ชุมชนเกิดผลิตภัณฑ์ด้านนวัตกรรมที่หลากหลายสู่ตลาดสากล 3) ส่งเสริมการท่องเที่ยวของตำบลที่อนุรักษ์ประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น 	

หมู่บ้านที่ (3) บ้านหนองจิกสี ตำบลแหลมรัง อำเภอบึงนาราง

หมู่บ้านหนองจิกสี เดิมชื่อ หนองจกรสี เหตุที่ชื่อนี้เพราะว่าบริเวณที่ผู้คนอพยพมาอยู่มีหนองน้ำ และมีป่าไม้ไผ่ขึ้นอยู่เป็นจำนวนมาก และมีผู้คนมาตัดไม้ไผ่เพื่อนำไปจักเป็นดอกเพื่อสานเครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ และบริเวณที่มีผู้อาศัยอยู่มีต้นไม้ใหญ่หลายชนิดขึ้นอยู่เต็มบริเวณและมีสัตว์ป่าหลายชนิด เช่น ช้าง เสือ ลิง ไก่ป่า หมูป่า เป็นจำนวนมาก และต่อมาได้มีผู้คนอพยพมาตามอีกหลายครอบครัว เพื่อทำการเกษตรทำให้มีผู้คนมากขึ้น บ้านหนองจิกสีเดิมเป็นหมู่บ้านที่ 3 ตำบลแหลมรัง

อำเภอโพทะเล จังหวัดพิจิตร ต่อมานายวิรัช แยมคำ ผู้ใหญ่บ้าน ได้ประชุมคนในหมู่บ้านพร้อมใจกันให้จัดตั้งหมู่บ้านใหม่ ส่งเรื่องเสนออำเภอพิจารณาจัดตั้งหมู่บ้านปีพ.ศ. 2538 ผู้ใหญ่บ้านคนแรก คือ นาย ไสว รอดสงค์ ดำรงตำแหน่ง 10 ปี ตั้งแต่ ปี 2538 ถึง 2548 คนที่ 2 คือ นายบุญส่ง ฉิมคง เป็นคนตะพานหิน มีบุตร จำนวน 2 คน ดำรงตำแหน่ง 3 ปี ตั้งแต่ ปี 2548 ถึง 2550 และต่อมาได้รับตำแหน่งเป็นกำนัน ดำรงตำแหน่งตั้งแต่ ปี 2550 จนถึงปัจจุบันได้รับการประกาศจัดตั้งเป็นหมู่บ้านหนองจิกสี หมู่ที่ 9 ตำบลแหลมรัง อำเภอพิจิตร จังหวัดพิจิตร บ้านหนองจิกสี เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงมีชีวิตที่เรียบง่าย มีความผูกพันช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกัน จิตใจใฝ่ธรรมะและโอบอ้อมอารี และประชากรทุกคนทุกครัวเรือนทุกเพศทุกวัยมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชุมชนให้เป็นแหล่งเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวชุมชน

ภาพ 8 แผนที่ชุมชนบ้านหนองจิกสีจากถนนสายเอเชียทางหลวงหมายเลข 113

ภูมิหลังและพัฒนาการ

จากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการทำงานพัฒนาชุมชนบ้านหนองจิกสี ได้ความว่าในอดีตผู้นำเกิดจากผู้ซึ่งชาวบ้านให้การยกย่องนับถือได้รับการยอมรับ ซึ่งเป็นผู้นำที่ทำหน้าที่เป็นแกนนำในการการประกอบอาชีพด้านการปลูกผักหมุนเวียนตลอดทั้งปี สร้างรายได้ให้ชุมชนมีรายได้จนสามารถพึ่งพาตนเองได้ ทำให้มีการแยกหมู่บ้านจากหมู่ 3 มาเป็นหมู่ที่ 9 ซึ่งเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงมีชีวิตที่เรียบง่าย มีความผูกพันช่วยเหลือกัน จิตใจใฝ่ธรรมะและโอบอ้อมอารี และประชากรทุกคน ทุกครัวเรือนทุกเพศทุกวัยต่างมีส่วนร่วมเี่ยวการบริหารจัดการชุมชนให้เป็นแหล่ง

ท่องเที่ยวด้านเกษตรพอเพียงเข้าชมการปลูกผักหมุนเวียน เช่น โรงเมล่อน การปลูกผักปลอดสารพิษ และการเพาะกล้าต้นไม้ เป็นต้น พร้อมทั้งมีการแปรรูปผลิตภัณฑ์การเกษตรที่แตกต่างจากชุมชนอื่น เช่น ก๋วยเตี๋ยวกรอบแก้ว จนทำให้สามารถตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนด้านเกษตรแปรรูปได้ทำให้ชุมชนสร้างรายได้ และทำการตลาดได้ตลอดทั้งปี

ระดับความคิด ความเชื่อ และการสืบทอดภาวะผู้นำ

ประธานกลุ่มจัดการท่องเที่ยวบ้านหนองจิกสี คนปัจจุบัน ได้ให้ข้อมูลว่า “การเป็นผู้นำชุมชนเริ่มจากการเป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านได้เข้ามีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านตามโครงการของภาครัฐหลายโครงการแต่โครงการที่เห็นเป็นรูปธรรมคือ ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง บ้านหนองจิกสี หมู่ที่ 9 มีแหล่งศึกษาเรียนรู้การน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของพ่อหลวงรัชกาลที่ 9 มาปรับใช้ในการดำรงชีวิต ฐานการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง พร้อมทั้งทีมงานได้ผ่านการอบรมนักร้องเรื่องชุมชนทำให้พัฒนาความรู้ความสามารถในการใช้ทักษะการเล่าเรื่องและการใช้ภาษาในการนำเสนอได้อย่างถูกต้องเหมาะสม และประทับใจแก่นักท่องเที่ยว โดยมุ่งสร้างคนสามวัยสู่นักเล่าเรื่องชุมชนที่สามารถนำเสนอและถ่ายทอดเรื่องราวชุมชน และสถานที่ท่องเที่ยวในชุมชน โดยใช้หลักการมีส่วนร่วม เช่น นักเล่าเรื่องวัยเก๋า เข้าใจรากเหง้า เล่าขานตำนานชุมชน นักเล่าเรื่องวัยผู้ใหญ่ เล่าเรื่องวิถีชีวิต ผลิตภัณฑ์ชุมชน และนักเล่าเรื่องวัยเยาว์ เรียนรู้เข้าใจวัฒนธรรมชุมชน นำเสนอผ่านสื่อออนไลน์ ทำให้ชุมชนเป็นที่รู้จักในเส้นทางท่องเที่ยวเมืองพิจิตรในเส้นทางท่องเที่ยวเชิงเกษตรกับการเรียนรู้การปลูกเมล่อนที่มีผลผลิตที่มีคุณภาพของจังหวัดพิจิตรที่มีชื่อเสียงอีกแหล่ง

ความรู้ ความสามารถและประสบการณ์

ผลจากการศึกษาด้านความรู้ความสามารถของกลุ่มผู้นำชุมชนด้วยการสอบถามและสัมภาษณ์ กล่าวได้ว่าผู้นำชุมชนโดยมีตำแหน่ง ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านส่วนใหญ่จบการศึกษาสูงกว่ามัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 ได้รับความรู้จากการเข้าสู่การทำงานจิตอาสา การเข้ากลุ่มองค์กรชุมชนที่ได้รับการพัฒนาจากหน่วยงานภาครัฐ และมีการทำงานจากระบบเครือข่ายที่ทำหน้าที่พัฒนากลุ่มต่างๆ จนสำเร็จโดยเกิดการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติงานอย่างน้อย 3 ปีขึ้นไป และได้รับการยอมรับจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่นจากกรมการปกครองระดับอำเภอ เป็นต้น

จากการสำรวจสภาพแวดล้อมและศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน บ้านโพธิ์ ประทับช้าง คณะผู้ศึกษาได้ร่วมสนทนากลุ่มภายใต้กรอบการวิเคราะห์ (SWOT Analysis) ประกอบด้วยสภาพแวดล้อมภายใน จุดแข็ง(Strengths) จุดอ่อน (Weaknesses) และสภาพแวดล้อมภายนอก โอกาส(Opportunities) อุปสรรค (Threats) มีผลการศึกษาดังตาราง 22

ตาราง 22 วิเคราะห์ (SWOT Analysis) ศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน พื้นที่ชุมชน
บ้านหนองจิกลี

<p>จุดแข็ง (Strengths: S)</p> <p>1.1 ประชากรส่วนใหญ่มีการคมนาคมที่สามารถติดต่อได้ตลอดทั้งท้องถิ่น อำเภอและจังหวัด</p> <p>1.2 มีการเกษตรที่เป็นฐานหลักสามารถรองรับวิกฤตเศรษฐกิจได้เป็นแหล่งตลาดที่สำคัญ</p> <p>1.3 มีภูมิประเทศและสภาพแวดล้อมเหมาะกับการเกษตรเป็นแหล่งเพาะปลูกที่ได้คุณภาพ</p> <p>1.4 มีโรงฆ่าสัตว์ที่ได้มาตรฐานสร้างรายได้ให้แก่ประชาชน</p> <p>1.5 มีความร่วมมือกันทุกฝ่ายไม่มีความขัดแย้งเป็นกันเอง</p> <p>1.6 มีวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น มีปราชญ์และภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาศักยภาพชุมชน</p>	<p>จุดอ่อน (Weaknesses)</p> <p>2.1 คนบางกลุ่มขาดจริยธรรม คุณธรรมระเบียบวินัย</p> <p>2.2 ค่านิยมการบริโภคของฟุ่มเฟือยกระจายเพิ่มมากขึ้น</p> <p>2.3 การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเช่น น้ำประชายังไม่ทั่วถึง และยังไม่ได้มาตรฐาน</p> <p>2.4 ขาดการจัดการด้านทรัพยากรธรรมชาติและ การจัดระบบการดูแลสิ่งแวดล้อม</p> <p>2.5 ขาดการรวมตัวกลุ่มที่เข้มแข็งเพื่อรวมกันเป็นผู้ผลิต</p> <p>2.6 เด็กและเยาวชนในพื้นที่ขาดโอกาสในการพัฒนา ด้านอาชีพภายในชุมชน</p> <p>2.7 ประชาชนในชุมชนขาดความรู้ด้านกฎหมาย</p>
<p>โอกาส(Opportunities)</p> <p>3.1 รัฐบาลเน้นการให้สิทธิและเสรีภาพแก่ประชาชนมีการกระจายอำนาจทำให้ชุมชนมีส่วนร่วมมากขึ้น</p> <p>3.2 ภาวะวิกฤตด้านอาหารโลกทำให้มีการสนับสนุนการปลูกพืชที่เป็นอาหารมากขึ้น</p> <p>3.3 ภายในจังหวัดมีการจัดการศึกษาทุกระดับ</p> <p>3.4 รัฐบาลสนับสนุนให้ท้องถิ่นมีบทบาทอนุรักษ์ พื้นที่ผุเผยแพร่ถ่ายทอดวัฒนธรรมประเพณีมากขึ้น</p>	<p>อุปสรรค(Threats)</p> <p>4.1 สื่อต่างๆ เข้ามามีบทบาทต่อเด็กและเยาวชนทำให้กระแสบริโภคนิยมและวัตถุนิยมรุนแรงทำลายชีวิตดั้งเดิม</p> <p>4.2 สภาพภูมิอากาศโลกมีการเปลี่ยนแปลงมากเกิดภัยธรรมชาติ สภาวะโลกร้อน ส่งผลกระทบต่อระบบโครงสร้างพื้นฐาน</p> <p>4.3 สภาวะการณ์ด้านเศรษฐกิจในระดับประเทศภูมิภาค ส่งผลต่อการกำหนดราคาสินค้าและกลไกเศรษฐกิจและ ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่น</p>
<p>ข้อสรุปชุมชนบ้านโพธิ์ประทับช้าง มีความต้องการพัฒนาประเด็นสำคัญ ดังนี้</p> <p>1) การปรับปรุงพื้นที่เพื่อพัฒนาการบริหารจัดการสาธารณะ หรือโครงสร้างพื้นฐาน</p> <p>2) การพัฒนาการศึกษาเพื่อเป็นทางเลือกการประกอบอาชีพให้ประชาชนมีทางเลือกการพัฒนาคุณภาพชีวิต</p> <p>3) การพัฒนาความเป็นอยู่ทางสภาพแวดล้อมโดยหลักการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากภาครัฐ</p>	

จากผลการศึกษาชุมชนชุมชนบ้านเขาโล้น บ้านหนองจิกลี และบ้านโพธิ์ประทับช้าง พบประเด็นที่เป็นจุดเน้นหรือPositioning สภาพแวดล้อมภายใน (Internal Environmental Scanning) ได้ข้อค้นพบจากชุมชนที่ต้องการให้มีการผลักดันแนวทางการพัฒนาจำแนกได้ ดังนี้

1. ศักยภาพที่เป็นจุดแข็ง (Strengths: S)

ด้านบุคลากรชุมชนมีความขยันในการประกอบอาชีพภาคเกษตร มีความสามัคคีในแต่ละชุมชน มีผู้นำที่เข้มแข็ง มีความพยายามที่จะพัฒนาชุมชน มีเกษตรกรที่เป็นภูมิปัญญาชุมชนให้ความรู้ในการผลิตเกษตรปลอดภัย

ด้านพื้นที่เป็นแหล่งผลิตข้าวพื้นเมืองคุณภาพสูงด้วยระบบดินฟ้าอากาศภูมิประเทศสภาพแวดล้อมเหมาะกับการเพาะปลูกที่ได้คุณภาพ มีเครื่องมือที่มีความพร้อมในการทำเกษตรสามารถรองรับวิกฤตเศรษฐกิจได้เป็นแหล่งตลาดที่สำคัญ

ด้านวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น มีปราชญ์และภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาศักยภาพชุมชน พร้อมทั้งประชาชนให้ความสำคัญต่อการอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดั้งเดิม มีการสืบสานประเพณีบวงสรวงดวงวิญญาณพระเจ้าเสือ

ด้านโครงสร้างพื้นฐานและการคมนาคม มีเส้นทางคมนาคมติดต่อกับเมืองใหญ่ ทั้งทางบกและทางน้ำ โดยเฉพาะการอาศัยต้นท่อนทรัพยากรธรรมชาติแม่น้ำ 3 สาย คือ แม่น้ำยม แม่น้ำน่าน และแม่น้ำพิจิตรที่เคยเป็นเส้นทางขนส่งสินค้าและจุดทำการขนส่งถึงปัจจุบัน

ด้านระบบงบประมาณหรือการเงิน มีกองทุนหมู่บ้านเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนสำหรับสร้างงาน และสร้างรายได้แก่ชุมชน อีกทั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่มาจากความร่วมมือในการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรเพื่อใช้ประสานงานกับภาครัฐและเอกชนในการพัฒนาการประกอบอาชีพในชุมชนได้

2. ศักยภาพที่เป็นจุดอ่อน (Weaknesses: W)

ด้านบุคลากรยังไม่ให้ความสำคัญกับการศึกษาไม่เรียนต่อระดับสูง ประชากรผู้สูงอายุมีมากขึ้น เด็กและเยาวชนในพื้นที่ขาดโอกาสในการพัฒนาอาชีพภายในชุมชน ประชาชนขาดความรู้ด้านกฎหมายทำให้มีสภาพของคนบางกลุ่มขาดจริยธรรม คุณธรรมระเบียบวินัย รวมทั้งมีค่านิยมการบริโภคฟุ่มเฟือยกระจายเพิ่มมากขึ้น

ด้านโครงสร้างพื้นฐาน เช่นน้ำประปายังไม่ทั่วถึง และยังไม่ได้มาตรฐาน บางแห่งยังมีการขาดแคลนแหล่งน้ำ ระบบการส่งน้ำชลประทาน ซึ่งทำให้ขาดการจัดการด้านทรัพยากรธรรมชาติและจัดการระบบการดูแลสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม

ด้านการตลาดภาคเกษตร ประชาชนมีปัญหาด้านกลไกราคาผลผลิต ที่ถูกกำหนดโดยพ่อค้าขาดตลาดกลางรองรับการเกษตร การประกันราคาไม่ได้ผล ราคาผลผลิตตกต่ำ และต้นทุนการผลิตการเกษตรสูง

ด้านระบบงบประมาณหรือการเงิน ประชาชนขาดทุนหมุนเวียนประกอบอาชีพ ขาดความรู้เทคนิคการทำอาชีพเสริม ทำให้ภาระหนี้สินมากเกินความสามารถใช้คืน และมีการรับรู้ข่าวสารไม่ทั่วถึง

3. ศักยภาพที่เอื้อต่อโอกาส (Opportunities: O)

ด้านนโยบายเศรษฐกิจของรัฐบาล ยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เศรษฐกิจฐานราก ให้การสนับสนุนให้ท้องถิ่นมีบทบาทอนุรักษ์ ฟื้นฟู เผยแพร่ถ่ายทอดวัฒนธรรม ประเพณีมากขึ้น

ด้านนโยบายของจังหวัด ดินแดนแห่งการปลูกข้าวของประเทศ ทำให้ส่งเสริมภาวะวิกฤตด้านอาหารโลกทำให้มีการสนับสนุนการปลูกพืชที่เป็นอาหารมากขึ้น ทำให้กระแสความต้องการการบริโภคข้าวเป็นข้าวปลอดภัยของสังคม

ด้านนโยบายการแก้ไขปัญหาสังคม การต่อต้านยาเสพติด และความยากจนของรัฐบาล ทำให้มีการส่งเสริมแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง เน้นความเข้มแข็งครอบครัวและชุมชน

4. ศักยภาพที่จำกัดจากอุปสรรค (Threats: T)

ด้านความเสี่ยงจากการลงทุนภาคเกษตร ราคาต้นทุนสูงไม่คุ้มราคาขาย ผลผลิตตกต่ำ ไม่สามารถกำหนดราคาได้ ปัญหาภัยแล้งซ้ำซาก น้ำท่วม ไม่มีความแน่นอนจากสภาวะอากาศที่แปรปรวน

ด้านความรู้เทคนิค เกษตรกรขาดความรู้เทคนิคในการทำเกษตรเชิงธุรกิจ การตลาดครบวงจร กลไกทางการตลาดของสินค้าทางการเกษตร การเข้ามาช่วยเหลือของกลุ่มองค์กรและเครือข่ายภาคนอกเพื่อพัฒนาชุมชน

ด้านการเมืองมีผลในพื้นที่ขาดการบูรณาการเนื่องจากต้องปฏิบัติงานแยกส่วนตามนโยบาย อีกทั้งความไม่ต่อเนื่อง มีการเปลี่ยนแปลงบ่อย และการเลือกตั้งเป็นตัวสร้างปัญหาของความแตกแยกของกลุ่มคนในหมู่บ้านได้

ด้านเทคโนโลยีที่เหมาะสม การพัฒนาที่ไม่เป็นระบบ ขาดความต่อเนื่องไม่มีการบูรณาการ อีกทั้งสื่อต่าง ๆ เข้ามามีบทบาทต่อเด็กและเยาวชนทำให้กระแสการบริโภคนิยมและวัตถุนิยมรุนแรงทำลายชีวิตดั้งเดิมอีกด้วย

จากผลการศึกษาชุมชนบ้านเขาโล้น บ้านหนองจิกสี และบ้านโพธิ์ประทับช้าง พบประเด็นที่เป็นจุดเน้นหรือ Positioning ตามสภาพแวดล้อมทั่วไป (General Environment Analysis) ได้ข้อค้นพบจากชุมชนที่ต้องการให้มีการผลักดันแนวทางการพัฒนาจำแนกได้ ดังนี้

1. ด้านสังคมและวัฒนธรรม (Social and Cultural Environment) ชุมชนมีความต้องการส่งเสริมการท่องเที่ยวของตำบลที่อนุรักษ์ประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น การส่งเสริมจากภาครัฐ ขาดข้อมูลเชิงรุก ล้มเหลวตลอดทุกกิจกรรมที่ส่งเสริม และการพัฒนาการศึกษาเพื่อเป็นทางเลือกการประกอบอาชีพให้ประชาชนมีทางเลือกการพัฒนาคุณภาพชีวิต

2. ด้านเศรษฐกิจ (Economic Environment) ชุมชนมีความต้องการเทคโนโลยีที่เหมาะสม การพัฒนาที่ไม่เป็นระบบ และต่อเนื่องในการแปรรูปผลผลิตให้ชุมชนเกิดผลิตภัณฑ์ด้านนวัตกรรมที่หลากหลายสู่ตลาดสากล

3. ด้านเศรษฐกิจ (Economic Environment) ชุมชนมีความต้องการการเกษตรตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ลดต้นทุนการผลิตและเพิ่มรายได้แก่ประชาชน ความเสี่ยงการลงทุนภาคเกษตร ราคาต้นทุนสูงไม่คุ้มราคาขาย ปัญหาภัยแล้ง แล้งซ้ำซาก น้ำท่วม ไม่มีความแน่นอน/เสี่ยงทุกปี ปัญหาภัยแล้ง แล้งซ้ำซาก น้ำท่วม ไม่มีความแน่นอน/เสี่ยงทุกปี และการเกษตรตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ลดต้นทุนการผลิตและเพิ่มรายได้แก่ประชาชน

4. ด้านการเมือง (Political and Legal Environment) ชุมชนมีความต้องการการปรับปรุงพื้นที่เพื่อพัฒนาการบริหารจัดการสาธารณะ หรือโครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนาการศึกษาเพื่อเป็นทางเลือกการประกอบอาชีพให้ประชาชนมีทางเลือกการพัฒนาคุณภาพชีวิต และการพัฒนาความเป็นอยู่ทางสภาพแวดล้อมโดยหลักการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากภาครัฐ

ตอนที่ 2 เสนอแนวทางการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ บนฐานเอกลักษณ์ชุมชนในเมืองรองของภาคเหนือตอนล่าง 2

จากผลการศึกษาขั้นตอนที่ 1 สภาพปัจจุบันที่ผู้วิจัยออกแบบเครื่องมือเพื่อสำรวจสภาพปัจจุบันการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนโดยวิเคราะห์ส่วนประกอบสำคัญในระดับการเรียนรู้ตามรูปแบบ KSAAC (Knowledge, Skill, Attitude, Attribute และ Creative Tourism Management) จำนวน 5 ด้าน 34 องค์ประกอบ ได้ข้อสรุปดังนี้

ตาราง 23 ระดับศักยภาพการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ บนฐานเอกลักษณ์ชุมชนของภาคเหนือตอนล่าง 2 โดยภาพรวม

ที่	องค์ประกอบการเรียนรู้การจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์	ระดับศักยภาพเรียนรู้			
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
1	ด้านความรู้ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์	3.11	.48	ปานกลาง	2
2	ด้านทักษะในการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์	3.10	.40	ปานกลาง	3
3	ด้านทัศนคติต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์	3.03	.36	ปานกลาง	5
4	ด้านคุณลักษณะการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่	3.09	.41	ปานกลาง	4
5	ด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์	3.12	.48	ปานกลาง	1
รวม		3.09	.45	ปานกลาง	

จากตาราง 23 ระดับศักยภาพการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ บนฐานเอกลักษณ์ชุมชนของภาคเหนือตอนล่าง 2 โดยภาพรวมพบว่า สภาพปัจจุบันศักยภาพการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนฯ กลุ่มภาคเหนือตอนล่าง 2 ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีระดับมากที่สุดคือ ด้านทักษะในการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ รองลงมา คือ ด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และด้านความรู้ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และด้านที่มีระดับที่ต่ำที่สุด คือ ด้านทัศนคติต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

ข้อเสนอแนะทางการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานเอกลักษณ์ชุมชนในเมืองรองของภาคเหนือตอนล่าง 2 มีดังนี้

1. การพัฒนาความรู้ของผู้นำชุมชน พบว่า การพัฒนาการเรียนรู้ 3 ด้าน คือด้านทัศนคติ ด้านความรู้ และทักษะให้แก่ผู้นำชุมชนในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง มีดังนี้

ด้านการสร้างทัศนคติต่อผู้นำชุมชน ในการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์มีผลต่อการปรับเปลี่ยนแนวทางการเรียนรู้ให้ผู้นำชุมชน โดยต้องเริ่มจากสร้างให้มีใจรักถิ่นกำเนิดเป็นหลัก ให้คิดว่าแหล่งท่องเที่ยวคือแหล่งสร้างรายได้ของชาวบ้านทุกคนในชุมชน เกิดการสร้างงานสร้างรายได้ การขยายโอกาสยุคแห่งเทคโนโลยีที่ทันสมัยเพื่อสามารถดึงดูดลูกค้ากลับมาหาเราได้ซ้ำๆ ซึ่งต้องอาศัยความเป็นกันเองกับทุกคนที่มาท่องเที่ยวด้วยการสร้างทัศนคติที่ดี

ด้านการพัฒนาความรู้ของผู้นำชุมชน โดยเริ่มจากความร่วมมือและสนับสนุนกิจกรรมเป็นอย่างดี โดยเพิ่มองค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการให้กับผู้นำ การจัดประชุม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ศึกษาดูงาน การเข้าอบรมกับหน่วยงานที่เสริมสร้างประสบการณ์ที่ประสบความสำเร็จแล้วนำมาเป็นตัวอย่างเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยว พร้อมทั้งแสวงหาความรู้จากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำมากำหนดการพัฒนาโปรแกรมการบริการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้

ด้านการพัฒนาทักษะของผู้นำชุมชน โดยการวางแผนในการทำงานมีการแบ่งหน้าที่ที่ชัดเจน มีการประสานการทำงานเป็นทีม การพัฒนาทักษะการสื่อสารการเล่าเรื่องการเป็นเจ้าบ้านที่ดี การรู้จักจริงในทุกสถานการณ์เพื่อฝึกการแก้ไขปัญหาพร้อมทั้งทีมงานด้วยการทำซ้ำเพื่อเรียนรู้ร่วมกันในทุกขั้นตอนและต่อเนื่อง

2. การพัฒนาการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานเอกลักษณ์ของชุมชนในเมืองรองของภาคเหนือตอนล่าง 2 มีดังนี้

ด้านการจัดการที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของคนท้องถิ่น ผู้นำต้องศึกษาหาความรู้หลากหลายด้านมาวางแผนและพร้อมปรับเปลี่ยนให้ทันยุคปัจจุบัน โดยการจัดอบรม จัดศึกษาดูงาน ส่งเสริมอาชีพที่เป็นรูปธรรม ควรให้ผู้นำได้รับความรู้และอบรมอย่างถูกต้องต่อเนื่องเพื่อนำไปพัฒนาเกิดความยั่งยืน โดยต้องให้มีหน่วยงานภาครัฐจัดสรรงบประมาณมาทำกิจกรรมให้ต่อเนื่องทั้งปี

ด้านการจัดการที่สร้างผลประโยชน์ให้ชุมชน ผู้นำชุมชนต้องให้คนในท้องถิ่นมาประชุม ประชาคมให้เป็นทีมเดียวกันทั้งหมดบ้าน จัดให้มีการอบรมชาวบ้านให้เข้าใจและตระหนักถึงการมีส่วนร่วม นั้นก่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนเอง ใช้พลังความศรัทธาในตัวผู้นำ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมพัฒนา ร่วมแก้ปัญหาสิ่งที่เกิดขึ้น มุ่งเน้นให้คนในชุมชนพัฒนาสู่การเป็นเจ้าของที่ดี เพื่อเกิดประสบการณ์ในการจัดการท่องเที่ยวได้

ด้านการคำนึงถึงสุขภาพและความปลอดภัย ผู้นำชุมชนต้องมีการบริหารจัดการแบ่งผลประโยชน์ให้ทั่วถึง คำนึงกำไรให้ทุกคนภายในชุมชน พร้อมจัดสวัสดิการ สันทนาการและทุนการศึกษา มีการจัดการนำเสนอผลงานของชุมชน มีการสร้างอาชีพให้คนภายในชุมชนมีงานและมีรายได้ ให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมและมีรายได้เป็นการตอบแทน และสามารถสร้างสิ่งต่าง ๆ ในชุมชน เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข

ด้านกิจกรรมที่ไม่ทำรุนแรง ผู้นำชุมชนต้องจัดกิจกรรมสำรวจที่ไม่รบกวนสัตว์และให้อาหารสัตว์แทน เช่น กิจกรรมดูนก กิจกรรมให้อาหารปลา เป็นต้น สนับสนุนให้มีการจัดการกฎระเบียบการจัดการป่าที่ถูกต้อง ไม่ให้มีการทำรุนแรงทุกชนิดมาใช้ในทางการค้าภายในชุมชนโดยชี้ให้คนในชุมชนตระหนักถึงโทษของการทำรุนแรง เพื่ออนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพได้

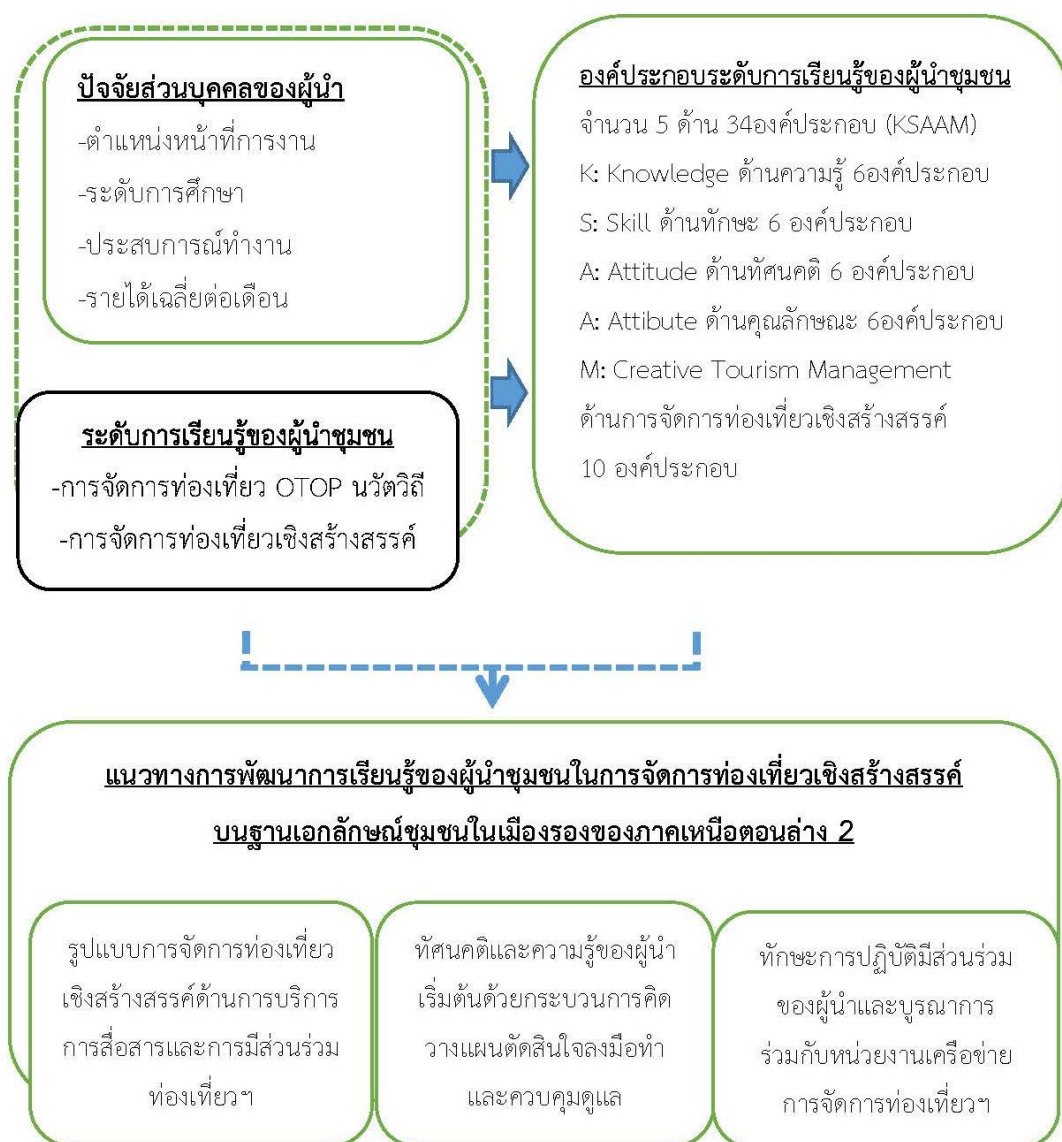
โดยสรุปผู้วิจัยได้ข้อค้นพบ แนวทางการพัฒนาที่เป็นรูปแบบกระบวนการจากการศึกษา แนวทางการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในพื้นที่ตัวอย่างของกลุ่มประชาชนของภาคเหนือตอนล่าง 2 ที่มีความหลากหลายในเชิงวิถีชีวิต จารีตประเพณี สภาพแวดล้อม และทรัพยากรที่มีจุดเด่นในด้านการเกษตรปลอดภัย สอดคล้องกับแนวทางในการพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 2 ให้ก้าวสู่การเป็นเมืองการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้นั้น ต้องสามารถนำจุดเด่นของกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 2 มาพัฒนาร่วมกับองค์ประกอบของบริบทต่างๆ ให้ประสานสอดคล้องกัน ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ หน่วยงานสนับสนุนเชิงสร้างสรรค์ ผู้ประกอบการเชิงสร้างสรรค์ ชุมชนเชิงสร้างสรรค์ กิจกรรมหรือสินค้าเชิงสร้างสรรค์ และการสื่อสารในเชิงสร้างสรรค์โดยรูปแบบเส้นทางและแนวทางกาพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์มีคุณภาพอยู่ในระดับดี ทั้งนี้ กลุ่มคนทำงานที่มีความสำคัญ คือ ผู้นำชุมชน ที่มีหน้าที่ประสานการพัฒนาตามนโยบาย สอดคล้องกับแผนพัฒนาภาคเหนือฯ (กลุ่มงานบริการยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 2, 2561) ที่มีการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาจากระดับชาติ ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ให้เป็นฐานเศรษฐกิจสร้างสรรค์มูลค่าสูง มีฐานการผลิตเกษตรปลอดภัยและเกษตรอินทรีย์ของภาคเหนือ และเชื่อมโยงอุตสาหกรรมเกษตรแปรรูป การท่องเที่ยวและบริการเชิงสร้างสรรค์ เน้นเป้าหมายการพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานการเกษตรและฐานชุมชนที่เข้มแข็ง การพัฒนาขีดความสามารถทางการบริหารและการบริการสู่สากล (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) ทั้งนี้ ในมิติการพัฒนาชุมชนในด้านเศรษฐกิจต้องอาศัยเครื่องมือในการดำเนินงาน คือ การจัดการ

ท่องเที่ยว เพื่อเป็นการสร้างงาน สร้างรายได้ในชุมชนตามนโยบายการท่องเที่ยวเมืองรอง ที่อาศัยอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทยให้เติบโตในยุคหลังโควิด 19 ด้วยการทำงานแบบบูรณาการระหว่างภาครัฐและเอกชนลงไปพัฒนาชุมชนสร้างตัวแบบทีมงานให้ประสบความสำเร็จที่ทรัพยากรมนุษย์ คือ ผู้นำชุมชน ที่อาศัยแนวทางการพัฒนาความสำเร็จของการพัฒนาและการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน ผลการศึกษาพบความจำเป็นต้องมีผู้นำที่ดีเป็นปัจจัยที่สำคัญกว่าปัจจัยอื่น ๆ หากปล่อยให้ต่างคนต่างทำ ขาดการบูรณาการเครือข่ายแผนงานโครงการ การพัฒนาความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่ดีจึงเป็นสิ่งจำเป็นยกเว้นเรื่องงบประมาณ ทั้งนี้เพราะคนที่จะต้องมาทำงานด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวต้องเป็นคนที่เข้าใจถึงความสำคัญของการท่องเที่ยว ให้การสนับสนุนและส่งเสริม ตลอดจนความกระตือรือร้นของผู้นำซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้การพัฒนาประสบความสำเร็จ และได้รับการสนับสนุนจากแหล่งต่าง ๆ ซึ่งต้องอาศัยผู้นำในการขับเคลื่อนการทำงาน (ภุริวัจน์ เดชอุ้ม, 2556) และการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้จัดระบบกระบวนการศึกษาและพัฒนาผู้นำในรูปองค์ความรู้ใหม่มีรูปแบบดังนี้

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานเอกลักษณ์ชุมชนในเมืองรองของภาคเหนือตอนล่าง 2” ผู้วิจัยได้รับองค์ความรู้ใหม่ โดยที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ดังนี้

ภาพ 9 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

แนวทางการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานเอกลักษณ์ชุมชนในเมืองรองของภาคเหนือตอนล่าง 2 ประกอบด้วย 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้นำ ประกอบด้วย ตำแหน่งหน้าที่การงาน ระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน มีผลต่อระดับการเรียนรู้ของผู้นำชุมชน ดังนี้ การจัดการท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี และการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

ส่วนที่ 2 ระดับการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ประกอบด้วย K: Knowledge ด้านความรู้ จำนวน 6 องค์ประกอบ S: Skill ด้านทักษะ จำนวน 6 องค์ประกอบ A: Attitude ด้านทัศนคติ จำนวน 6 องค์ประกอบ A: Attribute ด้านคุณลักษณะ จำนวน 6 องค์ประกอบ M: Creative Tourism Management และด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

ส่วนที่ 3 แนวทางการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ บนฐานเอกลักษณ์ชุมชนในเมืองรองของภาคเหนือตอนล่าง 2 ประกอบด้วย 1) รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ด้านการบริการ การสื่อสารและการมีส่วนร่วมเพื่อการท่องเที่ยวฯ 2) ความรู้ของผู้นำเริ่มต้นกระบวนการคิดวางแผน ตัดสินใจ ลงมือทำ และควบคุมดูแล และ 3) ทักษะการปฏิบัติมีส่วนร่วมของผู้นำและบูรณาการร่วมกับหน่วยงานเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวฯ

บทที่ 5

บทสรุป

บทนี้ ผู้วิจัยนำเสนอ สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะการพัฒนา เรื่องแนวทางการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานเอกลักษณ์ชุมชนในเมืองรองของภาคเหนือตอนล่าง 2 ตามวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานเอกลักษณ์เมืองรองในกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง 2
2. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานเอกลักษณ์เมืองรองในกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง 2

เนื้อหาในบทนี้ประกอบด้วย

1. สรุปผลการวิจัย
2. อภิปรายผลการวิจัย
3. ข้อเสนอแนะ

จากข้างต้น รายละเอียดดังกล่าว โดยมีรายละเอียดดังนี้

สรุปผลการวิจัย

1. วัตถุประสงค์ข้อ 1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ บนฐานเอกลักษณ์เมืองรองในกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง 2

ผลการวิจัย แนวทางการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานเอกลักษณ์ของชุมชนในเมืองรองของภาคเหนือตอนล่าง 2 มีรายละเอียดดังนี้

- 1.1 สภาพปัจจุบันระดับการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในประเด็นการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ตามระดับศักยภาพการเรียนรู้ (KSAAM) 5 ด้าน จำนวน 34 องค์ประกอบ พบว่า

ด้านที่ 1 ความรู้ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีระดับสูงสุด คือ บอกลักษณะองค์ประกอบและปัจจัยพื้นฐานของการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้ รองลงมา คือ อธิบายความสำคัญแต่ละองค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้ และข้อที่มีระดับต่ำที่สุด คือ ตอบข้อซักถามเมื่อมีผู้สงสัยเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้ชัดเจน

ด้านที่ 2 ทักษะในการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีระดับสูงสุด คือ ผลักดันและให้การสนับสนุนหรือจูงใจให้ผู้อื่นดำเนินการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้ รองลงมา คือ ใช้เทคนิคที่สำคัญเพื่อแก้ไขปัญหาหรือช่วยจัดการหรือดำเนินการกิจกรรมเพื่อส่งเสริมกิจกรรมการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ให้กับคนในพื้นที่ได้ และข้อที่มีระดับต่ำที่สุด คือ สามารถจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมกับการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ให้กับคนในพื้นที่ได้

ด้านที่ 3 ทศนคติต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีระดับสูงสุด คือ บอกลักษณะของการมีทัศนคติที่ดีต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้ รองลงมา คือ อธิบายวิธีการกระตุ้นเพื่อเสริมสร้างทัศนคติที่ดีให้กับผู้อื่นในการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้ และข้อที่มีระดับต่ำที่สุด คือ ประเมินคุณลักษณะของการมีทัศนคติที่ดีต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้

ด้านที่ 4 คุณลักษณะการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีระดับสูงสุด คือ มีรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีความโดดเด่นด้านทรัพยากรท่องเที่ยวเพื่อสร้างเอกลักษณ์ให้กับแหล่งท่องเที่ยว รองลงมา คือ มีรูปแบบการท่องเที่ยวที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกับชุมชนท้องถิ่น และข้อที่มีระดับต่ำที่สุด คือ มีรูปแบบการท่องเที่ยวที่เป็นวัฒนธรรมประจำวันเพื่อสร้างการเรียนรู้และสัมผัสท้องถิ่น พร้อมทั้งสร้างความเข้าใจท้องถิ่น

ด้านที่ 5 การจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีระดับสูงสุด คือ นักท่องเที่ยวมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกันส่งผ่านส่งต่อประสบการณ์ รองลงมา คือ นักท่องเที่ยวมีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งซึ่งทางวัฒนธรรมของพื้นที่ท่องเที่ยว และข้อที่มีระดับต่ำที่สุด คือ นักท่องเที่ยวมีการท่องเที่ยวแบบจำเพาะเจาะจงในพื้นที่ชุมชน

จากผลการลงพื้นที่ พบว่า สภาพการเรียนรู้ด้วยวิธีการศึกษาข้อมูลเชิงลึกในพื้นที่กับผู้เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย ปัจจัยด้วยเทคนิค (SWOT Analysis) ใน 3 พื้นที่ ผ่านการประเมินคัดเลือกจากเกณฑ์การประเมินชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีของจังหวัดพิจิตร (ข้อมูลจากพัฒนาชุมชนจังหวัดพิจิตร, 2562) ซึ่งทำให้ผู้วิจัยได้ศึกษาประเด็นที่เป็นจุดแข็งและจุดอ่อนและทบทวนวรรณกรรมของพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง 2 พบว่า

ตาราง 24 ผลจากตารางวิเคราะห์(SWOT Analysis) สภาพความพร้อมในการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

ปัจจัย	จุดแข็ง	จุดอ่อน/ข้อจำกัด
การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก	1. การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของแหล่งท่องเที่ยว 2. การให้ความรู้ด้านการอนุรักษ์ การเกษตร ปลอดภัย และเศรษฐกิจพอเพียง 3. การพัฒนาเส้นทางการคมนาคมขนส่ง	1. ขาดความรู้เทคนิคการทำอาชีพเสริม 2. ขาดการทำงานเชิงบูรณาการระดับจังหวัดและระดับภาคที่ต่อเนื่อง
การจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ภายในชุมชน	1. มีความหลากหลายกิจกรรมการให้บริการและตัวสินค้าด้านการท่องเที่ยว 2. มีส่วนร่วมในการทำงานกับหน่วยงานภายนอก 3. ผู้นำได้รับการยอมรับในเรื่องความรู้ความสามารถ และการส่งเสริมคนทำงานด้านการท่องเที่ยว	1. การเข้าร่วมกิจกรรมยังขาดความพร้อมของบุคคลจึงทำให้ไม่ต่อเนื่อง 2. ผู้นำยังขาดการให้ความสำคัญต่อการจัดการคน และทุนทางทรัพยากรชุมชนที่เอื้อต่อการพัฒนา
คุณลักษณะของบุคลากรในการดำเนินงาน	บุคลากรมีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานชุมชนไม่ต่ำกว่า 2 ปี สามารถนำทุนทางทรัพยากรมาจัดการได้เป็นอย่างดี	บุคลากรมีความต้องการพัฒนาในรูปแบบแหล่งทุนและสารสนเทศที่ทันสมัย

จากตาราง 24 ผลการศึกษา(SWOT Analysis) สภาพการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานเอกลักษณ์ชุมชนในเมืองรองของภาคเหนือตอนล่าง 2 พบว่ามีความหลากหลายของกลุ่มคนที่มีวิถีชุมชนอพยพย้ายถิ่นฐานมาจากหลายพื้นที่อาศัยสายธารวัฒนธรรม แม่น้ำ 3 สาย คือ แม่น้ำพิจิตร แม่น้ำน่าน และแม่น้ำยม ซึ่งพบจุดเด่นว่า มีความหลากหลายชาติพันธุ์ สามารถจัดกิจกรรมการบริการได้หลากหลายซึ่งเอกลักษณ์ชุมชนมีจุดเน้นวิถีชีวิตตามเส้นทางคมนาคมจากแม่น้ำ 3 สาย คือเส้นทางแม่น้ำน่าน เส้นทางแม่น้ำพิจิตรและแม่น้ำยม พบว่ามีการอพยพมาจากนครปฐม สุพรรณบุรี สิงห์บุรี ส่วนชายขอบพื้นที่จังหวัดส่วนใหญ่มีการอพยพมาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือมาจากจังหวัดเลย ร้อยเอ็ด อุตรธานี ทำให้มีวิถีชีวิตที่มีการปรับตัวตามสภาพทางทรัพยากรและพื้นที่ ดังนั้น จุดเน้นเอื้อต่อการพัฒนาต่อยอดให้ชุมชนสามารถรักษาแนวทางการพัฒนาชุมชนได้อย่างยั่งยืน ด้วยเครื่องมือ “การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่อาศัยกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์เป็นตัวนำให้เกิดการเรียนรู้แก่ทีมชุมชนและนักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือนได้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และความภูมิใจต่อชุมชนของตนเองได้จริง”

2. แนวทางการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานเอกลักษณ์ของชุมชนในเมืองรองของภาคเหนือตอนล่าง 2 มีรายละเอียดดังนี้

2.1 ความรู้ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ มีแนวทางการพัฒนา ดังนี้ 1) ผู้นำพัฒนาความรู้ที่ทันสมัยในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อตอบข้อซักถามเมื่อมีผู้สงสัยได้ 2) ผู้นำแนะนำหรือชี้แจงให้ผู้อื่นเข้าใจและเห็นความสำคัญของการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้ และ 3) ผู้นำเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาหรือแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้

2.2 ทักษะในการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ มีแนวทางการพัฒนา ดังนี้ 1) ผู้นำสามารถจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ให้กับคนในพื้นที่ได้ 2) ผู้นำนำเสนอแผนกลยุทธ์และวิธีดำเนินการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม และ 3) ผู้นำจัดทำและออกแบบแผนกลยุทธ์ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม

2.3 ทักษะคิดต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ มีแนวทางการพัฒนา ดังนี้ 1) ผู้นำประเมินคุณลักษณะของการมีทัศนคติที่ดีต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้ 2) ผู้นำเสนอแผนกลยุทธ์และวิธีการในการส่งเสริมทัศนคติที่ดีของบุคลากรต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้ และ 3) ผู้นำจัดทำและออกแบบแผนกลยุทธ์ในการพัฒนาและเสริมสร้างทัศนคติที่ดีในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้

2.4 คุณลักษณะการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ มีแนวทางการพัฒนา ดังนี้ 1) ผู้นำมีรูปแบบการท่องเที่ยวที่เป็นวัฒนธรรมประจำวันเพื่อสร้างการเรียนรู้ และสัมผัสท้องถิ่น พร้อมทั้งสร้างความเข้าใจท้องถิ่น 2) ผู้นำมีรูปแบบการท่องเที่ยวที่เพิ่มทักษะให้กับนักท่องเที่ยว และ 3) ผู้นำมีรูปแบบการท่องเที่ยวที่เปลี่ยนจากการขายทรัพยากรท่องเที่ยวเป็นประสบการณ์ท่องเที่ยว

2.5 การจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ มีแนวทางการพัฒนา ดังนี้ 1) นักท่องเที่ยวมีการท่องเที่ยวแบบจำเพาะเจาะจงในพื้นที่ชุมชน 2) นักท่องเที่ยวสามารถจดจำประทับใจ และเข้าใจกิจกรรมชุมชน และ 3) นักท่องเที่ยวและเจ้าของบ้านมีความผูกพันระหว่างกัน

อภิปรายผลการวิจัย

จากการสรุปผลการวิจัยข้างต้น สามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันระดับการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในประเด็นการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์กลุ่มตัวอย่างจังหวัดพิจิตร ทั้ง 3 ชุมชน จำนวน 120 คน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้ การจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานเอกลักษณ์ชุมชนในเมืองรองของกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง 2 ต้องอาศัยบุคคล ซึ่งเป็นกลไกในการผลักดันให้เกิดการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิง

สร้างสรรค์ได้อย่างสมบูรณ์ และปัจจัยที่สำคัญคือการพัฒนาผู้นำชุมชนทุกกลุ่มที่เป็นบุคคลที่ทำหน้าที่ดำเนินการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ สามารถนำเอกลักษณ์ชุมชนมาจัดการอย่างเป็นระบบ สามารถถ่ายทอดทักษะด้วยการประยุกต์ให้เข้ากับบริบทในปัจจุบันได้ ด้วยความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของเมทีนี ทงกิงและคณะ (2561) พบว่า ปัจจัยภายในที่อยู่ภายในตัวบุคลากรอย่างคุณลักษณะและความสามารถเฉพาะบุคคล ได้อธิบายว่าการทำงานด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของบุคลากรในวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวบ้านน้ำเขียว คนในชุมชนเป็นผู้ร่วมมือกันบริหารจัดการไปพร้อมกับการมีส่วนร่วมขององค์การภาครัฐ ภาคเอกชน สถานศึกษา และนักท่องเที่ยว ด้วยเหตุนี้ทำให้ปัจจัย 3 ประการ คือ ทูมนมนุษย์ (Human capital) หรือความรู้ ทักษะ และทัศนคติ สามารถสร้างกลยุทธ์ในการบริหารจัดการบุคลากรในองค์การให้เกิดความสำเร็จอย่างยั่งยืนต้องอาศัยทุนทางปัญญา (Intellectual Capital) และสอดคล้องกับแนวคิดขององค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน, 2561) ที่ได้กล่าวถึง การเรียนรู้ มีลักษณะของกิจกรรมการท่องเที่ยวสามารถสร้างการรับรู้ และความเข้าใจในวิถีชีวิต รวมถึงวัฒนธรรมที่แตกต่าง มีระบบการจัดการให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ระหว่างชาวบ้านในชุมชนกับนักท่องเที่ยว

1.1 ด้านความรู้ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เมื่อพิจารณาพบว่า ข้อที่มีระดับความสำคัญสูงสุด คือ ผู้นำบอกลักษณะองค์ประกอบและปัจจัยพื้นฐานของการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้ ทั้งนี้ผู้นำชุมชนในการเริ่มต้นกระบวนการทำงานด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และปัจจัยความสำเร็จในการทำงานด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ต้องอาศัยองค์ความรู้ในการทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของวันวิสาข์ พลอย อินสว่าง, ดุสิตพร ฮกทา, และอัญชิษฐากัมภู (2563) พบว่า คนในชุมชนถือเป็นปัจจัยหลักที่จะส่งผลให้การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ทำให้เห็นความแตกต่างแต่ละแห่งที่ประสบความสำเร็จ ดังนั้น ชุมชนจะต้องให้ความร่วมมือในการพัฒนาและดำเนินการร่วมกันกับทุกส่วนตั้งแต่กระบวนการคิด วางแผน การตัดสินใจ การลงมือทำ และควบคุมดูแล

1.2 ด้านทักษะในการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เมื่อพิจารณาพบว่า ข้อที่มีระดับความสำคัญสูงสุด คือ ผู้นำผลักดันและให้การสนับสนุนหรือจูงใจให้ผู้อื่นดำเนินการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้ ทั้งนี้ ทักษะที่จำเป็นในการปฏิบัติงานของผู้นำคือ ทักษะการมีส่วนร่วมกับการบูรณาการร่วมกับเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับศราวุฑู ผิวแดง และคณะ (2559) พบว่า ทักษะการสร้างการมีส่วนร่วมเชิงสร้างสรรค์ทำให้ชุมชนรู้สึกภูมิใจ และเห็นคุณค่าตระหนักในความเป็นชาติพันธุ์ของตนเองสามารถทำให้ชุมชนเกิดรายได้เข้าสู่ชุมชน และสามารถพึ่งพาตนเองได้โดยการสร้างพันธมิตรหรือเครือข่ายการทำงาน

1.3 ด้านทัศนคติต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เมื่อพิจารณาพบว่า ข้อที่มีระดับความสำคัญสูงสุด คือ บอกลักษณะของทัศนคติที่ดีต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้ ซึ่งมีความสำคัญต่อการสร้างความตระหนักในการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ให้กับบุคลากรและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยมุ่งส่งเสริมให้แรงบันดาลใจ ซึ่งสอดคล้องกับ ปิ่นฤทัย คงทอง (2559) พบว่า ปัจจัยด้านจิตสำนึกเป็นปัจจัยที่สำคัญมากที่สุด ประกอบด้วย จิตสำนึกในฐานะเจ้าบ้าน ได้แก่ จิตสำนึกด้านคุณธรรมจริยธรรม จิตสำนึกในการอนุรักษ์ จิตสำนึกไม่เอาเปรียบในการบริการ และจิตสำนึกของนักท่องเที่ยว ได้แก่ จิตสำนึกในการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ จิตสำนึกในการเคารพกฎระเบียบ และจิตสำนึกในการรักษาความสะอาด

1.4 ด้านคุณลักษณะการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ เมื่อพิจารณาพบว่า ข้อที่มีระดับความสำคัญสูงสุด คือ มีรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีความโดดเด่นด้านทรัพยากรท่องเที่ยวเพื่อสร้างเอกลักษณ์ให้กับแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งทำให้ชุมชนเกิดความภูมิใจจนสามารถสร้างกิจกรรมการบริหารจัดการเองได้ตอบสนองนักท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับฐิตาภา บำรุงศิลป์ และคณะ (2561) พบว่า รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อการอนุรักษ์กลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดศรีสะเกษ จำเป็นต้องมีองค์ประกอบคุณลักษณะ กระบวนการ และกิจกรรมทางวัฒนธรรม ที่จะเป็นแรงผลักดันให้ก้าวไปสู่เมืองสร้างสรรค์ได้

1.5 ด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เมื่อพิจารณาพบว่า ข้อที่มีระดับความสำคัญสูงสุด คือ นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์การท่องเที่ยวจากการมีส่วนร่วม ทำให้ชุมชนได้พัฒนารูปแบบการจัดการที่ตอบสนองนักท่องเที่ยวกลุ่มใหม่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยวัลลภ วรรณโอส (2564) พบว่า องค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน OTOP นวัตกรรม มีทั้งหมด 4 กลุ่ม คือ ด้านการบริการเชิงสร้างสรรค์ ด้านการสื่อสารและมีส่วนร่วมเพื่อการท่องเที่ยว ด้านทุนทางทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยว และด้านโครงสร้างกิจการเพื่อการท่องเที่ยว

2. แนวทางการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานเอกลักษณ์ของชุมชนในเมืองรองของภาคเหนือตอนล่าง 2 มีดังนี้

2.1 ผู้นำชุมชนต้องสามารถสร้างรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ด้านการบริการ การสื่อสาร และการมีส่วนร่วมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานเอกลักษณ์ชุมชนในเมืองรองของภาคเหนือตอนล่าง 2 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเมทินี ทะนงกิจ และคณะ (2561) พบว่า การจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ แบ่งได้ 4 ลักษณะ คือ การนำทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่และมีเอกลักษณ์เฉพาะมาให้นักท่องเที่ยวเรียนรู้ รูปแบบกิจกรรมที่ให้นักท่องเที่ยวมีการพูดคุยแลกเปลี่ยน และลงมือทำด้วยตนเอง บทบาทของผู้จัดการท่องเที่ยวเป็นผู้บอกเล่าเรื่องราวและดำเนินกิจกรรม และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวเอื้อต่อเจ้าของพื้นที่และผู้มาเยือน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วัลลภ วรรณโอส (2564) องค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวชุมชน OTOP นวัตกรรมที่มีการ

จัดการด้านการบริหารเชิงสร้างสรรค์ การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเพื่อการท่องเที่ยว ทูทางทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยว และโครงสร้างกิจการเพื่อการท่องเที่ยว การจัดการ และการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

2.2 ผู้นำชุมชนต้องมีความรู้เริ่มต้นด้วยกระบวนการคิด วางแผน ตัดสินใจ ลงมือทำ และควบคุมดูแล ตามองค์ประกอบและปัจจัยพื้นฐานของการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยกุลวดี ละม้ายเงินและคณะ (2559) พบว่า ประเด็นด้านความรู้ ชุมชนต้องมีความรู้ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว การอนุรักษ์ ชีตความสามารถในการรองรับ การตลาด และการมีส่วนร่วมขาดความรู้ในด้านการจัดการพื้นที่ทางการท่องเที่ยว ด้านทัศนคติ ชุมชนมีทัศนคติที่ดีต่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน และการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และด้านทักษะชุมชนสามารถสื่อสารภาษาท้องถิ่นและข้อมูลการท่องเที่ยวได้ ขาดทักษะด้านภาษาต่างประเทศ ด้านการบริการ สามารถให้บริการอย่างเสมอภาค ขาดทักษะในการเป็นมัคคุเทศน์ท้องถิ่น การทำกิจกรรม การดูแลความปลอดภัย และการปฐมพยาบาลเบื้องต้น ด้านการเป็นผู้นำ มีความสามารถในการสร้างความไว้วางใจ ความเชื่อมั่น การตัดสินใจและแก้ไขปัญหาการทำงานร่วมกันได้เป็นอย่างดี แต่ไม่สามารถวางแผนทางการท่องเที่ยวได้ และด้านสมรรถนะหลัก ชุมชนมีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นทำงานตามกฎระเบียบ ข้อบังคับและกติกากาความรู้สื่อสารกับบุคคลที่เกี่ยวข้องสนับสนุนสินค้าให้บริการแก่นักท่องเที่ยวและแก้ไขข้อขัดแย้งประสานงานกิจกรรม แต่ยังขาดความสามารถริเริ่มโครงการวางแผนการเขียนแผนนโยบายการติดตามประเมินผล การพัฒนาปรับปรุงการดำเนินงาน และการสื่อสารผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศได้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วันวิสาข์ พลอย อินสว่าง และคณะ (2563) พบว่า คนในชุมชนถือเป็นปัจจัยที่จะส่งผลให้การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์แต่ละแห่งประสบความสำเร็จ ดังนั้น ชุมชนต้องให้ความร่วมมือในการพัฒนาและดำเนินการร่วมกับทุกภาคส่วน เนื่องจากชุมชนเป็นเจ้าของวัฒนธรรม อีกทั้งยังเป็นผู้ถ่ายทอดประสบการณ์ให้กับนักท่องเที่ยว ดังนั้นจึงต้องร่วมมือกันตั้งแต่กระบวนการคิด วางแผน ตัดสินใจ การลงมือทำ และการควบคุมดูแลทุกขั้นตอน และสอดคล้องกับงานวิจัย และสอดคล้องกับงานวิจัยของ

2.3 ผู้นำชุมชนต้องมีทักษะการปฏิบัติแบบมีส่วนร่วมและบูรณาการร่วมกับหน่วยงานเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศราวุธ ผิวแดง และคณะ (2559) พบว่า การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้และลงมือปฏิบัติให้ได้รับประสบการณ์มากที่สุด คือ กิจกรรมการประกอบอาหารที่เป็นอัตลักษณ์ของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์และพัฒนาเป็นโปรแกรมนำเที่ยวของกลุ่มชาติพันธุ์ได้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ หนึ่งฤทัย ขอผลกลาง และคณะ (2560) พบว่าแนวทางที่พึงประสงค์ของท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ต้องอาศัย บทบาทหน้าที่ที่พึงประสงค์ คือ ให้ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์แก่ประชาชน ส่งเสริมการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

การบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และสอดคล้องกับงานวิจัยของรัตติยา เหนืออำนาจ และคณะ(2562) พบว่า ตัวแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ในจังหวัดนครสวรรค์ CCBT-NSN = REALITYS มี 3 ส่วน คือ 1) มรรค 8 อันจะนำไปสู่กระบวนการจัดการท่องเที่ยวที่เป็นรูปธรรม 2) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ 5 กลุ่มคน คือ บุคลากรในการต้อนรับ สถานที่ใช้ในการต้อนรับนักท่องเที่ยว คุณภาพและความเพียงพอของผลผลิตที่ใช้การรองรับนักท่องเที่ยว กิจกรรมและบริการ และการสนับสนุนส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเพื่อเสริมสร้างรายได้ภาคเกษตรกรรม และ3) ศักยภาพด้านพื้นที่ ศักยภาพด้านการจัดการ และศักยภาพด้านคน เพื่อยกระดับศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ให้เหมาะสมในพื้นที่ พร้อมเข้าสู่การประเมินรูปแบบการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สามารถจัดการฐานข้อมูลและเว็บไซต์ที่พัฒนาขึ้นให้มีเนื้อหาที่ครอบคลุม ชัดเจน และสามารถช่วยในการวางแผนการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในเบื้องต้นได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. หน่วยงานภาครัฐและเอกชนควรสนับสนุน ส่งเสริม และพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ให้แก่ผู้นำชุมชนในด้านการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน การจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และอย่างยั่งยืน
2. ภาครัฐควรพัฒนาบุคลากรที่สนับสนุนส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างบูรณาการ เช่นการจัดทำแผนงานพัฒนาร่วมกันในระดับเชิงพื้นที่ เพื่อทำพื้นที่ต้นแบบสู่การพัฒนาที่เหมาะสม
3. การวางแผนนโยบายควรอาศัยข้อมูลจากชุมชนพื้นที่ เช่นการประชาพิจารณ์ ผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์ ตอบสนองความต้องการชุมชนอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนในเชิงพื้นที่เพื่อยกระดับคุณภาพโดยชุมชนด้วยเกณฑ์มาตรฐานการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน
2. การออกแบบกลยุทธ์การพัฒนาการตลาดร่วมกับผู้ประกอบการเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์
3. การเชื่อมโยงเครือข่ายชุมชนเพื่อสร้างเอกลักษณ์เชิงสร้างสรรค์ภาคเหนือตอนล่าง 2 ทั้งภาครัฐและเอกชน

บรรณานุกรม

- กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2561). *หลักสูตร ผู้นำการท่องเที่ยวระดับพื้นที่*. สืบค้น 25 มีนาคม 2565, จาก <https://www.pakkretcity.go.th/book/upload/b073/index.html>.
- กรมการท่องเที่ยว. (2560). *คู่มือการบริหารจัดการ แหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์*. สืบค้น 20 มีนาคม 2565, จาก <https://www.dot.go.th/news/internal-audit-plan/detail/3052/8>.
- กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย. (2561). *คู่มือบริหารโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี*. กรุงเทพฯ: กองแผนงาน กรมการพัฒนาชุมชน.
- กลุ่มงานบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 2. (2561). *แผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 2 (พ.ศ.2561-2565)*. ม.ป.ท.: ม.ป.พ.
- กวี วงศ์พุด. (2555). *ภาวะผู้นำ*. กรุงเทพฯ: พี.เค.อินเตอร์ปริ้นท์.
- การพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน(องค์การมหาชน) ร่วมกับคณะสังคมวิทยาและมนุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*. กรุงเทพฯ: องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน(องค์การมหาชน).
- กุลวดี ละม้ายเงิน. (2558). ศักยภาพชุมชนท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในเขตพื้นที่พิเศษเมืองโบราณอุทงจังหวัดสุพรรณบุรี (รายงานการวิจัย). อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- ครรชิต พุทธโกษา. (2554). *คู่มือการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ ฉบับสมบูรณ์*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- จารุวรรณ เขียวน้ำชุม. (2560). รูปแบบแนวคิดทางทฤษฎี และงานวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยเชิงสาเหตุของการเรียนรู้แบบนำตนเอง. *Journal of HRintelligence: สถาบันทรัพยากรมนุษย์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*, 12(1), 125-140.
- ณรงค์ พลธีรักษ์. (2559). *การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ตามแนวบูรพาทิศ* (รายงานผลการวิจัย). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ณัฐวุฒิ ทรัพย์อุปลัมภ์. (2558). *ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน Theory and Principle of Community Development*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- ณิชภา เจริญรูป, และณัฐพงษ์ จรทะผา. (2560). *แนวทางการพัฒนานักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูสู่ความเป็นพลเมืองในศตวรรษที่ 21* (รายงานผลการวิจัย). จันทบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

- ทินกฤต รุ่งเมือง. (2557). การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมเครือข่ายกิจกรรมการท่องเที่ยว ของกลุ่มทราวดี 4 จังหวัด.(รายงานการวิจัย). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร
- ทินวงษ์ รักอิสสระกุล และธัญญธร อินทร์ท่าฉาง. (2556). การศึกษาอัตลักษณ์ท้องถิ่นประจำภาคเหนือตอนล่าง เพื่อการออกแบบเรขศิลป์บนบรรจุภัณฑ์ของที่ระลึก. *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร*, 33(1), 93-110.
- นุชประวีณ์ ลิขิตศรีณย์. (2560). *แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแบบบูรณาการอย่างยั่งยืนจังหวัดพิจิตร* (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุุณบัณฑิต). พะเยา: มหาวิทยาลัยพะเยา.
- บุญทัน ดอกไธสง. (2535). *ภาวะผู้นำและทฤษฎีผู้นำ*. กรุงเทพฯ: พิมพ์ลักษณ์.
- เบญจวรรณ กี่สุขพันธ์. (2559). *หลักการและแนวความคิดการจัดการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดขุยเคชั่น.
- ประพล จิตคติ.(2564). การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์ในเขตภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย. *วารสารศิลปการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร*.น.73-86.
- ปรีณธ์ ชินโชติ และธีระวัฒน์ จันทิก. (2559). รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของสวนผึ้ง. *VeridianE-Journal*, 9(1), 250-268.
- พยอม ธรรมบุตร. (2562). แนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนพื้นฐานอัตลักษณ์และวิถีไทยแบบบูรณาการอย่างยั่งยืนในเขตบางกอกน้อยกรุงเทพมหานคร. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ*, 1, 65-75.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2538). *ภาวะผู้นำ*. กรุงเทพฯ: ไอเดียเนสต์.
- ภูริวัจน์ เดชอุ่ม. (2556). การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์: กรอบแนวคิดสู่แนวทางปฏิบัติสำหรับประเทศไทย. *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร ฉบับภาษาไทย*, 33 (2) ,331-366.
- เมทินี ทนงกิจ. (2561). ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ กรณีศึกษาวิสาศกิจชุมชนท่องเที่ยวบ้านน้ำเขียว. *วารสารวิชาการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ*, 1, 12-31.
- ลารวรรณ เหมพิจิตร, และภิราช รัตนันต์. (2561). การจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 2. *วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์*, 13(38), 75-88.
- วัลลภ วรรณโอสธ. (2564). *รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน OTOP นวัตกรรมเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน* (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุุณบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วิชัย วงษ์ใหญ่, และมารุต พัฒนผล. (2564). *การเรียนรู้แบบนำตนเองเชิงสร้างสรรค์*. กรุงเทพฯ: ศูนย์ผู้นำนวัตกรรมหลักสูตรและการเรียนรู้.
- วิไลพร ไชโย. (2559). รูปแบบการพัฒนาศักยภาพของผู้นำท้องถิ่นกับการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่. (รายงานการวิจัย). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

- วีรยุทธ พลายน้อย. (2563). *การพัฒนาารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิด Active Learning เพื่อเสริมสร้างทักษะและกระบวนการและจิตคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ศรารุช ผิวแดง. (2559). *การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ กลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขง* (รายงานผลการวิจัย). มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- ศิริพร เลิศยิ่งยศ. (2560). *การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนเพื่อการแก้ไขปัญหาความยากจนของชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวเชิงอารยธรรม อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง*. วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, 177-202.
- สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าคุณทหารลาดกระบัง. (2559). *การพัฒนาผังแม่บทบูรณาการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืนพื้นที่พิเศษอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย-ศรีสัชนาลัย-กำแพงเพชร* (รายงานผลวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดพิจิตร. (2562). *โครงการสนับสนุนการดำเนินงานยุทธศาสตร์ส่งเสริมชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี และการจัดประเภทชุมชนท่องเที่ยวระดับจังหวัด*. พิจิตร: สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดพิจิตร.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *สรุปสาระสำคัญของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560-2564*. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักบริหารงานมัธยมศึกษาตอนปลาย. (2558). *แนวทางการจัดทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่เน้นสมรรถนะทางสาขาวิชาชีพ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- สุดแดน วิสุทธิลักษณ์, พิเชฐ สายพันธ์, อรุมา เตพลกุล และธีระ สนิเดชาภิรักษ์. (2554). *ต้นแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์*. กรุงเทพฯ: องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน(องค์การมหาชน)
- สุดแดน วิสุทธิลักษณ์. (2556). *การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ Creative Tourism*, (องค์การบริหาร
- สุภาภรณ์ ประสงค์ทัน. (2556). *ทุนทางสังคมกับแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์: กรณีศึกษาชาวไทยพวน อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก*. *วารสารสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*, 16(1).
- สุเมธ แสงนิ่มนวล. (2552). *ภาวะผู้นำกับธรรมาภิบาลในการบริหารงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสถาบันพระปกเกล้า*. กรุงเทพฯ: ส เจริญการพิมพ์.

- เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. (2536). การวิจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำและพฤติกรรมผู้นำ. ใน *ประมวลสาระชุดวิชาการวิจัยการบริหารการศึกษา หน่วยที่ 8-9* (น. 233-294). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. (2538). *พฤติกรรมผู้นำทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- เสรี วงษมณฑา. (2562). *ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี*. สืบค้น 20 มกราคม 2562, จาก, <https://www.thaipost.net/main/detail/27014>
- องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน). (2561). *คู่มือกระบวนการพัฒนาและยกระดับกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ Creating Creative Tourism Toolkit*. นนทบุรี: เพอร์เฟคลิงค์ คอนซัลติ้ง.
- อชิป จันทร์สุริย์. (2561). *การพัฒนาตัวบ่งชี้การจัดการมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเป็นฐานสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จังหวัดชุมพร* (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อชิป จันทร์สุริย์. (2563). *แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานอัตลักษณ์ความเป็นไทยตลาดไทยย้อนยุคบ้านระจัน จังหวัดสิงห์บุรี*. กรุงเทพฯ: ที่ศน์วัฒนธรรม สำนักศิลปะและวัฒนธรรม: มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.
- อภิชาติ พานสุวรรณ. (2557). *การพัฒนาคุณลักษณะผู้นำชุมชนในเขตเทศบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา* (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎีบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.
- อมรา วีระวิวัฒน์. (2560). *รูปแบบและกลยุทธ์การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เมืองมรดกโลก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา* (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อัศวิน หนูจ้อย. (2560). การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนให้เป็นผู้นำชุมชนแห่งการเรียนรู้. *วารสารวิชาการอุตสาหกรรมศึกษา*, 1, 119-130.
- Bennis, W., & Nanus, B. (1985). *Leaders: The Strategies for Taking Change*. New York: Harper And Row.
- Dejnozka, E. L. (1983). *Education Administration Glossary*. Westport, CT: Greenwood.
- DuBrin J. A. (1998). *Leadership: Research Findings, Practice, and Skills*. Englewood Cliffs, NJ: Houghton Mifflin.
- Fiedler, F. E. (1976). *Improving Leadership Effectiveness: The Leader Match Concept*. New York: Wiley and Son.
- Gibson, J. L. Ivancevich, J. M., & Donnelly, J. H. (1997). *Organizations, behavior, structure, Processes* (9th ed.). Boston: Mc Graw – Hill.

- Narh Bhanthumnavin, (1985). *Leadership and Organization Effectiveness in Rice Farmer's Association: The Case of Central Region, Thailand* (Thesis dissertation). Los Banos: University of The Philippines.
- Richards, G. (2010). Creative Tourism and Local Development. In Wurzburger. *Creative Tourism: A Global Conversation: How to Provide Unique Creative Experiences for Travelers Worldwide: at present at the 2008 Santa Fe & UNESCO International Conference on Creative Tourism in Santa Fe* (pp. 78-90). N.P.: n.p.
- Richards, G. (2011). Creativity and tourism: the state of the art. *Annals of Tourism Research, 38*, 1225-1253.
- Richards, G., & Raymond, C. (2000). Creative Tourism. *ATLAS News, 23*, 16-20.
- Romana KOREZ-VIDE. (2013). *Creative tourism as a source of innovativeness and sustainability in tourism*. N.P.: n.p.
- Smith, L. W. (2006). Experiential Tourism around the World and at Home: Definitions and Standards. *International Journal of services and Standards, 20*(1), 1-14.
- Suttipisan, S. (2013). Adaptive Uses of Local Textiles for Creative Tourism Product Development in Thailand. *International Journal of Cultural and Tourism Research, 6*(1), 47-55.
- UNESCO. (2006). *Towards Sustainable Strategies for Creative Tourism Discussion Report of the Planning Meeting for 2008 International Conference on Creative Tourism*. Santa Fe: New Mexico, USA.

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยนครพนม

ภาคผนวก ก ภาพกิจกรรมการเก็บข้อมูลในการดำเนินงานวิจัย

ภาพ 10 เก็บข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญหน่วยงานพัฒนาชุมชนจังหวัดพิจิตร

ภาพ 11 เก็บข้อมูลจากพัฒนาชุมชนระดับอำเภอ

ชุมชนที่ 1 บ้านเขาโล้น อำเภอบ้านค้อ จังหวัดพิจิตร

ภาพ 12 เก็บข้อมูลจากชุมชนบ้านเขาโล้น อำเภอบ้านค้อ จังหวัดพิจิตร

ภาพ 13 ศึกษาสภาพการเรียนรู้ปัจจุบันของการจัดการท่องเที่ยวเชิงสรรถ บ้านเขาโล้น

ชุมชนที่ 2 บ้านโพธิ์ประทับช้าง อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร

เก็บข้อมูลชุมชนบ้านโพธิ์ประทับช้าง อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร

ภาพ 14 การสัมภาษณ์และเก็บข้อมูลการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

ภาพ 15 ศึกษาสภาพการเรียนรู้ปัจจุบันของการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ บ้านโพธิ์ประทับช้าง

ชุมชนที่ 3 บ้านหนองจิกสี อำเภอบึงนาราง จังหวัดพิจิตร

ภาพ 16 การสัมภาษณ์และเก็บข้อมูลการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

ภาพ 17 ศึกษาสภาพการเรียนรู้ของการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ บ้านหนองจิกสี

ภาคผนวก ข รายนามผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิ

1. นายพงศ์ศักดิ์ สอาดบุญเรือง   พัฒนาการจังหวัดพิจิตร
2. ดร.นุชประวีณ์ ลิขิตศรีนัย   อาจารย์ภาควิชาธุรกิจโรงแรมและไมซ์
คณะอุตสาหกรรมบริการ คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน
3. ดร.ประครอง สายจันทร์   ผู้อำนวยการสำนักท่องเที่ยวโดยชุมชน
สำนักงานพื้นที่พิเศษ 4 สุโขทัย ศรีสัชชาลัย กำแพงเพชร
และเขตพัฒนาการท่องเที่ยวมรดกโลกด้านวัฒนธรรม
(สุโขทัย ตาก กำแพงเพชร พิษณุโลก)
4. ผศ.ดร.เอื้อมพร หลินเจริญ   รองคณบดีฝ่ายวิชาการ คณะศึกษาศาสตร์
5. รศ.ดร.ภาณุวัฒน์ ภัคดีวงศ์   หัวหน้าสาขาวิชาพัฒนศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
6. คุณวรพงศ์ ผูกภู   หัวหน้าฝ่ายวิจัย บริษัท อาร์แอนด์ดีครีเอชั่น จำกัด
7. นางสาวกาญจนา แก้วเกษ   ผู้อำนวยการกลุ่มงานส่งเสริมการพัฒนาชุมชน จังหวัดพิจิตร
8. นายบุญส่ง ฉิมคง   ผู้ใหญ่บ้านหนองจิกสี กำนันตำบลแหลมรัง อำเภอบึงนาราง
จังหวัดพิจิตร
9. นายอำนาจ รุ่งเรือง   ผู้ใหญ่บ้านโพธิ์ประทับช้าง กำนันตำบลโพธิ์ประทับช้าง
อำเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร
10. นายเศรษฐกรณ์ นาคพัฒน์   ผู้ใหญ่บ้านเขาโล้น อำเภอทับคล้อ จังหวัดพิจิตร
11. นางสาวสิริพร ไกรสุวรรณ   รองผู้อำนวยการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.)
สำนักงานนครสวรรค์
12. นางสาวนฤมล คุ่มเกตุ   นักวิชาการนโยบายและแผน ท่องเที่ยวและกีฬาพิจิตร
13. นางเฉลิมวงศ์ บำพุธา   พัฒนาการอำเภอบึงนาราง
14. นางสาวตีรณรดี อ่อนตา   พัฒนาการอำเภอทับคล้อ
15. นางสาวภัสรี บุญม่วง   พัฒนาการอำเภอโพธิ์ประทับช้าง

ภาคผนวก ค เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง แนวทางการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

บนฐานเอกลักษณ์ชุมชนในเมืองรองของภาคเหนือตอนล่าง 2 กลุ่มตัวอย่างในจังหวัดพิจิตร
คำชี้แจง แบบสอบถามมี 3 ตอน อยู่ในขั้นตอนการศึกษาค้นคว้าภาพการเรียนรู้ของผู้นำชุมชน สมาชิกใน
ชุมชน และกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวข้องจากภายนอกเกี่ยวกับศักยภาพการเรียนรู้ของผู้นำชุมชน
ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานเอกลักษณ์เมืองรองของภาคเหนือตอนล่าง 2 กลุ่ม
ตัวอย่างในจังหวัดพิจิตร

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพและข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ ชาย หญิง
2. อายุ ต่ำกว่า 25 ปี ระหว่าง 26-45 ปี
 ระหว่าง 46 -55 ปี อายุ 56 ปีขึ้นไป
3. ตำแหน่งหน้าที่การทำงาน ผู้บริหาร/ผู้แทนหน่วยงานภาครัฐ
 ผู้นำชุมชนพื้นที่ อบต กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน
 ผู้นำชุมชนภาคการเกษตร/OTOP
 สมาชิก/แกนนำชุมชน
4. ระดับการศึกษา ต่ำกว่าปริญญาตรี
 ปริญญาตรี
 ปริญญาโท
 ปริญญาเอก
5. ประสบการณ์ทำงานชุมชน ไม่เกิน 1 ปี
 มากกว่า 1 ปี แต่ไม่เกิน 2 ปี
 มากกว่า 2 ปี แต่ไม่เกิน 3 ปี
 มากกว่า 3 ปี แต่ไม่เกิน 4 ปี
 มากกว่า 5 ปี ขึ้นไป
6. รายได้ ต่ำกว่า 5,000 บาทต่อเดือน
 ระหว่าง 5,001 - 15,000 บาทต่อเดือน
 ระหว่าง 15,001-25,000 บาทต่อเดือน
 มากกว่า 25,000 บาทขึ้นไป

ตอนที่ 2 ระดับศักยภาพการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์
 คำชี้แจง ให้ท่านทำเครื่องหมาย ✓ ในระดับศักยภาพของท่านที่ได้รับการพัฒนาการเรียนรู้ด้านการจัดการท่องเที่ยว ดังนี้ 5 หมายถึงระดับที่มากที่สุด 4 หมายถึงระดับที่มาก 3 หมายถึง ระดับปานกลาง 2 หมายถึงระดับน้อย 1 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด

ข้อ	ข้อความ	ระดับ					หมายเหตุ
		5	4	3	2	1	
1	ด้านความรู้ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์						
	1.1 มีความรู้ ความเข้าใจในองค์ประกอบและปัจจัยพื้นฐานในด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์						
	(1) บอกลักษณะองค์ประกอบและปัจจัยพื้นฐานของการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้						
	(2) อธิบายความสำคัญแต่ละองค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้						
	1.2 สามารถถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ให้แก่ผู้เกี่ยวข้องได้						
	(3) แนะนำหรือชี้แจงให้ผู้อื่นเข้าใจและเห็นความสำคัญของการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้						
	(4) ตอบข้อซักถามเมื่อมีผู้สงสัยเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้ชัดเจน						
	1.3 ประยุกต์ความรู้กับการทำงานด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้อย่างสอดคล้องและเหมาะสม						
	(5) วิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาของการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้						
	(6) เสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาหรือแนวทางการพัฒนาบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้						

ข้อ	ข้อความ	ระดับ					หมายเหตุ
		5	4	3	2	1	
2	ด้านทักษะในการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์						
	2.1 มีทักษะการดำเนินกิจกรรมด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และใช้เทคนิควิธีการได้อย่างถูกต้อง						
	(7) สามารถจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ให้กับคนในพื้นที่ได้						
	(8) ใช้เทคนิคที่สำคัญเพื่อแก้ไขปัญหาหรือช่วยจัดการหรือดำเนินกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ให้กับคนในพื้นที่ได้						
	2.2 สามารถแนะนำหรือสนับสนุนให้ผู้เกี่ยวข้อง สามารถดำเนินการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้						
	(9) ให้คำแนะนำ และชี้แนวทางให้ผู้อื่นดำเนินการในการบริหารจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ได้						
	(10) ผลักดันและให้การสนับสนุนหรือจูงใจให้ผู้อื่นดำเนินการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้						
	2.3 สามารถออกแบบหรือพัฒนากลยุทธ์ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม						
	(11) จัดทำและออกแบบแผนกลยุทธ์ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม						
	(12) นำเสนอแผนกลยุทธ์และวิธีดำเนินการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม						
3	ด้านทัศนคติต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์						
	3.1 มีทัศนคติที่ดีต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่						

ข้อ	ข้อความ	ระดับ					หมายเหตุ
		5	4	3	2	1	
	(13) บอกลักษณะของการมีทัศนคติที่ดีต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้						
	(14) ประเมินคุณลักษณะของการมีทัศนคติที่ดีต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้						
	3.2 มีความรู้ความเข้าใจในการสร้างทัศนคติที่ดีให้กับผู้อื่นในการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่						
	(15) อธิบายวิธีการกระตุ้นเพื่อเสริมสร้างทัศนคติที่ดีให้กับผู้อื่นในการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้						
	(16) จัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างทัศนคติที่ดีให้กับผู้อื่นในการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้						
	3.3 สามารถพัฒนาการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ได้						
	(17) จัดทำและออกแบบแผนกลยุทธ์ในการพัฒนาและเสริมสร้างทัศนคติที่ดีในการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้						
	(18) นำเสนอแผนและวิธีการในการส่งเสริมทัศนคติที่ดีของบุคลากรต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้						
4	ด้านคุณลักษณะการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่						
	4.1 สามารถอธิบายองค์ประกอบภาพรวมเพื่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้						

ข้อ	ข้อความ	ระดับ					หมายเหตุ
		5	4	3	2	1	
	(19) มีรูปแบบการท่องเที่ยวเพิ่มทักษะให้กับนักท่องเที่ยว						
	(20) มีรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีสินค้าหลักจากทักษะและประสบการณ์ด้านวัฒนธรรมที่เกิดจากการเข้าร่วมกิจกรรมท่องเที่ยว						
	4.2 สามารถอธิบายข้อดีข้อเสียและแนวทางการแก้ปัญหาในด้านการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ให้กับผู้เกี่ยวข้องได้						
	(21) มีรูปแบบการท่องเที่ยวที่เปลี่ยนจากการขายทรัพยากรการท่องเที่ยวเป็นประสบการณ์ท่องเที่ยว						
	(22) มีรูปแบบการท่องเที่ยวที่เป็นวัฒนธรรมประจำวันเพื่อสร้างการเรียนรู้ และสัมผัสท้องถิ่น พร้อมทั้งสร้างความเข้าใจท้องถิ่น						
	4.3 สามารถออกแบบกลยุทธ์และดำเนินโครงการการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้						
	(23) มีรูปแบบการท่องเที่ยวที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกับชุมชนท้องถิ่น						
	(24) มีรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีความโดดเด่นด้านทรัพยากรท่องเที่ยวเพื่อสร้างเอกลักษณ์ให้กับแหล่งท่องเที่ยว						
5	ด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์						
	(25) นักท่องเที่ยวและเจ้าของบ้านมีความผูกพันระหว่างกัน						
	(26) นักท่องเที่ยวมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม						
	(27) นักท่องเที่ยวมีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งทางวัฒนธรรมของพื้นที่ท่องเที่ยว						

ข้อ	ข้อความ	ระดับ					หมายเหตุ
		5	4	3	2	1	
	(28) นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์จากการมีส่วนร่วม						
	(29) นักท่องเที่ยวมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน/ ส่งผ่านส่งต่อประสบการณ์						
	(30) นักท่องเที่ยว เป็นผู้เข้าร่วมกิจกรรมมากกว่าเป็น ผู้ชม						
	(31) นักท่องเที่ยว มีโอกาสพัฒนาศักยภาพในการ สร้างสรรค์ของตนเอง และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ						
	(32) นักท่องเที่ยวได้ความจริงแท้ทั้งในกระบวนการ การผลิต และผลิตภัณฑ์, ประสบการณ์จริง						
	(33) นักท่องเที่ยวสามารถจดจำประทับใจ , เข้าใจ						
	(34) นักท่องเที่ยวมีการท่องเที่ยวแบบจำเพาะเจาะจง						

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะระดับศักยภาพการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิง สร้างสรรค์

1) ด้านการพัฒนาความรู้ของผู้นำชุมชน

-----

2) ด้านทักษะการทำงานของผู้นำชุมชน

-----

3) ด้านเจตคติที่มีต่องานด้านการท่องเที่ยวของผู้นำชุมชน

3.2 ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิง
สร้างสรรค์บนฐานเอกลักษณ์ชุมชนในเมืองรองภาคเหนือตอนล่าง 2

1) ด้านการจัดการที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของคนท้องถิ่น

-----

2) ด้านการจัดการที่สร้างผลประโยชน์ให้ชุมชน

-----

3) ด้านมีการคำนึงสุขภาพและความปลอดภัย

-----

4) ด้านกิจกรรมที่ไม่ทำรุนแรงสัตว์

*****ขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้*****

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณในความกรุณาของท่านมา ณ โอกาสนี้

นางธัญยธรณ์ ต้นโน

นิสิตหลักสูตรการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา พัฒนศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง “แบบสัมภาษณ์สำหรับผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องเพื่อศึกษา เรื่อง “แนวทางการพัฒนา
การเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานเอกลักษณ์ชุมชน
ในเมืองรองของภาคเหนือตอนล่าง 2”

กลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง พื้นที่ในจังหวัดพิจิตร

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ชื่อ.....นามสกุล.....

วุฒิการศึกษา.....ตำแหน่ง.....

วันที่สัมภาษณ์ วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

สถานที่.....

ส่วนที่ 2 ข้อคำถาม

1. ท่านทำการพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ฯ ด้วยวิธีใดบ้าง

.....
.....

2. ท่านพบโอกาสในการพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนท่องเที่ยวฯ อย่างไรบ้าง

.....
.....

3. ท่านพบปัญหาด้านการยกระดับศักยภาพการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนท่องเที่ยวฯ อย่างไร และมีวิธีการแก้ไขปัญหายังไงบ้าง

.....
.....

4. ท่านมีกระบวนการแก้ไขปัญหการยกระดับศักยภาพการเรียนรู้ผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ด้วยวิธีการใดบ้าง

4.1 ด้านการฝึกอบรม

.....
 .....

4.2 ด้านการศึกษา

.....
 .....

4.3 ด้านการพัฒนาตนเอง

.....
 .....

ข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

.....
 .....

.....
 .....

.....
 .....

.....
 .....

ลงชื่อ

(.....)

ผู้ทรงคุณวุฒิ

การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์
บนฐานเอกลักษณ์ชุมชนในเมืองรองของภาคเหนือตอนล่าง 2

หัวข้อ	แนวทางการพัฒนา
สภาพปัจจุบันการเรียนรู้ของผู้นำชุมชน : ด้านความรู้ (Knowledge หรือ K)	
สภาพปัจจุบันการเรียนรู้ของผู้นำชุมชน : ด้านทักษะ (Skill หรือ S)	
สภาพปัจจุบันการเรียนรู้ของผู้นำชุมชน : ด้านทัศนคติ (Attitude หรือ A)	
สภาพปัจจุบันการเรียนรู้ของผู้นำชุมชน : คุณลักษณะเฉพาะ (Attribute หรือ ATT)	

ตารางเก็บข้อมูลเชิงพื้นที่โดยผู้วิจัย วิเคราะห์ (SWOT Analysis)

สภาพปัจจุบันการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ พื้นที่ชุมชนกลุ่มตัวอย่าง.....

คำชี้แจง เพื่อสำรวจสภาพแวดล้อมและศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยชุมชน โดยคณะผู้ศึกษาได้ร่วมสนทนากลุ่มภายใต้กรอบการวิเคราะห์ (SWOT Analysis) ประกอบด้วยสภาพแวดล้อมภายใน จุดแข็ง(Strengths) จุดอ่อน (Weaknesses) และสภาพแวดล้อมภายนอก โอกาส(Opportunities) อุปสรรค (Threats) มีผลการศึกษาดังนี้

จุดแข็ง ในการดำเนินงาน

.....

.....

จุดอ่อนในการดำเนินงาน

.....

.....

โอกาสในการดำเนินงาน

.....

.....

อุปสรรคในการดำเนินงาน

.....

.....

ข้อสรุปชุมชน.....ด้านความต้องการพัฒนารายประเด็นสำคัญ ดังนี้

.....

.....

.....

ภาคผนวก ง แบบประเมินความสอดคล้องเครื่องมือวิจัยโดยผู้เชี่ยวชาญ

แบบประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง(IOC) ของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อ เรื่อง “แบบสัมภาษณ์สำหรับ
ผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องเพื่อศึกษาเรื่อง “แนวทางการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการ
จัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานเอกลักษณ์ชุมชนในเมืองรองของภาคเหนือตอนล่าง 2”
กลุ่มตัวอย่างในจังหวัดพิจิตร

ข้อ	ข้อความถาม	ประมาณค่าความคิดเห็นของ ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่					ค่า IOC	แปล ผล
		1	2	3	4	5		
1	เพศ ( ) ชาย ( ) หญิง	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้
2	อายุ ( ) ต่ำกว่า 25 ปี ( ) ระหว่าง 26-45 ปี ( ) ระหว่าง 46 – 55 ปี ( ) อายุ 56 ปีขึ้นไป	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้
3	ตำแหน่งหน้าที่การทำงาน ( ) ผู้บริหาร/ผู้แทนหน่วยงานภาครัฐ ( ) ผู้นำชุมชนพื้นที่ อบต กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ( ) ผู้นำชุมชนภาคการเกษตร/OTOP ( ) สมาชิก/แกนนำชุมชน	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้
4	ระดับการศึกษา ( ) ต่ำกว่าปริญญาตรี ( ) ปริญญาตรี ( ) ปริญญาโท ( ) ปริญญาเอก	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้

ข้อ	ข้อความ	ประมาณค่าความคิดเห็นของ ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่					ค่า IOC	แปล ผล
		1	2	3	4	5		
5	ประสบการณ์ทำงานชุมชน ( ) ไม่เกิน 1 ปี ( ) มากกว่า 1 ปี แต่ไม่เกิน 2 ปี ( ) มากกว่า 2 ปี แต่ไม่เกิน 3 ปี ( ) มากกว่า 3 ปี แต่ไม่เกิน 4 ปี ( ) มากกว่า 4 ปี แต่ไม่เกิน 5 ปี ( ) มากกว่า 5 ปี ขึ้นไป	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้

ตอนที่ 2 ระดับศักยภาพการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

ข้อ	ข้อความ	ประมาณค่าความคิดเห็นของ ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่					ค่า IOC	แปล ผล
		1	2	3	4	5		
1	ด้านความรู้ในการจัดการท่องเที่ยว เชิงสร้างสรรค์							
	1.1 มีความรู้ ความเข้าใจใน องค์ประกอบและปัจจัยพื้นฐานใน ด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิง สร้างสรรค์	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้
	(1) บอกลักษณะองค์ประกอบและ ปัจจัยพื้นฐานของการบริหารจัดการ ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้
	(2) อธิบายความสำคัญแต่ละ องค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิง สร้างสรรค์ได้	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้

ข้อ	ข้อความ	ประมาณค่าความคิดเห็นของ ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่					ค่า IOC	แปล ผล
		1	2	3	4	5		
	1.2 สามารถถ่ายทอดความรู้ความ เข้าใจการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ให้แก่ผู้เกี่ยวข้องได้							
	(3) แนะนำหรือชี้แจงให้ผู้อื่นเข้าใจ และเห็นความสำคัญของการบริหาร จัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้
	(4) ตอบข้อซักถามเมื่อมีผู้สงสัย เกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิง สร้างสรรค์ในพื้นที่ได้ชัดเจน	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้
	1.3 ประยุกต์ความรู้กับการทำงาน ด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้ อย่างสอดคล้องและเหมาะสม							
	(5) วิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาของ การบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิง สร้างสรรค์ในพื้นที่ได้	+1	0	+1	+1	+1	0.8	ใช้ได้
	(6) เสนอแนะแนวทางการแก้ไข ปัญหาหรือแนวทางการพัฒนาบริหาร จัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ในพื้นที่ได้	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้
2	ด้านทักษะในการบริหารจัดการ ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์							
	2.1 มีทักษะการดำเนินกิจกรรมด้าน การจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และใช้เทคนิควิธีการได้อย่างถูกต้อง	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้

ข้อ	ข้อความ	ประมาณค่าความคิดเห็นของ ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่					ค่า IOC	แปล ผล
		1	2	3	4	5		
	(7) สามารถจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริม การบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิง สร้างสรรค์ในพื้นที่ให้กับคนในพื้นที่ ได้	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้
	(8) ใช้เทคนิคที่สำคัญเพื่อแก้ไขปัญหา หรือช่วยจัดการหรือดำเนินกิจกรรม เพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการ ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ให้กับ คนในพื้นที่ได้	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้
	2.2 สามารถแนะนำหรือสนับสนุนให้ ผู้เกี่ยวข้อง สามารถดำเนินการ จัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้
	(9) ให้คำแนะนำ และชี้แนวทางให้ ผู้อื่นดำเนินการในการบริหารจัดการ ท่องเที่ยวในพื้นที่ได้	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้
	(10) ผลักดันและให้การสนับสนุน หรือจูงใจให้ผู้อื่นดำเนินการจัดการ ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้
	2.3 สามารถออกแบบหรือพัฒนากล ยุทธ์ในการจัดการท่องเที่ยวเชิง สร้างสรรค์ในพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม							
	(11) จัดทำและออกแบบแผนกลยุทธ์ ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ในพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้

ข้อ	ข้อความ	ประมาณค่าความคิดเห็นของ ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่					ค่า IOC	แปล ผล
		1	2	3	4	5		
	(12) นำเสนอแผนกลยุทธ์และ วิธีดำเนินการบริหารจัดการท่องเที่ยว เชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้อย่าง เหมาะสม	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้
3	ด้านทัศนคติต่อการบริหารจัดการ ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์							
	3.1 มีทัศนคติที่ดีต่อการบริหารจัดการ ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้
	(13) บอกลักษณะของการมีทัศนคติที่ ดีต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิง สร้างสรรค์ในพื้นที่ได้	+1	+1	0	0	+1	0.6	ใช้ได้
	(14) ประเมินคุณลักษณะของการมี ทัศนคติที่ดีต่อการบริหารจัดการ ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้	+1	+1	0	0	+1	0.6	ใช้ได้
	3.2 มีความรู้ความเข้าใจในการสร้าง ทัศนคติที่ดีให้กับผู้อื่นในการบริหาร จัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ใน พื้นที่	+1	+1	+1	0	+1		ใช้ได้
	(15) อธิบายวิธีการกระตุ้นเพื่อ เสริมสร้างทัศนคติที่ดีให้กับผู้อื่นในการ บริหารจัดการท่องเที่ยวเชิง สร้างสรรค์ในพื้นที่ได้	+1	+1	0	0	+1	0.8	ใช้ได้
	(16) จัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้าง ทัศนคติที่ดีให้กับผู้อื่นในการบริหาร จัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ใน พื้นที่ได้	+1	+1	0	0	+1	0.6	ใช้ได้

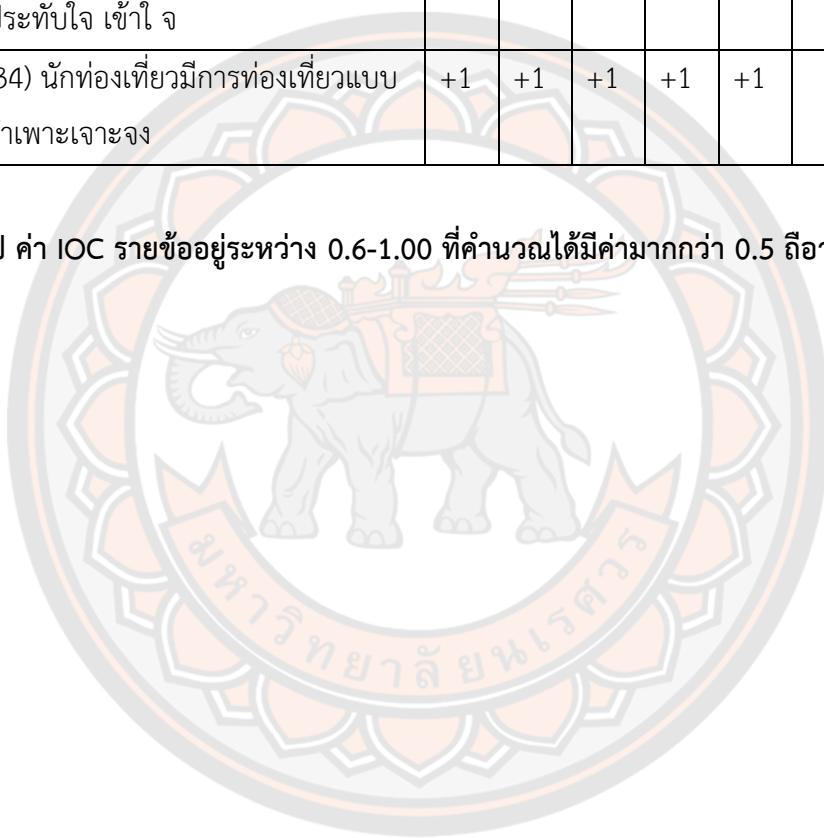
ข้อ	ข้อความ	ประมาณค่าความคิดเห็นของ ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่					ค่า IOC	แปล ผล
		1	2	3	4	5		
	3.3 สามารถพัฒนาการบริหารจัดการ ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ให้ สอดคล้องกับสถานการณ์ได้	+1	+1	+1	+1	+1		ใช้ได้
	(17) จัดทำและออกแบบแผนกลยุทธ์ ในการพัฒนาและเสริมสร้างทัศนคติ ที่ดีในการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิง สร้างสรรค์ในพื้นที่ได้	+1	0	+1	+1	+1	0.8	ใช้ได้
	(18) นำเสนอแผนและวิธีการในการ ส่งเสริมทัศนคติที่ดีของบุคลากรต่อ การบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิง สร้างสรรค์ในพื้นที่ได้	+1	0	+1	+1	+1	0.8	ใช้ได้
4	ด้านคุณลักษณะการบริหารจัดการ ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่							
	(19) มีรูปแบบการท่องเที่ยวที่เพิ่ม ทักษะให้กับนักท่องเที่ยว	+1	0	+1	+1	+1	0.8	ใช้ได้
	(20) มีรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีสินค้า หลักจากทักษะและประสบการณ์ ด้านวัฒนธรรมที่เกิดจากการเข้าร่วม กิจกรรมท่องเที่ยว	+1	0	+1	+1	+1		ใช้ได้
	(21) มีรูปแบบการท่องเที่ยวที่เปลี่ยน จากการขายทรัพยากรท่องเที่ยวเป็น ประสบการณ์ท่องเที่ยว	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้
	(22) มีรูปแบบการท่องเที่ยวที่เป็น วัฒนธรรมประจำวันเพื่อสร้างการ เรียนรู้ และสัมผัสท้องถิ่น พร้อมทั้ง สร้างความเข้าใจท้องถิ่น	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้

ข้อ	ข้อความ	ประมาณค่าความคิดเห็นของ ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่					ค่า IOC	แปล ผล
		1	2	3	4	5		
	(23) มีรูปแบบการท่องเที่ยวที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกับชุมชนท้องถิ่น	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้
	(24) มีรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีความโดดเด่นด้านทรัพยากรท่องเที่ยวเพื่อสร้างเอกลักษณ์ให้กับแหล่งท่องเที่ยว	+1	0	+1	+1	+1	0.8	ใช้ได้
5	ด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์							
	(25) นักท่องเที่ยวและเจ้าของบ้านมีความผูกพันระหว่างกัน	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้
	(26) นักท่องเที่ยวมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้
	(27) นักท่องเที่ยวมีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งทางวัฒนธรรมของพื้นที่ท่องเที่ยว	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้
	(28) นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์จากการมีส่วนร่วม	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้
	(29) นักท่องเที่ยวมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน/ ส่งผ่านส่งต่อประสบการณ์	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้
	(30) นักท่องเที่ยว เป็นผู้เข้าร่วมกิจกรรมมากกว่าเป็นผู้ชม	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้
	(31) นักท่องเที่ยว มีโอกาสพัฒนาศักยภาพ ในการสร้างสรรค์ของตนเอง และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้

ข้อ	ข้อความ	ประมาณค่าความคิดเห็นของ ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่					ค่า IOC	แปล ผล
		1	2	3	4	5		
	(32) นักท่องเที่ยวได้ความจริงแท้ ทั้ง ในกระบวนการการผลิต และ ผลิตภัณฑ์, ประสบการณ์จริง	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้
	(33) นักท่องเที่ยวสามารถจดจำ ประทับใจ เข้าใจ	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้
	(34) นักท่องเที่ยวมีการท่องเที่ยวแบบ จำเพาะเจาะจง	+1	+1	+1	+1	+1	1.0	ใช้ได้

***สรุป ค่า IOC รายข้ออยู่ระหว่าง 0.6-1.00 ที่คำนวณได้มีค่ามากกว่า 0.5 ถือว่าใช้ได้

ภาคผนวก จ หนังสือเชิญผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัย

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ บัณฑิตวิทยาลัย งานวิชาการ โทร. ๘๘๒๘

ที่ อว.๐๖๐๓.๐๒/ว ๓๖๕๐

วันที่ ๒ ธันวาคม ๒๕๖๓

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เรียน รองศาสตราจารย์ ดร.ภาณุวัฒน์ ภักดีวงศ์

ด้วย นางธัญธรณ์ ดันโน รหัสประจำตัว ๕๘๐๓๑๕๓๒ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชา
พัฒนศึกษา สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง
“การยกระดับศักยภาพการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานเอกลักษณ์
ชุมชนในเมืองรองของภาคเหนือตอนล่าง ๒” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
การศึกษาศุภบัณฑิต โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทักษ์ อุดมรัตน์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ บัณฑิตวิทยาลัย พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้
ความเชี่ยวชาญในเนื้อหาสาระของวิทยานิพนธ์เรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ
ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังที่แนบมาพร้อมนี้ บัณฑิตวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับ
ความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(ดร.คณิดา นรัตถรักษา)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ ปฏิบัติราชการแทน

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ที่ อว. ๐๒๐๓.๐๒/ ๖ ๓๖๕๐

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
อำเภอเมืองฯ จังหวัดพิษณุโลก ๖๕๐๐๐

๒ ธันวาคม ๒๕๖๓

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เรียน ดร.ประครอง สายจันทร์

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. โครงร่างวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ
๒. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย นางธัญธรณ์ ตันโน รหัสประจำตัว ๕๘๐๓๑๕๓๒ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชา
พัฒนศึกษา สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง
“การยกระดับศักยภาพการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานเอกลักษณ์
ชุมชนในเมืองรองของภาคเหนือตอนล่าง ๒” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
การศึกษาศุขภักดิ์บัณฑิต โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทักษ์ อุดมรัตน์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร พิจารณาแล้วเห็นว่าท่าน
เป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเนื้อหาสาระของวิทยานิพนธ์เรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่าน
เป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยดังแนบมาพร้อมนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.คณิดา นรัตถรักษา)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ ปฏิบัติราชการแทน
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร

๑. งานวิชาการ บัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐-๕๕๕๖-๘๘๒๘

โทรสาร ๐-๕๕๕๖-๘๘๒๖

๒. นางธัญธรณ์ ตันโน

โทร ๐๙-๖๖๓๙-๖๕๑๔

ที่ อว. ๐๒๐๓.๐๒/ ๗ ๓๖๕๐

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
อำเภอเมืองฯ จังหวัดพิษณุโลก ๖๕๐๐๐

๒ ธันวาคม ๒๕๖๓

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เรียน ดร.นุชประวีณ์ ลิขิตศรีณย์

สิ่งที่ส่งมาด้วย	๑. โครงร่างวิทยานิพนธ์	จำนวน ๑ ฉบับ
	๒. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย นางธัญธรณ์ ตันโน รหัสประจำตัว ๕๘๐๓๑๕๓๒ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชา
พัฒนศึกษา สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง
“การยกระดับศักยภาพการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานเอกลักษณ์
ชุมชนในเมืองรองของภาคเหนือตอนล่าง ๒” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาดำเนินการตามหลักสูตรปริญญา
การศึกษาศุภฤกษ์บัณฑิต โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทักษ์ อุดมรัตน์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร พิจารณาแล้วเห็นว่าท่าน
เป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเนื้อหาสาระของวิทยานิพนธ์เรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่าน
เป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยดังแนบมาพร้อมนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.คมิตา นรัตถรักษา)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ ปฏิบัติราชการแทน
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร

๑. งานวิชาการ บัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐-๕๕๙๖-๘๘๒๘

โทรสาร ๐-๕๕๙๖-๘๘๒๖

๒. นางธัญธรณ์ ตันโน

โทร ๐๙-๖๖๓๙-๖๕๑๔

ที่ ๒3.๑๒๓.๑๒/ ๓๒๕๐

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ
ผ่านกรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ ๒๕๐๐๐

๒ ธันวาคม ๒๕๖๓

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เรียน คุณพงศ์ศักดิ์ สยามบุญเรือง

สิ่งที่ยื่นมาด้วย	๑. โครงร่างวิทยานิพนธ์	จำนวน ๑ ฉบับ
	๒. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย นางธัญธรณ์ สันโน รหัสประจำตัว ๕๘๐๑๑๕๗๒ มีศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชา
พัฒนศึกษา สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง
"การยกระดับศักยภาพการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานเอกลักษณ์
ชุมชนในเมืองรองของภาคเหนือตอนล่าง ๒" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาดำเนินการตามหลักสูตรปริญญา
การศึกษาศุภบัณฑิต โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พิชัย อุณวัฒน์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่าน
เป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเนื้อหาของของวิทยานิพนธ์เรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่าน
เป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยดังแนบมาพร้อมนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ
หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(ดร. คมธิดา นัตถกัญญา)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ ปฏิบัติราชการแทน
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ

๑. งานวิชาการ บัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐-๕๕๖๖-๘๘๐๘

โทรสาร ๐-๕๕๖๖-๘๘๐๖

๒. นางธัญธรณ์ สันโน

โทร ๐๙-๖๖๓๙-๖๕๙๙

ที่ อว. ๐๒๐๓.๐๒/ว ๐๔๗๒

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
อำเภอเมืองฯ จังหวัดพิษณุโลก ๖๕๐๐๐

๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔

เรื่อง ขอความร่วมมือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน นายประจักษ์ ธรรม นาคพินิจ ผู้ใหญ่บ้านเทวสิทธิ์

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน 40 ฉบับ

ด้วย นางธัญธรณ์ ตันโน รหัสประจำตัว ๕๘๐๓๑๕๓๒ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชา
พัฒนศึกษา สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง
“การยกระดับศักยภาพการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานเอกลักษณ์
ชุมชนในเมืองรองของภาคเหนือตอนล่าง ๒” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
การศึกษาดุษฎีบัณฑิต โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทักษ์ อุดมรัตน์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องขอความอนุเคราะห์ข้อมูลจากท่าน
ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้นิสิต
ดำเนินการเก็บข้อมูลเพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปประกอบการวิจัยซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป ทั้งนี้ นิสิต
จะดำเนินการประสานงานด้วยตนเองอีกครั้งหนึ่ง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร หวังเป็นอย่างยิ่ง
ว่าคงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.คณิตา นรตกรักษา)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ ปฏิบัติราชการแทน
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร

๑. งานวิชาการ บัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐-๕๕๙๖-๘๘๒๘

โทรสาร ๐-๕๕๙๖-๘๘๒๖

๒. นางธัญธรณ์ ตันโน

โทร ๐๙-๖๖๓๙-๖๕๑๔

ที่ อว. ๐๒๐๓.๐๒/ว ๐๔๗๒

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
อำเภอเมืองฯ จังหวัดพิษณุโลก ๖๕๐๐๐

๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔

เรื่อง ขอความร่วมมือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน นายอนุสรณ์ งามตาบ. ผู้ใหญ่ม้านทองจรัส หมู่ ๑.

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน.....40.....ฉบับ

ด้วย นางธัญธรณ์ ดันโน รหัสประจำตัว ๕๘๐๓๑๕๓๒ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชา
พัฒนศึกษา สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง
“การยกระดับศักยภาพการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานเอกลักษณ์
ชุมชนในเมืองรองของภาคเหนือตอนล่าง ๒” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
การศึกษาดุษฎีบัณฑิต โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทักษ์ อุดมรัตน์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องขอความอนุเคราะห์ข้อมูลจากท่าน
ในกรณีนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้นิสิต
ดำเนินการเก็บข้อมูลเพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปประกอบการวิจัยซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป ทั้งนี้ นิสิต
จะดำเนินการประสานงานด้วยตนเองอีกครั้งหนึ่ง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร หวังเป็นอย่างยิ่ง
ว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.คณิดา นรัตถรักษา)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ ปฏิบัติราชการแทน
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร

๑. งานวิชาการ บัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐-๕๕๕๖-๘๘๒๘

โทรสาร ๐-๕๕๕๖-๘๘๒๖

๒. นางธัญธรณ์ ดันโน

โทร ๐๙-๖๖๓๙-๖๕๑๔

ที่ อว. ๐๒๐๓.๐๒/ว ๐๔๓๒

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
อำเภอเมืองฯ จังหวัดพิษณุโลก ๖๕๐๐๐

๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔

เรื่อง ขอความร่วมมือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน นายอานาจ ไร่เขียว, ที่ปรึกษารองอธิการบดี

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน ๕๐ ฉบับ

ด้วย นางธัญธรณ์ ตันโน รหัสประจำตัว ๕๘๐๓๑๕๓๒ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชา
พัฒนศึกษา สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง
“การยกระดับศักยภาพการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานเอกลักษณ์
ชุมชนในเมืองรองของภาคเหนือตอนล่าง ๒” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
การศึกษาศุภบัณฑิต โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทักษ์ อุดมรัตน์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องขอความอนุเคราะห์ข้อมูลจากท่าน
ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้นิสิต
ดำเนินการเก็บข้อมูลเพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปประกอบการวิจัยซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป ทั้งนี้ นิสิต
จะดำเนินการประสานงานด้วยตนเองอีกครั้งหนึ่ง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร หวังเป็นอย่างยิ่ง
ว่าคงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.คณิดา นรัตถรักษา)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ ปฏิบัติราชการแทน
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร

๑. งานวิชาการ บัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐-๕๕๙๖-๘๘๒๘

โทรสาร ๐-๕๕๙๖-๘๘๒๖

๒. นางธัญธรณ์ ตันโน

โทร ๐๙-๖๖๓๙-๖๕๑๔

ที่ อว. ๐๒๐๓.๐๒/ว ๐๔๗๑

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
อำเภอเมืองฯ จังหวัดพิษณุโลก ๖๕๐๐๐

๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔

เรื่อง ขอความร่วมมือเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์

เรียน

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน.....ฉบับ

ด้วย นางธัญธรณ์ ตันโน รหัสประจำตัว ๕๘๐๓๑๕๓๒ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชา
พัฒนศึกษา สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง
“การยกระดับศักยภาพการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานเอกลักษณ์
ชุมชนในเมืองรองของภาคเหนือตอนล่าง ๒” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
การศึกษาดุษฎีบัณฑิต โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทักษ์ อุดมรัตน์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องขอความอนุเคราะห์ข้อมูลจากท่าน
ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บข้อมูล
ด้วยการสัมภาษณ์ เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปประกอบการวิจัยซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป ทั้งนี้
นิสิตจะดำเนินการประสานงานด้วยตนเองอีกครั้งหนึ่ง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร หวังเป็นอย่างยิ่งว่า
คงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.คณิดา นรตรรักษา)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ ปฏิบัติราชการแทน
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร

๑. งานวิชาการ บัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐-๕๕๕๖-๘๘๒๘

โทรสาร ๐-๕๕๕๖-๘๘๒๖

๒. นางธัญธรณ์ ตันโน

โทร ๐๙-๖๖๓๙-๖๕๑๔